

Strategija Policija u zajednici i njezin utjecaj na strah od kriminala, percepciju kriminaliteta i javnog nereda u Hrvatskoj

Borovec, Krunoslav

Doctoral thesis / Disertacija

2013

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:167372>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu

EDUKACIJSKO – REHABILITACIJSKI FAKULTET

KRUNOSLAV BOROVEC

**STRATEGIJA POLICIJA U ZAJEDNICI I
NJEZIN UTJECAJ NA STRAH OD
KRIMINALA, PERCEPCIJU
KRIMINALITETA I JAVNOG NEREDA U
HRVATSKOJ**

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2012.

University of Zagreb

FACULTY OF EDUCATION AND REHABILITATION
SCIENCES

KRUNOSLAV BOROVEC

**COMMUNITY POLICING STRATEGY AND
IT'S INFLUENCE ON FEAR OF CRIME,
PERCEPTION OF CRIME AND
INCIVILITIES IN CROATIA**

DOCTORAL THESIS

Zagreb, 2012.

Sveučilište u Zagrebu

EDUKACIJSKO – REHABILITACIJSKI FAKULTET

KRUNOSLAV BOROVEC

**STRATEGIJA POLICIJA U ZAJEDNICI I
NJEZIN UTJECAJ NA STRAH OD
KRIMINALA, PERCEPCIJU
KRIMINALITETA I JAVNOG NEREDA U
HRVATSKOJ**

DOKTORSKI RAD

Mentori:

prof. dr. sc. Irena Cajner Mraović

prof. dr. sc. Josipa Bašić

Zagreb, 2012.

University of Zagreb

FACULTY OF EDUCATION AND REHABILITATION
SCIENCES

KRUNOSLAV BOROVEC

**COMMUNITY POLICING STRATEGY AND
IT'S INFLUENCE ON FEAR OF CRIME,
PERCEPTION OF CRIME AND
INCIVILITIES IN CROATIA**

DOCTORAL THESIS

Supervisors:

prof. dr. sc. Irena Cajner Mraović

prof. dr. sc. Josipa Bašić

Zagreb, 2012.

Na temelju članka 46. Statuta Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Fakultetsko vijeće Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta na 7. redovitoj sjednici održanoj 29. travnja 2013. godine donijelo je odluku o imenovanju Povjerenstva za obranu doktorske disertacije u sastavu:

1. Prof. dr. sc. Branko Nikolić, redoviti profesor Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, predsjednik
2. Prof. dr. sc. Vladimira Žakman Ban, redovita profesorica Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, članica i
3. Prof. dr. sc. Renato Matić, izvanredni profesor Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, vanjski član.

Imenovano povjerenstvo pozitivno je ocijenilo doktorsku disertaciju Krunoslava Borovca pod naslovom „Strategija policija u zajednici i njezin utjecaj na strah od kriminala, percepciju kriminaliteta i javnog nereda u Hrvatskoj“.

Disertacija je uspješno obranjena pred navedenim povjerenstvom 20. svibnja 2013. godine na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Zahvala

Zahvaljujem svojim mentoricama prof. dr. sc. Josipi Bašić i prof. dr. sc. Ireni Cajner Mraović na iznimnom trudu te sjajnom vođenju tijekom cijelog poslijediplomskog doktorskog studija, a posebno za vrijeme istraživanja i izrade doktorske disertacije. Darovano znanje obiju mojih mentorica ne samo da je obilježilo moje studiranje i stjecanje titule doktora znanosti, već će, sasvim sigurno, trajno obilježiti i moj stručni kao i moj znanstveni rad. Na svemu tome neizmjereno sam im zahvalan te se obvezujem, po njihovom uzoru, dalje širiti darovano i stečeno znanje.

Neizmjernu zahvalnost dugujem svojim suradnicima iz Ministarstva unutarnjih poslova koji su mi nesebično pomagali tijekom proteklih godina i to ne samo na ovom već i na drugim istraživačkim projektima. Brojne teškoće na koje sam nailazio istovremeno radeći i studirajući uspješno sam prevladao upravo zahvaljujući spremnosti svojih suradnika da podrže i pomognu moj rad te da se u neke istraživačke projekte aktivno uključe, doprinoseći svojim znanjem, prijateljstvom i mudrošću.

Zahvaljujem prof. dr. sc. Branku Nikoliću s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta na potpori i pomoći mojem znanstvenom radu u području kvantitativnih metoda istraživanja.

Mojoj obitelji i prijateljima zahvaljujem na ljubavi, bezuvjetnoj podršci i razumijevanju za moj rad.

Sažetak

Istraživanje policije u zajednici, percepcije sigurnosti građana te povezanosti djelovanja policije s građanskom percepcijom sigurnosti općenito, odnosno strahom od kriminala¹, važna su istraživačka polja. O tomu govori i podatak kako se, prema već standardiziranoj metodologiji, u mnogim europskim državama ovakva istraživanja redovito provode. Metodologija i način policijskog rada podložan je stalnim promjenama kojima se želi postignuti učinkovitije ostvarivanje policijskih ciljeva, a jedan od bitnih je smanjenje straha od kriminala, odnosno jačanje osjećaja sigurnosti svih građana. Ovaj cilj posebno je dominantan u sklopu projekta *policija u zajednici*, koji se kao nova strategija od 2003. godine počeo implementirati i u Hrvatskoj. Da bi se ustvrdilo ostvaruje li policija u zajednici u Hrvatskoj jedan od svojih glavnih ciljeva, provedeno je ovo istraživanje utemeljeno na podacima prikupljenim u sklopu „Nacionalnog istraživanja javnog mnijenja o percepciji sigurnosti građana, o postupanju policije te o suradnji policije i lokalne zajednice“. Istraživanje su naručili Ministarstvo unutarnjih poslova i Programa za razvoj Ujedinjenih naroda u Republici Hrvatskoj. Terensko ispitivanje provedeno je svibnju i lipnju 2009. godine na razini cijele Hrvatske, a za istraživanje je korišten uzorak od 1096 ispitanika. U obradi podataka, u ovom doktorskom radu, primijenjene su faktorska analiza prvog i drugog reda, robusna diskriminacijska analiza, regresijska analiza te kvazikanonička analiza.

Istraživanjem su ekstrahirane ključne dimenzije policije u zajednici te je diskriminacijskom analizom potvrđeno kako su individualna, sociodemografska obilježja, uistinu značajni prediktori straha od kriminala i doživljaja sigurnosti općenito. Jednako tako, potvrđena je dvodimenzionalna struktura konstrukta „doživljaja sigurnosti“, koji se sastoji od afektivne komponente (strah od kriminala) i kognitivne komponente (percepcija rizika i razine kriminaliteta² te javnog nereda). Nadalje, rezultati istraživanja ukazuju na kompleksnu vezu između policije u zajednici te afektivne i kognitivne percepcije sigurnosti građana. Dok većina ekstrahiranih komponenti policije u zajednici pozitivno djeluje na percepciju sigurnosti, druge nisu značajno povezane ili su povezane suprotno očekivanjima. Podaci dokazuju da su stavovi o policiji i percepcija učinkovitosti policije u sprječavanju i otkrivanju

¹ Pod pojmom kriminal razumijeva se djelovanje zločinačkih elemenata, kazneno djelo, zločin.

² Pod pojmom kriminalitet razumijeva se skup počinjenih kaznenih djela, odnosno kriminalno ponašanje kao društvena pojava.

kriminaliteta glavne odrednice policije u zajednici koje najznačajnije utječu na doživljaj sigurnosti.

Izuzetno je važno dokazivanje da je policija u zajednici statistički značajno povezana sa subjektivnim doživljajem sigurnosti, uključujući njezinu i afektivnu i kognitivnu komponentu, a što je važno za prevenciju kriminaliteta. Ovo znanstveno istraživanje značajno će pridonijeti razumijevanju straha od kriminala, odnosno percepcije sigurnosti i percepcije policije kad su u pitanju građani. Iz svega proizlazi niz *policy* implikacija bitnih za preispitivanje trenutnih politika, odnosno planiranje budućih politika u radu i djelovanju policije.

Ključne riječi: percepcija sigurnosti, prevencija, strah od kriminala, policija u zajednici, percepcija rizika od kriminala i razine kriminaliteta, percepcija javnog nereda

Summary

Surveys of the Community Policing Strategy, citizens' perception of safety, and in general the connection between policing and citizens' perception of safety and fear of crime are an important research area. This is illustrated by the fact that these kinds of surveys are regularly conducted in many European countries according to standardized methodology. Policing is subject of a constant change with the purpose of more effective achievement of police objectives. One of the most important objectives is the strengthening of the sense of public security, i.e. reducing the fear of crime. This objective is particularly dominant within the Community Policing Project, which has been, as a new strategy, implemented in Croatia since 2003. This research was conducted based on data gathered within the "National Public Opinion Survey on Citizens' Perception of Safety, Policing and the Cooperation between the Police and the Local Community" in order to determine whether the Community Policing in Croatia realized one of the main objectives. The research was commissioned by the Ministry of the Interior and the United Nations Development Program in Croatia. Field research was conducted on the entire Croatian territory in May and June 2009 on the sample of 1096 respondents. Factor analysis (the first and higher-order factor analysis), robust discriminate analysis, regression analysis, as well as the quasi-canonical analysis were used in data processing.

The key dimensions of the Community Policing were extracted and discriminate analysis confirmed that individual, socio-demographic characteristics of respondents are truly significant predictors of the fear of crime and the perception of safety in general. Likewise, the research showed the two-dimensional structure of the construct "perception of safety", which consists of affective (fear of crime) and cognitive components (perception of victimization risk, level of crime and incivilities). Furthermore, findings suggest a complex relationship between the Community Policing and the affective and cognitive citizens' perception of safety. While most of the extracted components of the Community Policing have a positive effect on the perception of safety, others are not significantly connected or they are connected contrary to the expectation. The data prove that the attitudes toward the police and the perception of police effectiveness in preventing and detecting crime are main factors of the Community Policing which have the most significant impact on the sense of security.

Proving that the Community Policing is statistically significantly associated with citizens' sense of safety, including its affective and cognitive component is of extreme importance, what is important for the prevention of crime. However this study represents a

significant contribution to the understanding of fear of crime, perception of safety and citizens' perception of the police. Consequently, a number of policy implications important for the review of current and future planned policies of the police work and activities result from it.

Key words: perception of safety, prevention, fear of crime, Community Policing, perception of victimization risk and levels of crime, perception of incivilities

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POLICIJA U ZAJEDNICI.....	3
2.1. KLJUČNE SASTAVNICE POLICIJE U ZAJEDNICI.....	11
2.1.1. Vidljivost policije.....	11
2.1.2. Osjećaj sigurnosti građana.....	12
2.1.3. Policija – javni servis građana.....	14
2.1.4. Prevencija.....	17
2.1.5. Policijska učinkovitost.....	24
2.1.6. Suradništvo policije i zajednice.....	26
2.2. STRATEGIJA DJELOVANJA POLICIJA U ZAJEDNICI U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	32
2.2.1. Razlozi za promjenom – opis prethodnog stanja.....	32
2.2.2. Temeljne značajke policije u zajednici u Hrvatskoj.....	34
2.2.3. Glavne projektne aktivnosti u sklopu Strategije djelovanja policija u zajednici.....	39
2.2.4. Pretpostavke za ostvarenje Strategije djelovanja policija u zajednici u RH.....	53
2.2.5. Čimbenici uspješne implementacije Strategije policija u zajednici.....	59
2.2.6. Važnost evaluacije policije u zajednici.....	68
2.2.7. Pregled dosadašnjih istraživanja percepcije policije u zajednici i njezina djelovanja.....	73
3. STRAH OD KRIMINALA.....	85
3.1. KONCEPT STRAHA OD KRIMINALA I NJEGOVA RELEVANTNOST	85
3.2. ISTRAŽIVANJA STRAHA OD KRIMINALA.....	90
4. PERCEPCIJA KRIMINALITETA I JAVNOG NEREDA.....	104
5. CILJEVI ISTRAŽIVANJA, HIPOTEZE I METODE RADA.....	110
5.1. CILJEVI ISTRAŽIVANJA.....	111
5.2. HIPOTEZE.....	112
5.3. METODE RADA.....	112

5.3.1. Uzorak.....	112
5.3.2. Anketni upitnik.....	113
5.3.3. Metode obrade podataka.....	115
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	116
6.1. DESKRIPTIVNA ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA.....	116
6.2. UTVRĐIVANJE FAKTORSKE VALJANOSTI UPITNIKA.....	130
6.2.1. Rasprava rezultata faktorske analize.....	145
6.2.2. Metrijska svojstva Upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice.....	150
6.3. RAZLIKE U PERCEPCIJI GRAĐANA O SIGURNOSTI, POSTUPANJU POLICIJE TE SURADNJI IZMEĐU POLICIJE I LOKALNE ZAJEDNICE.....	153
6.3.1. Razlike s obzirom na spol ispitanika.....	153
6.3.2. Razlike s obzirom na dob ispitanika.....	159
6.3.3. Razlike s obzirom na stupanj obrazovanja ispitanika.....	166
6.3.4. Razlike s obzirom na radni status ispitanika.....	171
6.3.5. Razlike s obzirom na financijsko stanje ispitanika.....	176
6.3.6. Razlike s obzirom na fizičko stanje ispitanika.....	182
6.3.7. Razlike s obzirom na nacionalnost ispitanika.....	187
6.3.8. Razlike s obzirom na tip naselja u kojem ispitanici stanuju.....	191
6.3.9. Razlike s obzirom na regiju u kojoj ispitanici žive.....	195
6.3.10. Rasprava rezultata diskriminacijske analize.....	203
6.4. POVEZANOST STRATEGIJE POLICIJA U ZAJEDNICI S DOŽIVLJAJEM SIGURNOSTI.....	212
6.4.1. Rezultati i rasprava regresijske analize.....	213
6.4.2. Rezultati i rasprava kvazikanoničke korelacijske analize komponenti Strategije policija u zajednici i doživljaja sigurnosti.....	222
7. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA.....	227
7.1. ZNAČAJ REZULTATA ISTRAŽIVANJA ZA KREIRANJE POLITIKE POLICIJSKOG POSTUPANJA.....	237
8. LITERATURA.....	242
8.1. INTERNETSKI IZVORI.....	256
9. PRILOZI.....	258

1. UVOD

Temeljna zadaća policije u svim društvima jest pružanje sigurnosti, koja je jedna od temeljnih ljudskih potreba (Maslow, 1970). Međutim, u ispunjavanju svoje temeljne funkcije, tražeći najdjelotvornije načine kojima će odgovoriti zahtjevima koji se pred policiju postavljaju, policijske organizacije primjenjuju različite pristupe i koncepte djelovanja. Jačanjem demokratskih odnosa, posebice onih s naglaskom na ljudska prava svih članova zajednice, osobito onih najranjivijih, razvija se policijsko djelovanje usmjereno prema zajednici koje je odmak od tradicionalnog načina policijskog rada. A to znači da donosi promjene u funkcioniranju policije kao „objekta društvenog nadzora“ (Cajner Mraović, 2001:106), tako da policija, uz svoju tradicionalno nadzornu funkciju, dobiva i zaštitnu ulogu. Briga za građane, a ne isključivo nadzor nad njima, poprima sve veće značenje, što se u osnovi i promiče kroz policiju u zajednici. Preventivne aktivnosti policije dobivaju na posebnoj važnosti jer se kroz njih na djelu dokazuje briga za građane, odnosno prevencija, a ne isključivo represija, postaje temeljna djelatnost policije.

Policija u zajednici kao novinu uvodi brigu o subjektivnom doživljaju sigurnosti građana, odnosno njihovom osjećaju sigurnosti i strahu od kriminala te percepciji koju građani imaju o kriminalitetu i javnom neredu. Stoga se i vrednovanje policije u zajednici ne temelji isključivo na procjeni utjecaja policije na objektivne pokazatelje, trendove i strukturu kriminaliteta i javnog nereda te uspjeh u njihovom rješavanju, već i na procjeni utjecaja na subjektivan doživljaj građana o sigurnosti.

Kako je sigurnost složeni konstrukt, riječ je o izuzetno složenom istraživačkom polju. Ono, s jedne strane, pokriva objektivnu sigurnost mjerenu pokazateljima o broju, strukturi i trendovima kriminaliteta i drugih sigurnosnih pokazatelja, a s druge strane, subjektivan doživljaj građana o sigurnosti. Doživljaj građana o sigurnosti golemo je istraživačko polje, višedimenzionalan je i složen pojam. I dok su istraživanja objektivne sigurnosti u Hrvatskoj relativno prisutna (Kovčo Vukadin, 2009 i 2010; Petković, 2008; Singer i sur., 2001, 2005, 2008), proučavanja doživljaja sigurnosti pravi su izuzetak (Glasnović Gjoni, 2006; Meško, Kovčo, 1999; Borovec, Cajner Mraović, 2010). Stoga je ovaj rad posvećen upravo tomu, propitujući i istražujući koliko policija, kao jedna od najodgovornijih institucija i službi za javnu sigurnost, svojim djelovanjem može utjecati na subjektivnu sigurnost kod građana. Upravo zato istraživanja javnog mnijenja postala su izrazito važna za vrednovanje policijskog rada i to ne samo straha od kriminala, percepcije kriminaliteta i javnog nereda, već općenito s

naglaskom na procjene građana o policijskom djelovanju, što uključuje istraživanja razine povjerenja u policiju, stavova građana prema policiji i njihove procjene prihvaćanja policijskog djelovanja te utjecaja njezina djelovanja na objektivnu i subjektivnu sigurnost.

Ovaj rad temelji se na istraživanju javnog mnijenja o percepciji sigurnosti građana, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice provedenom u Hrvatskoj 2009. godine. Koristeći dobivene rezultate istražuje se kako su pojedini aspekti policijskog rada i djelovanja, koje promiče policija u zajednici, povezani s doživljajem sigurnosti građana, afektivnom komponentom sigurnosti, strahom od kriminala i kognitivnom komponentom sigurnosti, percepcijom rizika i količine kriminaliteta te percepcijom javnog nereda u Hrvatskoj te kako hrvatski građani procjenjuju strah od kriminala, u kojoj mjeri percipiraju rizik da postanu žrtve kaznenog djela, kako procjenjuju količinu kriminaliteta i javnog nereda i u mjestu stanovanja i općenito u cijeloj državi.

Tražeći odgovor na ta pitanja, uvodna poglavlja posvećena su policiji u zajednici, suvremenom konceptu policijskog djelovanja, strahu od kriminala kao ključnom elementu za procjenu subjektivnog doživljaja sigurnosti te percepciji kriminaliteta i javnog nereda.

2. POLICIJA U ZAJEDNICI

Policija u zajednici može se smatrati jednim od „najznačajnijih trendova u povijesti policije“ (Rosenthal i sur., 2003:17). Razvijala se godinama, vodeći prema novim oblicima djelovanja policije u budućnosti. Bez obzira na široko prihvaćanje novog pristupa u radu policije, valja istaknuti kako policijsko djelovanje utemeljeno na suradnji sa zajednicom nije primjenjivo u svim slučajevima u kojima se očekuje angažman policije, poput prikrivenog prikupljanja podataka u kriminalističkim istraživanjima, rješavanja talačkih situacija i drugo. Stoga policija u zajednici neće istisnuti ukidanje specijalnih i specijaliziranih policijskih jedinica i tradicionalnih metoda policijskog rada. No, ovaj pristup nudi alternativu prema kojoj će zajednica i policija te ine agencije za provedbu zakona raditi zajedno, zakonito i konstruktivno u mnogim slučajevima, prije svega na polju prevencije kriminaliteta i rješavanja drugih sigurnosnih pitanja.

Ne postoji jedinstvena definicija policije u zajednici koja bi zadovoljila znanstvenike, koji je proučavaju, i praktičare, koji je primjenjuju u praksi. Razlog tomu vjerojatno leži u činjenici kako je gotovo nemoguće pronaći dva istovjetna modela, što govori koliko je ovaj pristup u radu policije ovisan o društvenom, političkom, ali i organizacijskom kontekstu. Primjerice, u državama u kojima policijsku organizaciju obilježava decentralizirana organizacija, kao u Sjedinjenim Američkim Državama, različite zajednice razvijaju različite projekte u sklopu policije u zajednici, dok se u državama s centraliziranom policijskom organizacijom, poput Hrvatske, reformske promjene jednoobrazno implementiraju na razini cijele države.

Na temelju pregleda literature mogu se izdvojiti sljedeće definicije:

- „policija u zajednici je filozofija cjelovite usluge, personalizirano policijsko djelovanje gdje isti policijski službenici ophode te rade decentralizirano i ustaljeno u određenim područjima u proaktivnom partnerstvu s građanima s kojima zajedno identificiraju i rješavaju probleme“ (Allender, 2004:18-19);
- „policija u zajednici je suradništvo policije i zajednice u kojem policija i zajednica rade ruku pod ruku na rješavanju onog što zajednica identificira kao problem. Problemi se mogu odnositi na napuštene i zapuštene kuće, prostorno uređenje, školska pitanja i druge urbane probleme koji su na odgovarajući način u mjerodavnosti različitih agencija.“ (Findley i Taylor, 1990, prema Champion i Rush, 1997: 2);

- „policija u zajednici naglašava uspostavu radnog suradništva između policije i zajednice u smanjenju kriminaliteta i unaprjeđenju sigurnosti“ (Moore, 1992, prema Champion i Rush, 1997: 2);
- „policija u zajednici radno je suradništvo između policije i javnosti koja poštuje zakone u prevenciji kriminaliteta, uhićenju počinitelja, pronalasku rješenja za probleme i unaprjeđenju kvalitete života.“ (L. Brown, 1992, prema Champion i Rush, 1997:2);
- „policija u zajednici prije je filozofija nego specifična taktika, proaktivan, decentralizirani pristup kreiran radi smanjenja kriminaliteta, nereda i straha od kriminala i razumijeva snažnu i dugotrajnu uključenost policajaca u zajednicu u svrhu stvaranja osobne povezanosti sa stanovnicima“ (Trojanowicz i Carter, 1988, prema Champion i Rush, 1997: 2);
- „policija u zajednici je nova filozofija policijskog djelovanja utemeljena na ideji da policijski službenici i građani rade zajedno i da na različite kreativne načine rješavaju aktualna pitanja na razini lokalne zajednice koji su vezani uz kriminalitet, strah od kriminala te različite oblike društvenih poremećaja. Radi se o filozofiji koja u svojoj osnovi ima vjerovanje da postizanje tih ciljeva od policije zahtijeva razvitak novih kvalitetnih odnosa s građanima koji poštuju zakone u sklopu kojih će ti isti građani dobiti priliku da definiraju prioritete te da se uključe u različite djelatnosti u svrhu unaprjeđenja ukupne kvalitete života na području gdje stanuju“ (Trojanowicz, Bucqueroux, 1990:5).

U konačnici, autorica Strategije djelovanja policija u zajednici u Hrvatskoj³, Cajner Mraović policiju u zajednici definira kao „**filozofiju policijske službe koja je usmjerena na građane kao korisnike usluga, čija je svrha djelovanja poboljšati svoju učinkovitost i pouzdanost tako da se usredotoči na rješavanje problema na razini lokalne zajednice**“ (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003:1). Može se zaključiti kako policija u zajednici razumijeva i provedbu zakona i prevenciju kriminaliteta gdje određeni članovi zajednice rade s lokalnim agencijama za provedbu zakona, u prvom redu policijom, kontrolirajući

³Strategija djelovanja policija u zajednici u Hrvatskoj sveobuhvatan je proces promjena u policiji čija je implementacija započela 2003. godine. Strategija je rezultat promišljanja skupine stručnjaka Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske koji su, uvažavajući međunarodna iskustva u radu suvremenih policija, razvili koncept transformacije hrvatske policije iz tradicionalnog modela u policiju u zajednici.

kriminalitet kroz otkrivanje i istraživanje kaznenih djela, identifikaciju mogućih počinitelja i povećanje komunikacije i dijaloga policajaca u zajednici s članovima zajednice.

Policija u zajednici promiče:

- suradništvo zajednice, vlade, javne uprave i policije,
- proaktivno rješavanje problema i prevenciju prije svega,
- angažman zajednice usmjeren prema uzrocima kriminaliteta, strahu od kriminala i drugim problemima zajednice (Miller i Hess, 2008).

Za cjelovito spoznavanje policije u zajednici potrebno je razmotriti i povijesnu perspektivu njezina razvitka.

Suvremena policija počinje ustrojem londonske Metropolitan policije, koju je 1829. godine utemeljio Sir Robert Peall, čija je glavna teza „**Policija je javnost i javnost je policija**“⁴. Promatrajući razvitak policije od tada do danas, može se govoriti o trima razdobljima (paradigme) razvitka, ovisno o načinu i temeljnim načelima policijskog rada (Fleissner i Heinzelmann, 1996):

- **političko razdoblje (prije 1930. godine)** je razdoblje u kojem je policija bila usko povezana s politikom. Policijski službenici su živjeli u svojim zajednicama i pripadali su većinskim skupinama. Glavna policijska strategija bile su pješačke ophodnje, a policajci su bili bliski s članovima zajednice. Tijekom toga razdoblja policijske rukovoditelje imenovali su političari koji su im zbog toga dugovali svoju odanost. Političari su, s druge strane, uzvraćali nagradom onima koji su glasali za njih, dajući im posao i posebne povlastice. Dakle, policija je radila pod patronatom političara. Međutim, neučinkovitost, kršenje ljudskih prava i korupcija u policiji potaknuli su nužne promjene koje su utirale put prema drugom razdoblju policijskog djelovanja - profesionalnom ili reformskom razdoblju;
- **profesionalno razdoblje (1930. – 1980.)** često se naziva i reformsko razdoblje ili progresivno razdoblje. Kako bi policija na odgovarajući način odgovorila na pozive građana za pomoć, nastale su velike promjene u njezinoj organizaciji i djelovanju. Policija se oslanja na nove tehnologije, prije svega telekomunikaciju i prometnu tehniku. Javlja se inovacije koje uključuju radio, ophodna vozila, rašireno korištenje identifikacije otisaka prstiju,

⁴http://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Peel.

djelotvorna primjena *modus operandi* sustava, biciklističke ophodnje i policijske škole. Dakle, promjene se razvijaju u smjeru profesionalizacije policije i njezina udaljavanja od politike. Ulogu policije građani izjednačuju s borbom protiv kriminala, a policija smatra da je policijsko djelovanje kao servis građana manje poželjno i nastoje ga izbjegavati uvijek kad je to moguće. Policija je isključivo usmjerena na pitanja kriminaliteta, dok ostale probleme zajednice svrstava u odgovornosti drugih agencija i službi. Tijekom ovog razdoblja odnos policije prema građanima i zajednici kojoj služe bio je na profesionalnoj udaljenosti. Tada se razvio i **koncept tanka plava linija**⁵ koji objašnjava kako policija stoji između zločina i zajednice, što ukazuje i na policijsko herojstvo, ali i izoliranost od građana. Motorizirane ophodnje, postupno, a s vremenom i potpuno, zamjenjuju pješačke ophodnje.

Međutim, kasnih pedesetih i šezdesetih godina prošlog stoljeća javljaju se pokreti za zaštitu ljudskih prava koji žele promijeniti socijalnu, političku i ekonomsku nejednakost. U tim okolnostima policija postaje neprijatelj i ulazi u sukob sa zajednicom kojoj služi. Kao odgovor na negativan policijski imidž⁶ i narušeni ugled⁷ pojavljuju se programi koji žele unaprijediti odnos policije i zajednice, prije svega, programi na polju odnosa s javnošću, programi odnosa sa zajednicom i programi prevencije kriminaliteta. Uz to, nastoje se prevladati nedostaci reaktivnog postupanja policije na probleme koji se pojavljuju u lokalnim zajednicama te prevladati pasivna uloga građana i uspostaviti izgubljena veza s njima. Zaključno, prema Cajner Mraović (2001) promjene u funkcioniranju policije u spomenutom razdoblju treba promatrati u kontekstu znanstvenog i tehnološkog razvitka, ali i razvitka društvene i političke svijesti

⁵http://en.wikipedia.org/wiki/The_Thin_Blue_Line.

⁶**Imidž** je preslika identiteta policije u javnosti, dojam/slika koju cjelokupna javnost ili pojedine skupine stvaraju o policiji. Imidž može biti dobar ili loš, a stvara se komunikacijskim vještinama organizacije. Dobar imidž stvaraju svi policijski službenici profesionalnom i kulturnom komunikacijom u neposrednim kontaktima s građanima, odnosno služba za odnose s javnošću transparentnim, proaktivnim i objektivnim radom. Imidž policije je nestalan, jer su mu u pozadini stereotipi i predrasude, subjektivne percepcije i opisi situacija i jer na njegovo oblikovanje mogu utjecati i imidž države, struke, Vlade, ali i imidž pojedinaca unutar policije (Borovec, 2011).

⁷**Ugled** (dobar glas, čast, poštovanje, priznanje, uvažavanje, dostojanstvo) se dugo i teško stvara, a lako gubi. Policija zadobiva ugled u javnosti kad je njezin imidž usklađen s poimanjem pojedinaca ili javnosti o primjerenoj i ispravnoj ulozi policije u zajednici. Ugled ministarstva/policije briga je svih njezinih zaposlenika (Borovec, 2011).

građana te inzistiranja na očuvanju ljudskih prava i sloboda građana. Dok su glede tehnološkog razvitka na policiju najsnažnije utjecale komunikacije i transport, na polju društvenih i političkih promjena to su bili jačanje političkih sloboda i društvene svijesti građana pa i do jučer marginaliziranih skupina stanovništva - manjina, žena, mladih, homoseksualaca i tako dalje;

- **razdoblje policije u zajednici (od 1980. do danas).** Kako su očekivanja građana prema državnoj upravi u izravnoj vezi s demokratskim promjenama u jednom društvu, razumljivo je kako su promjene najprije počele u razvijenim demokratskim državama u kojima se osamdesetih i devedesetih godina dvadesetog stoljeća počeo razvijati model djelovanja policije u zajednici (engl. *Community Policing*, *Proximity Policing*, njem. *Bürgernahe Polizei*, fran. *police de proximite*). U demokratskim društvima policija se iz jednog naredbodavnog i povlaštenog tijela postupno preobrazila u službu koja je potpuno integrirana u demokratski državni sustav koji se mora pokoravati zakonima i nadzornim mehanizmima pa postaje javna služba (Musil, 1993). U osamdesetim godina prošlog stoljeća mnoge policijske organizacije počinju eksperimentirati s većim uključivanjem zajednice u rat protiv kriminala. Javnost želi da policija bude proaktivna i da nastoji spriječiti kriminalitet, osim što uhićuje kriminalce nakon što počinu zločin. Ovime prevencija kriminaliteta dobiva posebnu važnost i postaje prioritetno pitanje. Američki Ured za policijsko djelovanje usmjereno prema zajednici (*Office of Community Oriented Policing Services* - COPS, 2009) objašnjava kako se policija u zajednici usredotočuje na pružanje policijske usluge koja uključuje tradicionalnu provedbu zakona, ali i prevenciju, rješavanje problema, suradništvo i angažman zajednice. Policija u zajednici balansira između reaktivnog odgovaranja na pozive za intervencijom i proaktivnog pristupa rješavanju problema koji uzrokuju kriminalitet i javni nered. Ona se uspješno implementirala u Sjedinjenim Američkim Državama (Skogan, 1996), Kanadi (Normandeau, 1993) i Australiji (Skolnick, Bayley, 1988) te u skandinavskim zemljama (Holmberg, 2004), Velikoj Britaniji (Paskell, 2007), SR Njemačkoj (Feldes, 2002) i drugim razvijenim zemljama Europske unije. Kasnije, tek u prvim godinama dvadeset prvog stoljeća, započinje širenje policije u zajednici i u druge države poput Hrvatske (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003),

Rumunjske (Ciocoiu, 2007), Bosne i Hercegovine (Petrović, 2007), države u kojima su se stvarne demokratske promjene počele zbivati s padom totalitarnih režima koncem dvadesetog stoljeća i koje su u procesu tranzicije. Demokratizacija je nužna pretpostavka da bi policija, kao i druge javne službe, bila odgovorna javnosti, a ne središtima političke moći, što se bitno razlikuje od djelovanja pod autokratskom upravom, gdje policija ima jedinu funkciju štititi i braniti autokratske strukture upravljanja državom. Policija u zajednici, kao suvremeni pristup u radu policije, uz već spomenute bivše socijalističke države, uveden je i u druge države poput Kine (Wong, 2000), Indije (Philip, 1996), Južne Koreje (Kim, 2009) i Mozambika (Kyed, 2009) u tijeku post-konfliktne demokratske tranzicije. Dakle, policija u zajednici nije više svojstvena isključivo državama zapadnog civilizacijskog kruga, već se postupno širi i u ostale dijelove svijeta. No, valja upozoriti kako se policija u zajednici u spomenutim državama ne može smatrati dovršenim procesom, već se riječ o dugotrajnim reformama koje zbog nedemokratskog nasljeđa, nailaze na mnoge teškoće u implementaciji.

Razvitak policije u zajednici može se podijeliti u tri generacije: inovacija, širenje i institucionalizacija (Oliver, 2000).

- **Inovacija** policije u zajednici bila je primarno određena manjim brojem izoliranih eksperimenata provedenih u nekoliko većih američkih metropola. U tim eksperimentima testirane su specifične metode policije u zajednici, koje su uglavnom provedene u manjem broju urbanih naselja.
- **Širenje policije u zajednici.** Nakon što su se eksperimenti provedeni u policiji u zajednici pokazali uspješnima, koncept i filozofija policije u zajednici počeli su se širiti među policijskim organizacijama.
- Kroz **institucionalizaciju** policija u zajednici doživljava široku implementaciju, postajući uobičajeni oblik organiziranja policijske službe.

Prema Fridellu (2004:4) „ciljevi policije u zajednici su smanjiti kriminalitet i javni nered, promicati kvalitetu života u zajednicama, smanjiti strah od kriminala i poboljšati odnos građana i policije“. Autor govori i o trima ključnim čimbenicima koji pridonose ostvarenju tih ciljeva: **angažman zajednice, rješavanje problema i organizacijska transformacija.**

Angažman zajednice treba biti postignut poticanjem i ohrabrivanjem građana da sudjeluju u prevenciji kriminaliteta i javnog nereda. Rješavanje problema treba biti

utemeljeno na stvarnoj brizi za ona pitanja koja su građani, a ne policija, istaknuli kao prioritete, dok organizacijske promjene razumijevaju decentralizaciju policije, bliskiji odnos policijskih službenika sa zajednicom kojoj služe te različite oblike zajedničkog rada (zajedničke sastanke, edukacije, savjetovanja i konkretne aktivnosti). Kad je zbog problema u zajednici prijeko potrebna intervencija, neformalni socijalni nadzor je prvi izbor i reakcija na problem. Dakle, policijski službenici potiču građane da rješavaju svoje probleme i dobrovoljno pomažu zajednici, navodeći ih da se mobiliziraju svi resursi zajednice, a ne da građani brigu o sigurnosti prepuste isključivo policiji.

Kao što ne postoji jedinstvena definicija policije u zajednici koja bi zadovoljila sve strane, tako ne postoji ni jedinstveni način kojim bi se moglo ustvrditi djelovanje policije u zajednici u praksi. Na srž suvremenog policijskog djelovanja autori različito gledaju. Primjerice, Bratton (1996, prema Miller i Hess, 2008) ključnim odrednicama policije u zajednici smatra: suradništvo, rješavanje problema i prevenciju (engl. „**3 P**“– **partnership, problem solving i prevention**), dok Rohe i suradnici (1996, prema Miller i Hess, 2008) koriste tri dimenzije, razlikujući policiju u zajednici od tradicionalne uloge policije: **podijeljena odgovornost, prevencija i povećana diskrecija** policijskih službenika. Roth i Johnson (2004, prema Milleru i Hessu, 2008), koriste četiri dimenzije: **rješavanje problema, izgradnja suradništva u zajednici, preventivne intervencije i promjene u organizaciji**, dok su Maguire i suradnici (1999, prema Miller i Hess, 2008) koristili trodimenzionalni model policije u zajednici: **prilagodba, rješavanje problema te međusobna suradnja i uključenost zajednice**. Ono što je zajedničko svim spomenutim autorima jest prevencija i suradnički odnos sa zajednicom.

Pregledom bogate literature kao ciljevi policijskih aktivnosti u sklopu policije u zajednici izdvojeni su:

- **povećana policijska vidljivost** (Jensen, 1998; Labrunye, 2007; Mouhanna, 2007; Chalom, 1999, prema Chalom, 2003; Bureau of Justice, 2004; Holmberg, 2004; Rix i sur., 2009);
- **pojačan osjećaj sigurnosti građana**, odnosno smanjenje straha od kriminala (Jensen, 1998; Schorer, 2007; Ciocoiu, 2007; Skogan, 1996; Bureau of Justice, 2004);
- **policijska usluga na višoj razini** (Jensen, 1998; Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003);

- **pojačani naponi u prevenciji** (Normandeau, 1993; Jensen, 1998; Faber i Cajner Mraović, 2003; Schorer, 2007; Ciocoiu, 2007);
- **povećana policijska učinkovitost** (Jensen, 1998; Dowler, 2003; Bureau of Justice, 2004; Rix i sur., 2009);
- **pojačan naglasak na radu policije unutar zajednice i stvaranje suradništva** (Normandeau, 1993; Jensen, 1998; Rogers 2000; Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003; Schorer, 2007; Fritzhelmer, 2007; Ciocoiu, 2007; Fress, 2007; Chalom, 1999, prema Chalomu, 2003; Bureau of Justice, 2004; Holmberg, 2004; Rix i sur., 2009).

Dakle, u odnosu na tradicionalni model policijskog djelovanja može se zaključiti kako su policiji u zajednici prioriteta ključnih policijskih zadaća - nadzor kriminaliteta, očuvanje reda i pružanje usluge - ostali uglavnom nepromijenjeni. Međutim, temeljna razlika očituje se u činjenici kako to policija više ne nastoji ostvariti sama, već poticanjem suradnje s građanima.

U svrhu detaljnijeg uvida u temeljne značajke policije u zajednici slijedi raščlamba njezinih ključnih sastavnica.

2.1. KLJUČNE SASTAVNICE POLICIJE U ZAJEDNICI

2.1.1. Vidljivost policije

Povećana prisutnost i vidljivost policije ključna je za policiju u zajednici. Ona je povezana s tehnološkim razvitkom, koji se može smatrati napretkom za policijske snage. Međutim, policija se tijekom razdoblja profesionalizacije, stvarajući niz usko specijaliziranih službi, a posebno kroz snažno tehničko opremanje i osuvremenjivanje, udaljila od građana, zatvorila se u urede i laboratorije, komunicira suvremenim komunikacijskim sredstvima i kreće se uglavnom koristeći službena vozila, pa i onda kad jednostavno ophode određenim područjem. Uz poticanje efikasnosti u policijskom sustavu pojava vozila u 20. stoljeću također je stvorila prepreku između policajaca i njihove zajednice (Ent i Hendricks, 1991). S vremenom se sustavno smanjivao i broj pješačkih ophodnji ili se čak odustajalo od njih. Ubrzo su uočene određene prednosti ovakvog načina policijskog rada. Policijski službenici mogli su se lakše kretati i ophoditi znatno širim gradskim prostorom nego što je to mogla prije, a povećala se brzina i broj policijskih intervencija u jednome danu. Dakle, policija je postala djelotvornija u reagiranju na incidente, ali istodobno i manje preventivna. Prema Cajner Mraović (2001:103) „policija je vrlo brzo počela ličiti na vatrogasce“, što je posljedično dovelo do sve manjeg doticaja policije s građanima, a građani su policiju sve rjeđe viđali.

Promatrajući osuvremenjivanje francuske policije Mouhanna (2007) zaključuje kako je većom specijalizacijom i profesionalizacijom pojačan nedostatak komunikacije između različitih odjela unutar policije i građana. Doticaji policije s građanima sveli su se isključivo na susrete u incidentnim situacijama prilikom postupanja povodom počinjenog kaznenog djela, uspostave narušenog javnog reda i mira ili kažnjavanja zbog počinjenih prekršaja. U takvim okolnostima sve je više policajaca koji ne poznaju i ne razumiju ljude u područjima u kojima rade. Javlja se osjećaj izoliranosti, pa i strah, koji je vodio u nasilje prema onima koje su policajci najslabije poznavali, a to su mladi, manjine i pripadnici različitih subkultura. Susreti policije i građana u nekonfliktnim situacijama svedeni su na najmanju moguću mjeru pa je, zbog svega navedenog, policija izgubila na svojoj prisutnosti i vidljivosti u lokalnim zajednicama i susjedstvima. U konačnici, obje strane, i policija i građani, izgubili su na kakvoći odnosa i suradnje. Prisutnost i vidljivost policije djelovala je na one građane koji su kanili kršiti zakon na način da ih odvraća od njihove namjere, dok je ostalim građanima ulijevala sigurnost. Upravo stoga se policija, koja je provodila ophodnje u prvom redu pješice,

u lokalnim zajednicama i susjedstvima doživljavala kao način izgradnje ponovne veze između građana i policije.

Schorer (2007), stručnjak koji ima iskustva s uvođenjem policije u zajednici u Švicarskoj, ali i u Rumunjskoj te Zenici, BiH, također ističe kako je za ispunjenje ciljeva, kao što je stvaranje osjećaja sigurnosti, stvaranje sigurnosti na objektivan i mjerljiv način te poticanje pouzdanog odnosa između policije i građana, između ostalog, važna prisutnost, vidljivost i kontakt. Zapravo se može slobodno ustvrditi kako je vidljivost policije pretpostavka bez koje se ostale važne odrednice policije u zajednici kao što su: „poboljšanje humanih odnosa između policije i članova zajednice, povećanje sigurnosti kroz poboljšanje strategija kontrole kriminaliteta, maksimiziranje prevencije kriminaliteta, reafirmiranje koncepta zajednice i značajnije korištenje građana u kvazi-policijskim ulogama“ (Champion i Rush, 1997:3), ne mogu ostvariti. Komunikacija, interakcija i suradništvo kao tri karakteristične radne sastavnice policije u zajednici (Fritzhelmer, 2007), prema skandinavskom modelu, u biti su neostvariva ako policija nije vidljiva kad djeluje u zajednici te ako stanovnici nisu svjesni njezine prisutnosti koja im otvara mogućnosti za svakodnevni kontakt. Osim toga, francusko iskustvo u radu žandarmerije (Labrunye, 2007) na obuzdavanju zločina i prijestupa te uhićenju njihovih počinitelja pokazuje kako je obične građane moguće umiriti jedino aktivnom i vidljivom policijskom prisutnošću. Kirby (2007), ističe kako je policija u zajednici dvosmjerna komunikacija u kojoj osoblje hoda, razgovara i povezuje se sa zajednicom.

Programi policije u zajednici koji povećavaju vidljivost policije i čine je blisku građanima ophodnjama u susjedstvu ispunjavaju očekivanja jer promiču suradnju policije i građana, sprječavaju kriminalitet i javni nered, povećavaju sigurnost i smanjuju strah od kriminala (Fleissner i Heinzelmann, 1996). Dakle, može se zaključiti kako, bez obzira na različitost pristupa u implementaciji policije u zajednici, vidljiva prisutnost policajaca među stanovništvom integralni je i neizostavni element.

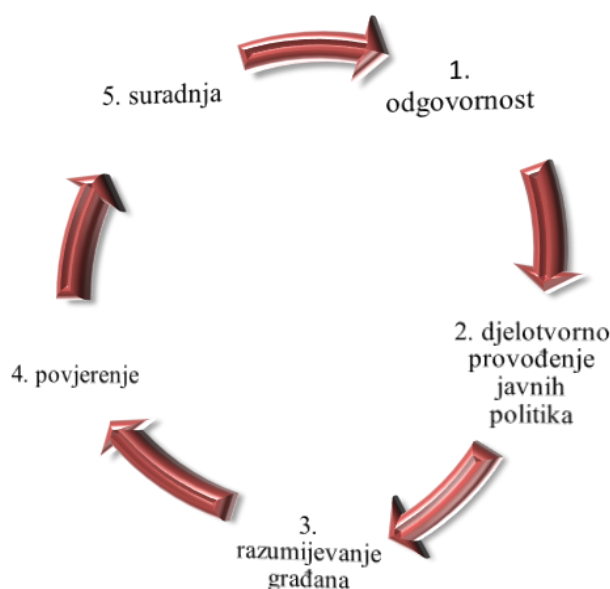
2.1.2. Osjećaj sigurnosti građana

Promjene koje su se zbivaju proteklih tridesetak godina u djelovanju policije, a vodile su prema policiji u zajednici, rezultat su nastojanja policije i vodećih ljudi u zajednicama da pronađu djelotvorniji način u radu policije koji će promicati javnu sigurnost i unaprijediti kakvoću života građana, odnosno **osnažiti osjećaj sigurnosti i smanjiti strah od kriminala**. Razina i priroda kriminaliteta te promjene u njegovoj strukturi, prije svega američkog društva,

potaknule su policiju da pronade učinkovitija rješenja. Vlada i čelnici u zajednici postali su svjesni kako moraju prihvatiti i preuzeti odgovornost kako bi zajednice bile sigurne. Policija je pak shvatila kako se taktika kontrole kriminaliteta mora proširiti sa strategijama prevencije kriminaliteta, smanjenja straha od kriminala i poboljšanja kakvoće života u zajednicama. Strah od kriminala sâm po sebi postaje značajan problem i to onaj strah koji je češće uzrokovan javnim neredom nego s kriminalitetom, a prisutnost i vidljivost policije uspješno smanjuje taj strah u lokalnim zajednicama. Naime, istraživanja vezana uz smanjenje straha od kriminala pružaju znanstvene dokaze o učinkovitosti različitih strategija policije u zajednici u smanjenju straha među građanima, unaprjeđujući uvjete u zajednici i poboljšavajući sliku o policiji (Community Policing Consortium, 1994; BJA, 1994).

Policija u zajednici u svojem najpotpunijem značenju sastoji se od mnogo aspekata kojima je jedan od primarnih ciljeva stvaranje osjećaja sigurnosti (Schorer, 2007). Za razliku od tradicionalne policijske organizacije usmjerene na kriminalitet otkrivanjem, uhićenjem počinitelja te vrednovanjem policijskog rada kroz policijsku statistiku, registriranom i otkrivenom kriminalitetu, u organizaciji policije u zajednici iznimna se pozornost posvećuje i subjektivnom osjećaju sigurnosti, odnosno strahu od kriminala. To je razumljivo uzme li se u obzir činjenica kako zadovoljstvo građana policijom i načinom njezina djelovanja uvelike ovisi o tomu osjećaju li se građani sigurno ili ne. Prema tradicionalnom konceptu djelovanja policije, policija postaje odgovorna tek kad se kazneno djelo izvrši ili se dogodi neki drugi incident pa stoga takvu policijsku organizaciju građani smatraju pasivnom jer se brine isključivo o posljedičnom reagiranju na kriminalitet, a ne na mogućnosti njegove prevencije te na zabrinutost i strah koji se može pojaviti kod građana. S druge pak strane, proaktivan pristup usmjeren prema rješavanju problema prije nego što ti problemi dovedu do kriminalnih incidenata pomaže smanjenju straha od kriminala i povećava osjećaj kontrole stanovnika nad zajednicom (Fleissner i Heinzelmann, 1996). Koliko je pitanje osjećaja sigurnosti i straha od kriminala važno, potvrđuje i činjenica da se policija ne drži isključivo odgovornom u tom segmentu, već se razvijaju i brojna *policy* rješenja koja kroz jačanje kohezije u zajednici, dizajn okoliša i druge pristupe nastoje smanjiti često iracionalan strah od kriminala. Koliko je važno pitanje straha od kriminala pokazuje i činjenica da ne postoji gotovo nijedan program ili strategija policije u zajednici koji ovo pitanje zanemaruje. U konačnici, subjektivan osjećaj sigurnosti važan je i za uspjeh policije u razotkrivanju kaznenih djela. Građani koji se boje zbog straha mogu odustati od prijave kaznenog djela policiji, a poljuljano im je i povjerenje u policiju i kazneno-pravni sustav općenito. Nedostatak povjerenja sužuje prostor za suradnju i

razmjenu informacija o kriminalitetu. To je važno ako znamo da su građani jedan od glavnih izvora informacija za policiju. Radi se o specifičnom reverzibilnom procesu (prikaz 1) u kojem policija iskazujući odgovornost (1) u djelotvornoj provedbi javnih politika (2), pa tako i sigurnosne politike čiji je imanentni dio i strah od kriminala, stječe razumijevanje (3), a nakon toga i povjerenje građana (4). Građani koji vjeruju policiji spremniji su joj povjeriti svoje informacije o kaznenim djelima i mogućim počiniteljima te surađivati (5) s njom u prevenciji kriminaliteta. Konačno, temeljem dobivenih podataka i informacija te uspostavljenom suradnjom s građanima policija će biti uspješnija u borbi protiv kriminaliteta. Dakle, uvažavanjem straha od kriminala kao važnog policijskog pitanja, pospješuje se ukupna policijska djelotvornost. Kako se na temelju razumijevanja i povjerenja ostvaruje suradnja policije s građanima ilustrirano je na sljedećem prikazu.

Prikaz 1. Proces zadobivanja povjerenja građana i spremnosti na suradnju

2.1.3. Policija – javni servis građana

Usmjerenost policije prema građanima, suradnju s njima te zajedničko preuzimanje odgovornosti za sigurnost u lokalnim zajednicama razumljivo vodi prema pristupu da je **policija javni servis građana**. Novi demokratski društveni odnosi, koji su ugrađeni i u odnos između policije i građana, vode k tomu da policija ne može ispuniti svoju funkciju ako sebe isključivo vidi kao agenciju za provedbu zakona. Time policija svoju ulogu dominantno ispunjava nadzorom i sankcioniranjem građana zbog kršenja zakona, a ne kroz suradnju i

zajedničko preuzimanje odgovornosti za sigurnost i kakvoću života. Na taj način policija ima moć nad građanima, a ne moć s građanima. Stoga je razumljivo kako koncept policije kao agencije za provedbu zakona, ne može kompatibilno funkcionirati unutar policije u zajednici. Naravno, to ne znači da policija neće nadzirati i sankcionirati kažnjiva ponašanja, već da će to činiti ciljano prema onima koji krše zakon, a takvi u jednoj zajednici čine manjinu. Drugim riječima, policija ne smije kroz istu prizmu promatrati sve građane jer onima koji krše zakone ona mora biti dosljedan provoditelj zakona, a onima koji nisu u sukobu sa zakonom suradnik - pomagač i javni servis. Uspostava ravnoteže između funkcije provedbe zakona i javnog servisa teška je i jako delikatna zadaća, ali nije nemoguća. Preduvjet da bi se ona ostvarila jest lokalni pristup u rješavanju problema i potreba zajednica jer centraliziranim policijskim organizacijama znatno je lakše djelovati kao isključivim provoditeljima zakona nego kao javnim servisima.

Važno je također napomenuti kako koncept javnog servisa ne smije biti samo parcijalno integriran u policijski sustav unutar pojedinih odjela, već mora biti dominantno zastupljen. Pritom je ključna uloga rukovoditelja jer rukovoditelji koji policiju vide isključivo kao agenciju za provedbu zakona i policijski će rad vrednovat isključivo kroz statističke pokazatelje o broju podnesenih prijava, a mišljenje i stavove građana o radu i učinkovitosti policije će zanemariti. Naime, policija, kao i druge javne službe, izravno je odgovorna javnosti (Fritzhelmer, 2007) pa stoga ne bi smjela zanemariti njezino mišljenje o razini izvrsnosti obavljenih poslova.

Važna pitanja za policiju kao javnog servisa građana svakako su **pristupačnost i kompetentnost**. Na kvalitetu policijske usluge nesumnjivo značajno utječe lakoća kojom građani mogu dobiti uslugu koju trebaju i koje sve birokratske prepreke moraju prevladati da bi je dobili. U tom smislu pristupačnost policije građanima je bitan kriterij za vrednovanje policije u zajednici (Bonvin, 2007). Dostupnost policijskih službi, rasprostranjenost policijskih postaja, uređenje prostora za stranke, uklanjanje fizičkih prepreka između policijskih službenika i građana, načini zaprimanja zahtjeva i poziva građana te povratno obavješćivanje o pojedinim slučajevima ima iznimno važnu ulogu. U tom smislu mnoge policijske organizacije poduzimaju iznimne napore, što u konačnici i donosi pozitivne rezultate u smislu zadovoljstva građana.

U tradicionalnom načinu rada policijski službenici često se proglašavaju nemjerodavnima za mnoga pitanja, što kod građana stvara dojam nedjelotvornosti policije u užem smislu, a pravne države u širem smislu (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003).

Takav stav u suprotnosti je s konceptom policije kao javnog servisa, unutar kojeg policijsko osoblje mora imati **široke kompetencije** kako bi mogli odgovoriti na različite zahtjeve građana, pa i one koji nisu isključivo u dijelu policijske odgovornosti. Izobrazba i trening dolaze ponovno u prvi plan posebice u dijelu mjerodavnosti različitih službi unutar lokalne zajednice, jer policijski službenici u slučaju postavljanja zahtjeva koji su izvan njezine mjerodavnosti, takav zahtjev moraju proslijediti ovlaštenoj službi i posredovati u njezinu rješavanju, a često se pojavljuju i kao voditelji različitih službi u rješavanju određenih problema u lokalnim zajednicama. Na spomenuto se logično nadovezuje i pitanje ovlaštenja. **Ovlaštenje** se uglavnom sastoji u davanju odgovornosti dodjeljivanjem moći donošenja odluka (Frees, 2007). Unutar policije to znači demokratski način osmišljavanja odluka u kojem će osoblje moći sudjelovati koristeći određene mehanizme jer će se centralizirano, autokratsko odlučivanje negativno odraziti na razinu pružanja usluge.

Služba ophodnje, odnosno policija koja radi na terenu, ključna je sastavnica policije kao javnog servisa građana jer ona je u pravom smislu „nespecifična institucija za pružanje pomoći“ (Greiner, 1997:99). Naime, građani su u najčešćem doticaju upravo s policijskim službenicima na terenu i ti su policijski službenici oni koji odgovaraju na pozive građana za pomoć. Služba ophodnje institucionalnu funkciju policije na mjestu događaja pretvara u konkretan susret policije s građanima. O razini i kvaliteti njihova susreta ovisit će zadovoljstvo građana. U tom kontekstu razina ozbiljnosti s kojom policijski službenici pristupaju pojedinim problemima te razina uvažavanja prijedloga i mišljenja građana pridonose prosudbi njihova zadovoljstva s radom policije. Naime, kad građani ocjenjuju policiju i njezin rad posebno uzimaju u obzir koliko ih policijski službenici uvažavaju.

Prema Championu i Rushu (1997) policiju kao javni servis obilježavaju sljedeće značajke:

- opći pristup s manje podjele rada i specijalizacije unutar policije te decentralizirani stil rukovođenja,
- naglasak na osobnu diskreciju i povjerenje u donošenju odluka,
- primarno proaktivni pristup – prevencija,
- osobna uključenost u zajednicu i njezine probleme,
- odabir kadrova na temelju njihovih kompetencija, postignuća te kulturoloških različitosti,
- širenje uloge zaposlenika,

- primjereno ponašanje zaposlenika utemeljeno na treningu, samokontroli i osobnoj odgovornosti,
- razvitak cjelovitog instrumenta za procjenu pojedinca i njegova odnosa sa zajednicom,
- trening na nacionalnoj razini uz korištenje i vanjskih stručnjaka (stručnjaka iz nevladinog sektora, akademske zajednice i dr.),
- poticanje umrežavanja, planiranje, istraživanje i objavljivanje.

Zaključno, bez policije koja jest javni servis građana gotovo je teško zamisliti cjeloviti pristup u radu policije utemeljenom na zajednici.

2.1.4. Prevencija

Kriminalitet, strah od kriminala te sigurnost već godinama su važani društveni problemi neovisno o političkom uređenju, stupnju gospodarskog i socijalnog razvitka pojedinih država. Geason i Wilson (1988) tvrde kako odgovor na opterećenost zajednica ovim problemima ne može biti kontinuirano povećanje broja policajaca, trošenje više novaca na sudove, donošenje strožih zakona, povećavanje kazni ili postavljanje novih ciljeva. Suočeni s činjenicom da pitanje kriminaliteta ne mogu rješavati isključivo agencije za provedbu zakona samo provedbom mjera kazneno-pravne politike, sedamdesetih i osamdesetih godine prošloga stoljeća u Sjedinjenim Američkim Državama i zemljama zapadne Europe započinje snažan razvitak i **orijentacija na prevenciju kriminaliteta**, u čemu policija ima svoje nezaobilazno mjesto. To je početkom devedesetih godina prošlog stoljeća potaknulo mnoge zapadnoeuropske i sjevernoameričke zemlje da počnu osnivati specijalizirane agencije kojima je cilj bio razviti, testirati i evaluirati inicijative u području prevencije kriminaliteta (Torny, Farrington, 1995).

Zbog dnevnih kontakata s kriminalitetom, policija djeluje kao „senzor“ za pravodobno uočavanje devijantnih ponašanja i raspolaže važnim saznanjima o generatorima, odnosno, čimbenicima takvih negativnih pojava. Time je policija stavljena u povoljnu poziciju da procjeni rizike i na temelju takve procjene poduzme represivne i mnoge preventivne aktivnosti. Suvremene policijske organizacije često se pojavljuju u poziciji pokretača i nositelja kriminalno-preventivnih aktivnosti, međutim, vrlo rano je uočeno kako kriminalitet nije isključivo policijski i pravosudni problem, već problem čitave zajednice. Takav stav utemeljen je na postavkama policije u zajednici, a operacionaliziran kroz osnutak koalicija za prevenciju od lokalnih do nacionalnih razina (Cajner Mraović, 2009).

Postoje jasni pokazatelji prema kojima dobro planirane strategije, programi i aktivnosti za prevenciju kriminaliteta ne samo da utječu na vidljivo smanjenje kriminaliteta, već i unapređuju sigurnost u lokalnoj zajednici, pridonoseći ukupno boljem razvitku cijele zemlje i stvaranju osjećaja sigurnosti njezinih građana. Uspješna i odgovorna prevencija kriminaliteta jača kvalitetu života građana, ima dugoročnu korist u smislu smanjenja troškova vezanih za formalni kazneno-pravni sustav kao i ostale društvene troškove (UN Economic and Social Council, 2002). Upravo bi zato, kao što je i sadržano u ideji policije u zajednici, državna i lokalna tijela, nevladine organizacije i privatni sektor trebali sudjelovati u kreiranju, održavanju i promicanju važnih sastavnica prevencije kriminaliteta. Uključivanje zajednice i međusobna suradnja svih čimbenika prevencije kriminaliteta, vladinih agencija, policije, lokalnih zajednica te nevladina sektora čine bitne odrednice koncepta prevencije kriminaliteta (UNODC, 2009).

Postoje mnoge definicije prevencije pa tako i prevencije kriminaliteta. Prevencija je čin, postupak ili ukupnost postupaka koji se poduzimaju da se što spriječi, postupak koji će proizvesti kao posljedicu zaštitu od čega (Anić i sur., 2004, prema Bašić, 2009). Prevenirati znači intervenirati ili učiniti korake unaprijed da bi se nešto zaustavilo od događaja (Mrazek, Haggerty, 1994, prema Bašić, 2009). Prevencija je proaktivni proces kojim se osnažuju pojedinci i sustavi kako bi se nosili sa životnim izazovima, događajima i tranzicijama, stvarajući i podupirući uvjete koji će promicati zdravo ponašanje i životne stilove (Prevention Terms Glossary, Southwest Prevention Center, prema Bašić, 2009). Prevencija razumijeva ukupnost planski osmišljenih i organizirano poduzetih mjera kojima se nastoji ukloniti ili barem smanjiti izravni, odnosno neizravni uzroci kažnjivih radnji (Horvatić, Cvitanović, 1999, prema Bašić, 2009). Prevencija kriminaliteta definira se kao ukupnost svih napora (državnih, privatnih i drugih) usmjerenih na sprječavanje činjenja kaznenih djela i smanjenje posljedica kaznenih djela, materijalnih, psihičkih i fizičkih posljedica (Cajner-Mraović, Faber, Volarević, 2003).

Međutim, iz koncepta prevencije kriminaliteta Vijeća Europe najbolje se mogu prepoznati ključne sastavnice policije u zajednici. To su rješavanje problema koji su uzročnici kriminaliteta uspostavom suradničkog odnosa između policije, drugih vladinih tijela i zajednice. Vijeće Europe je, u svojoj Odluci od 28. svibnja 2001. godine, kojom se osniva Europska mreža za prevenciju kriminaliteta (*EUCPN*), definiralo kako će: „prevencija kriminaliteta pokrivati sve mjere koje su usmjerene na smanjenje kriminaliteta i osjećaj nesigurnosti kod građana, kvalitativne i kvantitativne mjere, bilo kroz direktno otkrivanje

kriminalnih aktivnosti, ili kroz politike i intervencije usmjerene na smanjenje potencijala i mogućih uzroka kriminaliteta. Prevencija uključuje zajednički rad vlade, relevantnih institucija, agencija za provedbu zakona, lokalnih vlasti, specijaliziranih institucija, privatnog sektora, nevladinog sektora, znanstvenih institucija, istraživačkih institucija, podržanih od medija.“ (MUP, OSCE, 2005:4). Nadalje, preventivne mjere ne moraju se orijentirati isključivo na kriminalitet, one pokrivaju i antisocijalno ponašanje kao pred faze kriminaliteta. Primjeri takva ponašanja su bučna susjedstva, susjedstva/čtvrta u kojima se mladi ili pijane osobe izgređnički ponašaju, motaju i besposličare uokolo ili uništavaju imovinu, četvrti zatrpane smećem, devastirani okoliš i stambeni objekti i tako dalje. Takve pojave pogoduju stvaranju uvjeta u kojima se razvija kriminalitet. Istraživanja pokazuju kako strah od kriminala koji imaju građani može biti štetan kao i sâm kriminalitet jer potiče povlačenje iz društvenog života i gubitak povjerenje u policiju i vladavinu prava. Stoga bi prevencija trebala obuhvatiti i to polje.

Usporedo s policijom u zajednici, posljednja četiri desetljeća razvijali su se različiti pristupi prevencije kriminaliteta koji s policijom u zajednici dijele dio zajedničkih obilježja pa se i nerijetko primjenjuju zajedno. Prije svega, oni su usredotočeni na suradnju u zajednici, ali i na okolišne uzročnike kriminaliteta, fizička i urbanistička obilježja te socijalne interakcije u okolišu. Teorije prevencije kriminaliteta utemeljene na dizajnu okoliša polaze od jednostavne ideje da je kriminal djelomice posljedica mogućnosti koje pruža fizički okoliš. Prema toj tezi trebalo bi prije svega promijeniti fizički okoliš i time potaknuti socijalnu interakciju i osnažiti koheziju stanovništva pa tako učiniti manje vjerojatnu pojavu kriminala. Ovaj naziv „**prevencija kriminaliteta utemeljena na dizajnu okoliša**“ stvorio je kriminolog Jeffery 1971. godine (Clarke, 1982).

Pod općim nazivom „Prevencija kriminaliteta utemeljena na dizajnu okoliša“ postoje tri pristupa (Clarke 1982).

- **Prvi pristup** utemeljen je na teoriji „*obranjivog prostora*“, koji je razvio arhitekt Newman 1972. godine. On za visoku stopu kriminaliteta u javnim stambenim zgradama krivi njihovo smještanje u određenom prostoru i njihov dizajn. Obranjivi prostor je stoga društveno-fizički fenomen prema kojem su i društveni i fizički elementi dio uspješnog obranjivog prostora. Teorija objašnjava kako je prostor sigurniji kad ljudi imaju osjećaj vlasništva i odgovornosti za određeni dio zajednice. Četiri su čimbenika koja čine obranjivi prostor:

- **teritorijalnost** – ideja da je svaki dom nepovrediv,

- ***prirodni nadzor*** – veza između fizičkih obilježja područja i sposobnosti stanara da uoče i vide što se događa,
- ***imidž*** – kapacitet fizičkog dizajna za širenjem osjećaja sigurnosti,
- ***milje (sredina)*** – druge značajke koje mogu utjecati na sigurnost, poput blizine policijskih postaja ili užurbanih komercijalnih područja (gradske vreve).

➤ **Drugi pristup** je takozvana ***situacijska prevencija kriminaliteta***. To je opći pristup smanjenja prilika za neku vrstu kriminaliteta, koji se pojavljuje u bilo kojem okruženju, a koristi pet mjera s nizom raznovrsnih tehnika:

- povećanje napora potrebnog za počinjenje kaznenog djela,
- povećanje rizika od uhićenja i otkrivanja,
- smanjenje nagrade ostvarene počinjenjem kaznenog djela,
- izuzimanje isprike ili opravdanja za počinjeno kazneno djelo i
- smanjenje provokacija koje pridonose počinjenju kaznenog djela.

Situacijskoj prevenciji također je svojstvena suradnja različitih čimbenika u zajednici bez kojih se ona ne može učinkovito provoditi. Riječ je o pristupu koji različite policijske organizacije najčešće primjenjuju u prevenciji kriminaliteta.

➤ **Treći pristup** razvio je Crowe 1991. godine, nudeći smjernice za smanjivanje prilika za kriminal u izgrađenom okolišu s namjerom da usmjeri policiju, gradske planere i arhitekte. Ovaj pristup poznat je pod akronimom ***CPTED – prevencija kriminaliteta kroz uređenje okoliša*** (engl. *Crime Prevntion Throug Environmental Design*) i na temelju njega provedeni su mnogi projekti.

Iako je prevencija kriminaliteta utemeljena na dizajnu u početku bila neprihvaćena, nailazeći na oštre kritike javnosti i struke, sljedeće činjenice promijenile su taj odnos:

- prikupljeno je mnogo dokaza da prilika za počinjenje kriminala igra važnu ulogu,
- razvijene su nove teorije kriminologije, uključujući teoriju racionalnog izbora (Cornish, Clarke, 1986) i teoriju rutinske aktivnosti (Cohen, Felson, 1979), a koje su značajniju ulogu dale okolišnim determinantama kriminaliteta,

- objavljen je veliki broj studija slučaja koje pokazuju značajno smanjenje kriminaliteta kao rezultat promjena u okolini,
- utvrđeno je da do premještanja kriminaliteta, kao posljedice dizajna okoline, dolazi u manjoj mjeri nego što su to kritičari tvrdili (Clarke, 1982).

Tijekom sedamdesetih godina prošlog stoljeća američki Nacionalni institut za pravosuđe (engl. *National Institute of Justice*), (Fleissner, Heizelmann, 1996) razvio je studije koje ukazuju da se kroz odgovarajući dizajn i učinkovito upravljanje fizičkom okolinom može nadzirati, pa i spriječiti kriminalitet. Temeljem toga, u približno isto vrijeme kad se razvija teorija obranjivog prostora, Jeffrey je utemeljio pristup prevencije kriminaliteta uređenjem okoliša (engl. *Crime Prevntion Throug Environmental Design* - CPTED), (Brantingham i Brantingham, 1981; Schneider, Kitchen, 2002, prema Erdogank, 2010). Ovaj je pristup danas prihvaćen kao prvi od dvaju „najbolje razvijenih pristupa za smanjivanje prilika ili mogućnosti za kriminal.“ (Oc, Tiesdell, 1997, prema Erdogank, 2010:274). CPTED je pristup koji tvrdi „da odgovarajući dizajn i učinkovito korištenje izgrađenog okoliša može smanjiti strah od kriminala i sami kriminalitet te poboljšati kvalitetu života“ (Crowe, 2000, prema Cozens, Saville, Hiller, 2005:329), a temelji se na studijama provedenim od sredine 20. stoljeća do danas.

Temeljna ideja CPTED-a jest da prevencija kriminaliteta počiva na odnosu između ljudi i njihova okoliša (Schneider, Kitchen, 2002, prema Erdogank, 2010). Mnoge CPTED strategije uključuju „prirodnu kontrolu pristupa“, „prirodni nadzor“ i „teritorijalno osnaženje“, što je zajedničko i teoriji obranjiva prostora (Oc, Tiesdell, 1997, prema Erdogank, 2010), a pretpostavka mu je uspostavljena suradnja i suradnički odnos kao i kod policije u zajednici.

CPTED pristup se usredotočuje na odnos između korištenja prostora, lokacija aktivnosti i teritorijalnosti (Schneider, Kitchen, 2002, prema Erdogank, 2010) te zagovara da fizički dizajn „može razviti ili proširiti sferu utjecaja tako da vlasnici imovine mogu razviti osjećaj vlasništva nad prostorom“ (Oc, Tiesdell, 1997, prema Erdogank, 2010:275). Na taj se način jačanjem osjećaja vlasništva potiče i osnažuje neformalni socijalni nadzor. Već je istaknuto kako upravo neformalni socijalni nadzor treba biti prvi odgovor zajednice na pitanja sigurnosti. CPTED kroz dizajn i upravljanje fizičkim okolišem zgrada, stambenih susjedstava, poslovnih područja, osim što povećava javnu sigurnost, smanjuje i strah od kriminala. Temeljna načela CPTED-a su *osnaživanje mete* (engl. *target hardening*), što znači nadzor pristupa susjedstvima i zgradama te *poduzimanje nadzora nad specifičnim područjima* kako

bi se smanjile mogućnosti pojave kriminaliteta i teritorijalno osnaženje, odnosno povećanje osjećaja sigurnosti u okruženju gdje ljudi žive i rade kroz aktivnosti koje potiču **neformalni nadzor okoline** (Fleissner, Heizelmann, 1996). Zajednice u kojima je prisutna viša razina neformalnog socijalnog nadzora, u pravilu, ostvaruju i bolju kakvoću života čime se potvrđuje kako krajnji cilj CPTED-a nije isključivo prevencija kriminaliteta već podizanje razine boljeg života općenito.

CPTED kao i policija u zajednici mogu biti opisani kao dio cjelovite strategije prevencije kriminaliteta jer ističu pristup rješavanja problema kao i blisku suradnju policije i stanovnika u suzbijanju kriminaliteta i straha od kriminala. Zato što CPTED ističe sustavnu analizu kriminaliteta na određenoj lokaciji te pruža posebno osmišljene strategije prevencije kriminaliteta koje rješavaju određene probleme, izravno podupire policiju u zajednici. (Fleissner, Heizelmann, 1996). Naime, kako su dominantni ciljevi policijskih aktivnosti u sklopu policije u zajednici povećanje osjećaja sigurnosti, odnosno smanjenje straha od kriminala, pojačani napor u prevenciji i pojačana policijska učinkovitost u rješavanju problema građana, ali i cjelokupne zajednice, te pojačan naglasak na radu policije unutar zajednice i stvaranje suradničkog odnosa, razvidna je komplementarnost obiju strategija. Razlika je samo u tomu tko su nositelji i voditelji aktivnosti. Kod CPTED-a to su lokalne vlasti, a kod policije u zajednici to je policija. Međutim, i jedni i drugi trebaju međusobnu suradnju i uspostavljen suradnički odnos.

Iskustva u programima CPTED-a i policije u zajednici pokazala su kako se na temelju zajedničkih aktivnosti, koje grade povjerenje i suradnju između policije i stanovnika određenog područja, grade temelji za buduću suradnju u svrhu promicanja rješavanja problema i povećanja kontrole stanovnika nad svojim susjedstvom (zgradom, ulicom ili četvrti).

Uz spomenuta zajednička obilježja, oba pristupa koriste model „SARA“⁸ za rješavanje problema, kao ključnog dijela pristupa.

Model „SARA“ ima četiri koraka:

1. **skeniranje** (engl. *Scanning*) – identifikacija problema na određenom području,
2. **analiziranje** (engl. *Analysis*) – proučavanje problema i identifikacija mogućih rješenja,

⁸SARA pristup planiranju rašireno se koristi unutar policijskih organizacija, koje koriste pristup rješavanja problema (eng. *Problem Oriented Policing ili Problem Solving Approach*), ali i u sklopu koncepta „prevencija kriminaliteta kroz uređenje okoliša“ (CPTED).

3. **odgovor** (engl. *Response*) – implementacija posebno osmišljenog rješenja,
4. **procjena** (engl. *Assessment*) – evaluacija poduzetih aktivnosti i ostvarenih rezultata.

Ovaj model rješavanja problema pruža jednostavan i razumljiv okvir koji omogućava razvitak širokog suradničkog odnosa neophodnog za inicijative CPTED-a, ali i ključnog u sklopu policije u zajednici, istodobno povećavajući vjerojatnost da će poduzete inicijative i programi biti uspješni (Fleissner, Heizelmann, 1996).

Mnogobrojni čimbenici u zajednici - policijske organizacije, stanovnici i lokalni predstavnici vlasti, građanske udruge i gospodarstvenici, imaju svoje uloge u implementaciji opsežnih strategija CPTED-a i policije u zajednici, kako bi poticali javnu sigurnost u susjedstvima, poslovnim područjima i javnim ustanovama (Fleissner, Heizelmann, 1996).

Tom suradništvu policija može pridonijeti tako što će:

- provesti ankete o sigurnosti te prema percepciji građana ustvrditi koji su problemi najprisutniji na određenim područjima, koje se problematične kategorije osoba najčešće pojavljuju te koji prostori najviše pobuđuju strah među stanarima i predložiti sigurnosna poboljšanja;
- organizirati ophodnje u problematičnim dijelovima četvrti, parkovima i inim javnim mjestima kako bi se eliminirao kriminal, uporaba droga ili udaljile problematične osobe;
- koristiti svoje znanje kako bi stanovnike određenog prostora obavješćivali o visokorizičnim lokacijama u susjedstvu, podučiti ih o obilježjima prema kojima će prepoznati počinitelje kaznenih djela i uspostaviti dobre komunikacijske kanale s građanima;
- raditi zajedno s planerima urbanih sredina i arhitektima na oblikovanju dizajna i plana prostora kako bi se poboljšala sigurnost zajednice;
- uputiti i podučiti različite ciljane skupine građana - vlasnike zgrada i upravitelje o tomu kako povećati sigurnost u zgradama i kako se nositi s problemima pojave li se;
- nadzirati aktivnosti na javnim prostorima kako bi se smanjilo njihovo kriminalno korištenje i poboljšalo zajedništvo susjedstva i interakcija stanovnika.

Provedba spomenutih aktivnosti utječe na razinu komunikacije i suradnju policije, zaposlenika grada i stanovnika, a u konačnici na ukupnu sigurnost zajednice i društva uopće.

2.1.5. Policijska učinkovitost

Sljedeća ključna sastavnica policije u zajednici jest **policijska učinkovitost**. Usporedbom policijske učinkovitosti unutar tradicionalnog modela rada policije i unutar policije u zajednici dolazi se do još jedne važne i bitne razlike. Prije svega, odgovor na pitanje *Je li policija učinkovita?* značajno je različit zbog drukčijeg poimanja tih pojmova u ova dva, bitno različita, pristupa u radu policije te je u ovisnosti o shvaćanju uloge policije u društvu. U sklopu tradicionalnog modela najvažnija zadaća policije jest kontrola kriminaliteta, a tomu je prilagođeno i mjerenje policijske učinkovitosti. Osim toga, ne manje važno pitanje jest i *Tko je pozvan da ocjenjuje učinkovitost i rad policije?*, odnosno, radi li se o unutarnjoj ili vanjskoj (internoj ili eksternoj) evaluaciji. Dakle, u sklopu tradicionalnog modela ocjenu policijskog rada najčešće bi donosio politički vrh temeljem policijskih pokazatelja iz svoje produkcije. Uglavnom su korištena tri indikatora (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003):

- stopa kriminaliteta⁹,
- stopa ukupne razriješenosti kriminaliteta¹⁰,
- stopa naknadne razriješenosti kriminaliteta¹¹.

Zbog nedostatka demokratskih mehanizama nadzora, ovakvo prikazivanje policijske učinkovitost podložno je manipulaciji s pokazateljima i njihovoj zlorabi. Evaluacija policijskog rada prema spomenutim pokazateljima podložna je izazivanju frustracija kod građana jer ih se često uvjerava kako je sigurnost puno bolja nego što to oni procjenjuju ili osjećaju. Naime, u obzir bi se uzimali samo pokazatelji objektivne sigurnosti (registrirani kriminalitet), a ne i subjektivna sigurnost iskazana percepcijom i osjećajem građana. Upravo zbog toga mnoge reforme u policiji, koje su se poduzimale u smjeru pozitivnih promjena, nisu imale pozitivni odjek kod građana jer građani/javnost nije mogla spoznati vrijednosti tih promjena u smislu boljeg svakodnevnog funkcioniranja policije kao službe koja, ne samo kontrolira kriminalitet, već je i na usluzi građanima i društvenoj zajednici (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003).

⁹Broj kaznenih djela na sto tisuća stanovnika.

¹⁰Odnos broja zabilježenih kaznenih djela i razriješenih kaznenih djela u određenom razdoblju.

¹¹Odnos naknadne razriješenosti kaznenih djela vlastitom aktivnošću u odnosu na ukupno evidentirani broj kaznenih djela s nepoznatim počiniteljem u određenom razdoblju.

Nije nimalo lako definirati kriterije učinkovitosti. Oni ovise prije svega o ciljevima koje si policija postavi, aktivnostima koje provodi i, u konačnici, o ishodima takvih aktivnosti u smislu ostvarivanja ciljeva. S druge strane, problemi kojima se policija bavi ne mogu se jednostavno eliminirati ili do kraja i zauvijek riješiti. Složeno pitanje policijske učinkovitosti treba promatrati u kontekstu policijskog rješavanja problema koji postoje u određenim zajednicama, jer je upravo to jedno od temeljnih obilježja i ciljeva unutar policije u zajednici.

Moguće je definirati pet različitih razina utjecaja policije na određeni problem (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003):

1. potpuna eliminacija problema;
2. redukcija broja incidenata koje problem kreira;
3. redukcija ozbiljnosti, odnosno štetnosti, posljedica incidenata koje problem kreira;
4. kreiranje metoda za bolje suočavanje s incidentima;
5. micanje problema iz fokusa policijskog postupanja.

Na prvoj razini ogleda se najveća policijska učinkovitost, dok je peta razina, zapravo, nepoželjna sve dok neka druga institucija ili služba ne preuzme učinkovito rješavanje problema.

S obzirom na predočene nedostatke procjene policijske učinkovitosti isključivo temeljem podataka iz policijske statistike, valja zaključiti kako dio ocjene policijske učinkovitosti i uspješnosti valja prepustiti zajednici/građanima. U tom slučaju vrijedi načelo „uspjeh policije ovisi o odobravanju javnosti“ (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003:30). Između ostalog, građanima kao poreznim obveznicima važno je znati je li njihov novac pomogao ostvarivanju postavljenih ciljeva (Bonvin, 2007) tako da im pripada i važno mjesto u vrednovanju policijskog rada. Naime, vrednovanje je jedan od snažnih alata potrebnih kako bi policija trajno nešto naučila, a pritom se mora analizirati što je i kako uloženo u policijski rad te ishodi koji proizlaze iz novih mjera (Christe-Zeyse, 2007). I vrednovanje i praćenje policijske učinkovitosti ključni su za policiju u zajednici jer ona nije „lijek za sve bolesti“ i nije „idealno rješenje za sva vremena“, već se mora trajno prilagođavati društvu koje je podložno mijenama, što je bez vrednovanja nemoguće.

Policijska učinkovitost važan je aspekt stavova javnosti o kriminalitetu i kaznenom pravosuđu (Dowler, 2003) jer, s jedne strane, pozitivni ili negativni stavovi o tom pitanju mogu utjecati na oblikovanje policijske strategije, a s druge strane, može utjecati na odluku građana o prijavljivanju kriminala i suradnji s policijom. Stoga je bez ispitivanja stavova

javnosti gotovo nemoguće zamisliti vrednovanje policijske učinkovitosti. Iako je ovo pitanje potanko obrađeno u poglavlju 2.2.6. „Važnost evaluacije policije u zajednici“, valja napomenuti kako ono uključuje ispitivanje subjektivne sigurnosti, odnosno straha od kriminala, percepciju policijske učinkovitosti u ostvarivanju postavljenih ciljeva, zadovoljstvo građana policijskom uslugom, posebno žrtava kaznenih djela te stavove o policiji, procjenu spremnosti građana na suradnju s policijom, dostupnost policije te razinu sudjelovanja zajednice u preventivskim naporima i drugo. Kako se svako vrednovanje mora provoditi u skladu sa strogom metodologijom neovisnih evaluatora, u tom ocjenjivanju važno je koristiti valjane mjerne instrumente (anketne upitnike, ček liste i drugo), a poželjna je i suradnja sa znanstvenicima. Posljednjih trideset pet godina kriminolozi su provodili ovakva istraživanja u velikom broju država, a prvo nacionalno istraživanje kriminaliteta, koje je uključivalo i evaluaciju policijskog rada, provelo se u Sjedinjenim Američkim Državama 1972. godine (Van Dijk, 1991). Nacionalna godišnja i dvogodišnja istraživanja provodila su se i u Nizozemskoj od 1974., Velikoj Britaniji od 1982., a potom i u Kanadi, Australiji, Francuskoj, Švicarskoj, Španjolskoj i drugdje. Godine 1989. petnaest je država sudjelovalo u potpuno standardiziranom međunarodnom istraživanju kriminaliteta (engl. *International Crime Survey*), što je omogućilo komparativne analize između različitih država. Međutim, uz nacionalna i međunarodna istraživanja uslijedila su i mnoga istraživanja na razini regija, gradova, ali i manjih zajednica (opširnije pogledati kod Van Dijk, 1991: *On the Uses of Local, National and International Crime Surveys*). Radi standardizacije metodologije istraživanja i poticanja na istraživanja poduzimaju se veliki naponi tako da je i Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminalitet izdao upute za njihovu provedbu, nazvavši ih „Priručnikom za istraživanje viktimizacije“ (engl. *Manual on Victimization Surveys*, UNODC, 2010) .

2.1.6. Suradništvo policije i zajednice

Policija u zajednici je demokracija na djelu. Ona je **filozofija namijenjena poboljšanju odnosa policije i građana stvaranjem i uspostavom suradničkog odnosa** između ljudi koji žive i rade u zajednici i lokalne policije, pri čemu je policija katalizator za rješavanje problema u zajednici (Rogers, 1998). Ovakav model policijskog rada pruža građanima priliku da upoznaju svoju policiju i uključe se u borbu protiv kriminaliteta kroz preventivne programe. Mogućnosti provedbe ovakvih programa postoje u svakoj zajednici pod uvjetom da je policija koja služi građanima uključena u proces zadovoljavanja njihovih potreba.

Rinehart, Laszlo i Briscoe (2005) naglašavaju da se o suradnji može govoriti onda kad više sustava ili pojedinaca dogovore zajedničko djelovanje i korištenje resursa kako bi se ostvario zajednički dugoročni cilj. U konačnici, da bi se model djelovanja policije u zajednici u potpunosti implementirao u praksu, policija surađuje s drugim institucijama, organizacijama, sustavima i pojedincima. U tom smislu, uz suradnju s lokalnom upravom, drugim službama i agencijama, važna je i suradnja s nevladinim organizacijama, gospodarstvenicima te istaknutim pojedincima u zajednici. Zapravo iz te suradnje teško je nekoga isključiti izuzev onih koji su u sukobu sa zakonom. Izgradnja i održavanje učinkovite suradnje u duhu policije u zajednici zahtijeva znatno više od odluke da se radi zajedno. Učinkovit suradnički odnos nužno uključuje osjećaj zajedništva, pripadnosti, entuzijazma, ekipni rad i okruženje koje podupiruće djeluje čime se povećavaju mogućnosti za uspjeh (Rinehart, Laszlo i Briscoe, 2001). Prema spomenutim autorima moguće je izdvojiti devet sastavnica uspješne suradnje:

1. dionici suradnje dijele isti interes u odnosu na konkretni problem,
2. povjerenje između suradnika i povjerenje koje u njih ima ostatak zajednice,
3. zajednička vizija i ciljevi suradništva,
4. stručnost obiju strana da riješe konkretni problem,
5. strategije ekipnog rada,
6. otvorena komunikacija,
7. motivirani suradnici,
8. razrađeni načini za provedbu i održavanje suradnje,
9. plan djelovanja.

Odnosi između policije i zajednice ne moraju biti suradnički u svim situacijama, što u konačnici i nije krajnja svrha. Na jednom kraju tog odnosa nalaze se jednokratne interakcije prisutne u svakodnevnom terenskom policijskom radu, a na drugom kraju, dugoročna suradništva bitna za rješavanje konkretnih pitanja. Suradnički odnos u svakom konkretnom slučaju ovisi o vrsti problema, odnosno o aktualnim potrebama policije i zajednice. Međutim, kad policija provodi neki projekt za rješavanje određenog problema, organizira susjedstvo ili četvrt za poticanje mehanizama neformalnog socijalnog nadzora, pokreće suradnju s gospodarstvenicima u svrhu podizanja sigurnosti u poslovnim zonama ili poduzima neke druge korake u duhu policije u zajednici jer dobro uspostavljena suradnja je ***condicio sine qua non***.

Mnogo je razloga za suradnjom. Vjerojatno najuvjerljiviji argumenti su dobrobiti koje iz takvih oblika suradnje proizlaze (Rinehart, Laszlo i Briscoe, 2001):

- postizanje rješenja na obostranu korist u čemu ne bi uspio pojedinac, a ni sustavi sami za sebe,
- sprječavanje dvostrukih napora pojedinaca ili čitavih sustava,
- postizanje učinaka sinergije,
- vidljivost policije u zajednici za građane, čime se potiče njihovo uključivanje u zajedničke aktivnosti,
- sustavan pristup različitim problemima koji se pojavljuju u različitim lokalnim zajednicama,
- otvaranje novih mogućnosti za nove projekte u sklopu policije u zajednici.

U svakom slučaju, policija bi trebala uspostavljati suradničke odnose s onim ustanovama, organizacijama, službama, udrugama i pojedincima s kojima je vežu zajednički dugoročni ciljevi i interesi te kad se s obje strane uspostavi volja za ekipnim radom. Formalno suradništvo samo po sebi nema smisla. Katkad će u tom odnosu biti dostatno uspostaviti dobru komunikaciju, a prije svega kvalitetnu razmjenu informacija i podataka. Iako, valja imati na umu da dobra komunikacija ne znači i uvijek suradnički odnos, što se u praksi često poistovjećuje. To je pogrešno jer suradništvo razumijeva:

- aktivnu uključenost u suradničko rješavanje problema,
- povjerenje među dionicima te suradnje,
- imanje zajedničke vizije,
- ekipni rad,
- podjelu odgovornosti,
- zajedničko donošenje odluka i određivanje najprečih zadaća,
- stavljanje na raspolaganje vlastitih resursa, znanja i kompetencija,
- jasan plan aktivnosti,
- visoku motivaciju za rješavanje problema.

Svrha policije u zajednici jest smanjiti kriminalitet i javni nered iscrpno propitujući rizične čimbenike problema u lokalnoj zajednici, primjenjujući pritom pogodna rješenja koja uključuju cijelu zajednicu. Policija je u povoljnoj poziciji da identificira probleme u lokalnoj zajednici, često i u boljoj od samih članova zajednice, jer policijski službenici svakodnevno, gotovo cijelo svoje radno vrijeme, provode u četvrtima pa mogu primijetiti i najmanje

promjene koje se zbivaju, prije svega u fizičkom okolišu, a koje mogu kasnije generirati kriminalitet ili javni nered. Ako je uspostavljen odnos povjerenja, policiji će članovi zajednice povjeravati bitna raspoloživa saznanja iskoristiva u policijskom radu. Zbog toga su policijski službenici u ophodnjama primarni pružatelji policijske usluge jer se susreću s članovima zajednice.

Uspostava i održavanje međusobnog povjerenja središnje je pitanje suradništva sa zajednicom. U sklopu policije u zajednici policija postaje sastavni dio zajednice, a zajednica pomaže u određivanju budućih zadaća i pronalaženju resursa za njihovo rješavanje. Usluga koju policija pruža građanima pridonosi uspostavi povjerenja na temelju kojeg dobiva informacije od građana koje mogu pomoći u pronalasku rješenja za uskrsele probleme. Izgradnja povjerenja neće se dogoditi preko noći, već su za to potrebni trajni napor. Međutim, povjerenje mora biti pretpostavka bliske povezanosti koja će osigurati potporu zajednice, a da bi se izgradilo povjerenje, policija građane mora tretirati s uvažavanjem i senzibilitetom (BJA, 1994). U tom smislu postizanje povjerenja, mobilizacija i potpora zajednice zahtijeva različiti pristup u različitim zajednicama jer će uspostava povjerenja i suradništva biti jednostavnija i lakša u zajednicama u kojima živi srednji sloj stanovništva, nego u siromašnim ili manjinskim sredinama u kojima nepovjerenje u policiju ima dugu povijest.

Na kraju pregleda najznačajnijih sastavnicama policije u zajednici i svrhovitosti spomenuta koncepta policijskog djelovanja, umjesto zaključka, prikazana je usporedba tradicionalnog policijskog modela i policije u zajednici. Iz usporednog prikaza (tablica 1) vidljivo je kako ova dva modela različito odgovaraju na četrnaest istih, bitnih, pitanja vezanih uz ulogu policije u društvu, kao i uz način ostvarivanja njezine društvene uloge.

Tablica 1. Razlike između tradicionalnog modela i modela rada policije u zajednici (Sparrow 1998, prema Milleru i Hessu, 2008:8-9)

PITANJA	TRADIDICIONALAN POLICIJSKI MODEL	POLICIJA U ZAJEDNICI
Što je policija?	Vladina institucija primarno odgovorna za provedbu zakona.	Policija je javnost i javnost je policija; policijski službenici plaćeni su kako bi brinuli o sigurnosti svih građana.
Kakav je odnos između policije i ostalih službi?	Prioriteti različitih službi obično su u konfliktu.	Policija je samo jedna od mnogih službi i institucija koje su odgovorne za unaprjeđenje kvalitete života.
Koja je uloga policije?	Usredotočenost na otkrivanje i rješavanje kaznenih djela.	Otkrivanje i rješavanje različitih vrsta problema.
Kako se mjeri učinkovitost policije?	Brojem otkrivenih i riješenih kaznenih djela.	Odsutnošću ozbiljnih poremećaja i kriminala, osjećajem sigurnosti kod građana te ukupnom kvalitetom života u zajednici.
Koji su prioriteti?	Teška kaznena djela, kaznena djela s velikom materijalnom štetom i kaznena djela s elementima nasilja.	Svi problemi koji uzrokuju veliku zabrinutost i strah kod građana te ometaju njihove svakodnevne aktivnosti.
Čime se točno policija bavi?	Incidentima.	Problemima i brigama građana.
Što određuje učinkovitost policije?	Brza reagiranja na incident.	Suradnja s građanima.
Kako policija pristupa pozivima građana koji nisu vezani uz kriminal nego uz pružanje usluga?	Reagira samo kad ima „vremena“, odnosno kad nema „pravih“ policijskih zadataka koje treba obaviti.	Vitalna zadaća i izvrsna prilika.
Što je policijski profesionalizam?	Brza i učinkovita reakcija na ozbiljni kriminal.	Bliskost s građanima i lokalnom zajednicom.
Koja vrsta informacija je policiji najvažnija?	Informacije o određenim kaznenim djelima.	Informacije o različitim kriminogenim pojedincima, skupinama i situacijama.
Što čini bit policijske odgovornosti i pouzdanosti?	Visok stupanj centralizacije; postupanje prema pravilima i uputama; stroga provedba zakona i čuvanje službenih tajni.	Naglasak na odgovornost za potrebe lokalne zajednice.
Koja je uloga policijskog rukovodstva?	Definirati pravila postupanja, izdavati naloge i direktive.	Baviti se organizacijskim vrijednostima i općom strategijom policije.
Koja je uloga odjela za odnose s javnošću?	Izvješćivati javnost o glavnim kriminalnim događajima, a da se time ne zamaraju policijski službenici na terenu.	Koordinacija vitalnih kanala komunikacije između policije i građana, ali i unutar policijskih struktura.
Kako policija cijeni procesuiranje počinitelja kaznenih djela?	Kao važan cilj – sve ostalo je neuspjeh.	Kao jedno od sredstava za postizanje cilja, a cilj je sigurnost društvene zajednice.

Na prikazu (tablica 2) koji slijedi, a koji se odnosi na usporedbu socijalnih interakcija i strukturnih sastavnica, također se mogu prepoznati bitne razlike tradicionalnog modela djelovanja policije i modela policije u zajednici. Razlike su prikazane u dvanaest sastavnica socijalne interakcije i strukturalnih dimenzija.

Tablica 2. Prikaz sastavnica socijalne interakcije i strukturnih dimenzija tradicionalnog modela i modela policije u zajednici (Green, 2000: 311, prema Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003)

SOCIJALNA INTERAKCIJA ILI STRUKTURALNA DIMENZIJA	TRADICIONALAN POLICIJSKI MODEL	POLICIJA U ZAJEDNICI
Fokus policijskog djelovanja.	Provedba zakona.	Izgradnja zajednice i poboljšanje kvalitete života kroz prevenciju kriminaliteta.
Oblici intervencije.	Reaktivno postupanje utemeljeno na kaznenom pravu.	Proaktivno postupanje utemeljeno na kaznenom, građanskom i policijskom pravu.
Opseg policijskog djelovanja.	Naglasak isključivo na kriminal.	Usmjerenost na široku paletu kriminalnih i inih devijantnih ponašanja, strah od kriminala i kvalitetu života.
Mogućnost policijskih službenika da donose diskrecijske odluke.	Niska i nedostatno podložna nadzoru.	Visoka i podložna nadzoru građana i policijskih rukovoditelja.
Fokus policijske kulture.	Unutarnji, odbijanje zajednice.	Izvanjski, izgradnja suradništva sa zajednicom.
Mjesto donošenja odluka.	Policijska rukovodeća razina pri čemu se minimiziraju utjecaji policijskih službenika i građana.	Suradnja između građana i policijskih službenika na svim razinama – zajednička odgovornost.
Protok informacija.	Od policije prema zajednici - vertikalni.	Uzajamni između policije i zajednice - horizontalni.
Razmjeri uključenosti građana i šire zajednice.	Građani su pasivni, a zajednica se svodi na kritičara policijskog postupanja.	Građani su aktivni pa zajednica sudjeluje u ostvarenju policijskih zadaća i u njihovoj korekciji.
Povezanost policije s ostalim službama.	Slaba i povremena.	Vrlo dinamična, kontinuirana i aktivna.
Tip organizacije i fokus rukovođenja.	Centralizirano rukovođenje i nadzor.	Decentralizirano funkcioniranje s intenzivnim vezama prema zajednici.
Implikacije za organizacijske promjene, odnosno razvitak.	Veoma slabe jer je riječ o statičnoj organizaciji koja djeluje neovisno o okruženju.	Mnoge su jer je riječ o dinamičnoj organizaciji koja ne samo da je dio svog okruženja, nego je na njega usredotočena i nalazi se s njime u dinamičnoj interakciji.
Mjere uspjeha.	Broj otkrivenih i riješenih kaznenih djela, osobito onih s velikom materijalnom štetom, smrtnim posljedicama i elementima nasilja.	Različite su, uključuju statistiku kriminaliteta, ali i smanjenje straha od kriminala, razinu odnosa između policije i zajednice, ukupno podizanje razine kvalitete života, povećanje osjećaja sigurnosti itd.

Dakle, dok tradicionalni model rada policije obilježava usmjerenost na kriminal i provedbu zakona, reaktivno postupanje, centralizirana organizacija, slaba suradnja sa zajednicom i uspjeh mjeren brojem otkrivenih kaznenih djela, policiju u zajednici čini drukčijom - implementira aktivno uključivanje građana, proaktivni pristup rješavanju problema, decentraliziranu policijsku organizaciju i povećanje kvalitete života u zajednici kao pokazatelje uspješnosti policijskog djelovanja.

2.2. STRATEGIJA¹² DJELOVANJA POLICIJA U ZAJEDNICI U REPUBLICI HRVATSKOJ

2.2.1. Razlozi za promjenom – opis prethodnog stanja

Svako policijsko djelovanje nužno ovisi o aktualnom društveno-političkom kontekstu, ali i o svom povijesnom nasljeđu pa je stupanj razvitka policije u uskoj vezi s dostignutom demokratizacijom društva. Hrvatska policija stoga baštini povijesno nasljeđe djelovanja policije u nedemokratskom društveno-političkom sustavu kakav je vladao na prostoru bivše Jugoslavije. U takvom političkom okruženju temeljna je uloga policije bila zaštita države i Ustavom utvrđenog društvenog poretka sa svrhom zadovoljenja potreba struktura vlasti. Zlouporaba položaja i prekoračenja policijskih ovlasti bila su svakodnevna pojava koju je tolerirala policijska i politička rukovodna struktura. Stjecanjem neovisnosti Republike Hrvatske policija je ispunjavala zadaće obrane države i ustavno-pravnog poretka, dakle obrane novostvorene države, a tek tada tradicionalno policijske poslove. Otad do danas policija, kao i uostalom cijelo društvo, prolazi snažnu tranziciju i proces transformacije od policije s primarno vojnim zadaćama s poluvojnim ustrojem, preko tradicionalnog policijskog modela prema modelu policije u zajednici.

Nakon završetka Domovinskog rata ili, preciznije, nakon ustroja Hrvatske vojske, policija u Hrvatskoj poprima obilježja tradicionalne policijske organizacije koja kao svoje prve radne zadaće postavlja sprječavanje i otkrivanje kaznenih djela, privođenje počinitelja, održavanje javnog reda i mira, osiguranje osoba, prostora i objekata te nadzor i upravljanje cestovnim prometom. Policija je prije svega usmjerena na provedbu zakona i sankcioniranje prekršitelja zakona, tako da se može ustvrditi, prema Wilsonovoj klasifikaciji (Champion i Rush, 1997), kako je riječ o **legalističkom modelu policijskog djelovanja**. U tom razdoblju policija, kao agencija za provedbu zakona, ima centralizirano zapovijedanje, u operativnom djelovanju isključivo je reaktivna, a policijski službenici u svom radu slijede striktno određene upute i postupke. Takav model, dominantan do konca devedesetih godina prošlog stoljeća i početka dvadeset prvog stoljeća, iz godine u godinu doživljava tek manje izmjene, uvodeći u policijsku organizaciju nove specijalizirane službe i odjele, a i nadalje mu glavne

¹² Strategija je postupanje usmjereno prema ostvarivanju određenog cilja nakon dužeg planiranja. Ona označava ispravno korištenje određenih sredstava u vremenu i prostoru radi postizanja određenog cilja (<http://hr.wikipedia.org/wiki/Strategija>), u ovom slučaju transformacije hrvatske policije iz tradicionalne organizacije u policiju u zajednici.

značajke ostaju stalno operativno pokrivanje područja policijske postaje u redovitom smjenskom sustavu rada policije u odori s težištem na brzini policijske reakcije na kazneno djelo ili narušavanje javnog reda i mira. Svoju preventivnu ulogu policija je ispunjavala isključivo prisutnošću i pokrivenošću terena službama ophodnje. I u radu kriminalističke policije dominira reaktivni pristup koji se ogleda u isključivom bavljenju kriminalističkim istraživanjima već počinjenih kaznenih djela i identificiranju te privođenju počinitelja mjerodavnim pravosudnim tijelima. Taj model prioritarno naglašava represivno obilježje i nadzornu ulogu policije u društvu (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003). Policija ima ulogu „vatrogasaca“ (Greiner, 1997) jer reagira tek kad se nešto dogodi i sanira posljedice počinjenih kaznenih djela ili narušenog javnog reda i mira, ne propitujući razloge koji su do toga doveli, odnosno ne ulazeći u genezu problema.

U želji da bude učinkovita u nadzoru i suzbijanju kriminaliteta policija svoje ovlasti primjenjuje veoma široko prema velikom broju građana, što je zadiranje u njihova temeljna ljudska prava. Policijska legitimiranja, racije, blokade, rutinski pregledi i kontrole vozila i vozača česta su i svakodnevna pojava. Na taj način građani, uključujući i one koji ne krše zakon, u policiji vide represivni aparat i susret s policijom kod većine građana pobuđuje nelagodu. Posljedično se pojavljuje nedostatak povjerenja i suradnje građana i policije, a pored toga policija slabo i nedostatno surađuje s drugim državnim tijelima i tijelima lokalne uprave, djelujući uglavnom samostalno i izolirano. Kad traže pomoć u rješavanju određenih problema, građani su suočeni s čestim prebacivanjem odgovornosti s policije na druga državna tijela bez namjere uvezivanja i zajedničkog rješavanja problema u lokalnoj zajednici.

Pogled na mjerila policijske učinkovitosti također ukazuje na tradicionalni model rada policije u Hrvatskoj u promatranom razdoblju. Pokazatelji učinkovitosti i uspješnosti policijskog rada su statistički podaci o stanju i kretanju kriminaliteta i drugi sigurnosni pokazatelji iz policijske produkcije te podaci o broju policijskih aktivnosti, legitimiranja, racija, kontroliranih vozila i vozača, bez prikaza koliko su te aktivnosti utjecale na samu sigurnost građana. Posljedično policijska statistika postaje sama sebi svrhom pa se često zlorabi u svrhu fiktivna prikazivanja statističkih pokazatelja u svrhu isticanja uspješnosti pojedinih rukovoditelja. Vanjsko vrednovanje rada policije uopće ne postoji. Posljedica toga jest nastali nerazmjer između onoga što govore policijski podaci i onoga što građani osjećaju kao subjektivnu sigurnost. Temeljeći svoj uspjeh na pokazateljima o borbi protiv kriminaliteta, policija sebe prikazuje kao glavnog borca protiv kriminala, što postaje i

policijski identitet. Zato građani, mediji, ali i javnost, općenito policiju vide kao glavnog krivca za stanje kriminaliteta, a kriminalitet isključivo kao policijski problem.

Autori strategije Policija u zajednici u Hrvatskoj (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003) opisali su sljedeće kritike policijske prakse, koje se i prema drugim policijskim teoretičarima mogu smatrati najznačajnijim točkama kritike tradicionalnih policijskih modela:

- policija je prezauzeta vlastitom organizacijom, internim procedurama te učinkovitošću do te mjere da nije u stanju djelotvorno se suočiti s bitnim problemima koji nemaju obilježja kaznenih djela;
- najveći dio svojih potencijala policija ulaže na brzo reagiranje na pozive građana, pri čemu je premalo vremena i energije na raspolaganju za vlastite inicijative u smjeru prevencije ili redukcije problema koji postoje u lokalnim zajednicama;
- zajednica je polazni izvor velikih potencijala koji dobrim dijelom ostaju neiskorišteni za rješavanje različitih problema koji stoga padaju na teret policiji;
- unutar svojih redova policija ima neiskorišten potencijal u svojim ophodnim službenicima (vrijeme i sposobnost nisu do kraja iskorišteni);
- naponi koji su se ulagali u unaprjeđenje policijskog posla obično su završavali neuspjehom jer su na neodgovarajući način bili planirani i praćeni i neprovedeni u praksu.

Sve je ukazivalo na potrebu za korjenitim organizacijskim i strukturalnim promjenama kako bi se omogućila stvarna transformacija policije iz tradicionalnog modela u model djelovanja policije u zajednici. Upravo je to bilo polazište za kreiranje strategije koja se temeljila na policiji u zajednici.

2.2.2. Temeljne značajke policije u zajednici u Hrvatskoj

Strategija policije je kreiranje politike njezina djelovanja, usmjeravanje na dulje razdoblje te određivanje odnosa prema korisnicima policijskih usluga (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003). Počeci policije u zajednici u Hrvatskoj datiraju od 2003. godine kad su stručnjaci Ministarstva unutarnjih poslova izradili novu strategiju djelovanja s nizom projekata i njezinom primjenom u praksi. Preduvjeti za novi pristup u radu policije stvoreni su Zakonom o policiji iz 2000. godine jer su u njega unesene nove odredbe koje definiraju

suradnju policije s tijelima jedinica lokalne uprave radi ostvarivanja sigurnosti građana i imovine. Zakon je propisao i kako policija surađuje s drugim tijelima, organizacijama, građanskim udrugama i samoorganiziranim građanima radi razvijanja suradništva u sprječavanju ili otkrivanju nedopuštena ponašanja. Dakle, Zakonom o policiji iz 2000. godine stvorene su pretpostavke za rad policije u lokalnom okruženju (Veić, 2001). To je novost u hrvatskom policijskom pravu koja policiji daje mogućnost osnutka koordinativnih tijela, koja će se sastojati od predstavnika građana i policije koji će utvrđivati probleme u zajednici i isticati prioritete za njihovo rješavanje. Za policiju u zajednici „ključni je izazov oživjeti ideju o tomu kako su stanovnici nekog područja odgovorni za kvalitetu života na tom području“ (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003:53). Preduvjet takvog odnosa jest da ljudi međusobno komuniciraju, da se uvažavaju i uzajamno ostvaruju zajedničke interese. Uloga policije u tomu jest razmjena informacija, poticanje suradništva i dokazano djelovanje u interesu građana pojedinaca i čitavih zajednica. Na ovaj način policija u zajednici prestaje biti isključivo policijski projekt, već prerasta u projekt čitave zajednice u koju vraća duh zajedništva.

Prema Cajner Mraović, Faberu i Volareviću (2003) temeljna načela policije u zajednici ugrađena u strategiju su:

- **odgovornost** - radi se o uzajamnoj odgovornosti: zajednica drži policiju odgovornom za njezine aktivnosti, a policija drži odgovornom zajednicu za pružanje potpore u ostvarivanju njezine zadaće, a to su sigurnost i ukupna kvaliteta života;
- **promjena** - se odnosi na organizacijsku kulturu i individualno ponašanje unutar policije;
- **povjerenje** - ispunjavanjem očekivanja zajednice policija uspostavlja odnos povjerenja i pokazuje svoj integritet;
- **vizija** - znači kreiranje ideala i onoga što se želi postići na razini sigurnosti i kvalitete života, što je za policiju u zajednici potpuno nova filozofija i pristup policijskom djelovanju;
- **suradništvo** – pojam *policija u zajednici* razumijeva razvitak suradničkog odnosa između svih zainteresiranih strana: policije, vladinih institucija i građana;

- **osnaživanje** - policija u zajednici omogućava policijskim službenicima veću samostalnost u donošenju odluka. Ista promjena događa se i na razini lokalne zajednice jer građani sudjeluju u donošenju odluka zajedno s policijskim službenicima te u tom smislu dijele i odgovornost za rješavanje problema;
- **rješavanje problema** - rješavanjem problema policija djeluje šire od svog tradicionalnog reagiranja na kriminalitet jer se bavi širokom paletom problema koji ozbiljno utječu na kvalitetu života;
- **rukovođenje** – ključno je za usmjeravanje i poticanje procesa promjena unutar policijske organizacije te nosi teret odgovornosti za implementaciju policije u zajednici;
- **ravnopravnost** - policija u zajednici zahtijeva da svi građani uživaju istu razinu učinkovitosti i kvalitete policijske službe, uz prepoznavanje specifičnih potreba osjetljivih skupina stanovništva kao što su djeca i maloljetnici, žene, starije osobe, manjine i žrtve kriminaliteta;
- **služba** - policija u zajednici decentralizirana je služba koja djeluje lokalno. U tom smislu građani moraju biti promatrani kao korisnici policijske usluge.

Uzimajući u obzir spomenuta načela u svrhu ispunjavanja postavljenih očekivanja od policije u zajednici - učinkovitost u prevenciji kriminaliteta, prepoznavanje i rješavanje različitih problema u zajednici te suzbijanje javnog nereda, devijantnih oblika ponašanja i straha građana od kriminala, kreiran je hrvatski model djelovanja policije u zajednici, uobličen u strategiju. Od nove se strategije očekivalo da će pozitivno utjecati na percepciju policije kod građana, na identificiranje i prepoznavanje svoga policajca te stvaranje bliskijeg odnosa građana i policije, što bi se trebalo pozitivno odraziti na količinu i kvalitetu informacija koje policija dobiva od građana te razinu suradnje. Korištenjem takvih informacija policija će postati učinkovitija u nadzoru kriminaliteta, a suradništvom s građanima i drugim državnim, regionalnim i lokalnim tijelima i ustanovama i u prevenciji kriminaliteta. Suradnja s medijima djelovat će na bolju percepciju građana na policiju i njezin rad, što će u javnosti podići ugled policije i povjerenje u nju, ali i omogućiti bolju iskoristivost medijskog potencijala u oblikovanju i provedbi preventivnih aktivnosti (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003). U konačnici, uz višu razinu sigurnosti, koja će biti utemeljena na procjeni građana, bit će veće zadovoljstvo radom policije i kvalitetom života u lokalnim zajednicama. U sklopu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, uz političku

volju za snažnim promjenama, postojao je i kadrovski i stručni potencijal, koji je bio sposoban nositi teret reformi predviđenih novom strategijom. Za ostvarenje strategije od presudne je važnosti bila činjenica da su za njezinu provedbu postojala predviđena proračunska sredstva i postojala je snažna potpora međunarodnih partnera, prije svega, policije Savezne Republike Njemačke.

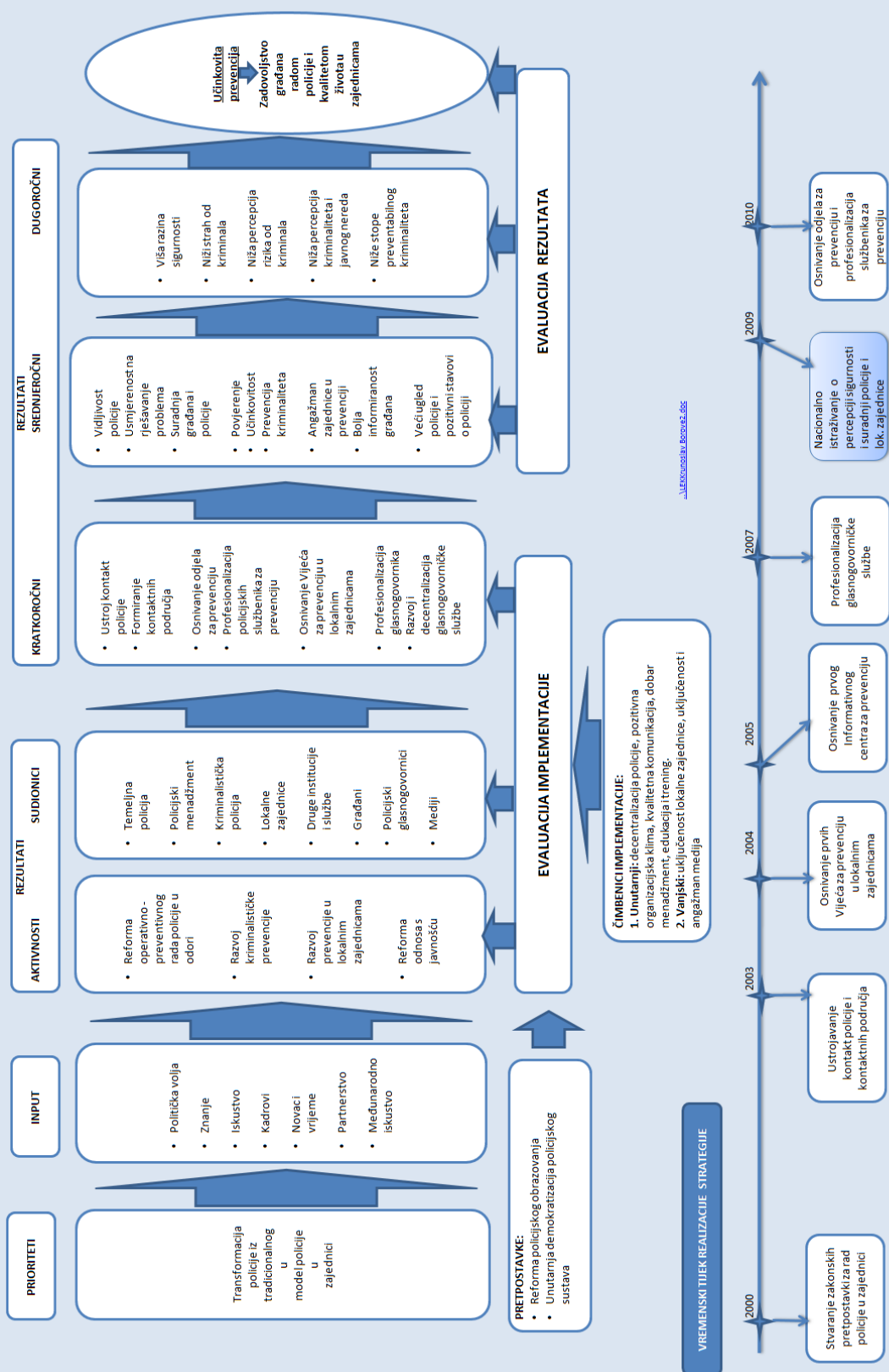
Kako bi se ostvarila uspješna transformacija policije, od individualne razine svakog policijskog službenika do organizacijske razine, proces promjena pokrenuo se provedbom šest projekata, od kojih su prva četiri činila jezgru strategije, a preostala dva pretpostavke za njezino ostvarenje.

Projekti su:

- 1. Reforma operativno-preventivnog rada policije u odori**
- 2. Unaprjeđenje i razvitak kriminalističke prevencije**
- 3. Organizacija prevencije u lokalnoj zajednici**
- 4. Reforma odnosa s javnošću**
- 5. Reforma sustava policijskog obrazovanja i stručnog usavršavanja**
- 6. Unutarnja demokratizacija policije**

Logički model (prikaz 2) prikazuje teorijsku postavku na temelju koje se, kroz spomenute projekte, trebala ostvariti transformacija policije te ostvariti kranji cilj, a to je učinkovita prevencija i zadovoljstvo građana radom policije. Na istom prikazu nalazi se i tijek ostvarenja strategije.

STRATEGIJA DIELOVANJA POLICIJA U ZAJEDNICI U REPUBLICI HRVATSKOJ 2003. - 2012.

Prikaz 2. Logički model strategije policija u zajednici u Republici Hrvatskoj te tijekom njezina ostvarenja

2.2.3. Glavne projektne aktivnosti u sklopu Strategije policija u zajednici

Hrvatska policija kao težište svojih promjena postavila je transformaciju policije u javni servis građana. Građani se najviše i najčešće susreću s policijskim službenicima u odori te najveći broj usluga dobivaju upravo od njih. Stoga je logično da najznačajnije promjene u postupku transformacije moraju obuhvatiti upravo policiju u odori, što se nastojalo ostvariti **reformom operativno-preventivnog rada policije u odori**, koja čini i većinu policijskih snaga u Hrvatskoj. Promjene koje se zbivaju upravo na razini policije u odori građani najprije percipiraju zbog svakodnevnih susreta s njima, što pridonosi prihvaćanju policije i poboljšanju stavova građana o njoj, što zajedno pridonosi razvitku pozitivnih interakcijskih odnosa. Učestalijim susretima građana s policijskim službenicima u situacijama bez ispada mijenja se i negativan odnos između reaktivnog i proaktivnog postupanja policije. Spomenutim promjenama policija se okreće „uslužnom modelu rada“ (Modly, 1996:315).

Razlozi zbog kojih su pokrenute reformske promjene policije u odori (Faber, Cajner Mraović, 2003) sljedeći su:

- policija pretežno djeluje reaktivno i represivno,
- rad policijskih službenika je šabloniziran, formaliziran i neracionalan,
- policijski službenici nisu ustaljeni na svojim područjima zbog čega je nerazvijena suradnja s građanima,
- policija u cijelosti ne koristi potencijale društvene zajednice,
- policija premalo pozornosti usmjerava na rješavanje problema građana,
- policijska organizacija neadekvatno pozicionira policijske službenike u ophodnji.

U svrhu prevladavanja spomenutih nedostataka, nova strategija policijskog djelovanja uključuje redefiniranu podjelu područja i organizaciju rada na teritorijalnom sektoru. Nova podjela područja kao najznačajniju novinu uvodi „**kontaktni rajon**“, čime se težište daje postupanju policije na određenom području i to pretežno preventivnim aktivnostima. Kontaktni rajon je dio područja na kojem je natprosječno izražena sigurnosna problematika (kaznena djela, prekršaji, veliki broj policijskih intervencija, pritužbe građana), gdje je povećana frekvencija ljudi (trgovi, ulice, pješačke zone, kolodvori, terminali) i gdje se nalaze objekti od posebnog sigurnosnog interesa (škole, banke, bolnice, sportski objekti, državne ustanove i dr.). Prema veličini na kontaktnom području živi od 1000 do 2000 stanovnika ovisi o gustoći naseljenosti i stupnju urbanizacije.

Uz promjene u teritorijalnoj podjeli područja, da bi se operacionalizirale teorijske postavke policije u zajednici, uvedeno je i novo radno mjesto u temeljnoj policiji (policija u odori) pod nazivom „kontakt-policajac“ te promjena u načinu i metodologiji rada policajaca na teritorijalnom sektoru. Sukladno tomu, u policiji je uvedeno 691 radno mjesto „kontakt-policajac“ i 52 radna mjesta „policijski službenik za prevenciju¹³“, koji su zapravo koordinatori za rad kontakt-policajaca na razini policijskih postaja. Kontakt-policajci imaju svoje stalno područje ophodnje - kontaktni rajon na kojem razvijaju suradnički odnos s građanima i „ključnim osobama¹⁴“ u svrhu uočavanja i rješavanja problema na tom području. Riječ je o policijskom djelovanju koje je koncipirano kao javni servis građana i koje visoko cijeni osobne odnose između policijskih službenika i građana. Za osjećaj sigurnosti građana važno je da policija brzo reagira na incidente, ali već spoznaja da je policajac u blizini i da ga građani poznaju, potiče u građanima veću sigurnost.

Zadaća je kontakt-policajaca da djeluju preventivno, dok ostali policijski službenici i nadalje postupaju uglavnom na pozive građana, zadržavajući tako visoku razinu interventne sposobnosti policije. Pritom valja istaknuti, kako kontakt-policajcima nije zabranjeno represivno djelovanje, kao što ostalim policijskim službenicima nisu zabranjene preventivne aktivnosti kad im to okolnosti na radnom mjestu dopuštaju. Važan dio rada kontakt-policajaca jest njihovo ustaljivanje na određenom području, što im omogućava da se upoznaju s lokalnim stanovništvom, da identificiraju probleme u zajednici i da, u konačnici, prepoznaju suradnike i s njima zajedno rješavaju definirane probleme. Radno vrijeme ovih policijskih službenika prilagođeno je terminima kad su građani uglavnom u svojim domovima radi mogućnosti kontakta s njima, ali po potrebi rade i u drugim terminima u kojima se zahtijeva njihova nazočnost radi rješavanja određenih problema. Takvom organizacijom rada **pridonosi se vidljivosti policije i povećanju broj susreta s građanima u situacijama bez ekscesa**. Jedna od prvih obveza kontakt-policajaca jest upoznati „ključne osobe“ na svom području djelovanja. „Ključne osobe“ trebale bi biti okosnica buduće suradnje koja se postupno širi i na suradnju s drugim građanima pojedincima u svrhu rješavanja njihovih problema. Razvitak spomenutih odnosa građana i policije nužno će povećati broj i vrstu informacija koje policajac

¹³Policijski službenik za prevenciju na razini policijske postaje objedinjuje i koordinira rad kontakt-policajaca na terenu, prati njihove aktivnosti i na temelju prikupljenih informacija od kontakt-policajaca po potrebi angažira ostale službenike policije ili druge mjerodavne službe na rješavanju konkretnih problema (<http://www.mup.hr/1071.aspx>).

¹⁴Ključne osobe su prije svega ravnatelj i odgojno-obrazovnih ustanova, vlasnici poslovnih objekata (trgovina, ugostiteljskih objekata i drugo) i odgovorne osobe u različitim institucijama i ustanovama koje se nalaze na području za koje je kontakt-policajac zadužen.

kao pojedinac i policija kao institucija prima od građana, što će se odraziti na uspješnost obavljanja klasičnih policijskih poslova i na percepciju građana o radu policije. Kontakt-policajac s vremenom bi trebao postati spona između lokalne zajednice i policije, ali i građana s drugim državnim i javnim tijelima, službama i ustanovama zaduženima za sigurnost i kvalitetu života na određenom području. Osim pojedinačnih susreta s građanima od kontakt-policajaca se očekuje da održavaju sastanke s građanima na kojima će ih upoznavati sa stanjem sigurnosti u njihovoj zajednici i poticati ih da se uključe u provedbu preventivnih mjera. Preduvjet za opisani način rada u pravilu je isti: policija mora učiniti prvi korak, treba znati, htjeti i moći uspostaviti komunikaciju, njegovati je i uspostaviti međusobno povjerenje, što će omogućiti različite oblike i metode suradnje prilagođene potrebama konkretne zajednice (Faber, Cajner Mraović, 2003). Ovako uspostavljenim pristupom policijski službenici postaju integralni dio društvene zajednice, što od njih iziskuje da grade i održavaju suradnički odnos s lokalnom zajednicom.

Nakon što je izvršen odabir budućih kontakt-policajaca provedeno je njihovo anketiranje¹⁵ (Ravnateljstvo policije, 2003), kako bi se ustvrdio stupanj spremnosti na reformu. Dobiveni rezultati pokazali su visoku razinu slaganja s nužnošću promjena koje vode iz tradicionalnog modela rada prema policiji u zajednici. Tako je na primjer, čak 92 posto anketiranih policijskih službenika podržalo potrebu za provedbom takvog postupka te u gotovo istom omjeru pokazuju spremnost da se aktivno uključe u proces promjena. Ustroj kontakt-rajona i kontakt-policajaca podržalo je 91 posto anketiranih. Na ista pitanja šest mjeseci nakon početka rada kontakt-policajaca dobivena su stopostotna slaganja, što govori da su i oni policijski službenici, koji u početku nisu podržavali promjene, naknadno uvidjeli njihovu nužnost i dali im potporu. Kao najveće prijetnje promjenama ispitanici su prepoznali policijski menadžment i političke strukture, jer 64 posto njih smatra kako policijski menadžment nije spreman na promjene, a 68 posto da političke strukture neće dopustiti depolitizaciju i profesionalizaciju policije zbog smanjenja mogućnosti utjecaja na policijski rad. Svoj stav policijski službenici tek su neznatno ublažili u ponovljenom ispitivanju nakon šest mjeseci. Valjalo bi istaknuti kako je 80 posto budućih kontakt-policajaca procijenilo kako

¹⁵Tijekom priprema za implementaciju reforme operativno-preventivnog rada policije u odori, na početku provedbe oglednog projekta, u ožujku 2003. godine, kao i šest mjeseci kasnije te na kraju projekta, provedeno je anketiranje policijskih službenika koji su odabrani kao buduća kontakt-policajci. Anketom se želio ustvrditi stupanj slaganja s nužnošću budućih reformi kao i eventualne promjene u stavovima nakon provedbe oglednog projekta. Rezultati ankete nisu javno objavljeni, već su korišteni za predstavljanje i izobrazbu policijskih službenika i rukovoditelja o Strategiji policija u zajednici u Hrvatskoj.

javnost ne prihvaća policiju i ne odobrava njezin rad pa je i razumljivo kako velika većina (96 posto) smatra kako su potrebna sustavna ispitivanja javnog mnijenja i anketiranja policijskih službenika. Policijski službenici u velikoj su mjeri (84 posto) svjesni kako je za ocjenu uspješnosti rada policije važnije odobravanje javnosti nego interni statistički podaci.

Temeljem analize¹⁶ rada kontakt-policajaca (Ravnateljstvo policije, 2008) ustvrdili su se učinci novog modela rada policije u odori:

- poboljšana je komunikacija policije s građanima i obratno,
- poboljšana je suradnja policije i građana,
- poboljšana je usmjerenost policije na rješavanje problema građana u lokalnoj zajednici,
- zabilježen je napredak u zaštiti žrtava kaznenih djela i posebno osjetljivih skupina stanovništva,
- poboljšan je odnos proaktivnog u odnosu na reaktivni te preventivnog u odnosu na represivni način rada policije u odori,
- novi model rada u praksi se pokazuje boljim od tradicionalnog policijskog modela,
- služba kontakt-policajaca na kontakt-rajonu kreira se prema konkretnim potrebama građana na tom rajonu,
- kontakt-policajci smatraju kako policijski službenici moraju rješavati probleme građana koji nisu izravno opisani kao policijski poslovi, policijski službenici imaju veću učinkovitost jer se kroz rješavanje „malih“ problema stječe povjerenje građana,
- kontakt-policajci, prema provedenoj anketi, u potpunosti se slažu s potrebom da policajac bude „pomagač i prijatelj“ velike većine građana koji poštuju zakone.

No, unatoč mnogim pozitivnim učincima, implementacija projekta „Reforma operativno-preventivnog rada policije u odori“ i rad kontakt-policajaca pratile su i određene teškoće kao što su (Ravnateljstvo policije, 2008):

¹⁶Ravnateljstvo policije zaduženo za implementaciju i praćenje projekta 2008. godine, temeljem podataka iz svake od dvadeset policijskih uprava sastavilo je „Izvješće o provedbi projekta Reforma operativno-preventivnog rada policije u odori i radu kontakt policajaca, u kojem su istaknute ostvarene aktivnosti, ostvareni učinci i uočene teškoće u implementaciji projekta (Ravnateljstvo policije, 2008).

- kontakt-policajci na svom kontakt-rajonu prosječno provode svega 60 posto radnog vremena, dok preostalo vrijeme rade na drugim poslovima,
- subjektivne slabosti pojedinih kontakt-policajaca i nedostatno razvijena svijest o važnosti projekta, što ukazuje na neodgovarajući odabir nekih policijskih službenika,
- nedostatna upućenost nekih rukovoditelja u mogućnosti i važnost projekta, čime se otvara pitanje odgovarajuće izobrazbe policijskih rukovoditelja,
- nespremnost drugih institucija na suradnju,
- obavljanje drugih poslova koji ne spadaju u polje rada kontakt-policajaca.

Osim promjena u načinu i metodama rada policije u odori, policija u zajednici zahtijeva nužne promjene i u drugim područjima policijskog rada i djelovanja. U vezi s tim, nužna je **promjena odnosa prevencije i represije u radu policije** u čemu kriminalistička policija mora dobiti vodeću ulogu. Osim potrage za počiniteljima kaznenih djela, potrebno je organizirati i sustavno bavljenje uvjetima koji pogoduju nastanku i razvitku kriminaliteta na lokalnoj i nacionalnoj razini i na temelju toga razraditi provedbeni plan organiziranih preventivnih mjera i aktivnosti. Zbog toga je nužan **razvitak i unaprjeđenje kriminalističke prevencije**.

Hrvatska policija prihvatila je stajalište kako kriminalističku prevenciju čini ukupnost svih državnih, privatnih i drugih mjera i aktivnosti usmjerenih na sprječavanje činjenja kaznenih djela i smanjenje posljedica kaznenih djela (materijalnih, psihičkih, fizičkih), a na listi prioriteta policijskih poslova smješta se na sâm vrh. Za ostvarenje postavljenih ciljeva bilo je nužno u policijsku organizaciju uvesti nove organizacijske oblike koji će iskoristiti mogućnosti prevencije kriminaliteta, ali i pridonijeti boljoj suradnji s građanima, prihvaćanju policije, poboljšanju njezina ugleda u društvu i razvijanju suradničkih odnosa s drugim državnim tijelima i ustanovama, nevladinim organizacijama i medijima. I sami policijski službenici su u anketi provedenoj 2003. godine (Ravnateljstvo policije, 2003) ustvrdili kako postoji potreba za unaprjeđenjem i razvitkom poslova prevencije kriminaliteta (97 posto ispitanika), ali, s druge strane, i da je kvaliteta trenutne suradnje policije s drugim tijelima i ustanovama mjerodavnim za sigurnost, javni red i općenito kvalitetu života građana - loša (71 posto). Nakon opširnih priprema 2010. godine, ponajprije u suradnji i uz pomoć njemačke policije, formirani su odjeli za prevenciju na državnoj i na lokalnoj, odnosno regionalnoj razini, u kojima je zaposleno 58 policijskih službenika, koji su postali nositelji svih preventivnih aktivnosti. No, i prije osnutka odjela za prevenciju unutar policijskih uprava, u

nekoliko su gradova otvoreni Informativni centri za prevenciju. Prvi je osnovan u rujnu 2005. godine u Zagrebu, potom u lipnju 2006. godine u Varaždinu, u srpnju iste godine u Bjelovaru te u srpnju 2007. godine u Karlovcu.

U mnogim europskim zemljama situacijska prevencija važna je sastavnica kriminalističke politike (Bašić, 2009) pa se može ustvrditi kako predstavlja dominantni pristup prevenciji kriminaliteta u većini policijskih organizacija. Situacijska prevencija kriminaliteta usredotočuje se na prevenciju mogućnosti ili prilika koja omogućavaju pojavu kriminala, polazeći od pretpostavke kako na odluku da se izvrši kazneno djelo utječu situacijski čimbenici (Clark, 1980). Prema objašnjenju Preporuke br. R (87) 19 za organizaciju prevencije kriminaliteta, koju su usvojili ministri Vijeća Europe 17. rujna 1987. godine, „zločin je počinjen kad motivirani prijestupnik naiđe na ranjivu žrtvu ili objekt u odsutnosti nadzora“ (Neubeck, 2003:102). Dakle, prijestupnik, žrtva ili objekt i neki oblik intervencije tri su polazne točke u mjerama prevencije kriminaliteta. Preporuka Vijeća Europe većim je dijelom u skladu sa „situacijskim“ pristupom prevenciji. U skladu s tim i rad policije na prevenciji kriminaliteta često se temelji na savjetodavnim uslugama za stvarne i potencijalne žrtve zločina i nastojanjima da se izmjene konstrukcije situacijskih mogućnosti na način koji može odvratiti ili spriječiti potencijalne prijestupnike da počinu zločin. Teorija situacijske prevencije kriminaliteta naglašava važnost situacijskih čimbenika u objašnjavanju etiologije kriminaliteta te polazi od pretpostavke da je kriminalni događaj posljedica izbora delinkventa i pogodne prilike da se taj izbor ostvari. Zagovornici teorije smatraju kako je znatno korisnije prepoznavati i sprječavati situacije koje pogoduju izvršenju kaznenih djela nego se baviti događajem kao produktom crta ličnosti i drugih osobnih počiniteljevih obilježja. Kao potvrdu svog stava navode da situacijske metode, za razliku od korekcija osobnih i socijalnih prilika potencijalnih počinitelja, ne zahtijevaju skupe aktivnosti s neproporcionalno neizvjesnim ishodima.

Upravo na situacijskom pristupu prevencije kriminaliteta utemeljena je većina projekata koje su pokrenuli najprije informativni centri za prevenciju, a potom i odjeli za prevenciju kriminaliteta u Hrvatskoj (vidi opširnije kod Borovec, Balgač, Karlović, 2011b). Osim projekata situacijske prevencije policijski odjeli za prevenciju provode i druge projekte usmjerene prevenciji zloporabe opojnih droga, nasilja među mladima ili nasilja u obitelji, a koji su primarno projekti razvojne prevencije (Bašić, 2009) jer se bave rizičnim i zaštitnim čimbenicima rasta i razvitka djece i mladih. Takvi su projekti, primjerice „ZNAM, MOGU,

HOĆU¹⁷“, „Alkohol, ne hvala¹⁸“ te drugi. Značajka spomenutih projekata, koji je potaknula policija, jest poticajno suradništvo s lokalnom zajednicom i tijelima uprave u lokalnoj zajednici. Tako je većina projekata utemeljena na zajednici, a što je sljedeće ključno obilježje strategije djelovanja policije u zajednici u Hrvatskoj.

Poticanjem prevencije u lokalnoj zajednici nastojala se prije svega oživiti ideja da „kriminalitet, javni red i sigurnost ljudi i imovine nisu samo problemi policije, već problemi društva u cjelini te kako su ti problemi rješivi ili svodljivi na prihvatljivu razinu, samo angažiranjem svih potencijala društvene zajednice“ (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003:78). Drugim riječima, ovdje se naglašava ne samo potreba iskorištavanja potencijala policije, već i potencijala cijele društvene zajednice pronalaskom odgovarajućeg modela koordinacije i suradničkog djelovanja policije i drugih mjerodavnih tijela, službi i ustanova, medija i građana pojedinaca. Policija treba i može ukazati na važne lokalne potrebe za postupanjem i dati prve impulse za prevenciju koja se ne ograničava samo na jedan resor (Cajner Mraović, 2009).

Nakon uvođenja policije u zajednici u Hrvatskoj, upravo je policija na sebe preuzela obvezu da i u tom dijelu napravi iskorak prije svega jer (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003):

- najoperativnije je tijelo u strukturi državne i javne uprave koje djeluje svakodnevno i cjelodnevno, raspolažući s najviše podataka o svim bitnim pitanjima vezanim za sigurnost ljudi i imovine te funkcioniranje javnog reda na određenom području;
- u percepciji javnosti, ali i u svojoj percepciji, tradicionalno se smatra najodgovornijom za stanje sigurnosti i javnog reda na određenom području;

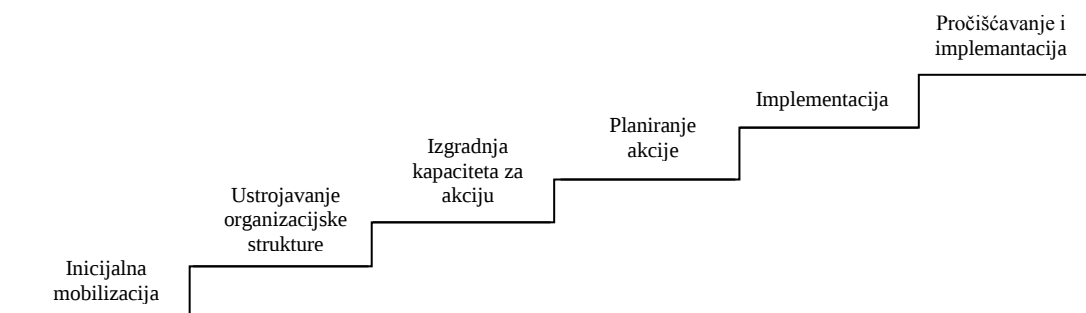
¹⁷**ZNAM, MOGU, HOĆU (2006)** – ima tri cjeline: MAH 1, MAH 2 i Prevencija i alternativa. U programu MAH 1 - učenici u pratnji kontakt-policajca i nastavnika posjećuju policijsku postaju i upoznaju se njezinim s radom. Isto tako, upoznaju se i s opasnostima od sredstava ovisnosti te ih se upućuje na osnove samozaštitinog ponašanja. U programu MAH 2 održavaju se predavanja na roditeljskim sastancima u osnovnim školama ne temu prevencije ovisnosti o opojnim drogama i zakonskim posljedicama njihove zloporabe. Roditeljskim sastancima prisustvuju i kontakt-policajci na čijem se kontakt-rajonu škola nalazi, stručno osoblje škole i nastavnici. Program Prevencija i alternativa uključuje predavanja za učenike osnovnih škola u svrhu prevencije nasilničkog ponašanja, vandalizma i ovisnosti.

¹⁸**ALKOHOL, NE HVALA (2011)** - svrha ovog projekta je senzibiliziranje javnosti o problemu pijenja alkohola kad su u pitanju maloljetnici, smanjenje dostupnosti alkohola maloljetnicima te omogućavanje i poticanje drukčijih načina zabave i provedbe slobodnog vremena mladih. Osim policije, partneri u provedbi aktivnosti ovog projekta su Grad Dubrovnik, Zavod za javno zdravstvo, Obiteljski centar, osnovne i srednje škole.

- bez pomoći drugih tijela, službi i ustanova policija sama ne može učinkovito suzbijati pojavne oblike kaznenih djela, delinkvencije ili asocijalnog ponašanja.

Upravo u kontekstu spomenutih razloga, na poticaj skupine policijskih stručnjaka, tijekom 2004. godine, istaknuti predstavnici gradske i općinske vlasti u gradovima i općinama u Republici Hrvatskoj, započinju s aktivnostima usmjerenim na osnutak Vijeća za prevenciju kriminaliteta na području svojih lokalnih zajednica. Od 2004. godine do danas osnovano je 167 Vijeća za prevenciju u gradovima i općinama u svim krajevima Hrvatske (Borovec, Balgač, Karlović, 2011b).

Spomenuta lokalna vijeća, prema teorijama (Foster-Fishman i sur. 2001), zbog svoje strukture, mogu se promatrati i u kontekstu **koalicija u zajednici** (engl. *community coalitions*), raznovrsne skupine stekholdera (engl. *multiple stakeholder groups*), međuagencijska koordinacijska vijeća (engl. *interagency coordinating councils*) ili koordinacijska povjerenstva (engl. *coordinating committees*). Definirane kao međuorganizacijske, suradničke i sinergijske radne alijanse, koalicije uključuju službenike lokalne uprave, neprofitne agencije, vodeće gospodarstvenike, važne građane koji se ravnopravno, na formalan i organiziran način, bave određenim pitanjima oko kojih postoji zajednička zabrinutost (Zakocs i Edwards, 2006). Koalicija je definirana kao skupina pojedinaca predstavnika različitih organizacija u zajednici, koji prihvaćaju da rade zajedno za postizanje zajedničkih ciljeva (Feigrhery i Rogers, 1990, prema Butterfoss i sur., 2003). Naime, koalicije i suradništvo u zajednici sredstvo su za povezivanje sposobnosti, stručnosti i resursa svih zainteresiranih čimbenika, što pozitivno utječe na razvitak cjelokupne zajednice (Granner i Sharpe, 2004) zbog toga se često koriste kako za promicanje zdravlja, tako i za promicanje sigurnosti u zajednici. Vijeća za prevenciju kriminaliteta svojevrsna su koalicija za prevenciju i njihov bi razvitak (prikaz 3) trebao korespondirati sa šest općih kategorija koje su opisali Florin, Mitchell i Stevenson (1993):

Prikaz 3. Faze razvitka koalicije (Florin i sur., 1993)

Početak rada Vijeća za prevenciju kriminaliteta pretpostavlja da su već ispunjene dvije ključne pretpostavke za njegovo djelovanje - politička odluka i uspostava suradničkih odnosa (Bynum, 2005). Te su pretpostavke ostvarene i u Hrvatskoj, a aktivnosti Vijeća primarno su usmjerene na:

- poticanje i promicanje kreativnih i inovativnih pristupa prevenciji kriminaliteta
- etabliranje primjenjivih i mjerljivih preventivnih programa s kratkoročnim i dugoročnim zadaćama.

Pred članove Vijeća za prevenciju u Hrvatskoj postavljena su mnoga očekivanja i zadaci. Tako je predviđeno da bi Vijeća za prevenciju trebala (Cajner Mraović, 2009):

- pružiti vodstvo i potporu nositeljima preventivnih aktivnosti na lokalnoj razini,
- koordinirati aktivnosti različitih službi, ustanova, udruga i skupina građana,
- osigurati rano prepoznavanje kriminaliteta i drugih oblika devijantnog ponašanja kao i problema koji ih generiraju,
- prepoznati najbolju praksu i osigurati njezinu primjenu, odnosno, osigurati primjenu učinkovitih preventivnih programa,
- osposobljavati za sudjelovanje u prevenciji kriminaliteta te
- preventivne programe učiniti dostupnima osjetljivim skupinama stanovništva.

Međutim, evaluacija¹⁹ rada vijeća za prevenciju provedena u Splitu i Čakovcu 2010. godine (Bašić i sur., 2011) pokazala je nerazmjer kapaciteta Vijeća i zahtjeva koji su pred Vijeće postavljeni.

Dobiveni rezultati razine spremnosti²⁰ Vijeća za prevenciju kriminaliteta Grada Čakovca, ukazivali su na činjenicu da članovi Vijeća za prevenciju Grada Čakovca ocjenjuju kako se spremnost zajednice za prevenciju nalazi na razini 5. – „pripremanje za intervenciju“. Procjena spremnosti Vijeća za prevenciju grada Splita ukazala je kako se Vijeće nalazi na

¹⁹U sklopu zajedničkog projekta programa Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) i Ministarstva unutarnjih poslova RH „Unaprjeđenje rada na izgradnji sustava prevencije kriminaliteta i podrška osnivanju koordinacijske jedinice za prevenciju kriminaliteta“ evaluacijski tim s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu provela je evaluaciju u svrhu razvitka modela funkcioniranja Vijeća za prevenciju koji bi bio primjenjiv i pogodan za sve zajednice i vijeća za prevenciju širom Republike Hrvatske. Evaluacija je provedena u dva Vijeća za prevenciju kriminaliteta - Vijeću za prevenciju Grada Čakovca, koje djeluje još od 2004. godine upravo zbog višegodišnjeg iskustva, te u Vijeću za prevenciju Grada Splita, što je pružilo uvid u funkcioniranje vijeća u velikom gradu (Bašić i sur., 2011).

²⁰Korišten je The Community Readiness Model (CRM), koji je razvijen pri Tri-Ethnic Center na Colorado State University (SAD).

trećoj razini spremnosti za prevenciju – „djelomična osviještenost, odnosno, početno prepoznavanje problema“.

U spomenutoj evaluaciji korišten je višedimenzionalan model spremnosti zajednice, a zajednica se može naći na jednoj od devet razina spremnosti za preventivna ulaganja:

1. razina - neosviještenost, neznanje ili tolerancija problema,
2. razina – negiranje problema,
3. razina – djelomična osviještenost, početno prepoznavanje problema,
4. razina – faza prije planiranja/djelovanja,
5. razina – pripremanje za intervenciju,
6. razina – početak/inicijacija,
7. razina - institucionalizacija/stabilizacija,
8. razina - potvrda pozitivnih rezultata intervencije i širenje aktivnosti,
9. razina – profesionalizacija.

Dobiveni rezultati ukazali su na sporost razvitka vijeća za prevenciju suočenih u radu s mnogim teškoćama - niskom razinom znanja o prevenciji, slabom motiviranosti članova, neznatnom skupnom kohezijom te neprepoznatljivosti u svojim zajednicama. Aktivnosti koje vijeća poduzimaju prije bi se mogle svrstati u preventivna promišljanja nego u učinkovite preventivne programe koji daju dugoročno mjerljive rezultate.

Javnost rada jedna je od temeljnih obilježja djelovanja policija u državama s dugogodišnjom demokratskom tradicijom, a svakako je i element bez kojeg je nemoguće uspješno provesti proces implementacije policije u zajednici u policijama tranzicijskih zemalja, kakva je i Hrvatska. Svjesni uloge i značaja odnosa s javnošću, uvažavajući tezu da uspjeh policije ovisi o odobravanju javnosti, procesi pokrenuti uvođenjem policije u zajednici zahtijevali su **reformu odnosa s javnošću**. Kroz svoj odnos prema javnosti policija mora pokazati odgovornost i to odgovornost u provedbi javnih politika za koje je odgovorna. Javne politike, koje su u polju policijske odgovornosti, definirane su u nizu nacionalnih strategija kao što su:

- Nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj 2006.-2012. (2006) te strategija za razdoblje od 2012. do 2017. (2012),
- Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012.,
- Strategija suzbijanja korupcije (2008),

- Akcijski plan za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma (2008),
- Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2009. do 2011. godine (2009),
- Nacionalna strategija prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih od 2009. do 2012. godine,
- Nacionalni program sigurnosti cestovnog prometa Republike Hrvatske 2011. – 2020. godine (2011),
- Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2011. do 2016. godine (2011).

Na temelju pokazane odgovornosti policija može očekivati razumijevanje za ono što čini, čime se ostvaruje pretpostavka za povjerenje građana u policiju i njihovu suradnju. Da bi se proces od odgovornosti do suradnje ostvario, bile su nužne strukturne promjene i u odnosima s javnošću.

Uz profesionalizaciju glasnogovornika policije i na državnoj i na regionalnoj razini 2007. godine stvorena je 2010. godine snažna mreža službi za odnose s javnošću u svih dvadeset policijskih uprava, čiji je rad usklađivao Odjel za odnose s javnošću na razini Ministarstva unutarnjih poslova RH. U ovoj službi zaposleno je 69 službenika za odnose s javnošću pa je ona najveća služba za odnose s javnošću u javnom sektoru u Hrvatskoj, koja je istodobno i decentralizirana. Koliko je reforma u području odnosa s javnošću bila nužna, govori i podatak kako je u anketi policijskih službenika provedenoj 2003. godine 67 posto anketiranih procijenilo kako je ustroj, organizacija i kvaliteta odnosa s javnošću MUP RH loša, a 90 posto podržalo je potrebu za reformom odnosa s javnošću. Ova potpora u istraživanju provedenom nakon šest mjeseci podignula se na čak 99 posto (Ravnateljstvo policije, 2003).

Svrha odnosa s javnošću jest sustavni razvitak odgovorne, profesionalne i interaktivne komunikacije s unutarnjim i vanjskim javnostima, te proaktivnog i transparentnog pristupa kojim će se demistificirati policijski poslovi i cijeli sustav, stjecati razumijevanje, graditi povjerenje i otvarati vrata suradnji s javnošću, unaprjeđujući time identitet, imidž i ugled policije.

Svrishodnost odnosa s javnošću ostvaruje se (Borovec, 2011):

- **razvitkom proaktivne, fleksibilne i decentralizirane službe odnosa s javnošću** od lokalne/regionalne do nacionalne razine, uz fleksibilan

hijerarhijski nadzor i koordinaciju, koja će pravodobno, točno, jasno, odgovorno i profesionalno obavješćivati javnost o stanju sigurnosti, kriminalitetu i djelovanju/aktivnostima policije i ostalih službi ministarstva;

- **sustavnim razvitkom otvorenosti u radu i objektivnosti pri izvješćivanju** jer se samo temeljem vlastitog odgovornog pristupa može očekivati razumijevanje javnosti za ono što policija čini te ostvarenje pretpostavki za povjerenje građana u policiju i suradnju s njom;
- **unaprjeđivanjem obaviještenosti svih zaposlenika** o svim bitnim pitanjima iz života i rada policije, razvijanjem interne komunikacije, uz aktivan doprinos svih u razvitku i korištenju internih komunikacijskih alata;
- **podizanjem razine individualne odgovornosti svih zaposlenika** u kvaliteti komunikacije sa ciljanim javnostima, uz osvješćivanje važnosti, odgovornosti i utjecaja njihovog postupanja na sigurnost cijele društvene zajednice;
- **optimizacijom korištenja potencijala medija pri odašiljanju poruka** o policijskim mjerama, aktivnostima i uspjesima cjelokupnoj javnosti, atraktivnom, kvalitetnom i upečatljivom obradom informacije te njezinim komuniciranjem u pravom trenutku, kako bi se povećao doseg poruke do ciljanih javnosti;
- **stalan doprinos vidljivosti djelovanja policije**, ponajprije u području prevencije i zaštitne uloge policije, a posebno najranjivijih skupina stanovništva: djece, mladih, žena, osoba starije životne dobi, osoba s invaliditetom, manjina, osoba LGBT orijentacije (engl. *lesbian, gay, bisexual, transgender*) i drugih;
- proaktivnim korištenjem i promicanjem svojih stručnih i znanstvenih potencijala u kreiranju mišljenja javnosti o svim aspektima sigurnosti;
- **provedbom pravodobne, profesionalne i konkretne zaštite policije**, pojedinih policijskih i državnih službenika ili rukovoditelja od neargumentiranih, zlonamjernih i tendencioznih napada medija/javnosti u vezi sa svakodnevnim policijskim postupcima i inih službi ministarstva;
- **izbjegavanjem tzv. estradizacije policije** s obzirom da se njome dovodi u pitanje poštivanje temeljnih ljudskih prava, prije svega onih osoba prema

kojima policija postupi pa se stvara nerealna slika o djelovanju i radu policije i ministarstva.

Za postizanje ovako definiranih ciljeva nužno je poštivati određene temeljne vrijednosti:

- **odgovornost** - svojim reakcijama policija treba cjelokupnoj javnosti potvrđivati da uvijek preuzima odgovornost za svoje aktivnosti, poduzete mjere i postupke policijskih službenika neovisno je li riječ o preventivnim ili represivnim, pozitivnim ili negativnim, zakonitim ili čak nezakonitim primjerima;
- **transparentnost** – s obzirom na veliku društvenu odgovornost, policija u komunikaciji s javnosti uvijek treba biti razumljiva, jasna i konkretna, kako javnost odaslane poruke ne bi pogrešno shvatila ili krivo interpretirala;
- **proaktivnost** – kako bi javnost razvijala osjećaj sigurnosti policija treba preuzimati inicijativu i odgovornost, te inicirati aktivnosti kako bi spriječila moguće problematične i opasne situacije;
- **objektivnost** – kako bi javnost razumjela policijske postupke, policija uvijek i neovisno o okolnostima mora iznositi cjelovite, istinite i točne informacije, poštujući pritom zakonska ograničenja s jedne, a pravičnost s druge strane;
- **dosljednost** – kako bi javnost razvijala osjećaj povjerenja u svoju policiju, komunikacija s njom uvijek treba biti usklađena, točna, istinita i temeljita, primjenjujući jasne i nedvosmislene kriterije u svim situacijama;
- **profesionalnost** – u komunikaciji s javnošću, a pogotovo u neposrednim susretima s građanima, svaki policijski službenik mora uvijek, bez obzira na moguće tenzije, biti profesionalan i dosljedan, te štiti prava i interese građana i takvim dobrim običajima razvijati povjerenje, čuvati vlastiti ugled, ugled ministarstva i policije;
- **etičnost** – u komunikaciji s javnošću treba poštovati temeljna prava čovjeka, ljudske i građanske slobode, djelovati povjerljivo, tolerantno, objektivno, odlučno, obazrivo i pravično, ne radeći razlike među ljudima ni po kojoj osnovi;
- **kreativnost** – komunikaciji s javnošću treba pristupati kreativno uočljivim, privlačnim, pamtljivim i svima razumljivim sadržajima.

Uz već spomenute strukturne promjene i u funkcionalnom smislu služba za odnose s javnošću proteklih godina pokazala je svoju učinkovitost provodeći niz javnih kampanja^{21,22,23} za unaprjeđenje sigurnosti u zajednici. Nadalje, u svrhu unaprjeđenja interne komunikacije učinjeno je niz iskoraka. Naime, komunikacija unutar policije važna je za uspješnu implementaciju policije u zajednici. U svrhu spoznavanja razine interne komunikacije, 2010. godine provedeno je istraživanje „Procjena zadovoljstva internom komunikacijom djelatnika Ministarstva unutarnjih poslova“ (Borovec i sur., 2011). Kod procjene zadovoljstva poslom, uz odnose s kolegama i njihove kompetencije, policijski službenici posebno ističu značaj doprinosa društvenoj zajednici – rad s ljudima i pomaganje. Upravo su to dobre pretpostavke za prihvaćanje policije u zajednici.

Reforma odnosa s javnošću složeni je proces promjena koji nudi bolju iskoristivost potencijala policije i medija, a samim time i ostvarivanje boljeg razumijevanja i prihvaćanja policije u društvu, bolje ocjene policijskog rada, veći stupanj angažiranosti građana u svim pitanjima od zajedničkog interesa građana i policije i, u konačnici, bržu i potpuniju implementaciju policije u zajednici. Ovom reformom proklamirani cilj procesa promjena, da uspjeh policije ovisi o odobravanju javnosti, postaje oživotvoren u praksi.

Reforma u ovom području, na određeni način zaokružena je donošenjem dokumenta „Strategija za odnose s javnošću Ministarstva unutarnjih poslova-a RH“ (Borovec, 2011).

²¹**MANJE ORUŽJA, MANJE TRAGEDIJA** – zajednička kampanja policije RH i UNDP u Hrvatskoj kojom se već duži niz godina građane uspješno poziva na dragovoljnu predaju oružja i minskoeksplozivnih sredstava koje ilegalno posjeduju još iz vremena Domovinskog rata. Ovo je najučinkovitija kampanja u prikupljanju oružja u povijesti Ujedinjenih naroda, a traje bez prekida od 2007. godine (<http://mup.hr/main.aspx?id=96853>).

²²**ŽIVIM ŽIVOT BEZ NASILJA** – već drugu godinu zaredom provode se aktivnosti vezane za senzibiliziranje svih društvenih skupina na problem nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Kampanja uključuje policiju i partnere, od socijalne skrbi, školstva, pravosuđa i agencija za odgoj. Kampanjom se želi poticanje žrtve na prijavljivanje nasilja i senzibilizacija opće javnosti na problem nasilja nad ženama i nasilja općenito. Kampanja je osvojila nagradu za medijsko predstavljanje sigurnosti putem Facebooka (<http://www.facebook.com/zivim.zivot.bez.nasilja>).

²³**NACIONALNA EVIDENCIJA NESTALIH OSOBA** – interaktivni portal na kojem se nalaze profili svih nestalih osoba u Hrvatskoj te odgovori na pitanja o postupku prijave nestanka osobe i što policija od vas očekuje, mogućnosti prevencije i drugo. Svakodnevno se objavljuju profili nestalih osoba te putem Facebooka i Twittera objavljuju novosti o nestalima (www.nestali.hr).

2.2.4. Pretpostavke za ostvarenje Strategije policija u zajednici u RH

Ukupni reformski procesi koji vode prema policiji u zajednici nisu ostvarivi bez dvije ključne pretpostavke, a to su:

- reforma u sustavu policijskog obrazovanja i dopunskog stručnog usavršavanja policije,
- unutarnja demokratizacija policije.

Nova uloga policijskog službenika u lokalnoj zajednici, bliskost s građanima, usmjerenost na rješavanje različitih pitanja, ekipni rad i stalna potreba za višesmjernom komunikacijom traže od policijskog službenika nove vještine i znanja koje se ranije nisu tražile ili su se koristile mnogo manje, a istodobno odudaraju od tradicionalne filozofije policijskog djelovanja (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003). Reforma policijskog obrazovanja važna je i sa stajališta policijske kulture koju definiramo kao način reakcije policijskih službenika na pritiske i konfliktnost njihova posla, a obilježava je socijalna izolacija, konzervativizam, sumnjičavost i naglašena interna solidarnost. Ona se bitno odražava na način rada i postupke policijskih službenika u praksi i stoga se može pojaviti kao ograničenje u uvođenju policije u zajednici u policijsku praksu (Mouhanna, 2007). Naime, diskrecijsko odlučivanje dominantan je način rada policijskih službenika, čime postojeća policijska kultura predodređuje odnos policijskih službenika prema građanima. Stoga, uvažavajući činjenicu da se osobine ličnosti imanentne policijskoj kulturi oblikuju tijekom staža u policijskoj službi, nedvojbeno je i da sustav obrazovanja i stručnog usavršavanja mora imati snažan utjecaj na policijsku kulturu.

Zajednica od policijskog službenika očekuje posredovanje i rješavanje različitih konfliktnih situacija te da je pritom policijski službenik autoritativan, ali ne i autoritaran, što će biti i mjerilo policijske učinkovitosti. Navedeno očekivanje ne može se postići bez adekvatnog policijskog obrazovanja koje će svakom policijskom službeniku donijeti nove kompetencije koje su mu u sklopu tradicionalnog modela rada bile nepotrebne. Proces decentralizacije, denormizacije i prenošenje prava odlučivanja na policijske službenike na terenu zahtijeva njihovu bolju osposobljenost i pripremljenost, za što im je potrebno kontinuirano usavršavanje uz rad. To su prepoznali i sami policijski službenici koji su kroz anketu, na početku reforme, 2003. godine, lošim ocijenili (64 posto) sustav policijskog školovanja u Hrvatskoj (Ravnateljstvo policije, 2003).

U obrazloženju potrebe reforme sustava obrazovanja policijskih službenika (MUP, 2004) navodi se kako suvremene policijske organizacije, utemeljene na novim koncepcijama

policijskog djelovanja u društvu, traže i nove profile policijskih službenika. Njih treba izgraditi iz postojeće kadrovske strukture i novačenjem iz novih naraštaja. Nove koncepcije u radu zahtijevaju bitne promjene u pogledu znanja, vještina i pristupa rješavanju problema. To stvara znatan pritisak na tradicionalno obučene i uvježbane policijske službenike, jer od njih traži promjenu mentalnog sklopa i transformaciju profesionalnog identiteta. Te promjene trebaju teći na razini svijesti svakog službenika, a usporedo i na razini organizacijske kulture. Usvajanje novih metoda rada nasuprot represiji i reaktivnom radu kod većeg broja pripadnika policije stvara nove obrasce organizacijske kulture koji korespondiraju s očekivanjima javnosti.

Strategija policije u zajednici znači promjenu:

- **mentalnog sklopa policijskih službenika** - policijski službenik je prijatelj i pomagač građanima,
- **profesionalnog identiteta policije** - policija je javni servis građana,
- **uloge građana i lokalne zajednice u kreiranju stanja sigurnosti.**

To je sve moguće postići tek na temelju temeljnih promjena:

- **policijske filozofije**
 - stav o pravom policijskom poslu: više to nije isključivo otkrivanje kaznenih djela, odnosno njihovih počinitelja, nego rješavanje različitih problema kako bi se unaprijedilo stanje sigurnosti koje pridonosi ukupnoj kvaliteti života,
 - prioriteti policijskog djelovanja: prevencija ispred represije,
 - pristup policijskom poslu: proaktivni ispred reaktivnog,
 - kriteriji policijske učinkovitosti: više to nije isključivo statistika kriminaliteta i policijskih postupanja, nego primarno osjećaj sigurnosti građana i povjerenje građana u policiju;
- **policijske kulture**
 - zastupljenost žena i pripadnika nacionalnih manjina u policiji,
 - kombiniranje tradicionalnih (vertikalnih) modela rukovođenja sa suvremenim (horizontalnim) rukovođenjem koje odgovara demokratskim standardima;
- **percepcije i odnosa građana prema policiji**
 - hrvatska javnost treba adekvatne informacije o policiji.

Stoga su nužne:

- **promjene u izboru i obuci pristupnika za policijsku službu**

- u njihovom izboru naglasak više ne smije biti isključivo na psihofizičkoj spremnosti i odsutnosti poremećaja u ponašanju, jer opisane promjene u načinu i cilju policijskog djelovanja traže samoinicijativne i kreativne osobe razvijenih komunikacijskih vještina i socijalnih kompetencija, sklone ekipnom radu i motivirane za rješavanje problema,
- u obuci pristupnika, uz dosadašnje sadržaje usmjerene na pravo, borilačke vještine i uporabu vatrenog oružja, obvezno predvidjeti razvitak vještina vezanih za prevenciju i rješavanje konflikata, razumijevanje i predviđanje svoga i tuđeg ponašanja, samokontrolu, upravljanje stresom, aktiviranje zajednice, zaštitu osjetljivih društvenih skupina, toleranciju na različitosti, prepoznavanje i rješavanje problema;
- **razvijen sustav dopunskog stručnog usavršavanja policijskih službenika**
- policijski službenici nositelji su policijskog posla,
- policijski službenici moraju ovladati novim znanjima i vještinama kako bi bili sposobni za proaktivni i preventivni pristup u svakodnevnom radu,
- novi pristup zahtijeva promjene stavova o pravom policijskom poslu i promjene profesionalnog vrijednosnog sustava,
- to je moguće izvesti samo kao sustavan i kontroliran proces pružanja adekvatnih informacija i razvitak odgovarajućih praktičnih vještina;
- **mogućnosti visokoškolskog obrazovanja u policiji**
- iskustva zemalja koje prakticiraju policiju u zajednici već trideset ili više godina ukazuju na povećanje zahtjeva na obrazovanost, ne samo kriminalističkih i drugih specijaliziranih službenika, nego i policijskih službenika u ophodnji i to zbog:
 - suradnje s lokalnim vlastima, ostalim javnim službama i ustanovama,
 - suradnje s različitim udrugama i skupinama građana,
 - složenosti suzbijanja kriminaliteta u suvremenom masovnom društvu koje visoko vrednuje demokratska načela i ljudska prava,
 - veće količina rizika, pogotovo u velikim gradovima;
- inozemna istraživanja (npr. *The Police Executive Research Forum Study*, prema MUP, 2004) ukazuju na određene prednosti visokoškolski obrazovanih policijskih službenika:

- veća količina znanja jamči donošenje kvalitetnijih odluka,
- viša obrazovna razina pozitivno korelira s većom tolerancijom na različitosti i poštivanjem ljudskih prava,
- obrazovane osobe uslijed svoje kompetencije manje trebaju autoritativni pristup kako bi izgradile svoj status te su više demokratski orijentirane,
- proces obrazovanja kontinuirano širi znanja osobe i tako kod nje razvija prilagodljivost, otvorenost i fleksibilnost za nove spoznaje,
- visoko obrazovani policijski službenici imaju bogatiji rječnik, bolje se pismeno izražavaju i općenito imaju razvijene socijalne kompetencije i komunikacijske vještine;
- djelovanje policije u korist zajednice posebice visoke zahtjeve postavlja u odnosu na policijske rukovoditelje jer se oni moraju prilagoditi novim načinima komuniciranja s podređenima te upravljanja i vrednovanja policijskog posla koji su složeniji od tradicionalnog stila rukovođenja;
 - sustav policijskog obrazovanja mora biti takav da najkreativnijim i najuspješnijim policijskim službenicima omogućiti visoko obrazovanje i tomu sukladno napredovanje u službi.

Kao što su i u ostalim dijelovima Strategije djelovanja policije u zajednici označene promjene poput odnosa reaktivnog i proaktivnog postupanja, represivnog i preventivnog djelovanja policije, tako se i u procesu reforme policijskog obrazovanja ključnom smatra promjena odnosa teorijskih i praktičnih sadržaja. Upravo je nerazmjerna zastupljenost teorijskih sadržaja, na štetu onih praktičnih, u procesu obrazovanja prije započetih reformi bila značajka policijskog obrazovanja u Hrvatskoj.

Jednako tako, reformom je naglašena potreba osmišljavanja sasvim novih sadržaja poput obuke menadžmenta u policiji, kako bi se postigle stručne i socijalne kompetencije rukovoditelja, razvitak komunikacijskih vještina te trening svladavanja konflikta i antistresni trening. Novom profilu policijskih službenika potrebna su znanja i iz socijalne psihologije, komunikologije, etike, organizacije i rukovođenja jer su to važne pretpostavke za implementaciju policije u zajednici.

Demokratizacija rada policije sljedeća je važna pretpostavka za policiju u zajednici. Ona znači decentralizaciju donošenja odluka i povezivanje svih zainteresiranih strana, u javnosti i policiji, da utječu na donošenje važnih odluka. U odnosu na stanje policijske organizacije u Republici Hrvatskoj prije započinjanja procesa promjena može se ustvrditi

kako Strategija djelovanja policije u zajednici ne znači početak transformacije u demokratsku policijsku organizaciju jer su promjene u tom smjeru započele već ranije, ali strategija djelovanja donosi viziju, konkretne projekte, mjere i aktivnosti kojima se takva vizija može ostvariti. Ključne riječi iz nacrtu Strategije djelovanja policije u zajednici: **transparentnost, suradništvo i povjerenje** i ovdje su izrazito primjenjive te čine okosnicu demokratizacije policije. Činjenica je kako bi bilo nerealno očekivati da policija kao organizacija i policijski službenik kao pojedinac u odnosima prema zajednici djeluju suradnički i transparentno, usmjereno prema jačanju povjerenja, a da ti pojmovi istodobno ne odražavaju bitne odlike unutarnje policijske organizacije.

Demokratska policijska organizacija razumijeva sljedeća svojstva (Cajner Mraović, Faber, Volarević, 2003):

- odgovornost,
- otvorenost i prepoznatljivost, a ne bezličnost, birokratsko ili skriveno „oružje“ potlačivanja i pritiska,
- primjenu minimuma sile,
- lokalnu organiziranost uz minimalnu količinu centralnog nadzora, ali tako da uvažava nacionalne standarde i prioritete,
- unutarnje odnose zasnovani na demokratskim načelima,
- brzo, uljudno i učinkovito izvršavanje zadaća,
- profesionalnost,
- integritet i etičko ponašanje policijskih službenika,
- reagiranje na pitanja, prigovore i predstavke,
- spremnost na ispriku u slučaju pogreške,
- brižno i suosjećajno osoblje,
- orijentiranost prema službi,
- službu koja je viđena kao poštena i nediskriminirajuća u svim oblicima svog djelovanja,
- konzultativnu i ekipnu organizaciju,
- vidljivu prisutnost,
- provedbu u praksi odgovornosti koje proizlaze iz zakonskih odredbi na međunarodnoj razini,
- sudjelovanje većeg broja ljudi u postupku donošenja odluka,

- promjene u stilu rukovođenja koje rukovodstvu daju novu kvalitetu,
- promjene u obrascima komuniciranja na svim razinama.

Unaprjeđenje odnosa u policiji može se postići izgradnjom jasnog sustava ocjenjivanja rezultata rada, napredovanja u službi, imenovanja i razrješenja, plaća, pohvala, nagrada i kazni, uz daljnje unaprjeđenje sindikalnog djelovanja i socijalnog suradništva čime će se stvoriti preduvjeti za veći stupanj unutarnjeg reda i discipline, motivacije za rad, osjećaja pripadnosti policijskoj organizaciji te bolje funkcioniranje u cjelini. Sve to razumijeva uređeno unutarnje policijsko zakonodavstvo.

Unutarnja demokratizacija pretpostavlja sudjelovanje svih zaposlenika u kreiranju i izradi planova rada i aktivnosti te određivanju težišta rada unutar organizacijskih jedinica policije, a svakako u određivanju ciljeva rada i izgradnji vrijednosnog sustava. Promjena stilova rukovođenja na svim razinama, potenciranje i provociranje razgovora o aktualnom stanju u organizacijskoj jedinici, uočenim problemima i načinima rješavanja takvih problema. Da bi se postigla nova razina kompetencija i na individualnoj i na kolektivnoj razini, koja može odgovoriti na zahtjeve suvremenog društva i promjene u etiologiji i fenomenologiji kriminaliteta, potrebni su i novi odnosi i nova dinamika unutar policijske organizacije. Dva su važna iskoraka u tom smislu učinjena proteklih godina u Hrvatskoj.

Prvi je iskorak **Reforma sustava upravljanja ljudskim potencijalima Ministarstva unutarnjih poslova za razdoblje od 2009. do 2011.**, koja je rezultat *Twinning projekta PHARE 2005 br. HR/2005/IB/JH/01* (MUP, 2009), financiranog sredstvima Europske unije. Radi ostvarenja konačna cilja reforme, a to je jačanje učinkovitosti i motivacije policijskih službenika, reforma je pokrenuta u četiri smjera:

1. uvođenje integriranog sustava upravljanja ljudskim potencijalima,
2. jačanje strateške uloge upravljanja ljudskim potencijalima,
3. jačanje sudjelovanja i motivacije policijskih službenika te u tom smjeru jačanje informiranja i konzultiranja službenika,
4. prilagodba organizacije policijske akademije novim ulogama i zadaćama.

Drugi je iskorak donošenje novog **Zakona o policiji** (Narodne novine, broj 34/2011) i pratećih podzakonskih akata koji uređuju pitanja praćenja profesionalnog razvitka policijskog službenika, pitanja profesionalnih vrijednosti, kriterije zapošljavanja policijskih službenika, pravila premještaja i napredovanja, potrebne kompetencije policijskih službenika, policijska zvanja, kao i policijsko obrazovanje. Sve to je novim zakonom definirano na jasniji način. Posebice je važno naglasiti kako je ovaj zakon prvi put donesen uz sudjelovanje i

konzultiranje svih zainteresiranih dionika, što i jest odraz demokratizacije unutar policijske organizacije. Naravno, potrebno je još mnogo vremena da reforma sustava upravljanja ljudskim potencijalima i novi Zakon o policiji pokažu prave učinke, ali se već danas može ustvrditi kako su podržavajući okvir za djelovanje hrvatske policije prema konceptu policije u zajednici.

2.2.5. Čimbenici uspješne implementacije Strategije policija u zajednici

Za uspjeh svake strategije, politike ili programa ključno je pitanje kvalitete implementacije. Svaka od njih mora biti dosljedno implementirana u praksu kako bi proizvela očekivane pozitivne učinke. To vrijedi i za policiju u zajednici, bez obzira radi li se o manjem projektu, poput uvođenja pješačkih ophodnji, susjedskog nadzora ili pak strategiji kojom se ukupno policijsko djelovanje temelji na konceptu policije u zajednici. Stoga je izuzetno važno uvijek kad se raspravlja o policiji u zajednici i njezinim učincima na različite aspekte objektivne i subjektivne sigurnosti, upozoriti na prijetnje i prepreke uspješnoj implementaciji.

Kad je u pitanju policija u zajednici, inicijative ne samo što trebaju biti temeljito osmišljene, već one trebaju biti i temeljito i primjereno primijenjene u praksi, što ovisi upravo o kvaliteti implementacije. Implementacija policije u zajednici složen je i višeznačan proces koji u srži zahtijeva planiranje i upravljanje promjenama. Ovakav koncept ne može biti utemeljen na brzim modifikacijama postojećeg sustava, bitne promjene moraju se postići na svakoj razini i u svakom području policijske organizacije, od službe ophodnje do rukovoditelja i od izobrazbe do tehnologije (BJA, 1994). Postoje mnoge definicije implementacije koje se ponajprije odnose na implementaciju preventivnih strategija i programa. Ali one vrijede i za policiju u zajednici koja također predstavlja preventivnu strategiju. Durlak (1998, prema Bašić i sur., 2007) termin „implementacija programa“ upotrebljava za opisivanje stupnja do kojeg je program dobro smješten u praksu. Dane i Schneider (1998, prema Bašić i sur., 2007) pod tim terminom razumijevaju:

- integritet i vjerodostojnost programa,
- izloženost programu (učestalost i trajanje intervencija),
- kvalitetu provedbe programa,
- uključenost korisnika i
- mogućnost diferencijacije programa.

Durlak (1995, prema Bašić i sur., 2007:53) opisuje implementaciju kao „ono od čega se program sastoji u praksi“. U svakom slučaju, važnost implementacije jest u potrebi da se program primijeni u praksi upravo onako kako je dizajniran i teorijski postavljen da bi proizveo očekivanu promjenu. Ako zanemarimo implementaciju i u konačnici ne ostvarimo pozitivne rezultate, nećemo sa sigurnošću znati je li loš rezultat posljedica lošeg programa ili je na ishod presudni utjecaj imala loša implementacija. Lako se može dogoditi da se lošima proglaše dobri programi kod kojih je zanemarena kvaliteta implementacije. Kvalitetnom implementacijom dajemo priliku dobrim programima da donesu prave rezultate.

Plan i način implementacije može se razlikovati unutar različitih policijskih organizacija, odnosno, od zajednice do zajednice, a ovisi o mnogim internim i eksternim čimbenicima. Dakako, sve će ovisiti i o opsegu promjena koje se moraju ostvariti (BJA, 1994). Stoga slijedi rasprava o važnim čimbenicima koji utječu na kvalitetu implementacije.

Jedna od ključnih sastavnica uspješne implementacije jest **decentralizacija policijske organizacije**. Policija u zajednici temelji se na lokalnom pristupu u identificiranju i rješavanju problema. Zato je važno na koji se način rukovodi policijom, čini li se to centralizirano iz jednog mjesta za cijelu državu ili županiju ili je li donošenje odluka delegirano na niže razine unutar policijske organizacije. Lokalne potrebe i načini za njihovo rješavanje mogu se prepoznati samo na lokalnoj razini i nerealno je očekivati da bi se to moglo uspješno raditi s državne ili regionalne razine. Čak i kad se pogleda na mikrorazini, unutar jedne policijske postaje, odluke ne smiju donositi samo oni koji rukovode, već u njihovom kreiranju trebaju sudjelovati svi, posebice oni koji poznaju probleme na terenu. Dakle, očito je kako se na pitanje decentralizirane policijske organizacije nadovezuje i način donošenja odluka, odnosno određivanje prioriteta i odabir načina za njihovo ostvarivanje. Spomenuti mehanizmi ovise o **organizacijskoj kulturi** koja dominira policijskim sustavom, a organizacijska kultura pak određuje stil i kvalitetu komunikacije. U tom smislu možemo govoriti o autoritarnoj i suradničkoj organizacijskoj kulturi unutar policijskih organizacija.

Autoritarna organizacijska kultura prijetnja je uspješnoj implementaciji jer se radi o vrsti kulture u kojoj su procesi komunikacije strukturirani i formalizirani unutar hijerarhije odlučivanja i svojstvena je tradicionalnim policijskim organizacijama. Odluke se donose na najvišim razinama rukovođenja, a provode ih oni na nižim razinama. Odlučivanje je centralizirano na najvišoj razini organizacije, a udjel se obično ne traži od zaposlenika na srednjim i nižim razinama. Komunikacija u autoritarnim kulturama poprima oblik širenja ideja i ciljeva o kojima je odlučio viši menadžment, njihovog priopćavanja različitim

unutarnjim zaposleničkim javnostima. Uprava usmjerava zaposlenike, ali malo komunikacije teče natrag od zaposlenika prema upravi. Autoritarne kulture sklone su pružanju otpora promjenama. U takvoj kulturi čak i unutarnje javnosti suočene su s nesusretljivom upravom, što povećava fluktuaciju zaposlenika i potiče nezadovoljstvo radom više nego u drugim vrstama organizacijskih kultura (Broom, 2010). Slobodno se može zaključiti kako će prevladavajuća autoritarna organizacijska kultura u policiji biti snažna prepreka uspješnoj implementaciji policije u zajednici.

Suradnička organizacijska kultura cijeni dijalog i recipročnu komunikaciju između organizacije i njezinih javnosti. Cijeni se ekipni rad i naglasak je više na kolektivu nego na pojedincu, što znači da organizacija i zaposlenici imaju zajedničke ciljeve. Suradnička organizacijska kultura cijeni informacije i traži udjel od unutarnjih javnosti. Drugim riječima, ona djeluje kao otvoreni sustav glede zaposlenika, njihova mišljenja i briga. Povratna veza i komunikacija prema gore omogućava zaposlenicima i onima na nižim razinama organizacije da utječu na odlučivanje uprave. Odluke se donose na decentralizirani način, na različitim razinama organizacije (Broom, 2010). Dakle, za uspješnu reformu policijskog djelovanja koja vodi prema potpunoj implementaciji policije u zajednici nužna je promjena od autoritarne prema suradničkoj organizacijskoj kulturi jer se kroz policiju u zajednici u policiji želi što više promicati suradnička, dvosmjerna, komunikacija u kojoj podjednako sudjeluju i policijski rukovoditelji i izvršitelji. Ako tomu nije tako, u stvarnosti se događa paradoks (Borovec, Balgač, Karlović, 2011b), a to je da se s policijskim službenicima komunicira uglavnom u duhu autoritarne kulture tako da im se upućuju zapovijedi i upute, dok se od istih službenika u trenutku kad obavljaju svoj posao očekuje da donose odluke i rješavaju konkretne probleme u suradnji s građanima ili drugim službama, što je obilježje suradničke organizacijske kulture. Međutim, upravo zbog obilježja kulture iz koje dolaze policijski službenici u komunikaciji s građanima uglavnom nastupaju s pozicije autoriteta i rijetko su spremni uključiti građane u donošenje odluka, nisu spremni odstupiti od svoje pozicije moći, a ni s građanima zajednički rješavati probleme. Ova rasprava posebno je važna kako bismo upozorili da nije objektivno od policijskih službenika očekivati da se u susretima s građanima ponašaju drukčije od uvriježenih standarda ponašanja kakvi vrijede za tipičnu policijsku organizaciju. Ako se tu želi postići promjena, nužna za implementaciju policije u zajednici, moraju se promijeniti prije svega unutarnji odnosi i unutarnji stil komuniciranja s vlastitim zaposlenicima.

Komunikacija je sljedeći ključni čimbenik uspješne implementacije i ona mora biti pravodobna, opsežna i izravna. Ona je posebno važna u trenucima kad se događaju značajne

promjene koje utječu na zaposlenike, njihove nove obveze i dužnosti te njihov radni status. Svatko treba znati što se zbiva jer u protivnom će zaposlenici, u ovom slučaju policijski službenici, primijetiti da se nešto događa, ali to neće znati protumačiti na ispravan način. Netočne informacije i glasine u takvom stanju postaju prijetnja reformama jer uzrokuju otpor zaposlenika prema promjenama. Prirodno je da se ljudi boje neizvjesnosti i gubitka nadzora nad budućim tokovima unutar svoje policijske organizacije. Razumijevanje interne komunikacije svake organizacije ili institucije treba promatrati u kontekstu kulture te organizacije. Naime, da bismo razumjeli obilježja interne komunikacije unutar policije, moramo razumjeti i obilježja organizacijske kulture jer je komunikacija njezin integralni dio. Nemoguće je zamisliti kako bi duh interne komunikacije u policiji mogao biti bitno drukčiji od obilježja dominantne organizacijske kulture.

Glavni kreatori komunikacije te nositelji organizacijske kulture u policiji su **rukovoditelji**. Stoga i o njima ovisi hoće li ili neće policija u zajednici biti uspješno implementirana i prihvaćena kao nova filozofija i pristup u radu policije. Rukovođenje je dinamičan proces koji zahtijeva da onaj tko rukovodi zna motivirati one kojima rukovodi i tako pridonesu ostvarivanju zajedničkih ciljeva (Ortmeier, 1997). Rukovoditeljska uloga i jest da objasne koncept policije u zajednici kroz cijelu policijsku organizaciju, lokalnu upravu, javnost, ostale agencije i zajednicu u cjelini, ali tako da svi dionici razumiju svoju ulogu u poduzetim aktivnostima i naporima. Redovita komunikacija potaknut će aktivno sudjelovanje te smanjiti otpor i protivljenje promjenama. Upravo to pokazuje kako je implementacija policije u zajednici dinamičan i fleksibilan proces te da sve faze moraju biti pomno planirane, poduzete u pravom trenutku kako bi se ostvario maksimalni uspjeh. Policijski rukovoditelj od kojeg se očekuje da surađuje s građanima mora biti sposoban prepoznati probleme, kritički misliti i primjenjivati situacijsku strategiju, a prijeko su mu potrebne vještine verbalne komunikacije, slušanja i pokazivanja empatije te razumijevanja u multikulturalnom društvu (Ortmeier, 1997).

Rukovoditelji, odnosno neposredno nadređene osobe, imaju posebnu važnost u internoj komunikaciji, a time su i izuzetno važne za komuniciranje promjena u policijskoj organizaciji (Borovec, Balgač, Karlović, 2011b). Te osobe, same po sebi, ne moraju nužno biti najbolji komunikatori. Zaposlenicima je njihov neposredni nadređeni rukovoditelj najpoželjniji izvor informacija i često se ističe poželjnost komunikacije licem u lice. Srednji menadžment, u koji spadaju najčešće oni koje nazivamo neposrednim rukovoditeljima, tradicionalno se doživljava kao onaj dio koji blokira informacije, zato što distribuciju

informacija znaju doživljavati kao prijetnju svom statusu te su stoga prijetnja uspješnim procesima reformi.

Bakić Tomić (2003), istražujući komunikološko-menadžerski profil rukovoditelja u policiji, dobila je zanimljive rezultate. U organizacijskoj komunikaciji hrvatske policije prevladava verbalna (usmena) komunikacija, a upravo se ona pokazala lošije razvijenim aspektom komuniciranja kod rukovoditelja srednje razine rukovođenja. Najrazvijeniji im je dijaloški aspekt komuniciranja, što znači primjenom uvjeravanja, nagovaranja i pregovaranja, ali budući da im je usmena komunikacija loše razvijena, dijalog se svodi na uporabu manipulativnih tehnika i taktika komuniciranja zbog osjećaja nesigurnosti i želje za dominacijom. Polovina (50 posto) policijskih rukovoditelja s podređenima razgovara i dogovara se, a ostali izdaju naloge (njih 30 posto) ili zapovijedi (njih 20 posto). Komuniciranje s javnošću svojim poslom smatra samo 38.26 posto rukovoditelja. Poslovnim komunikacijskim procesom vlada loša verbalna (usmena) komunikacija. Unatoč svjesnosti nesavršene komunikacije, čak 76 posto rukovoditelja nije spremno učiti kvalitetnije komunicirati ili misli kako je to nemoguće naučiti. Ovo istraživanje pomoglo je da se za profil policijskih rukovoditelja – menadžera identificiraju njihove snage i slabosti, što je prijeko potrebno da bi se izradili intervencijsko-edukacijski programi radi njihove transformacije, koji se odnose na znanja, vještine i stavove. Ovo istraživanje provedeno 2000. godine, dakle neposredno prije implementacije Strategije policija u zajednici u Hrvatskoj, upozorava kako policijski menadžment može biti prijetnja uspjehu predstojećih reformskih procesa unutar policije. Koje kompetencije su potrebne policijskim rukovoditeljima – menadžerima vidi se iz tablice 3.

Tablica 3. Kompetencije policijskih menadžera (Stogdil, 1974, prema Bakić-Tomić, 2003)

ZNANJA	VJEŠTINE	STAVOVI
o kvalitetnom vodstvu, teorijama vodstva i stilovima vođenja	organiziranja, delegiranja, komuniciranja, vođenja, postavljanja ciljeva, rješavanja problema, upravljanja skupnom dinamikom, planiranja rada	fleksibilnost, socijalna i moralna odgovornost, osjetljivost za druge, entuzijazam i osjećaj predanosti

Može se zaključiti kako prije nego što se krene u transformaciju iz tradicionalnog modela u model policije u zajednici rukovoditelji trebaju doživjeti transformaciju u

menadžere jer bi sposobnost uspješnog komuniciranja mogla postati važnom sponom te transformacije.

Slovenski autor Pečar (1993, prema Bakić Tomić, 2003) tvrdi kako je policijski menadžment moguć samo ako postoji određeni stupanj decentralizacije policijske organizacije te ako su ispunjene sljedeće pretpostavke:

- depolitizacija policije te inzistiranje na profesionalizmu u radu i razvitku policijske struke,
- brzo reagiranje na pozive iz okruženja organizacije,
- dobar javni nastup,
- razvitak profesionalne etike (uključivanje kodeksa ponašanja),
- preventivno i usmjeravajuće obilježje policijskog djelovanja (usmjeravanje svih aktivnosti i pristupa zadaćama),
- osuvremenjivanje policijskog školovanja i njegova prilagodba potrebama policije (operative i prevencije),
- definiranje kvalitete policijsko-sigurnosnih usluga i standarda za njihovo izvršenje.

Zadaća rukovoditelja jest da vode organizaciju i da služe kao dobar primjer, a to u praksi znači (Fritzhelmer, 2007):

- pokazivati smjer i odrediti ciljeve i smjernice zajedno s osobljem,
- biti pomagač,
- angažirati pravo osoblje na prava mjesta postupkom koji je transparentan i koji se temelji na sposobnosti,
- osigurati relevantnu obuku potrebnu za podržavanje i razvitak institucionalne sposobnosti,
- stvoriti organizaciju sposobnu da ispuni svoju svrhu,
- delegirati vlast i moć dalje u organizaciju spajajući različite funkcije, odgovornosti i sposobnosti,
- adekvatno nadzirati,
- osigurati adekvatna sredstva potrebna za rad,
- pratiti i imati dobar pregled što se u organizaciji događa,
- osigurati funkcioniranje interne kontrole i
- raditi s pozitivnom motivacijom.

Prema Rogersu (2000) četiri su vještine rukovođenja potrebne policijskim rukovoditeljima:

1. **vještina komuniciranja** jer je komunikacija umijeće te učinkoviti policijski rukovoditelji moraju biti vješti posrednici i pregovarači, diplomati, vješti da potaknu promjene i razmjenu ideja, spremni za uzajamno djelovanje i razgovor;
2. **vještina motiviranja** koja se postiže razmjenom i zajedničkim stvaranjem vizija;
3. **vještina raspodjele ovlasti** koja se postiže pravilnom raspodjelom ovlasti;
4. **vještina riskiranja** jer oni koji riskiraju obično uspijevaju u životu.

Dakle, učinkoviti policijski rukovoditelj potaknut će izvršenje posla, blisko surađivati s ostalima, prihvatiti promjene, obavljati posao, graditi povjerenje, uspješno komunicirati, poistovjetiti se sa zaposlenicima i proširiti viziju, što se može smatrati nužnim pretpostavkama uspješne implementacije policije u zajednici.

Naime, kad policija ima nove ciljeve, tad oni koji njome upravljaju moraju zaposlenike uputiti tako da usmjere svoje napore i energiju na **predano obavljanje one vrste poslova koji pomažu pri ostvarenju tih ciljeva**.

predanost = povjerenje + uključenost + poznavanje uloga → ostvarenje ciljeva

Kad je riječ o predanosti policijskih službenika, važno je istaknuti nekoliko čimbenika da bi se ona ostvarila. Na prvom mjestu je **povjerenje**, kao ključni komunikacijski element, jer je upravo komunikacija jedan od nekoliko načina na koji policija gradi povjerenje kod svojih zaposlenika. Prema Holtzu (2007) više komunikacije čini povjerenje većim, ali da bismo potpuno razumjeli što je to povjerenje, spomenimo njegove glavne sastavnice (Mishra, Morrissey 1990, prema Holtzu, 2007):

- vjerovanje u integritet,
- karakter i sposobnost drugih,
- osjećaj pouzdanosti i potpore koje iskazuje poslodavac,
- obveze da se radi prema dogovoru,
- obveze prema otvorenosti, uključujući otkrivanje važnih informacija, osjećaja i mišljenja.

Na drugom mjestu jest **uključenost** koja razumijeva da zaposlenici žele znati kako nešto postižu, da se uklapaju u opći plan ili strategiju. Dakle, zaposlenicima/policijskim

službenicima je važno da su uključeni u ispunjavanje osnovnih ciljeva, a posebno kad su u pitanju reformski procesi kakve iziskuje policija u zajednici.

Na trećem mjestu jest **poznavanje uloge**, što znači da policijski službenici koji nose teret promjena prepoznaju svoju ulogu. Najbolji dio posla osjećaj je zadovoljstva prisutan kad policijski službenik napravi nešto za što zna da je dobro jer svima je važno da je posao koji radimo bude priznat kao nešto značajno za cjelokupnu organizaciju.

Izobrazba i trening također su ključne za policiju u zajednici jer podupiru promjene u organizacijskim vrijednostima i politici te pomažu izgradnju konsenzusa, odlučnosti i jedinstva unutar i izvan policijske organizacije. Vještine policije u zajednici treba integrirati u obrazovne sadržaje, a ne ih tretirati kao odvojene sastavnice u procesu edukacije i treninga. Svi se moraju osposobiti u tehnikama rješavanja problema, motiviranju i ekipnom radu. Izobrazbom mora biti obuhvaćena cijela organizacija, a u nju treba uključiti i civilne stručnjake koji će pomoći u izobrazbi, prije svega u dijelu suradnje s civilnim sektorom, odnosa s javnošću i javnih kampanja te kako primijeniti različite tehnike u pružanju javnog servisa građanima. Izobrazba je važna na svim razinama i ne smije obuhvatiti samo policijske službenike, već i rukovoditelje od kojih se očekuje da su nositelji promjena. Oni su ključni u prijenosu i provedbi novog koncepta prema policijskim službenicima. Bakić Tomić (2003) ustvrdila je kako se transformacija iz tradicionalnih rukovoditelja (autoritativni, kompetitivni stil i nekvalitetna komunikacija) u suvremeni policijski menadžment (demokratski, kooperativni stil i kvalitetna komunikacija) može postići jedino obrazovanjem za suvremeni pristup vođenju procesa i menadžerskih funkcija te kvalitetno menadžersko komuniciranje. Stoga je **izobrazba rukovoditelja** ključna za uspjeh policije u zajednici. Policijski menadžeri trebaju se upoznati s organizacijskom i interpersonalnom komunikacijom u svom poslovnom okruženju i omogućiti protok informacija koje će olakšati i poboljšati njihovu komunikaciju s podređenima i obrnuto, podređenih s njima. Policija u zajednici kao strategija može se definirati kao proces s pomoću kojeg vodeći ljudi policije zamišljaju njezinu budućnost i razvijaju potrebne postupke u svrhu ostvarenja te budućnosti (Goodstein i sur., 1993, prema Potteru, 2007). Naravno, potrebno je pratiti kako se promjene usvajaju i prihvaćaju na individualnoj razini i rezultati takve evaluacije mogu poslužiti kao dobar alat za rukovođenje i pomoć u određivanju prioriteta i komuniciranju sa zaposlenicima.

Policija u zajednici naglašava vrijednost svakog policijskih službenika te policijske ophodnje, kao i način obavljanja ophodne djelatnosti. Policijski službenici u ophodnji

tradicionalno imaju nizak status usprkos osjetljivosti i opsegu dužnosti koje obavljaju. Policija u zajednici zahtijeva da se premještanje inicijative, donošenje odluka i odgovornosti spusti u policijskoj organizaciji na niže razine (BJA, 1994). S novom odgovornošću dolazi i širenje diskrecijskog prava i ovlasti donošenja odluka, što nužno mijenja i odnos rukovoditelja i policijskog službenika na terenu. Uska suradnja policijskih službenika na terenu i njihovih nadređenih ključna je za uspjeh policije u zajednici jednako kao i suradništvo između policijskih službenika i članova zajednice. Dok je postupak donošenja odluka ranije bio jednosmjernan od vrha prema dolje, sada se radi o dvosmjernom ili takozvanom cikličnom procesu. Od policijskih službenika s terena pristižu informacije koje se prosljeđuju prema višim razinama rukovođenja te se obrađene i sistematizirane ponovno vraćaju na teren, ostavljajući policijskim službenicima slobodu da na temelju njih kreiraju odluke. Unutar policije u zajednici zapovijedi više nisu centralizirane i mnoge odluke dolaze odozdo prema gore, a ne isključivo s vrha prema dolje. To je također presudno i za značajnu i produktivnu povezanost sa zajednicom. U sklopu ovog koncepta potrebno je osnažiti ne samo policijske službenike na terenu već i samu zajednicu jer tek kad javnost sudjeluje u postavljanju policijskih prioriteta njihove se potrebe uzimaju ozbiljno. Ovdje policijski rukovoditelji služe kako bi usmjeravali više nego da bi dominirali, a policijske službenike na terenu mora podržavati, voditi i poticati cijela organizacija.

Zapreka uspješnoj implementaciji policije u zajednici jest neustaljenost policijskog službenika na točno određenom području – terenu, što je često u sklopu tradicionalnog djelovanja policije. Povremeno rotiranje policijskih službenika zapravo ih ograničava u identificiranju problema, gubi se osjećaj odgovornosti za rješavanje problema. Između ostalog rukovoditelji ne mogu držati policijske službenike odgovorne za rješavanje problema ako ih rotiraju s jednog područja na drugo. Najčešće opravdanje za to je strah od podložnosti korupciji zbog poznavanja i povezanosti s članovima zajednice. Međutim takva bojazan je neopravdana.

Dugoročno uspjeh implementacije policije u zajednici ovisi i o nekoliko vanjskih čimbenika, poput **spremnosti uprave lokalne zajednice da prihvati učinkovitu integraciju**, jer i ona mora sudjelovati u njezinom razvitku. Gradonačelnici, gradski čelnici i predstavnici lokalne uprave ne mogu biti pasivni suradnici u tom projektu, već i oni moraju sudjelovati u promjenama koje vode ka lokalnoj upravi orijentiranoj zajednici (BJA,1994). Policija u zajednici može biti katalizator za mobiliziranje svih resursa, od nacionalne do lokalne razine, koji mogu pridonijeti ili su nužni za rješavanje određenih problema u zajednici. Dakle, može

se zaključiti kako potpora promjenama koje su nužne za usvajanje koncepta policije u zajednici mora doći iznutra, iz same policijske organizacije, i izvana, odnosno iz zajednice. Unutar policije promjene se moraju dogoditi s vrha prema dolje i policijski rukovoditelji trebaju dati ton i oblik cijeloj organizaciji. Istodobno cijelu organizaciju moraju dobro informirati.

Uključenost i angažiranost medija druga je važna sastavnica uspješne implementacije policije u zajednici. O radu i aktivnostima policije građani rijetko imaju informaciju „iz prve ruke“, već nju u pravilu dobivaju medijskim putem. Stoga, ako mediji nedostatno angažirano prate napore policije u uvođenju novog koncepta policije u zajednici, to bi se moglo negativno odraziti na angažman zajednice. No, suradnja s medijima treba biti dobro isplanirana, kao uostalom i cijeli proces implementacije. Pritom se ne treba usmjeriti samo na medije na nacionalnoj razini, već i na lokalne medije koji su često spremniji posvetiti više prostora i pozornosti lokalnim problemima, pa i novim pristupima za njihovo rješavanje. Na taj će se način osigurati širenje poruke policije u zajednici i potaknuti medije da ostanu uključeni u buduće aktivnosti.

2.2.6. Važnost evaluacije policije u zajednici

Evaluacija (vrednovanje) javnih politika, strategija ili projekta povremeno je ocjenjivanje ekonomičnosti, učinkovitosti, utjecaja, održivosti i relevantnosti poduzetih aktivnosti u kontekstu utvrđenih ciljeva²⁴. Svaka državna i javna agencija, uključujući i policiju, trebala bi biti u mogućnosti precizno iskazati brojku trenutnih aktivnosti onima koji kroje politiku kao i poreznim obveznicima. Prema Bayley (2005), policiju u zajednici važno je vrednovati jer, prije svega, ono pokazuje jesu li uloženo vrijeme, novac i naponi postigli očekivane rezultate, što pridonosi uvjeravanju dionika javne politike da nastave podržavati nove i inovativne programe. Osim toga, evaluacija pruža informacije za poboljšanje upravljanja programima i pruža osnovu za saznavanje što djeluje, a što ne djeluje. *Policija u zajednici mora pokazati svoje rezultate u vidu sigurnijih lokalnih zajednica, odnosno smanjenih stopa kriminaliteta te viših razina osjećaja sigurnosti kao i veće uključenosti zajednice u skrb za vlastitu sigurnost.* Stoga, sve aktivnosti moraju biti nadzirane i vrednovane kako bi se moglo ocijeniti do koje mjere utječu na ciljane skupine, na određenim područjima te postižu li predviđene ciljeve kako bi se ta strategija mogla dalje dorađivati i

²⁴<http://www.strategija.hr/hr/provedba/vrednovanje>

poboljšavati u dijelovima u kojima se evaluacijom pokaže potrebno (UNODC, 2009). Vrednovanje će nam omogućiti da dokumentiramo što se događa unutar policije u zajednici, pokazat će nam koje strategije su bolje i omogućit će nam procjenu kratkoročnih i dugoročnih rezultata (Callor i sur., 2000). Evaluacija omogućava:

- dokumentiranje onoga što se događa kao rezultat djelovanja policije u zajednici,
- zaključak koja strategija najbolje odgovara policiji u zajednici,
- ocjenu kratkoročnih i dugoročnih rezultata policije u zajednici.

Prema smjernicama UN-a za evaluacije programa policija u zajednici razvijena su tri programa evaluacija (Bayley, 2005):

1. evaluacija širenja i implementacije programa policije u zajednici,
2. evaluacije utjecaja programa policije u zajednici na lokalne policijske institucije i praktičare;
3. evaluacija učinaka programa policije u zajednici na javnu sigurnost i odnose u zajednici.

Policija u zajednici treba ohrabriti javnosti da pomažu policiji kao dobrovoljni sudionici u poslovima kontrole i prevencije kriminaliteta. Prema tomu, procjenjuje se smanjenje kriminaliteta, posebno one vrste kriminaliteta na koji policija može realno utjecati - preventabilni kriminalitet te straha od kriminala. Kako će ti ciljevi koji se odnose na kriminalitet biti postignuti kroz promjene u orijentaciji javnosti prema policiji, također je primjereno evaluirati interakciju građana s policijom kao i stavove prema policiji. Izvori informacija o tomu su prijavljena kaznena djela i ispitivanje žrtava te razgovori s policajcima kao i vanjske procjene (Bayley, 2005). U konačnici, važno je istražiti učinke policije u zajednici i u samoj policiji.

Učinkovita policija u zajednici snizit će stopu kriminaliteta u četvrtima i smanjiti strah od kriminala, ali povećati kvalitetu života u zajednici. Međutim, pretpostavlja se kako će uvođenje policije u zajednici u početku rezultirati povećanjem stope registriranog kriminaliteta, jer će građani zbog većeg povjerenja u policiju više prijavljivati kaznena djela. Time bi se, naravno, smanjila *tamna brojka* kriminaliteta, dok se dugoročno može očekivati stvarno opadanje kriminaliteta. Važan cilj policije u zajednici jest pružiti višu razinu kvalitete usluga zajednici čime zadovoljstvo građana postaje važan čimbenik u procjeni učinkovitosti, jer je suradništvo sa zajednicom jedna od njezinih temeljnih komponenti (BJA, 1994).

Prema Bayleyu (2005), kad govorimo o smanjenju straha od kriminala, kao jednom od ciljeva policije u zajednici, **indikatori učinka** su *osjećaj sigurnosti građana* u kući, zajednici, na poslu, javnim mjestima ili na putovanjima. Izvori informacija za to su istraživanje javnosti. Indikator je i *percepcija urednosti okoliša*, što se također utvrđuje istraživanjem javnosti. Kao indikatore možemo uzeti i *vitalnost lokalnih gospodarstvenika, osjećaj sigurnosti između određenih dionika*: gospodarstvenika, predstavnika medija, medicinskog osoblja, socijalne službe i drugih.

Stavovi javnosti o policiji procjenjuju se iskazanim povjerenjem u policiju, uvažavanjem policije i procjenom prevalencije korupcije, zlouporabe propisa i brutalnosti u policiji. Ove indikatore također utvrđujemo ispitivanjem javnosti.

Još jedan od pokazatelja uspješnosti policije u zajednici jest *povećana stopa uključenosti zajednice u smanjenje kriminaliteta i napor koji ulažu u prevenciju*. Članovi zajednice neće se angažirati u zajedničkom radu s policijom ako se boje ili su sumnjičavi stoga ih je potrebno na različite načine pridobiti na suradnju. Porastom povjerenja zajednice u učinkovitost policije, povećat će se i broj poziva kojim se prijavljuju različite vrste kriminala. Dakle, indikatori interakcije građana s policijom su *spremnost građana na kontakt s policijom, zadovoljstvo građana s odnosom policajaca tijekom susreta s njima te zadovoljstvo žrtava reakcijom policije*. Važno je i zadovoljstvo s konzultativnim procesom s policijom: sluša li policija, uvažava li i ugrađuje li prijedloge građana u lokalne planove rada policije. Povećana razina sudjelovanja zajednice i građana u smanjenju kriminaliteta i preventivskim naporima može biti još jedan pokazatelj uspjeha policije u zajednici. To dokazuje postignutu razinu kohezije u zajednici. Povećana spremnost građana na suradnju s policijom u različitim aktivnostima poput uključivanja u skupine za susjedski nadzor (engl. *Neighborhoodwatch*) pokazatelj su uspjeha te će povećano povjerenje građana u policiju pridonijeti višoj razini spremnosti građana da prijavljuju kriminal i da na njega reagiraju (Bureau of Justice, 1994). U konačnici, konkretan pokazatelj uspješnosti policije u zajednici jest i *angažiranje većih resursa te povećana ulaganja sredstava zajednice usmjerenih u napore da se poboljša sigurnost* (BJA, 1994). Zajednice će također početi samostalno inicirati i provoditi projekte s minimalnim smjernicama dobivenim od policije, što također ukazuje na višu razinu spremnosti i angažiranosti zajednice.

Informacije prikupljene tijekom evaluacije omogućavaju donošenje točne odluke vezane za vrijednost policije u zajednici i pružaju mogućnost kapitalizacije njezinih

vrijednosti. K tomu, rezultat koji se dobije tijekom evaluacije omogućava modificiranje pojedinih područja policijskog djelovanja kako bi ona postala što učinkovitija.

Općenito, evaluacija je, s jedne strane, usmjerena na proces djelovanja policije u zajednici (engl. *process evaluation*), a s druge na njezine kratkoročne (engl. *short-term outcomes*) i dugoročne (engl. *long-term outcomes*) rezultate. Stalna procjena procesa promjene potrebna je kako bi rukovoditelji djelovali tako da proces implementacije stalno ide u pravom smjeru. **Procjena je neophodna kako bi se moglo odrediti koje odrednice policije u zajednici valja podržavati, promijeniti ili isključiti, a glavnim donositeljima odluka nudi način da unutar svoje mjerodavnosti izmjere utjecaj i ekonomičnost napora koje policija u zajednici ulaže** (BJA, 1994).

Evaluacija procesa odgovara na pitanja:

- Jesu li u policiju u zajednici uključeni oni koji bi trebali biti?
- Odvijaju li se aktivnosti na predloženi i planirani način?
- Jesu li svi resursi korišteni i koriste li se trenutno?

Za razvitak učinkovite evaluacije osobito su važna sljedeća načela:

- odabir kriterija za procjenu uspjeha nekog programa ili strategije treba se temeljiti na ciljevima programa koji se evaluira, a u slučajevima policije u zajednici ciljevi se najčešće odnose na kontrolu kriminaliteta i prevenciju kroz suradnju sa zajednicom;
- evaluacija se treba usredotočiti na ono što je strategija postigla, njezine rezultate (engl. *outcomes*) više nego na aktivnosti (engl. *outputs*);
- evaluatori trebaju koristiti više indikatora provedbe zato što su ciljevi često kompleksni i odnose se na različita područja. Bolje je imati što više kriterija provedbe jer svaki od njih pobliže objašnjava važne aspekte ciljeva;
- kriteriji provedbe trebaju biti odabrani tako da su za većinu sudionika razumna mjera uspjeha, odnosno moraju imati smisla za one koji su uključeni u program;
- ako je moguće, kriteriji provedbe moraju biti jednostavni i razumljivi, izbjegavajući mjere koje zahtijevaju veliku stručnost za interpretaciju, jer dionici projekta ne moraju nužno raspolagati visokom razinom stručnosti;
- evaluacija se ne treba provoditi prije nego što je policija u zajednici dobila priliku za uspjeh. Svaka intervencija zahtijeva vrijeme da bi pokazala stvarni

učinak. Vrednujemo li učinke prerano, dobre strategije mogli bismo prerano proglasiti neučinkovitima;

- planiranje evaluacije treba bit sastavni dio razvitka policije u zajednici (Bayley, 2005).

U tablici 4 prikazana su područja u kojima se policija evaluira, izvori iz kojih se crpe informacije te pokazatelji uspješnosti.

Tablica 4. Evaluacija policijskog rada (Bayley, 2005)

Ciljevi	Pokazatelji rezultata	Izvori informacija
1. KRIMINAL		
	Postotak promjene broja teških kaznenih djela	- prijavljena kaznena djela - anketa viktimizacije
	Postotak promjene broja kaznenih djela koja se mogu spriječiti policijskom prevencijom	- prijavljena kaznena djela - anketa viktimizacije
	Promjene u strukturi kaznenih djela	Policijska dokumentacija
	Procjena pouzdanosti statistika o prijavljenim kaznenim djelima	- intervjui s policijom - vanjska procjena
2. STRAH OD KRIMINALA		
	Osjećaj sigurnosti koju iskazuje javnost: - kod kuće - u susjedstvu - na poslu - tijekom putovanja - na javnim mjestima	Javna anketa
	Percepcija urednosti okoliša: jesu li stvari pod kontrolom?	Javna anketa
	Vitalnost lokalne djelatnosti	- statistike s rasprodaja - anketa o poduzetnicima - mlada poduzeća - birani intervjui
	Osjećaj sigurnosti među određenim nositeljima interesa: - vlasnici tvrtki - predstavnici medija - medicinsko osoblje - pružatelji socijalnih usluga	Ciljane ankete
	Procjena javnosti o sigurnosti građana u budućnosti	Javna anketa
	Promjene vrijednosti lokalne imovine	Državna dokumentacija
	Postotak promjene visine rata osiguranja	Osiguravateljske kuće
3. STAV JAVNOSTI PREMA POLICIJI		
	Povjerenje u policiju	Javna anketa
	Poštovanje prema policiji	Javna anketa
	Procjena o učestalosti:	Javna anketa

	- korupcije - brutalnosti	
4. INTERAKCIJA JAVNOSTI I POLICIJE		
	Spremnost kontaktiranja građana s policijom	Javna anketa
Ciljevi	Pokazatelji rezultata	Izvori informacija
	Zadovoljstvo javnosti s tretmanom koji su imali u kontaktima s policijom	Javna anketa
	Zadovoljstvo žrtve s reagiranjem policije	- javne ankete - povratni pozivi policijskih službenika žrtvama
	Spremnost javnosti na suradnju s policijom u programima prevencije kriminaliteta	Javna anketa
	Spremnost na zajedničku suradnju s policijom u lokalnim aktivnostima prevencije kriminala	Javna anketa
	Zadovoljstvo procesom savjetovanja sa policijom. - Je li policija slušala? - Je li policija uključila sugestije zajednice u lokalne policijske planove?	Fokus grupe
5. STAVOVI POLICIJE		
	Promjena morala kod policijskih službenika	Policijske ankete
	Promjena u percepciji policije o poštovanju koje im javnost iskazuje	Policijske ankete
	Stavovi prema policiji u zajednici	Policijske ankete
	Opažanje promjena u policijskom poznavanju lokalne zajednice	- policijska dokumentacija - opažanje
	Opažanje promjena u količini upotrebljivih podataka (informacija) o kaznenim djelima koja dolaze od članova zajednice	Intervjui s članovima istražiteljskog osoblja
	Moral policijskih službenika određenih za rad u policiji u zajednici	Policijske ankete

2.2.7. Pregled dosadašnjih istraživanja percepcije policije u zajednici i njezina djelovanja

Vrednovanje i praćenje ključni su za policiju u zajednici budući da se treba trajno prilagoditi društvu koje se mijenja (Christe - Zeyse, 2007). *Policijska učinkovitost, strah od kriminala i stavovi o policiji važan su aspekt stavova javnosti o kriminalu i kaznenopravnom sustavu.* Negativni ili pozitivni stavovi prema policiji mogu utjecati na stvaranje politike i strategiju policije. Zatim, stavovi građana o policiji mogu utjecati na odluku o prijavljivanju kriminala, ali i na osobne karijere pojedinih ljudi unutar policijskog sustava. I na kraju, oboje i strah od kriminala i stavovi o kazneno-pravnom sustavu mogu utjecati na kreiranje politike i

kreiranje zakona od strane vladinih agencija, tako da *javna potpora ili nedostatak potpore javnosti može odrediti i utjecati na ukupnu politiku u području sigurnosti* (Dowler, 2003).

Mjerenje percepcije policije iz kuta građana ima svoju dugu povijest i ono započinje s Bellmanovom „Skalom za rangiranje policijske službe“ (1935, prema Brown i Benedict, 2002) koja je pružila poticaj za studije o percepciji policije od javnosti. Nedugo nakon toga Parratt (1936, 1938, prema Brown i Benedict, 2002) predlaže poboljšanje Bellmanove skale i razvija anketni instrument za vrednovanje (evaluaciju) policije kad su u pitanju građani, obrazlažući kako, iako je unutarnja evaluacija policijske učinkovitosti korisna, policija također treba metodu određivanja što je poželjno u njezinom radu i kakvo policijsko djelovanje nailazi na odobravanje građana. Decker (1981, prema Brown i Benedict, 2002) daje novi doprinos mjerenju percepcije policije jer ističe važnost analize učinaka individualnih varijabli (npr. rase, socioekonomski status) i kontekstualnih varijabli (npr. stopa kriminala, viktimizacija) na stavove prema policiji.

Kako bi se razumjela važnost istraživanja o stavovima prema policiji i nužnost da se politike temelje na tim istraživanjima, potrebno je spoznati probleme povezane s negativnom percepcijom policije. Dokaz tomu su urbani nemiri u posljednjoj polovici 20. stoljeća, koji su većinom bili izazvani policijskim aktivnostima i negativnim stavom prema policiji (Cox, Fitzgerald, 1996; Fogelson, 1968, prema Brown i Benedict, 2002). „Povijest je pokazala da kad je odnos između policije i manjinskih zajednica zategnut i najmanji kritični incident može imati škodljive učinke“ (Jefferis i sur., 1997, prema Brown i Benedict, 2002:544). Dokaz za to su i nemiri²⁵ koji su se širili europskim metropolama tijekom 2010. i 2011. godine (Pariz, London, Berlin, Atena i drugim gradovima). Osim fizičke i financijske štete nastale tijekom tih nereda, zbog devastiranih gradskih središta i uništene imovine, nastala je i šteta u odnosu na stavove prema policiji.

Negativna percepcija policije ima niz posljedica. Netrpeljivost javnosti prema policiji može utjecati na karijere policijskih službenika, rukovoditelje, pa i političare. Stoga bi se policijski službenici i rukovoditelji trebali zabrinuti na činjenicu kako ih javnost vidi, ako ni zbog čega drugoga, onda zbog očuvanja svojih karijera. Drugi razlog krije se u činjenici da nepovjerenje javnosti prema policiji može smanjiti sposobnost policije da kontrolira kriminalitet. Građani koji su nezadovoljni radom i djelovanjem policije vjerojatno će ih manje

²⁵<http://photonicportal.net/category/above-top-secret/illuminati-crime-cabal/eu-euro-european-union/riots-civil-unrest-uk-europe/>

kontaktirati ili im davati informacije o kriminalnim aktivnostima. Ovo je važno zato što neke studije pokazuju kako strah od kriminala negativno utječe na procjene policije od građana (Reisig, Giacomazzi, 1998; Brown i Benedict, 2002). Stoga je razumljivo da negativna percepcija policije pridonosi smanjenju policijske učinkovitosti, povećanju kriminaliteta i budućem nepovjerenju prema policiji. U konačnici, ako policija sebe vidi kao javni servis građana, onda mora uzeti u obzir način na koji nju javnost gleda. *S aspekta policije u zajednici važno je znati utječu li stavovi građana, prije svega oni negativni, na prihvaćanje temeljnih postavki novog pristupa u radu policije kao što je suradnja policije i zajednice te proaktivan i preventivni pristup u rješavanju problema.*

Korištenje anketa kojima se ocjenjuje policija te stvaranje politika i policijske prakse koja potiče javnu potporu jedan je od načina kako poboljšati odnos između policije i zajednice. Ankete mogu biti iskorištene za procjenu postupanja službenika, policijske službe i odnosa policija – zajednica, ali i kao sredstvo za određivanje prioriteta, upozorenje policiji na lokalne probleme te za evaluaciju programa policije u zajednici (Skogan, 1996; Bayley, 2005). Nažalost, policijski rukovoditelji koji prepoznaju važnost informacije o javnom mišljenju u praksi su prije iznimka nego pravilo.

Kao što je već spomenuto, važno je uzeti u obzir **utjecaj varijabli individualne razine na percepciju policije**, spola, dobi, rase, ali i utjecaj kontakta s policijom. Kad je u pitanju **spol**, ne postoji konsenzus o učinku na percepciju policije. Mnogi istraživači (Cao i sur., 1996; Brown i Benedict, 2002; Thorpe i Hall, 2009; Jackson, Bradford, 2009; Reising, Giacomazzi, 1998; Schafer i sur., 2003) ustvrdili su kako su žene zadovoljnije odnosom policije prema njima u odnosu na muškarce. Objašnjenje ovakvih rezultata pronalazi se u činjenici da su susreti žena s policijom manje antagonistički od kontakata između muškaraca i policije. Policija znatno češće postupala prema muškarcima, prema njima češće primjenjuje sredstva prisile pa je i vjerojatnije da muškarci u odnosu na žene vjeruju kako policija primjenjuje previše sile. Žene češće zahtijevaju od policije određenu pomoć ili uslugu, dok su muškarci češće u poziciji da policija prema njima postupala zbog prekršenog zakona. Istraživanje provedeno na Novom Zelandu pokazuje kako je vjerojatnije da su žene zadovoljnije od muškaraca načinom na koji policija rješava probleme (Jonas, Whitfield, 1986, prema Brown i Benedict, 2002). Nasuprot tomu, u nekim istraživanjima (Brown i Coulter, 1983; Correia i sur., 1996; Gourley, 1954, svi prema Brown i Benedict, 2002) ustvrdilo se da su muškarci zadovoljniji od žena kad prosuđuju odnos postupanja policije prema njima.

Velika većina istraživanja koja uključuju **dob** kao varijablu pokazuju kako mlađe osobe policiju vide manje pozitivnom od starijih osoba (Reising, Correia, 1997; Reising, Giacomazzi, 1998; Dowler, 2003; Brown i Benedict, 2002; Schafer i sur., 2003). Mlađi ispitanici češće procjenjuju da policija koristi previše sile i da djeluje agresivno pa je vjerojatnije da će biti nezadovoljni tretmanom koji im je pružila policija. Ovi rezultati su, naravno, i u vezi sa situacijama i mjestima na kojima mladi dolaze u doticaj s policijom, a to su mjesta za okupljanje i zabavu mladih. I muškarci i žene stariji od 65 godina imaju u većoj mjeri pozitivnu percepciju policije od mlađih dobni skupina (Thorpe i Hall, 2009). Cao, Frank i Cullen (1996) su povjerenje u policiju mjerili u odnosu na odgovornost policije prema vjerovanju ispitanika, brigu o sigurnosti zajednice, održavanje reda i sposobnost zaštite građana od kriminala. Dob ispitanika značajno je određivala povjerenje u policiju. Stariji ispitanici, jednako kao i žene, u odnosu na mlađe ispitanike i muškarce imali su višu razinu povjerenja u policiju.

Kad je u pitanju **rasa**, u većini studija najčešće istraživana manjina bili su crnci i većina istraživanja ukazuje kako crnci manje pozitivno gledaju na policiju u odnosu na bijelce (Dowler, 2003; Brown i Benedict, 2002). Nadalje, negativna percepcija policije kad je riječ o crncima nije ograničena samo na SAD-e. Britanske ankete pokazuju mnogo veću razinu netrpeljivosti spram policije među crncima s Kariba nego među bijelcima ili Azijcima (Smith, 1991, prema Brown i Benedict, 2002). Međutim, ispitujući učinak rase Cao, Frank i Cullen (1996) su ustvrdili kako se značajnost učinaka rase na povjerenje u policiju gubi kad se u istraživanje uključe dvije kontekstualne varijable: percepcija građana o poremećajima u zajednici i neformalna kolektivna sigurnost. Schafer, Huebner i Bynum (2003) također su potvrdili kako varijable susjedstva posreduju utjecaju rase na percepciju policije. Hayes i Brewer (1997, prema Brown i Benedict, 2002) su, međutim, ustvrdili kako rasa nema utjecaja na stavove Britanaca prema policijskoj sili, a to su potvrdili i Reising i Correia (1997) te Maxon, Henningan i Sloane (2003), koji su istraživali čimbenike koji utječu na mišljenje javnosti o policiji u Los Angelesu. S druge strane, postoje i istraživanja (Thorpe i Hall, 2009) koja govore u prilog nešto boljoj percepcije kod crnaca i drugih manjinskih skupina u odnosu na bijelce (54 posto nasuprot 48 posto). Ovakve rezultate u svojim su istraživanjima potvrdili Jackson i Bradford (2009), koji su ustvrdili kako crnci i Azijci povoljnije procjenjuju policiju nego bijelci. Kad je u pitanju mišljenje o *inovacijama koje policija uvodi u zajednici – pomaganje u rješavanju problema i suradništvo policije i zajednice, pripadnici manjina i*

osobe koje su u posljednjih šest mjeseci bile žrtve, iskazuju veću razinu potpore (Reising, Giacomazzi, 1998).

Mnoga su se istraživanja bavila pitanjem utječe li **vrsta, priroda i učestalost susreta s policijom** na percepciju građana i je li taj utjecaj ključan ili možda precijenjen. Dobiveni rezultati izrazito su složeni i višeznačni pa ne postoji konsenzus pri donošenju zaključaka. Razlog tomu jest u različitim okolnostima u kojima se susret s policijom odvija. Ponajprije može se govoriti o kontaktima različite vrste: pozitivan-negativan, neformalan-formalan, dobrovoljan-nametnut; o kontaktima različite prirode s obzirom na poziciju građana: žrtva-počinitelj-uhićenik-svjedok; s obzirom na učestalost kontakta: rijetko-često. *Priroda interakcije između građana i policije posebno je važna u određivanju percepcije unutar policije u zajednici* (Schafer i sur., 2003). Negativna percepcija građana može biti prijetnja učinkovitosti napora policije u zajednici. Stoga policijske organizacije koje uvide takav koncept policijskog rada moraju biti svjesne kako negativan odnos s građanima može spriječiti postizanje one razine uspjeha kojoj se teži. Istodobno ta činjenica upućuje na važnost da policijski službenici u najvećoj mogućoj mjeri potiču dobrovoljne i pozitivne kontakte, a na najmanju moguću mjeru svode negativne interakcije s javnošću.

Zadovoljstvo građana njihovim susretom s policijom značajan je prediktor njihove opće percepcije policijske usluge, tako da je posljedično nezadovoljstvo građana s dobrovoljnim ili nametnutim susretom s policijom povezano s manje pozitivnom percepcijom policije (Schafer i sur., 2003). To ukazuje na iznimnu važnost kvalitete svakodnevnih susreta policije s građanima. Međutim, prema Hindsu (2009) treba uzeti u obzir da je zadovoljstvo javnosti s policijom **uvjetovano stavovima građana** o tomu koliko dobro policija obavlja svoj posao, o legitimitetu policije i o primjeni poštenih procedura. Negativno iskustvo tijekom susreta s policijom utječe na nezadovoljstvo građana, ali manje značajno u odnosu na njihove prethodne stavove. Drugim riječima, zadovoljstvo građana s policijom i njezinim radom uvjetovano je već postojećim stavovima s kojima građani ulaze u doticaj s policijom, jednako kao i s ponašanjem pojedinačnih policijskih službenika tijekom susreta s građanima. Stoga, i onda kad policija ne može značajnije unaprijediti kontrolu kriminaliteta, ipak može mnogo učiniti tretirajući svaki susret s građanima kao prigodu za poboljšanje njihova zadovoljstva i time povećati potporu javnosti i njezinu spremnost na suradnju.

Većina istraživanja ukazuje kako **pozitivan kontakt** s policijom poboljšava viđenje policije, dok **negativan kontakt** ima suprotan učinak (Worall, 1999, prema Brown i Benedict, 2002). Neka istraživanja potvrdila su kako su **osobno svjedočenje ili posredno saznanje o**

neprimjerenim policijskim aktivnostima povezani s negativnom percepcijom policije (Thomas, Hyman, 1977, prema Brown i Benedict, 2002; Weitzer i Tuch, 2005). Posebno je važno naglasiti kako postoje dokazi o snažnijem utjecaju negativnog, nego pozitivnog iskustva na stavove o policiji. Skogan (2006) je ustvrdio kako je utjecaj doživljenog lošeg iskustva čak četrnaest puta jači od utjecaja jednog pozitivnog iskustva. To govori u prilog tezi kako policija pozitivnim odnosom prema građanima ne može u značajnijoj mjeri utjecati na prihvaćanje i odobravanje javnosti, ali može kontrolirati negativnu percepciju. Reisig i Chandek (2001, prema Brown i Benedict, 2002:552) su ustvrdili kako je „zadovoljstvo građana s kontaktom s policijom produkt **podudarnosti između njihovih osobnih očekivanja i percepcije** stvarno pružene usluge“.

O percepciji policije kad se radi o građanima nemoguće je raspravljati bez spomena **pitanja povjerenja** jer policija je društvena institucija iznimna značaja. Povjerenje je jedan od ključnih koncepata društvenog kapitala. Povjerenje građana jednih u druge i njihovo povjerenje u društvene institucije, zajedno s dobrim djelovanjem društvenih/socijalnih mreža ima pozitivan učinak na opću dobrobit društva, od zdravlja i sigurnosti do učinkovita gospodarstva i vlade (Halper, 2005, prema Kääriäinen, 2007).

Autori Raynolds, Semukhina i Demidov (2008) slažu se kako su, sa stajališta stvaranja i održavanja povjerenja, ključne one društvene institucije koje implementiraju politike (engl. *policy-implementing institution*), odnosno sustav javnih usluga (engl. *public service system*), što policija sasvim sigurno jest.

Ako se javne službe, dakle i policijska služba, planiraju i razvijaju kako bi ih većina građana doživljavala kao korisne ili pristupačne, tad se povjerenje razvija u odnosu na društvo u cijelosti i u odnosu na njegove članove. Društvene institucije koje su temeljene na nejednakosti među građanima i na iskazivanju nepovjerenja prema građanima, stvaraju nepovjerenje među različitim skupinama građana. Teorija institucionalnog povjerenja utemeljena na motivima (engl. *motive-based theory of institutional trust*), koju su razvili Tyler i Huo (2002, prema Raynolds, Semukhin i Demidov, 2008) tvrdi kako povjerenje građana u institucije ovisi o tomu vjeruju li oni da su njihovi motivi i interesi zajednički s motivima i interesima institucija i zaštićeni od njih. Dakle, povjerenje utemeljeno na motivima odnosi se na povjerenje u namjere policije ili vjerovanje da policija djeluje u najboljem interesu pojedinca. Za institucije koje imaju moć, kao što je to policija, povjerenje građana je povezano s načinom na koji policija koristi svoje ovlasti u ostvarivanju najboljih interesa onih kojima služe i koje štite. Četiri su ključne dimenzije povjerenja u policiju (Hawdin, Ryan i

Griffin, 2003): **prioriteti** (Sudjeluje li policija u prioritetima građana i u onome što građane zabrinjava?); **spособnost** (Može li policija učinkovito kontrolirati kriminalitet i ispunjavati sve zahtjeve svog posla?); **neovisnost** (Je li policija neovisna?) i **poštovanje** (Odnosi li se policija prema građanima s poštovanjem?).

Pored varijabli individualne razine i kontekstualne varijable, poput viktimizacije, razina urbanizacije mjesta stanovanja i rad policije u zajednici, utječu na percepciju policije. Zaključci o učincima viktimizacije i straha od viktimizacije su dvojaki. U dijelu istraživanja (Brown i Benedict, 2002; Cao, Frank i Cullen, 1996; Jackson i Bradford, 2009) utvrđena je povezanost između viktimizacije i negativnog vrednovanja policije. Thurman i Reisig (1996, prema Brown i Benedict, 2002) su ustvrdili kako ispitanici koji su bili viktimizirani u jednom gradu ocjenjuju policiju manje pozitivnom od ispitanika koji nisu bili žrtve, dok u drugom gradu žrtve imaju nešto bolje poglede na policiju od onih koji nisu bili viktimizirani. Naravno, za razumijevanje spomenutih rezultata potrebno je razmotriti i kakvoću usluge koju su žrtve dobile u smislu svoje zaštite. U svezi sa strahom od viktimizacije istraživanja (Reisig i Giacomazzi, 1998; Brown i Benedict, 2002) su potvrdila kako ispitanici koji vjeruju da je stopa kriminaliteta visoka, policiju ocjenjuju negativno. Cao, Frank i Cullen (1996) su utvrdili kako strah od viktimizacije i nedavno iskustvo viktimizacije imaju veći utjecaj na povjerenje u policiju od bilo koje demografske varijable.

Većina istraživača koji su uključili **susjedstvo** kao varijablu koja utječe na percepciju policije, pronašli su razlike između susjedstva (Brown i Benedict, 2002; Reisig, Parks, 2000; Reisig, Giacomazzi, 1998; Cao i sur., 1996). Najbolje objašnjenje daje percepcija javnog nereda (engl. *incivility*) i slaba kohezija u lokalnim zajednicama koja se razlikuje s obzirom na stupanj urbanizacije. Naime, kognitivne i emocionalne reakcije na uvjete koji obilježavaju određenu zajednicu utječu na stavove o policiji (Reising, Parks, 2000). S druge strane, Jackson i Bradford (2009) su ustvrdili kako vrsta područja, socijalni status i prihodi domaćinstva nisu statistički značajni prediktori povjerenja u policiju.

Posebno je važno razmotriti **kakav utjecaj ima policija u zajednici na percepciju policije**. Prema Cordneru (1997, prema Brown i Benedict, 2002; Weitzer i Tuch, 2005) velika većina studija koje su istraživale utjecaj policije u zajednici na stavove građana o policiji otkrila je pozitivne učinke. Reisig i Giacomazzi (1998) su ustvrdili kako većina ispitanika, čak i oni koji na policiju gledaju negativno, podupiru napore usmjerene na zajednicu tako da i građani koji imaju negativne stavove podržavaju suradnički odnos s policijom. Nadalje,

istraživači (Jesilow i sur., 1995, prema Brown i Benedict, 2002) su ustvrdili kako ispitanici uključeni u programe policije u zajednici vjerojatnije imaju pozitivne stavove o policiji.

Prema Rixu i suradnicima (2009) dokazi sugeriraju da su **strategije usmjerene prema povećanju angažmana zajednice učinkovite u poboljšanju povjerenja u policiju**. Tri od četiri intervencije za koje je ustvrđeno da daju rezultate uključuju element komunikacije i povezivanje sa zajednicom (uvođenje ophodnje u susjedstvu, visoko kvalitetni angažman zajednice održavanjem susreta sa stanovnicima i poslovnim ljudima tijekom pješačkih ophodnji, odgovor na kontakte koje potiče javnost na ljubazan i uvažavajući način te primjena komunikacija na lokalnoj razini). Povećanje i održavanje povjerenja javnosti u policiju treba gledati kao dugoročni proces. Važno je da javnost osjeća povjerenje u policiju i druge agencije za provedbu zakona.

Djelovanje policije na **smanjenje straha od kriminala** (Pate i sur., 1986, prema Rix i sur., 2009), što je kao projekt provedeno u Houstonu i Newarku u SAD-u, pokazalo je pozitivne efekte i statistički značajni učinak na poboljšanje evaluacije policije. U Houstonu su testirali pet strategija od kojih su tri donijele pozitivne učinke na percepciju količine kriminaliteta, percepciju javnog nereda i evaluaciju rada policije (Brown, Wycoff, 1986). Projekt kroz koji su policijske ophodnje pojačano kontaktirale stanovnike i zaposlenike u trgovinama i uredima rezultirao je nižom percepcijom razine kriminaliteta, ali i javnog nereda te poboljšanom evaluacijom policije. Nižom percepcijom razine kriminaliteta i javnog nereda rezultirao je i projekt policijske postaje u zajednici, dok je projekt koji je uključivao održavanje sastanaka s članovima zajednice i zajednički rad s njima pridonio boljoj evaluaciji rada policije.

Kontakt-opходnje koje se temelje na stalnoj nazočnosti policije (Bennett 1991, prema Rix i sur., 2009) u Londonu utječu na poboljšanje zadovoljstva građana na područjima u kojima žive, povećavaju razinu neformalne socijalne kontrole i zadovoljstvo građana s policijom. Osim toga, poboljšana je i percepcija djelovanja policije. Istraživanje pješačkih ophodnji u Newarku pokazalo je kako policija može razviti bolje stavove prema članovima zajednice, ali i promicati pozitivne stavove prema policiji ako više vremena provede u pješačkim ophodnjama u njihovom susjedstvu. Eksperimentalne pješačke ophodnje u Flintu, Michigan, također su pokazale odobravanje građana. Stanovnici su rekli kako se osjećaju sigurnije uz pješačke ophodnje, a osjećali su se posebno sigurno kad su se bolje upoznali s policijskim službenikom iz pješačke ophodnje i kad je on bio uočljiv (Bureau of Justice,

1994). Dokazano je kako pješačke ophodnje smanjuju strah od kriminala u zajednici i poboljšavaju percepciju policije u cjelini (Fleissner i Heinzelmann, 1996).

Vidljivost policije, mjerena kroz učestalost ophodnji, pozitivno je povezana s percepcijom građana o policiji i policijskim legitimitetom. Vidljivost policije značajno povećava povjerenje u nju. Ako građani vide da policija ophodi njihovim susjedstvom, vjerovat će kako policija čini nešto u svrhu kontrole kriminaliteta pa im stoga i više vjeruju. Vidljivo policijsko djelovanje povećava zaštitu zajednice, ali i nadzor građana nad radom policije. Kad je policija vidljiva, onda ona zna što građani rade, a građani imaju uvid u policijsko djelovanje. Program policije u zajednici u Chicagu, koji se temelji na vidljivosti policije, rješavanju problema, uključenosti zajednice te suradništvu s građanima (Skogan i Steiner, 2004, prema Rix i sur., 2009) u posljednjih deset godina poboljšao je percepciju policijske odgovornosti za 13 posto, poboljšao je i percepciju djelovanja policije te percepciju ponašanja policije. Londonski projekt policija u zajednici (Tuffin i sur., 2006, prema Rix i sur., 2009), temeljen na povećanju vidljivosti policije i usmjerenoj zaštiti kroz angažman građana, također pokazuje poboljšanje percepcije policijskog djelovanja u tim područjima.

Evaluacija policije u zajednici kroz strah od kriminala može dati raznolike rezultate, na primjer: implementacija policije u zajednici može povećati praćenje kriminala u medijima, što može imati neželjene posljedice koje se ogledaju u povećanoj zabrinutosti zbog kriminaliteta (Dukes, Portillos, Miles, 2009).

Istražujući odnose između straha od kriminala, stavova o kaznenopravnom sustavu i percepcije policijske učinkovitosti Dowler (2003) je ustvrdio kako je strah od kriminala značajno povezan s percepcijom policijske učinkovitosti. Slično, ispitanici koji imaju visoku razinu straha niže ocjenjuju ugled policije jer ispitanici možda osjećaju da policija neadekvatno štiti njihovu zajednicu. Istraživanje koje su proveli Weitzer i Tuch (2005) pokazuje kako osjećaj osobne sigurnosti u svom susjedstvu povećava zadovoljstvo policijom, dok osjećaj kako je kriminal ozbiljan problem u vlastitom susjedstvu smanjuje zadovoljstvo. Sukladno tomu, i percepcija postojanja učinkovita nadzora kriminala snažan je pokazatelj povjerenja javnosti u policiju. S druge pak strane, prema Evansu i Fletcheru (2000) varijable kojima se mjere stavovi prema policiji nisu značajno povezane s varijablom strah od kriminala.

Rasprava o različitim čimbenicima koji utječu na percepciju policije ne bi bila cjelovita bez osvrta na **utjecaj medija**. Istraživanja pokazuju kako većinu informacija i saznanja o kriminalu, pravosuđu i policiji javnost dobiva putem medija. Međutim, valja znati

kako informacije iz medija nisu realan odraz stvarnosti jer se svi događaji ne prenose ravnomjerno. Neki događaji dobivaju značajan medijski prostor, dok se drugi uopće ne iznose javnosti. To može značajno utjecati na percepciju policije u slučaju ako su policijsko kršenje propisa, njezina brutalnost ili korupcija kao teme prisutnije u medijima u odnosu na pisanje o rezultatima policije u borbi protiv kriminaliteta ili u pomaganju građanima. Presentacija policije je, osim toga, često dramatizirana i romantizirana u kriminalističkim serijama, što također iskrivljuje javnu percepciju. Liska i Baccaglini (1990, prema Dowler, 2003) su ustvrdili kako je utjecaj medija jači na žene, bijelce, starije osobe, koji čine dio populacije koji će manje vjerojatno biti viktimizirani. Istražujući utjecaj konzumacije medija na stavove javnosti o učinkovitosti policije, Dowler (2003) je, međutim, ustvrdio kako percepcija policijske učinkovitosti nije povezana s konzumacijom medijskih izvješća. Ovi rezultati podržavaju **model ograničenog djelovanja** (Dowler, 2002) kad se radi o konzumiranju medija. Model ograničenog djelovanja govori o tomu kako gledatelji/čitatelji imaju uvriježene poglede na život. Mediji učvršćuju postojeće stavove ili mišljenja, a publiku privlače poruke koje su u skladu s njihovim uvjerenjima i već postojećim stavovima. Zagovornici ovog modela tvrde kako društveni čimbenici, poput pripadnosti određenim skupinama, ublažavaju učinak medijske prezentacije te da mediji imaju ograničeni utjecaj na konzumente.

Ovu raspravu podupiru i druga istraživanja (Maxon, Henningan i Sloane, 2003) koja su ukazala kako mediji ne utječu na odobravanje policijskog djelovanja i percepciju ponašanja policijskih službenika s pozicije građana, odnosno da je taj utjecaj izrazito mali. Ipak, prema zaključcima autora, policija, ali i drugi, često procjenjuju kako mediji značajno utječu na mišljenje javnosti o policijskom djelovanju. Istraživanje koje su Maxon, Henningan i Sloane (2003) proveli u Los Angelesu pokazalo je kako se građani pri oblikovanju svog mišljenja o policiji primarno oslanjaju na svoje osobno iskustvo i očekivanja, a ne na medije.

Potvrdu modelu ograničenog djelovanja dalo je i istraživanje koje su proveli Rosenbaum i suradnici (2005). Ono sugerira da susret s policijom može biti uvjetovan ranijim stavovima o policiji, umjesto obrnuto da su stavovi pod utjecajem kontakta s policijom. Stečeni stavovi, pozitivni ili negativni, čine se važnijima za određivanje trenutnih stavova, nego neka vrsta nedavnog iskustva s policijom. Zapravo stavovi su relativno zatvoreni za nove informacije i ta stabilnost može utjecati na konfirmacijskoj ili motivacijskoj osnovi tako da pojača postojeća vjerovanja i odupre se informacijama koje mijenjaju stereotipe o policiji. **Stavovi javnosti o policiji u svojoj prirodi mogu biti predrasude.** Predrasude sadrže dva temeljna elementa: moraju sadržavati stav naklonosti ili nenaklonosti i moraju se odnositi na

veliku generalizaciju. Upravo zato ljudi traže informacije koje su konzistentne s njihovim stereotipima o drugim skupinama i izbjegavaju one informacije koje ne potvrđuju njihove stereotipe te interpretiraju informacije koje primaju na način na koji one podržavaju njihove stereotipe. Također, građani će vjerojatnije uočiti i zapamtiti informacije koje potvrđuju njihove stereotipe nego informacije koje ih mijenjaju. To znači da će za promjenu stavova građana o policiji trebati puno više od promjene osobnog iskustva s policijom ili pak medijske prezentacije policijskog rada.

Na kraju rasprave o čimbenicima koji utječu na percepciju policije važno je istaknuti kako ne postoji suglasje oko toga koja kombinacija varijabli najbolje objašnjava variranje stavova o policiji. Pregled stručne literature ukazuje kako istraživanja trebaju uključivati kombinacije individualnih i kontekstualnih varijabli te ugradnju kontekstualnih i povijesnih specifičnosti u teorijski model stava o policiji. Jasno je kako se sve još nedostavno definirane varijable trebaju identificirati i istražiti. To može značiti istraživanja o utjecaju političkih odluka i osobne ideologije (konzervatizam ili liberalizam) na stavove o policiji. Neka istraživanja ukazuju da obrazovanje utječe na percepciju policije tako što obrazovanije osobe policiju doživljavaju manje pozitivnom od osoba niže obrazovne razine (Percy, 1986 i Weitzer, Tuch, 1999, prema Brown i Benedict, 2002). Ova tvrdnja je značajna jer postoje studije koje ukazuju da su obrazovanje i liberalizam povezani (Finney, 1974 i Weil, 1995, prema Brown i Benedict, 2002). Moguće je da osobe višeg obrazovnog stupnja vjerojatnije imaju liberalnije stavove i favoriziraju javne slobode posljedica čega je da policiju vide manje pozitivnom od osoba niže obrazovne razine.

Poenta je da uključivanje neke vrste mjera obrazovanja, osobne ideologije i političkog odabira može pomoći da se razmrse višebrojni odnosi između obrazovanja, rase, socioekonomskog statusa i stavova o policiji. S druge su pak strane, Cao, Frank i Cullen (1996) ustvrdili da, dok prihodi pozitivno utječu na razinu povjerenja u policiju, obrazovna razina ispitanika nije značajna.

Nadalje, u istraživanjima je važno ispitati uloge kontekstualnih specifičnosti. Dok u stručnoj literaturi ne postoji suglasje o utjecaju gustoće stanovništva na percepciju policije, istraživači su dokumentirali neke ruralno-urbane razlike u stavovima o policiji (Janeksela i sur., 1976, Worrall, 1999, prema Brown i Benedict, 2002). Istraživanje uloge kontekstualnih specifičnosti trebalo bi također uključiti kontekstualne razlike na *micro* razini jer mnoga istraživanja ukazuju na to da stanje susjedstva utječe na percepciju policije (Reisig, Parks, 2000; Brown, Benedict, 2002). Međutim, ne postoji konsenzus koja su to obilježja susjedstva

koje objašnjavaju najveću količinu varijabilnosti. Međutim, Dowler (2003) je ustvrdio kako građani koji uočavaju veliki broj problema u svojoj zajednici lošije ocjenjuju policijsku učinkovitost. To se može povezati sa stavom ispitanika da policija u cijelosti ne ispunjava povjerenu joj ulogu u zajednici.

Nadalje, u teorijski model percepcije policije trebalo bi ugraditi i ulogu povijesnih specifičnosti jer se tijekom godina događaju promjene u odnosu javnosti na policijsku organizaciju. Spomenuto je osobito važno u hrvatskim okvirima s obzirom na nedemokratsko nasljeđe bivšeg društvenog uređenja.

Općenito govoreći, na temelju raščlambe predloženih istraživanja, može se ustvrditi kako su najvažniji čimbenici koji utječu na pozitivno mišljenje građana o policiji i koji su važni za policiju u zajednici:

- više neformalnih susreta s policijom,
- viša razina zadovoljstva kontaktom s policijom,
- viša razina kvalitete policijske usluge,
- odsutnost neprimjerenog policijskog ponašanja,
- rad policije usmjeren prema zajednici,
- niža razina viktimizacije i
- niža razina straha od kriminala.

3. STRAH OD KRIMINALA

3.1. KONCEPT STRAHA OD KRIMINALA I NJEGOVA RELEVANTNOST

Jedan od razloga zašto je strah od kriminala postao tako značajno socijalno i političko pitanje te zašto je privukao toliko znanstvenih istraživanja jest činjenica što se na njega gleda kao na značajan socijalni problem (Gray, Jackson, Farrall, 2008). Stoga je i **unutar policije u zajednici, uz prevenciju kriminaliteta, važno i pitanje osjećaja (ne)sigurnosti kod građana, odnosno straha od kriminala**. To znači da se suvremenim policijskim djelovanjem želi utjecati na sve čimbenike koji utječu na subjektivni segment sigurnosti. Policijskim djelovanjem trebalo bi se rješavati pitanje straha od kriminala jer strah od kriminala često može biti štetan poput samog kriminaliteta. Širenje straha od kriminala potiče fizičko i psihološko povlačenje iz zajednice, slabi neformalni društveni nadzor i umanjuje kapacitet pojedinaca i zajednice u zajedničkom rješavanju problema s kojima se suočavaju. Posljedica toga jest stvaranje prostora za razvitak kriminala i nereda, a narušava se povjerenje u institucije i sposobnost države da zaštite građane.

Prema definiciji strah²⁶ je neugodno psihičko stanje, osjećaj prijetnje životu ili tjelesnom integritetu, koji se doživljava prilikom uočavanja opasnosti, stvarne opasnosti (realni strah, uz postojanje svijesti o izvoru opasnosti) ili nerealne opasnosti, unutarnje ili vanjske. Strah prerasta u destruktivnu silu koja onemogućava stvaranje i normalan individualni razvitak, a rijetko je aktivator i stimulans tog razvitka. Strah od kriminala objašnjava se na različite načine, među inim kao osjećaj sigurnosti/nesigurnosti, vjerojatnost viktimizacije, prestrašenost, zbunjenost kriminalom. „Strah od kriminala je racionalno ili iracionalno stanje uznemirenosti ili anksioznosti potaknuto mišlju da je pojedinac u opasnosti od kriminalne viktimizacije“ (McLaughlin, 2001:118). To je emocionalna reakcija obilježena osjećajem opasnosti i brige stvorene prijetnjom tjelesnog ozljeđivanja ili zamijenjena percipiranim znakovima u okolini koji su povezani s nekim aspektima kriminala (Church Council, 1995, prema John Howard Society of Alberta, 1999). Može ga se definirati i kao doživljaj pojedinca ili skupine koji predstavlja vjerovanje, percepciju ili emociju u odnosu prema kriminalitetu ili javnom redu, a koji ima negativan učinak na njihova osjećanja, razmišljanja ili ponašanja i kvalitetu njihova življenja (Glasnović Gjoni, 2006). Naposljetku,

²⁶www.psihijatrija.info

Ferraro i LaGrange (1987:72) definirali su strah od kriminala kao „negativne emotivne reakcije stvorene od kriminala ili znakova povezanih s kriminalom“. Ova definicija često je prepoznata u literaturi o strahu od kriminala zbog toga što u obzir uzima i emotivne odgovore na situacije i okolnosti koje mogu stvoriti strah kao i kognitivne procjene rizika od viktimizacije koji također može stvoriti strah (Ferraro, LaGrange, 1987, Ferraro, 1995). Taj strah može biti reakcija na neposrednu opasnost kad je osoba suoči s nekom vrstom nasilja. Kako su ljudi sposobni predviđati buduće događaje putem različitih simbola (ulice zatrpane smećem, devastirana javna imovina, grafiti, zapuštene zgrade itd.), strah od kriminala može se pojaviti zbog predviđanja moguće prijetnje ili kao reakcija na događaj, odnosno neka obilježja okoline.

Ferraro (1995) je predložio da se percipirani rizik od kriminala i strah od kriminala smatraju različitim konstruktima. Razlikujući strah od kriminala od procjene rizika isti autor ustvrđuje kako strah uključuje emocionalnu, a katkad i psihološku reakciju na procjenu opasnosti. Objašnjava i kako je strah u osnovi različito psihološko iskustvo od procjene neke potencijalno rizične situacije. Dok rizik za sobom povlači i kognitivnu komponentu, strah je u svojoj osnovi temeljen na emocijama. S njegovom definicijom slaže se i Robinson (1998, prema Doležal 2009), koji strah definira kao osjećaj koji govori o mogućoj povredi nekoga neovisno o tomu je li taj strah stvaran ili nestvaran. Isti autor definira procjenu rizika kao procjenu vjerojatnosti da će se ozljeđivanje doista dogoditi. Ne znači da će netko tko svoju okolinu procjenjuje nesigurnom, u isto vrijeme imati i strah od kriminala.

Warr (2004, prema Doležal 2009:2) razlikuje strah od kriminala i procjenu rizika tako što strah od kriminala definira kao „emociju, osjećaj nemira ili strepnje koje uzrokuje svijest ili očekivanje opasnosti“. Prema tomu, strah od kriminala uključuje raznolikost emocionalnih stanja, stavova ili percepciju, uključujući nepovjerenje prema drugima, tjeskobu, procjenu rizika od ozljeđivanja, strah od stranaca, zabrinutost zbog pogoršanja stanja u susjedstvu ili pad moralnih vrijednosti u društvu. Nadalje, autor tvrdi kako je strah reakcija na procjenu stanja u okolini, a ne percepcija te iste okoline, smatrajući procjenu rizika kod ozljeđivanja uzročno-posljedično povezanu sa strahom od kriminala. Dakle, strah može proizaći iz kognitivne analize, ali on nije uvjerenje koje je proizašlo iz procjene određenih informacija.

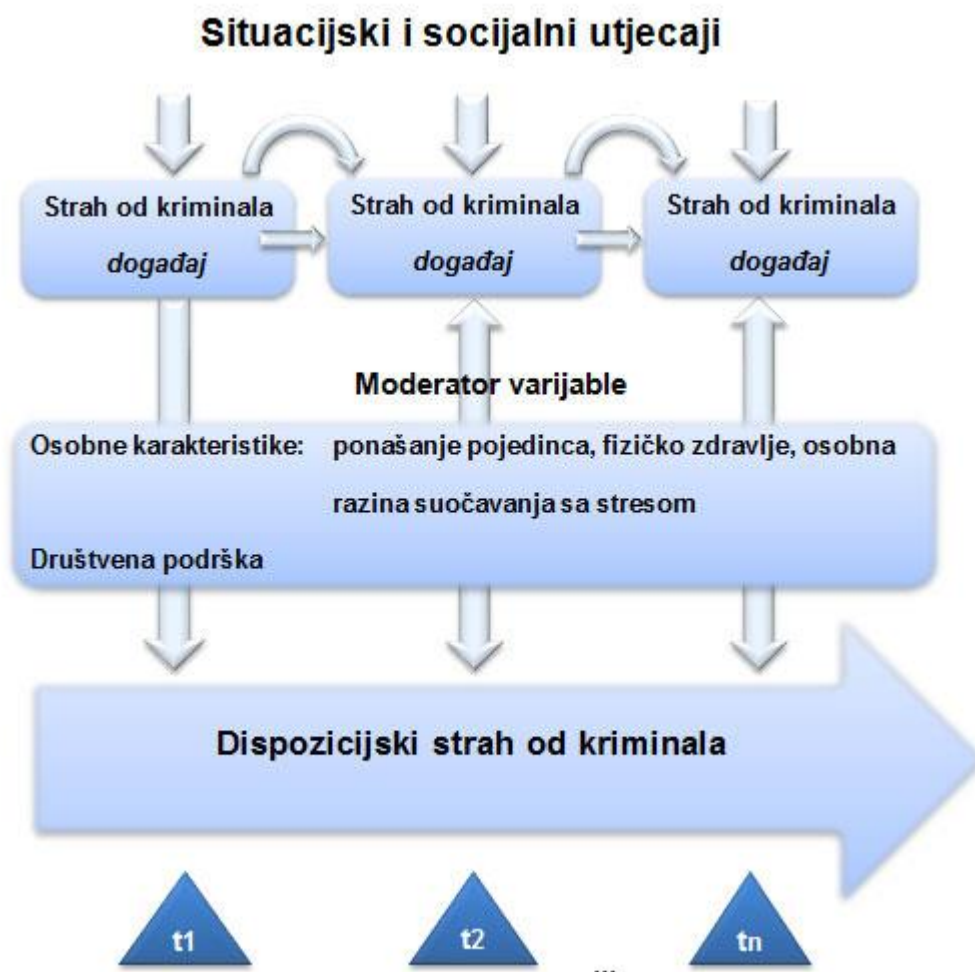
Drukčiji pristup ovoj problematici zauzima Rountreeova (1998, prema Doležal 2009). Umjesto razlikovanja straha od kriminala i procjene rizika Rountreeova definira strah od kriminala kao kombinaciju kognitivnog (percepcija rizika) i emocionalnog. Autorica operacionalizira strah kao zabrinutost osobe da će biti žrtva. U upitniku međunarodnog

istraživanja žrtava zločina (engl. *International Crime Victims Survey - ICVS*), inačica iz 2000. godine, strah od kriminala tretira se upravo kao dvodimenzionalni koncept (Sessar, 2008; EC, 2004).

Cordner (1986, prema Doležal, 2009) definira strah od kriminala kao emocionalni i ponašajni fenomen. I autori Gabrie i Greve (2003) upotrebljavaju takozvanu *ponašajnu komponentu*, koja ukazuje na mogućnost postojanja straha od kriminala. Iz navedenih definicija vidljivo je kako ne postoji suglasje oko toga što je to strah od kriminala. Autori koji zagovaraju dodavanje ovih komponenti ističu kako je podatak o tomu što ljudi čine, mnogo bolji od podataka o tomu što ljudi kažu za njihovu razinu straha.

Raščlanjujući paradigme straha od kriminala dosad citiranih autora, može se reći kako se taj strah u većini slučajeva odnosi na emocionalnu reakciju uzrokovanu kriminalitetom općenito ili simbolima koji ga identificiraju, što ga razlikuje od procjene rizika, zabrinutosti ili konkretnog ponašanja.

S jedne strane, važno je napraviti konceptualnu razliku između straha od kriminala kao svojevrsne osobne značajke (dispozicijski strah) i straha od kriminala kao trenutnog afektivnog stanja, s druge strane (Gabriel i Greve, 2003). Na dispozicijski strah znatno više utječu obilježja socijalnog okruženja, kao primjerice odrastanje uz strašljive roditelje, neke dimenzije ličnosti kao primjerice anksioznost, odnosno neka druga obilježja, kao primjerice sposobnost suočavanja sa stresom, nego obilježja konkretnih situacija. Ovu vezu mogu modelirati i ponašanje pojedinca, fizičko zdravlje, osobni resursi za suočavanje sa stresom, društvena potpora kao i djelovanje policije. Razvitak dispozicijskog straha od kriminala kroz niz vremenskih točaka ($t_1, t_2 \dots t_n$) opisan je na prikazu 4.

Prikaz 4. Razvitak dispozicijskog straha od kriminala (Gabriel i Greve, 2003)

Prema zaključcima autora ovog modela (Gabriel i Greve, 2003), strah od kriminala može se tretirati kao multidimenzionalni koncept (vidi tablicu 5) koji se sastoji od afektivne komponente koja razumijeva svjesno iskustvo osjećanja straha, kognitivne komponente koja uključuje kognitivnu percepciju konkretne situacije kao prijetće ili opasne te ponašajne komponente koja razumijeva izbjegavanje percipirane prijetnje ili opasnosti, odnosno poduzimanje mjera samozaštite. Kad se želi ispitati afektivna komponenta tada se postavljaju pitanja tipa „*Koliko često osjećate strah od...?*“. Kad se procjenjuje kognitivna komponenta postavlja se pitanje tipa „*Koliko često procjenjujete nešto vjerojatnim da vam se dogodi?*“ ili „*Procijenite količinu rizika da budete žrtvom kažnjivog djela.*“. Napokon, kad se procjenjuje ponašajna komponenta postavljaju se pitanja tipa „*Koliko često reagirate / poduzimate mjere / ponašate se...?*“. Ovako postavljenim pitanjima procjenjuje se koliko je strah od kriminala prisutan u iskustvu osobe, odnosno koliko je prisutan u njezinom svakodnevnom životu (Gabriel i Greve, 2003; Tseloni, Zarafonitou, 2008). Strah od kriminala može se procjenjivati

u odnosu na određena, specifična kaznena djela, skupine kaznenih djela ili kriminalne pojave te u odnosu prema kriminalitetu općenito.

Tablica 5. Taksonomija mjerila straha od kriminaliteta (Gabriel, Greve, 2003)

KOMPONENTE STRAHA OD KRIMINALA				OPĆENITO
	EMOCIONALNE /AFEKTIVNE	KOGNITIVNE	PONAŠAJNE	
(A) Specifična kaznena djela	A-1: Koliko često se bojite ²⁷ da ćete postati <i>žrtva fizičkog napada</i> ?	A-2: Koliko vam se čini vjerojatnim da ćete postati <i>žrtva fizičkog napada</i> u idućih dvanaest mjeseci?	A-3: Nosite li sa sobom nešto za obranu? (protiv fizičkog napada)	A-4: Bojite li se da ćete postati <i>žrtva fizičkog napada</i> ?
(B) Skupine kaznenih djela	B-1: Koliko često se bojite da ćete postati <i>žrtva kaznenog djela izvan svog stana</i> ?	B-2: Koliko vam se čini vjerojatnim da ćete postati <i>žrtva kaznenog djela na otvorenom prostoru</i> u idućih dvanaest mjeseci?	B-3: Izbjegavate li javni prijevoz kad ste noću vani?	B-4: Bojite li se da ćete postati <i>žrtva kaznenog djela izvan svog stana</i> ?
(C) Nespecifična	C-1: Koliko često se bojite da ćete postati <i>žrtva kaznenog djela</i> ?	C-2: Koliko vam se čini vjerojatnim da ćete postati <i>žrtva kaznenog djela</i> u idućih dvanaest mjeseci?	C-3: Postoji li nešto što činite kako biste se zaštitili od kaznenog djela? (ili: Što činite da se...)	C-4: Bojite li se da ćete postati <i>žrtva kaznenog djela</i> ?

Kad je u pitanju kriminal, onda jedini osjećaj povezan s njime ne mora biti isključivo strah, tako da neki autori (Gray, Jackson, Farrall, 2008) pronalaze zamjerke standardnim metodama koje se primjenjuju u anketama. Ljutnja može biti češća nego strah, a uznemirenost (engl. *uneasiness*) učestalija je nego nagrizajući strah. Međutim, ankete specifično mjere samo „brigu“ (engl. *worry*). Stoga se postavlja pitanje *Kako možemo uspoređivati odgovore različitih ljudi ako ispitanici drukčije interpretiraju značenje „brige“?*

²⁷Formulacija „Koliko se bojite...“ i „koliko se često bojite...“ konceptualno nisu identične (druga obuhvaća mješavinu afektivnog i kognitivnog aspekta), ali empirijski su blisko povezane.

3.2. ISTRAŽIVANJA STRAHA OD KRIMINALA

Istraživanja straha od kriminala započela su ranih sedamdesetih godina prošlog stoljeća i do danas je to aktualna tema u sklopu javnih politika i akademskih rasprava. Ona imaju dugu tradiciju u kriminologiji, ali još dužu u psihologiji, kod kojih je prednost dobra teorijska utemeljenost straha od kriminala kao psihološkog koncepta. Istraživanja (McLaughlin, 2001) pokazuju, a što se vidi iz prethodnih razmatranja, kako je strah od kriminala loše definiran pojam koji pokriva mnoštvo složenih problema, briga i strahova, anksioznosti. Strah od kriminala povezan je s procjenom pojedinca o količini i prirodi kriminala u njegovom susjedstvu. Procjena vlastite ranjivosti isto je tako važna za individualnu razinu straha. Također se veže uz mnoge strahove vezane za brzinu, prirodu društvenih i kulturalnih promjena. Primjerice, dojam lošije kvalitete življenja u susjedstvu i promjene u rasnoj i etničkoj demografiji čine se kao mogući uzroci straha. Na strah ljudi različito reagiraju. Neke osobe nastojat će izbjeći kriminal, drugi će se pokušati zaštititi, dok će neki nastojati prevenirati viktimizaciju tako da ne posjeduju ništa što bi je moglo uzrokovati. Strah od kriminala povezan je s povećanom razinom brige, depresije, pojačanim međuljudskim nepovjerenjem i slabijim zdravljem i materijalnim statusom. Međutim, posljedice ne moraju biti nužno na individualnoj razini. U nekim državama s akutnim kriminalnim problemima kriminal i strah, kao njegove posljedice, mogu oblikovati ili preoblikovati sâm karakter gospodarstva, utječući na neulaganja u pojedine sektore i na usmjeravanje investicija u druge sektore koji su manje ranjivi kriminalnom viktimizacijom (Horriott, 2007). Navedeno je također važno za Hrvatsku zbog mogućeg negativnog utjecaja straha od kriminala na turizam, jednu od najznačajnijih hrvatskih gospodarskih grana.

Čimbenici koji utječu na ljudsku percepciju nesigurnosti mogu djelovati na razini društva, na individualnoj razini ili srednjoj razini (susjedstva). Istraživanja straha od kriminala na *mikro* razini bave se sociodemografskim značajkama poput spola, dobi i drugih, na *meso* razini obilježjima susjedstva, javnim neredom i kriminalitetom, a na *makro* razini neravnopravnošću između socijalnih skupina. Provedene su mnoge studije kako bi se objasnio strah od kriminala i/ili percepcija nesigurnosti na *mikro* i *meso* razini (Kristjansson, 2007). Na *makro* razini mnoge teorije napravile su vezu između mnogih značajki suvremenog društva te nejednakosti između socijalnih skupina i rizika svakodnevnog života. Gotovo sva stajališta o utjecaju suvremenosti ukazuju kako strukturalni procesi nedavnog socijalnog razvitka (od početka osamdesetih godina prošlog stoljeća) potiču povećanje individualizma i izlaženje

pojedince iz okvira kolektivism (Giddens, 1991, prema Kristjanssonu, 2007). Ti procesi smanjuju opću sigurnost za populaciju suvremenih, prije svega zapadnih društava. „Među negativnim učincima procesa individualizacije je udaljavanje pojedinca od tradicionalnih mreža potpore, na primjer obitelji i susjedstva“ (Beck, 1992, prema Kristjanssonu, 2007:81). Smatra se da ovi procesi vode prema većem naglašavanju težnje za osobnim zadovoljstvom te povećavaju tendenciju za procjenu određenih rizika u životu pojedinca poput rizika nezaposlenosti, financijskog gubitka, kriminalne viktimizacije, smrti ili ozljede uzrokovane nečim drugim (Stanko, 2000, prema Kristjanssonu, 2007). Osobna sigurnost postala je osobno pitanje kao dio općeg procesa individualizacije koji nameće više osobne odgovornosti u odnosu na sigurnost i rizik.

Utjecaj kriminaliteta i javnog nereda neravnomjerno je raspoređen. Stanko (2000, prema Kristjanssonu, 2007) tvrdi kako je viša razina rizika od kriminalne viktimizacije među određenim skupinama dokaz socijalne diskriminacije. On je koncentriran unutar određenih zajednica i pod njegovim utjecajem su ranjivije skupine ljudi u društvu.

Mnoga teorijska razmatranja bavila su se pitanjem identifikacije modela straha od kriminala, tako da s jedne strane postoje teorije koje se usredotočuju na one čimbenike koji djeluju *podupiruće* na razvijanje straha (povećana izloženost kriminalnim djelima, neuredan i nesiguran okoliš), dok s druge strane teorije koje promatraju koncept straha od kriminala kroz čimbenike koji *sprječavaju* ili *smanjuju* mogućnost pojave straha (socijalna povezanost, kohezija susjedstva, povezanost unutar lokalne zajednice itd.). (Doležal, 2009). U stručnoj se literaturi mogu prepoznati sljedeći modeli koji objašnjavaju koncept straha od kriminala:

- **model ranjivosti** (Killias, 1990; Killias and Clerici, 2000; Warr, 1984, prema Gabriel i Greve, 2003),
- **viktimizacijski model** (Hale, 1996; Winkel, 1998, prema Gabriel i Greve, 2003),
- **model socijalne kontrole** (Ferraro, 1995; Gabriel i Greve, 2003),
- **ekološki model** (Box, Hale i Andrews, 1988; Scott, 2003, prema Doležalu 2009),
- **model socijalne integracije** (Hartnagel, 1979, prema Franklin, Franklin i Fearn, 2008).

Model ranjivosti (Killias, 1990) pretpostavlja da određena fizička i socijalna obilježja pojedinca, odnosno percepcija osobne ranjivosti, pridonose strahu od kriminala. Neke osobe

zbog svojeg slabog fizičkog statusa smatraju sebe ranjivima i nesposobnima obraniti se od napada na sebe ili svoju imovinu. Drugi pak sebe smatraju socijalno ranjivima i strahuju da će biti izloženi viktimizaciji kojoj se neće moći oduprijeti. Osjećaj socijalne ranjivosti može biti povezan s mnoštvom okolnosti poput siromaštva, niske razine obrazovanja, pripadnost manjinskim skupinama i drugim. Življenje u ekonomski depriviranom susjedstvu s visokom stopom kriminaliteta često i jest potencijal za viktimizaciju. Dakle, ovaj koncept percipirane ranjivosti podijeljen je u dvije kategorije - fizičku i socijalnu ranjivost (Franklin, Franklin i Fearn, 2008). Fizička ranjivost odnosi se na percepciju povećanog rizika od fizičkog napada te proizlazi iz smanjene sposobnosti za obranu zbog ograničene mobilnosti ili nedostatka tjelesne snage ili kompetencije. U skladu s tim, spol i dob utječu na strah od kriminala, stoga je vjerojatnije da se žene i starije osobe osjećaju manje sposobnim da se fizički obrane u slučaju napada u odnosu na one koji su mlađi i/ili muškarci.

Socijalna ranjivost razumijeva povećanu izloženost viktimizaciji zbog spektra čimbenika - život u materijalnoj nevolji ili susjedstvu s visokom stopom kriminala, što često povećava potencijal za viktimizaciju. Osim života u susjedstvima s visokom stopom kriminala, pojedinci koji su u nedostatku materijalnih sredstava potrebnih da zaštite svoje domove i/ili da se oporave od financijskog gubitka u viktimizirajućim događajima mogu osjećati povećanu socijalnu ranjivost. Naposljetku, oni kojima nedostaju materijalni i socijalni resursi ili mreža zajednice i politička mreža koje im omogućuju da se uspješno nose sa situacijama koje izazivaju zabrinutost (na primjer pojedinačni ili institucionalni rasizam) u većoj su vjerojatnosti da iskuse povećanu socijalnu ranjivost. Posljedično, rasne i etničke manjine, ljudi koji žive u siromaštvu i oni niže razine obrazovanja mogu izraziti veću razinu straha od kriminala od bijelaca, bogatih i obrazovanijih. Kao teoretski koncept, model ranjivosti odnosi se na interakciju triju čimbenika (Tolle, 2001, prema Doležal, 2009):

1. vjerojatnosti viktimizacije,
2. ozbiljnosti predviđenih posljedica,
3. osjećaju neimanja nadzora nad prva dva čimbenika.

Najčešće populacije koje spadaju u ove kategorije su žene i starije osobe, pripadnici manjina i siromašne osobe.

Strah od kriminala pod utjecajem je niza sociodemografskih obilježja građana, a individualne značajke značajni su prediktori tog straha. Spol je dosljedan prediktor straha od kriminala i žene izražavaju veću razinu straha nego muškarci. Da ta veza nije uvjetovana drugim demografskim značajkama ili susjedskim kontekstom potvrđeno je istraživanjima

(Scarborough i sur., 2010). Spol se pojavljuje kao vjerojatno najveći i najsnažniji pojedinačni demografski čimbenik pozitivno povezan sa strahom od kriminala. Istraživanja (EC, 2004; Čaldarović, 1995) pokazuje kako su žene, neovisno o svojim godinama, zabrinutije nego muškarci zbog mogućnosti da budu opljačkane, fizički napadnute, napadnute zbog rase, vrijeđane i uznemiravane. Žene imaju dobro utemeljeno i precizno razumijevanje svoje ranjivosti osobito kad je u pitanju seksualno nasilje (McLaughlin, 2001). Iako su manje viktimizirane od muškaraca, žene imaju mnogo veći strah od kriminala nego muškarci (Glasnović Gjoni, 2006). Istraživanjima na tom polju otkriven je paradoks između straha i viktimizacije. Osobe koje su izložene najvećem riziku i tako predstavljaju realno najranjiviji segment populacije najmanje se boje, dok skupine koje su najmanje izložene kriminalu i nasilnom ponašanju pokazuju najveći strah (Čaldarović, 1995; Jackson, 2006). Nekoliko je objašnjenja zašto je tomu tako. Strah žena uglavnom dolazi iz njihove ranjivosti od seksualne agresije: deset puta je vjerojatnije da će žene biti seksualno napadnute nego muškarci (Crowell, Burgess, 1996, prema John Howard Society of Alberta, 1999). Strah od seksualnog napada i silovanja prenosi se i na druge vrste kriminala (Ferraro, 1996, prema John Howard Society of Alberta, 1999). Osim toga, važnu ulogu u tomu odigrala je i socijalizacija jer se žene socijalizacijom navodi na razmišljanje kako su ranjive od napada ako su, primjerice noću same vani. Socijalna sredina, roditelji, vršnjaci, pa i mediji, naglašavaju i osnažuju taj osjećaj /strah, stalno upozoravajući žene na opasnosti koje im prijete. Postoje i druga objašnjenja koja uključuju iracionalnost, veću zabrinutost za njihovu djecu koja hrani njihov strah, manja kontrola od one koju imaju muškarci nad javnim i privatnim prostorima (Gilchrist i sur., 1998, prema John Howard Society of Alberta, 1999). Paradoks da se žene više boje zbog moguće viktimizacije, iako su realno manje viktimizirane od muškaraca Grabosky (1995, prema Glasnović Gjoni, 2006), djelomice objašnjava činjenicom kako kaznena djela koja se čine na štetu žena (poput seksualnih delikata i obiteljskog nasilja) najviše i induciraju strah od viktimizacije. Možemo zaključiti kako ne postoji samo jedan razlog zašto se žene boje više od muškaraca; vjerojatnije je da postoji lepeza razloga koji pridonose tom strahu.

Jedno od rijetkih istraživanja koje se bavilo razlikama po spolu u Hrvatskoj pokazuje da u osjećaju sigurnosti među mladima u Zagrebu postoje statistički značajne razlike između djevojaka i mladića jer, primjerice 61.9 posto mladića izjavljuje kako se osjećaju sigurno, dok isti odgovor navodi 48.7 posto djevojaka (Galić i sur., 2009).

Dob je također snažan prediktor straha (Scarborough i sur., 2010; Glasnović Gjoni, 2006), ali za razliku od spola, strah s obzirom na dob varira od kaznenog djela do kaznenog

djela (Čaldarović, 1995). Kad je riječ o dobi, uobičajeno se pretpostavlja da se starije osobe više boje. Međutim, ako u razmatranje uzmemo vrstu kaznenih djela poput silovanja, seksualnog napada ili napada nepoznate osobe utvrđeno je kako se mlađe osobe više boje (Evans, 1995, prema John Howard Society of Alberta, 1999). Starije osobe imaju visoku razinu straha u odnosu na mnoga kaznena djela kod kojih, s obzirom na svoj životni stil, mogu postati žrtve - krađa, tjelesni napad, provala i razbojstvo - zato što se osjećaju ranjivim i manje sposobnim da se zaštite.

Dob je važan i dosljedan čimbenik za koji se ustvrdilo da utječe na percepciju ljudi o nesigurnosti i/ili na strah od kriminala. Mlade osobe, posebice muškarci u dobi od 16 do 24 godine u najvećem su riziku da postanu žrtve predatorskog kriminala, uz izuzetak obiteljskog nasilja, ali starije osobe, posebice žene, su te koje osjećaju najveći straha (Kristjansson, 2007). Značenje dobnih razlika u strahu od kriminala istraživao je Tulloch (2000, prema Glasnović Gjoni, 2006). On navodi kako je viši stupanj percipiranog rizika među mladim ljudima, posebice ženama, povezan s aktivnijim socijalnim životnim stilom koji uključuje češće korištenje javnog prostora. Za mlade je ljude percepcija „opasnih drugih osoba“ prilično jasna - u slučaju mladića riječ je o drugim mladićima iz drugih supkulturalnih skupina, a za djevojke je potencijalna „opasna osoba“ svaki nepoznati muškarac.

Istraživanje „Mladi i sigurnost“ (Galić i sur., 2009) pokazalo je kako u osjećaju sigurnosti nema značajne razlike između triju dobnih skupina mladih, odnosno između skupina od 15. do 17. godine, od 18. do 21. godine i od 22. do 27. godine. Razlog tomu jest u činjenici što sve tri kategorije mladih osoba obilježava podjednako aktivan životni stil. S druge pak strane, Šakić, Ivičić i Franc (2008) su ustvrdili podatak kako su građani stariji od četrdeset godina manje zabrinuti da će postati žrtve kriminala u odnosu na kriminalitet u cjelini jednako ili da će biti žrtve provala, fizičke ili verbalne prijetnje u odnosu na one koji su mlađi od četrdeset godina.

Dob, spol, ali i druga sociodemografska obilježja pojavljuju se kao prediktori straha od kriminala prije svega zbog snažne povezanosti s pokazateljima fizičke, socijalne i ekonomske ranjivosti, što ima važnu ulogu u genezi straha od kriminala. Za žene i starije osobe potvrđeno je da imaju objektivno usporedivo nižu razinu viktimizacije, a subjektivno višu razinu straha od kriminala (Šakić, Ivičić, Franc, 2008; EC, 2004; Meško i Kovčo, 1999). Nerazmjerni strah kod starijih osoba može se objasniti činjenicom kako su općenito lošijeg zdravlja nego ostale skupine, slabije su mobilnosti i kapaciteta za obranu, posebice od fizičkog napada. To također vrijedi i za žene koje su često i fizički, socijalno i ekonomski ranjivije od muškaraca.

Zaključno se može reći kako se žene i starije osobe najviše boje kriminala, a taj strah nije opravdan njihovom stopom viktimizacije. Postoji također veza između razine zabrinutosti i zdravlja. Strah od kriminala nagrizava kvalitetu života i povezan je s lošim zdravstvenim stanjem. Green i suradnici (2002, prema EC, 2004) ustvrdili su značajnu povezanost između straha od kriminala i zdravstvenog stanja.

Čimbenici poput niske razine prihoda i niske razine obrazovanja imaju tendenciju povećanja razine straha (John Howard Society of Alberta, 1999). Postojeća istraživanja pokazuju obrnuto proporcionalan odnos između socioekonomskog statusa i straha od kriminala (Glasnović Gjoni, 2006); što je socioekonomski status viši, to je strah od kriminala manji, i obrnuto. Bogatiji ljudi mogu si priuštiti bolju sigurnost i rjeđe se druže s ljudima koji ih mogu dovesti u rizične situacije. Socijalna integracija i manje razlike između kućanstava i susjedstava u pogledu primanja povezane su s percepcijom nesigurnosti. Percepcija nesigurnosti manja je u sredinama u kojima je populacija homogenija, sa snažnijom socijalnom integracijom, s manje izraženim razlikama u prihodima te manjom polarizacijom između susjedstva (Kristijansson, 2007).

Različita istraživanja došla su do različitih rezultata kad je u pitanju utjecaj rase i nacionalnosti na strah od kriminala. Neka od njih ukazala su kako razine straha variraju ovisno o etničkom (nacionalnom) podrijetlu. Bijeli ispitanici pokazuju manju količinu straha (John Howard Society of Alberta, 1999). Međutim, prema rezultatima nekih istraživanja (Scarborough i sur., 2010) nacionalnost nije značajan prediktor straha od kriminala. Zbog rase pojedinac se ne boji više kriminala, već druge značajke - obilježja susjedstva ili percipirani društveni i fizički nered, utječu na razinu straha. Nerijetko su upravo to značajke manjinskih zajednica.

Viktimizacijski model (Hale, 1996) temelji se na načelu kako je strah od kriminala uzrokovan osobnim iskustvom s kriminalom ili na informacijama koje ljudi čuju o kriminalnim slučajevima u razgovoru s drugim ljudima ili putem medija (Hale, 1996; Ditton i Farrall, 2000, prema Doležal, 2009). Unutar ove perspektive utjecaj izravne i neizravne viktimizacije te iskoristivost medija kao mogućeg generatora glavne su varijable kojima se daje naglasak.

Mnoga su istraživanja ispitivala utječe li na pojedinca ili ne utječe prošlo iskustvo s kriminalom i kriminalcima na razinu njegova straha. Prije prikaza rezultata istraživanja valja napraviti distinkciju između osobnog iskustva s kriminalom, koje se u literaturi o strahu od kriminala naziva direktna viktimizacija te indirektna viktimizacija koja se odnosi na

sekundarno iskustvo s kriminalom, odnosno poznavanje nekoga tko je iskusio kriminal. U dobivenim rezultatima povezanosti viktimizacije i straha od kriminala ne postoji konsenzus jer neka istraživanja su ustvrdila kako ne postoji stvarna razlika između žrtava i osoba koje nisu bile žrtve, dok su druge studije dokumentirale razliku. Događa se često da postoji jača povezanost između straha od kriminala i indirektno viktimiziranosti nego od straha od kriminala i direktne viktimiziranosti. Činjenica kako netko nije bio žrtva kriminalnog čina, a ima priliku čuti o tomu, uključuje zamišljanje samog sebe u takvoj situaciji (Hale, 1996, prema Doležal, 2009) te ponekad uključuje i uporabu tehnika kojima se osoba uspoređuje (ponekad i poistovjećuje) s pravom žrtvom, što pojačava osjećaj osobne ranjivosti.

Skogan je (1987, prema Tseloni, Zarafonito, 2008) pokazao kako se strah od kriminala povećava nakon svake ponovljene viktimizacije, posebice u slučajevima višestrukih viktimizacija. U okruženjima s velikim javnim neredom (engl. *Incivility*), viktimizacija značajno povećava strah od kriminala, vjerojatno zbog žrtvine neizbježne socioekonomske ranjivosti. Primjerice, strah od kriminala stanovnika nerazvijenih (depriviranih) područja i povijesnog središta Züricha bio je rezultat nerazmjerno visoke učestalosti (incidencije) osobnog kriminala koji su iskusili stanovnici u svojim susjedstvima u odnosu na ostale stanovnike Züricha (Killas, 2001, prema Tseloni, Zarafonito, 2008). Osjećaj nesigurnosti zbog kriminala nije ograničen na percepciju da je kriminal stvaran, već odražava anksioznost građana oko kvalitete života kao i sumnju da vlast može pružiti učinkovitu zaštitu. Tako strah od kriminala ne proizlazi samo iz osobnog iskustva, već i iz iskustva drugih osoba iskazanog kroz različite informacijske kanale čime se povećava zabrinutost za život.

Tseloni i Zarafonitou (2008) su u istraživanju „Nesigurnost, strah od kriminala i stavovi prema kriminalnom fenomenu“, što su ga proveli u Ateni, ustvrdili kako je iskustvo s kriminalom povezano s osjećajem nesigurnosti. Dulll i Wint (1997, prema John Howard Society of Alberta, 1999) su ustvrdili kako se oni studenti koji su bili žrtve kaznenog djela manje boje osobnih kaznenih djela i više imovinskih kaznenih djela od onih studenata koji nisu bili viktimizirani. Agnus Reidovo izvješće (1997, prema John Howard Society of Alberta, 1999) pokazuje kako 19 posto osoba koje nisu bile žrtve izražavaju veliki ili značajan strah od postajanja žrtvom u odnosu na 30 posto žrtava koje izražavaju takav strah, što potvrđuje utjecaj prethodne viktimizacije na strah od kriminala.

Istraživanjima su utvrđene i razlike između viktimiziranih i neviktimiziranih osoba u odnosu na pojedine vrste kaznenih djela jer određena kaznena djela potiču više straha kod žrtava od drugih. Primjerice, postajanje žrtvom pljačke stvara visoku razinu straha jer

uključuje nepoznatu osobu, oružje, fizički napad i gubitak značajne količine novca (Skogan, Klecka, 1997, prema John Howard Society of Alberta, 1999). Zbog narušavanja privatnosti i značajnog materijalnog gubitka, provala potiče visoku razinu straha. Žrtve koje izražavaju najveću razinu straha dok hodaju susjedstvom same noću su žrtve seksualnog napada, potom pljačke, provale, napada, vandalizma, krađe motornog vozila, kućne krađe i osobne krađe. A to znači da viktimizacija može različito utjecati na strah, što ovisi o vrsti kaznenog djela i stavu da žrtve ne bi smjele biti tretirane kao homogena skupina kad je u pitanju strah od kriminala. Skogan (1995, prema EC, 2004) pokazuje da prethodna viktimizacija utječe na stavove i ponašanje na jasan i konzistentan način, iako su utjecaji u različitim skupinama različiti. Prethodno iskustvo s kriminalom, bilo ono osobne naravi ili iskustvo neke druge osobe, smanjuje osjećaj sigurnosti u zajednici (Dukes, Portillos, Miles, 2009), dok prema Evansu i Fletcheru (2000) empirijska potpora u vezi između straha od kriminala i viktimizacije nije čvrsta. Istraživači su ustvrdili kako nema izravne veze između straha od kriminala i rizika pojedinca od kriminalne viktimizacije, što je dovelo do tzv. paradoksa straha (Kristijansson, 2007). Izneseni rezultati mnogih istraživanja pokazuju kako je ovo pitanje iznimno složeno pa su jednostavni zaključci nedopušteni.

Uz raniju viktimizaciju i istraživanje utjecaja medija na strah od kriminala važno je u kontekstu viktimizacijskog modela. Mediji imaju ključnu ulogu u širenju straha od kriminala kroz pretjerano izvješćivanje o nasilnim i seksualnim deliktima kroz tehnike personalizacije i senzacionalizma, intenzivno obavješćivanje i komentiranje zločina koje zaokupljaju pozornost gledatelja / čitatelja i cjelokupne javnosti te potiče alarmantne kampanje protiv određenih tipova kriminalaca (McLaughlin, 2001). Opća razina straha od kriminala uvijek je povezana s prikazivanjem kriminala i nasilja u medijima (Cozens 2003, prema EC, 2004; Šakiću i sur., 2008). Dakle, mediji imaju značajnu ulogu u određivanju količine straha od kriminala kod ljudi, što proizlazi iz činjenice da mediji opsežno i neproporcionalno izvješćuju o kriminalnim događajima. Posljedica toga jest činjenica da građani vjeruju kako je mnogo više kriminala nego što ga je uistinu, a uvjerenje da veća količina kriminala postoji u društvu kod građana pobuđuje strah. Izvješćivanje medija o kriminalnim djelima može utjecati na jačanje straha od kriminala, osobito ako su ti napisi o događajima unutar uže lokalne zajednice, gdje je žrtva sasvim slučajno izabrana i gdje je djelo počinjeno na osobito ružan način (Doležal, 2009). Neka istraživanja ustvrdila su kako se više boje oni ljudi koji čitaju novine koje senzacionalistički izvješćuju o kriminalu (Williams, Dickinson, 1993, prema John Howard Society of Alberta, 1999). S druge pak strane su Liska i Baccaglini (1990, prema

John Howard Society of Alberta, 1999) ustvrdili kako novinsko izvješćivanje o kriminalu smanjuje strah osoba od kriminala ako osobe čitaju o kriminalu u drugom gradu ili mjestu ili čak i u drugom susjedstvu jer ih to čini „sigurnijim kroz usporedbu“. Strah od kriminala može se, u smislu povezanosti, dovesti u vezu i s medijskom izloženosti. Garland (2000, prema Glasnović Gjoni, 2006) u tom smislu navodi kako medijsko predočavanje kriminaliteta daje okvir - emocionalnu notu konzumentovu iskustvu, i to zbog diktiranja strukture i vrijednosti samih medija, a ne fenomena koji predstavljaju.

Međutim, prema Čaldaroviću (1995), s obzirom na složenost javnog mijenja, mediji mogu pojačati određeno mišljenje koje već postoji ili ga neznatno izmijeniti. Međutim, rijetko ga mogu preokrenuti, što znači da medijsko prikazivanje ima ograničeno djelovanje, što je u skladu i s već opisanim modelom ograničenog djelovanja medija.

Model socijalne kontrole poznat još i kao **model nereda** (Ferraro, 1995) pretpostavlja kako je socijalna kontrola ili bolje rečeno, njezin izostanak, veći izvor straha od objektivnog rizika od viktimizacije. Model se temelji na radovima Shawa i McKaya (1942, prema Franklinu, Franklinu i Fearnu, 2008) o socijalnoj dezorganizaciji (engl. *social disorganization*), u kojem su podupirači (engl. *facilitators*) straha utemeljeni na percepciji lokalnog okruženja, posebice znakova fizičkog i socijalnog nereda. Temeljna pretpostavka ovog modela jest da je javni nered u susjedstvu (engl. *neighborhood incivilities*) pojava poremećaja u zajednici (engl. *disorder*) koji prijete stanovnicima snažniji prediktor straha nego stvarno iskustvo s kriminalom. Znakovi fizičkog propadanja, zapušten i neuređen okoliš, napuštena vozila, gomilanje smeća, grafiti po susjedstvu govore o nedostatku brige i odsutnosti neformalne socijalne kontrole koja u konačnici vodi k lošoj percepciji susjedstva stanovnika koji tu žive. Kad govorimo o poremećajima u neposrednom životnom okolišu, susjedstvu ili lokalnoj zajednici, razlikujemo dvije konceptualne kategorije - socijalnu, odnosno društvenu i fizičku. Stanovnici mogu percipirati povećani rizik od viktimizacije u onim područjima u kojima postoje vidljivi znakovi nereda zajednice, bilo socijalni, poput nepoželjnih pojava (prostitucije, prosjačenja, pijančevanja i sl.), bilo fizički - razrušene i zapuštene zgrade, smeće, grafiti, oštećena javna imovina i drugo.

I dok su se ranija istraživanja snažno usredotočila na individualne značajke poput dobi, rase i spola, kasniji su radovi naglašavali važnost neposrednog životnog okruženja i uvjeta u susjedstvu. Scarborough i suradnici (2010) bavili su se istraživanjem je li veza između demografskih značajki i straha od kriminala pod utjecajem kontekstualnih čimbenika poput uvjeta u susjedstvu, jer strah pojedinaca od kriminala može nastati iz stvarnih i

percipiranih značajki njihove društvene okoline. Primjerice, veća razina straha među osobama nižih primanja može biti pripisana susjedskom kontekstu u kojem borave, osobito ako su ta područja opterećena neredom i kriminalom.

U postojećoj stručnoj literaturi postoje dva različita argumenta o tomu kako su uočljivi uvjeti koji su prisutni u susjedstvu - uglavnom poremećaji u susjedstvu i nezadovoljstvo lokalnim vlastima - povezani sa strahom od kriminala (Scarborough i sur. 2010). I teorija razbijenog prozora (Wilson, Kelling, 1982) i perspektiva kolektivne uspješnosti (engl. *collective efficacy perspective*), (Sampson, Raudenbush, 2004) ukazuju kako su ti uvjeti oni koji potiču slabljenje socijalnog tkiva zajednice. Vizualni znakovi nereda poput grafita, javnog opijanja, smeća i napuštenih vozila počiniteljima kaznenih djela mogu značiti da su stanovnici ravnodušni prema onome što se događa u njihovom susjedstvu ili ukazati na nedostatak socijalne kohezije potrebne da bi se spriječile ozbiljnije prijetnje zajednici poput nasilnog kriminala. Osim toga, perspektiva kolektivne uspješnosti naglašava važnost kohezije u suočavanju s lokalnim problemima poput nereda i mnogo ozbiljnijih oblika kriminala te predlaže zajednici da preuzme brigu neovisno o formalnim institucijama za kontrolu kriminala i javnog nereda, poput policije.

Znanstvenici (Scarborough i sur., 2010) istraživali su strukturalne uvjete zajednice (razina nedostataka, socijalne kohezije i lokalne stope kriminaliteta) te njihov utjecaj na strah od kriminala. Socijalna kohezija ili veze razumijevaju izgradnju međusobnog povjerenja među stanovnicima koji tako mogu biti učinkovit alat u smanjenju problema zajednice uključujući i strah od kriminala. Pokazalo se da postoji negativna povezanost između socijalne kohezije i straha od kriminala. Socijalna/društvena mreža u susjedstvima daje sigurnosni učinak kad je u pitanju kriminal; kako se povećava građanska (lokalna) socijalna mreža, tako se smanjuje njihov strah od kriminala. Ovo je vjerojatno zbog toga što građani misle da susjedi paze jedni na druge te da je vjerojatnije da će susjed djelovati ili u najmanju ruku pozvati policiju uoči li kriminal.

Koncentracija nedostataka u zajednicama, koji uključuju visoku stopu siromaštva, nezaposlenost, obiteljske nesuglasice i koncentraciju onih osoba koje su najviše pogođene tim nedostacima, pozitivno je povezana sa strahom od kriminala. Dva čimbenika obilježavaju lokalne zajednice: socijalni poremećaj (engl. *social disorder*) i fizički poremećaj (engl. *physical disorder*) i oba utječu na strah. Markowitz i suradnici (2001, prema Scarboroughu i sur., 2010) u istraživanju o vezi između straha od kriminala, nereda i socijalnoj koheziji tvrde kako su ti čimbenici vjerojatno recipročno povezani. Prema njihovoj tvrdnji, dok kohezija

smanjuje poremećaje, poremećaji smanjuju koheziju. Prema Franklinu, Franklinu i Fearnu (2008) individualne percepcije poremećaja u susjedstvu – buka, prometni problemi i mlade osobe u bandama, pojavljuju se kao najsnažnije determinante straha od kriminala.

Da određene situacije i okolnosti u zajednici pridonose većem strahu od kriminala, potvrđuje i britansko istraživanje koje pokazuje da je razina zabrinutosti zbog kriminala i strah od kriminala visoka u područjima gdje ispitanici procjenjuju fizičke poremećaje kao obilježje prostora (Kershaw i sur. 2001, prema EC, 2004). Pojedinci koji izražavaju da žive u sredinama s naglašenim i prisutnim javnim neredom, kao što je vandalizam, grafiti, opasnost gužve, prljavština i droga, imaju višu razinu straha i nepovjerenja. Pritom valja dodati da neformalne socijalne veze sa zajednicom smanjuju strah i nepovjerenje koje proizvodi utjecaj javnog nereda (Ross i Jang, 2000, prema EC, 2004).

Istražujući strah od kriminala kod starije populacije koja živi u naseljima za starije u Vancouveru, Kanada, Brugge (2006) je ustvrdio kako su prirodni nadzor kontrole pristupa, prirodni nadzor općenito u okolišu, teritorijalne oznake (razlike između privatnog i javnog prostora), prisutnost nepoželjnog ponašanja/aktivnosti (javnog nereda), dakle obilježja područja stanovanja, statistički značajno povezane sa strahom od kriminala.

Zaključno, literatura o strahu od kriminala upućuje da su individualna obilježja važni prediktori straha, ali i susjedski kontekst može imati neovisnu ulogu u oblikovanju straha pojedinaca od kriminala.

Vidljivost policije u dobro definiranom obliku rijetko je bila proučavana kao potencijalni čimbenik koji utječe na strah od kriminala (Salmi, Gronroos, Keskinen i 2004). Samo manji broj građana ima osobni kontakt s policijom tako da, uz izravno iskustvo, percepcija policijskog djelovanja (engl. *policing*) također može značajno utjecati na poimanje kriminalne situacije i doživljaj straha od kriminala. Prema Salmi, Gronroos i Keskinen (2004) ispitanici koji su češće vidjeli policiju u pješačkim ophodnjama manje su se bojali i kriminala protiv imovine i kriminala protiv osoba. Međutim, viđenje policije u različitim oblicima ophodnje može različito utjecati na građane. Tako je, primjerice primjećivanje policije u aktivnostima vezanim za ophodnje u vozilima rezultiralo povećanjem straha od kriminala protiv osoba i imovine. Rezultati istog istraživanja ukazuju kako jednostavna radnja za policiju, poput izlaska iz službenog vozila (ne samo u okolnostima vezanim uz kriminal) zbog neformalnog susreta s građanima, pozitivno djeluje na strah od kriminala.

Eksperiment u Elsinoreu (Holmberg, 2004) pokazao je nepostojanje povezanosti između percepcije policijske vidljivosti od građana i njihovog osjećaja sigurnosti. Ovaj nalaz

može se pripisati činjenici kako je osjećaj sigurnosti pojedinca povezan s mnogim čimbenicima poput spola, dobi, obrazovne razine, socijalne integracije, osjećaja fizičkog/mentalnog zdravlja i ranjivosti, kao i razine urbanizacije, socijalnog gubitka (deprivacije) i rizika od viktimizacije na području na kojem osoba živi. Policija ima mali ili nikakav utjecaj na većinu tih čimbenika.

Gađani će u nekim slučajevima policijsku prisutnost interpretirati kao znak da je kazneno djelo počinjeno u njihovom susjedstvu, nešto što će teško poboljšati osjećaj sigurnosti. Dakle, povremene policijske ophodnje u susjedstvu mogu učiniti više lošega nego dobrog, odnosno, bolje je ustvrditi kako vidljivost policije na strah od kriminala kod građana ne djeluje jednoznačno te se i policijski pristup temeljen na vidljivosti treba pažljivo i kontrolirano primjenjivati.

Istražujući povezanost između straha od kriminala i zadovoljstva s policijom, Raynolds, Semukhina i Demidov (2008) su ustvrdili kako je ta povezanost značajna i negativna, odnosno da je strah od kriminala veći što je zadovoljstvo policijom manje.

Ekološki model (Box, Hale i Andrews, 1988) straha od kriminala ukazuje kako strah varira u odnosu na područje gdje pojedinac živi. Oni koji žive u gradu vjerojatnije će pokazati veću razinu straha zbog toga što gradovi i urbana područja imaju tendenciju veće stope kriminaliteta od ruralnih područja. To potvrđuje i britansko istraživanje (EC, 2004) prema kojem će ljudi koji žive u ruralnim područjima manje vjerojatno izražavati strah od kriminala, nego ljudi koji žive u urbanim područjima. Jedno od mogućih objašnjenja ove pojave jest da je strah od kriminala racionalni odgovor na veći rizik od viktimizacije zbog većeg postotka kriminaliteta u urbanim sredinama nego u ruralnim (Borooah i Carcach, 1997, prema Doležal, 2007). Nadalje, argument koji ide u prilog ovom modelu jest izjednačavanje straha od kriminala i straha od stranaca.

Razlike postoje u strahu od kriminala i unutar samih gradskih područja s obzirom na stupanj urbanizacije. Dvostruko više osoba (60 posto naspram 30 posto) u velikim gradovima naspram malih gradova, boji se hodati noću (Horton, 1988, prema John Howard Society of Alberta, 1999). Danas se istražuje razina straha prema gradu kao cjelini i straha prema četvrti kao užoj sredini. I tu se prepoznaje još jedan paradoks odnosa viktimizacije i straha: ispitanici obično pokazuju mnogo veći strah prema gradu jer im je nepoznat, dok je većina bila žrtvom zločina upravo u četvrti u kojoj žive (Čaldarović, 1995).

Taylor i suradnici (1984, prema Doležal, 2009) dobili su rezultate prema kojima vanjski izgled okoliša izravno i neizravno utječe na smanjenost straha od kriminaliteta. Dizajn

i upravljanje fizičkim okolišem, stambenim i poslovnim prostorima poboljšavaju javnu sigurnost i smanjuje strah od kriminala (Fleissner i Heinzelmann, 1996, Atkins, Husain, Storey, 1991). U sklopu Newmanova koncepta obranjiva prostora (1976) posebna je pozornost posvećena strahu od kriminala, odnosno prostorima koji pobuđuju strah. Mnoga ispitivanja i istraživanja dokazuju kako nastanak straha u određenim prostorima ovisi o konkretnim uvjetima okruženja. Prema Baum (2002) na strah od kriminala nepovoljno se mogu odraziti sljedeće značajke prostora:

- *nedostatna preglednost* - mjesta nisu pregledna, omogućavaju da se potencijalni počinitelj sakrije, pojedina se funkcijska područja ne mogu vidjeti te nedostaju odnosi koji se uspostavljaju pogledom;
- *slabe mogućnosti orijentacije* - mogućnosti orijentacije su nedostatne ili ne postoje (na primjer ploče s natpisima i oznake mjesta);
- *ne postoji socijalna kontrola* - nedostaju ljudi u blizini, posebno raznovrsne skupine osoba i osobe od osobnog povjerenja, mjesto ne nadziru policijske ophodnje;
- *nedostaju mogućnosti izbora* - ne postoje alternative pri prevladavanju određenih dijelova puta;
- *nedostatno osvjetljenje* - postoje svijetle i tamne zone koje su pogodne za izazivanje efekata koji stvaraju strah,
- *ne postoje uređaji za sigurnost* - uređaji putem kojih se može zatražiti pomoć, nedostaci u infrastrukturi (nepostojanje pješačkih prijelaza, nogostupa i drugo);
- *zapušteni vanjski objekti* - ilegalna odlagališta smeća i onečišćenja, grafiti, ruševne zgrade i drugo.

Problem ovog koncepta leži u teškoći definiranja uzročnosti: je li strah od kriminala posljedica gubitka socijalne solidarnosti i slabljenja veza ili je strah od kriminala doveo do tih promjena? Jedno od mogućih objašnjenja koncepta zabrinutosti zajednice jest i teza o subkulturalnoj raznolikosti prema kojoj je strah od kriminala rezultat života u blizini ljudi različita kulturološkog ili rasnog podrijetla.

Usporedbom opisanih modela straha od kriminala može se primijetiti kako se ekološki model i model socijalne kontrole u mnogo čemu preklapaju jer je nemoguće fizički i socijalni nered u susjedstvu potpuno izdvojiti iz ekološkog modela. Zapravo je ekološki model kontekstualno širi u tumačenju straha od kriminala od modela nereda.

Krećući se od podupirača straha (engl. *facilitators of fear*) prema onemogućiteljima straha (engl. *inhibitors of fear*), **model socijalne integracije** (Hartnagel, 1979, prema Franklinu, Franklinu i Fearnu, 2008) razumijeva da građani koji su socijalno/društveno integrirani u svojim susjedstvima izražavaju nižu razinu straha od kriminala od onih koji nisu tako dobro integrirani (Hartnagel, 1979, prema Franklin, Franklin i Fearn, 2008). Socijalna integracija definirana je kao osjećaj pojedinca o pripadnosti svojoj lokalnoj okolini kao i njihova privrženost zajednici (Adams, 1992, prema Franklin, Franklin i Fearn, 2008). Prethodna istraživanja operacionalizirala su socijalnu integraciju kao mogućnost prepoznavanja stranaca u svom području te stupanj do kojeg se susjedi osjećaju dijelom susjedstva (Hunter, Baumer, 1982, prema Franklin, Franklin i Fearn, 2008). Drugi istraživači definirali su socijalnu integraciju kao posjedovanje osobnog ulaganja u susjedstvo, posjedovanje društvenih/socijalnih veza te osjećaja emocionalne privrženosti zajednici (Kanan, Pruitt, 2002, prema Franklin, Franklin i Fearn, 2008). Dodatne mjere socijalne integracije uključuju sudjelovanje u formalnim organizacijama, uključenost u aktivnosti susjedstva, sudjelovanje u dijeljenju informacija o susjedstvu, percepcija sličnosti sa stanarima te stanovanje prijatelja ili rođaka u susjedstvu. U konačnici, stanovnici koji su upoznali svoje susjede i razvili povezanost s neposrednim susjedstvom trebali bi izražavati niže razine straha od onih koji nisu.

Empirijska istraživanja koja su testirala model socijalne integracije dala su mješovite rezultate, tako značajni dokaz ukazuju na obrnutu vezu između razina socijalne integracije i straha od kriminala (Franklin, Franklin i Fearn, 2008). Isti autori zaključuju kako se razine individualne socijalne integracije pojavljuju kao važna determinanta straha od kriminala, međutim značajno manje od percepcije nereda u susjedstvu.

4. PERCEPCIJA KRIMINALITETA I JAVNOG NEREDA

Percepcija kriminaliteta i javnog nereda značajno utječe na osjećaj sigurnosti građana i njihovu percepciju policije. Oboje, i kriminalitet i javni nered, u svojim različitim pojavnim oblicima spadaju među fenomene koji destruktivno utječu na socijalnu sredinu. Kriminalitet kod građana izaziva osjećaj nespokojsstva i nesigurnosti te umanjuje njihovo povjerenje u državne institucije i njihove mogućnosti da ih štiti (Singer i sur., 2009). Međutim, povjerenje javnosti u policiju ne povećava se s opadanjem razine kriminaliteta. To znači da percepcija koju građani imaju o kriminalitetu, njegovim trendovima i kretanjima, često ne odgovara stvarnom stanju u tom području. Stoga, su nužna istraživanja o prediktorima percepcije kriminaliteta i strategijama koje će ohrabriti one građane koji imaju negativnu percepciju radi njezine pozitivne promjene. U Velikoj Britaniji su s tim ciljem kreirane nove policijske strategije (Fielding, Innes, 2006, Herrington i Millie, 2006).

Zaključivanje o javnoj percepciji kriminaliteta u pravilu se temelje na podacima o procjenama istaknutosti kriminaliteta kao društvenog problema, u odnosu na percepciju ostalih društvenih problema. Podaci općenito pokazuju da se kriminalitet pojavljuje kao jedan od nekoliko najistaknutijih problema. Prema percepciji javnosti u Hrvatskoj, najistaknutiji problemi tijekom 1990-ih bili su nezaposlenost i nizak standard ili siromaštvo. Međutim, istraživanja provedena u tom razdoblju nisu istraživala percepciju kriminaliteta kao društvenog problema (Franc, Ivčić, Šakić, 2007). Tek istraživanja javnog mnijenja provedena nakon 2000. godine u popis društvenih problema uključuju i kriminalitet, istražujući u kojoj mjeri javnost kriminalitet općenito, te njegove pojedine pojavne oblike izdvaja ili ocjenjuje kao problem u društvu, razlikuje li se javna percepcija kriminaliteta na lokalnoj i nacionalnoj razini te smatra li javnost kriminalitet manje ili više izraženim u odnosu na druge društvene probleme. Rezultati pokazuju da građani percipiraju kriminalitet kao jedan od tri najistaknutija problema našeg društva (Čular, 2005, prema Franc, Ivčić, Šakić, 2007), nakon nezaposlenosti i gospodarskog stanja.

Prema podacima iz 2002. godine, građani Hrvatske su kao najvažnije probleme u zemlji percipirali nezaposlenost, siromaštvo, korupciju, te potom kriminalitet (IDEA, 2002, prema Franc, Ivčić, Šakić, 2007). U istraživanju provedenom 2003. godine kao jedan od tri najvažnija problema ponovo je najčešće izabran problem nezaposlenosti te korupcije, a potom kriminaliteta (Čular, 2005, prema Franc, Ivčić, Šakić, 2007). U istraživanjima iz 2005. te 2006. godine kriminalitet, nakon nezaposlenosti, zauzima drugo mjesto po percipiranoj

istaknutosti (Standard Eurobarometer, 2006, prema Franc, Ivčić, Šakić, 2007). Gotovo je pravilo da veći udio građana kriminalitet smatra većim problemom na nacionalnoj nego na lokalnoj razini.

U Velikoj Britaniji ispitivanje percepcije razine kriminaliteta ima dužu tradiciju nego u Hrvatskoj, ono se provodi još od 1996. godine (Thorpe i Hall, 2009). Iako su trendovi različiti, ipak postoji konstanta u pokazateljima koji govore da većina ljudi drži kako je kriminalitet u porastu na nacionalnoj razini, a u padu na lokalnoj razini. Drugim riječima, građani misle kako je na nacionalnoj razini u porastu ona vrsta kriminaliteta koja ima veću medijsku pokrivenost, a to je, u pravilu, nasilni kriminalitet, nasuprot imovinskom kriminalitetu. Prediktori percepcije kriminaliteta kao društvenog problema općenito, a posebno u Hrvatskoj, do sada nisu dovoljno istraženi. Razlozi zbog kojih postoje razlike u stvarnoj dinamici i strukturi kriminaliteta u odnosu na njegovu percepciju najčešće se traže u utjecaju medijske prezentacije kriminaliteta na građane. Razlike u percepciji određenih kaznenih djela ukazuju da kad se radi o kriminalitetu koji se rijetko događa, mala je vjerojatnost da će građani o njemu imati osobna iskustva i percepcija je više pod utjecajem visoke medijske zastupljenosti tih događaja. Način na koji mediji predočavaju pojedine događaje snažno utječe na naše razumijevanje kriminaliteta kao društvenog problema i zbog toga je ključno razmatrati pitanje načina njegova prikazivanja u javnosti. Naime, ako mediji konstruiraju opći osjećaj realnosti, onda sasvim sigurno konstruiraju i realnost u vezi s kriminalitetom (Pollak, Kubrin, 2007).

Ključno je naglasiti kako su u danas mediji važan izvor informacija o svim onim problemima koji ne predstavljaju svakodnevno iskustvo prosječnih ljudi, a među tim problemima su svakako i problemi vezani uz teški, nasilni kriminalitet (Teece, Makkai, 2000). Uzimajući u obzir spomenuto, nikako se ne smije zanemariti činjenica kako se u Hrvatskoj, kao i u svijetu, kriminal/kazneno djelo, smatra značajnom temom za medije (Pollak, Kubrin, 2007). Ispitivanjem javnog mijenja (Franc, Ivčić, Šakić, 2007) u Republici Hrvatskoj utvrđeno je kako 87.5 posto građana medije odabire kao primarni izvor informacija. Istraživanje Instituta „Ivo Pilar“ provedeno 2005. godine ustvrdilo je kako javnost najviše informacija o kriminalitetu, čak 90 posto, dobiva putem televizije, a potom putem dnevnih novina ili radija. Važno je istaknuti kako su građani skloni vjerovati da je kriminalitet toliko ozbiljan društveni problem koliko ga se prikazuje u medijima, jer smatraju da ono što se pokazuje u medijima odražava ono što se stvarno događa u društvu (Franc, Ivčić, Šakić, 2007). Javnost često nije svjesna pristranosti medija u izvješćivanju o kriminalu, odnosno

usmjerenosti medija prema senzacionalističkim događajima koji ne ulaze u kategoriju svakodnevnih pojava. Tomu u prilog govori i veliko nacionalno istraživanje kriminaliteta u Velikoj Britaniji (*British Crime Survey*), koje je pokazalo da unatoč smanjenju ukupnog broja kaznenih djela od 1995. godine, ipak, zbog utjecaja medija, veći dio građana misli kako je kriminalitet u porastu diljem zemlje kao i u njihovom lokalnom području. Primjerice, istraživanje iz 2005/06. godine pokazuje kako oko dvije trećine (63 posto) ispitanika smatra kako je kriminalitet na nacionalnoj razini za prethodne dvije godine u porastu. Također, građani imaju negativnu percepciju kriminaliteta u području na kojem žive, nešto manje od pola (42 posto) smatra da je lokani kriminalitet u porastu iako podaci pokazuju suprotno (Walker, Kershaw i Nicholas, 2006). Jednako tako medijsko prikazivanje specifičnih vrsta kriminala može objasniti zašto, unatoč relativno niskoj stopi kriminaliteta, Irci vjeruju kako je kod njih prisutna svojevrsna kriza zbog kriminaliteta (Dubois, 2002). Studija koju je proveo O'Connell (1999, prema Dubois, 2002) pokazuje da su razlozi iskrivljene percepcije o kriminalitetu u načinu na koji ga mediji predstavljaju jer:

- češće prikazuju ekstremni i atipični kriminal,
- daju više prostora ekstremnom kriminalu,
- uglavnom biraju kriminal u koji su uključene ranjive žrtve i neranjivi počinitelji,
- pesimistični su o kazneno-pravnom sustavu.

Upravo zbog toga je važno pitanje kako mediji kroz prikazivanje pojedinih kriminalnih događaja utječu na percepciju kriminaliteta, ali i na percepciju učinkovitosti, ugled policije te strah od kriminala. Stoga se ne smije zaboraviti da mediji imaju svoja mjerila za objavu određene vijesti, bez obzira koliko se ta vijest činila važnom i značajnom te prema tim mjerilima i kriterijima obrađuju i predočavaju takvu vijest.

Neka od mjerila su (Pollak, Kubrin, 2007):

- razina predvidljivosti kaznenog djela (koliko često ili rijetko se govori o toj vrsti kriminala),
- rizik (koliko su sami građani ugroženi od sličnih kaznenih djela),
- jesu li osobe, počinitelji ili moguće žrtve, uključene u to kazneno djelo javne osobe ili osobe od društvenog značaja,
- ima li samo kazneno djelo lokalni, regionalni ili međunarodni karakter,
- razina nasilja, eventualne smrtno posljedice,

- jesu li u samo kazneno djelo uključeni maloljetnici ili djeca.

Da bi vijest bila objavljena, nepotrebna je zastupljenost svih spomenutih elemenata, ali zasigurno će njihovo postojanje uvelike pridonijeti njezinom objavljivanju.

Jedno od mogućih objašnjenja iskrivljene percepcije kriminaliteta, u odnosu na stvarno stanje, jesu i izdvojeni događaji koji u vrijeme provođenja istraživanja potresaju javnost te stoga imaju i visoku medijsku zastupljenost. U Irskoj je prije 1990-ih tek između 2 i 7 posto građana kriminalitet percipiralo kao jedan od najvažnijih problema, da bi 1996. godine došlo do znatnog porasta, pa je tako gotovo 50 posto građana kriminalitet te zakon i red navelo kao najkritičnije pitanje s kojim se suočava vlada, nakon čega početkom 2000-ih opet dolazi do pada. Porast u percepciji kriminaliteta kao društvenog problema tijekom 1996. godine objašnjava se teškim brutalnim ubojstvima, koja su izazvala neobično snažne reakcije javnosti (O'Donnell, 2005, prema Franc, Ivčić, Šakić, 2007).

Uz percepciju kriminaliteta općenito, važno je i pitanje kako građani percipiraju pojedine njegove pojavne oblike, odnosno zastupljenost pojedinih vrsta kaznenih djela. Prema analizi dinamike i strukture kriminaliteta (Kovčo Vukadin, 2011), Hrvatska se u razdoblju od 1998. do 2007. godine sa, svojom prosječnom stopom od 2145 prijavljenih kaznenih djela, nalazi u donjoj trećini među europskim državama. Pored toga, prisutan je trend pada stope ubojstava. Stopa silovanja pokazuje povećanje u periodu od 2000. do 2003. godine, dok je u periodu od 2003. do 2007. godine taj trend stabilan. Hrvatska stopa razbojništava pokazuje trend rasta od 2001. do 2004., nakon čega slijedi blagi pad do 2007. godine. Međutim, ne postoje istraživanja koja bi nam potvrdila kakva je percepcija građana u odnosu na spomenute pojavne oblike kriminaliteta te njihovu dinamiku.

Percepcija razine kriminaliteta varira s obzirom na demografska i socioekonomska obilježja pa je britansko istraživanje (Thorpe i Hall, 2009) pokazalo da je dob (35 i više godina) snažno povezana s percepcijom porasta razine kriminaliteta na nacionalnoj razini. S druge pak strane, s percepcijom značajnog porasta kriminaliteta na lokalnoj razini povezane su varijable ranije viktimizacije i vrste područja na kojem ispitanici žive (npr. život u Londonu) te stanovanje na određenom području dulje od pet godina. Testirajući djelovanje policije u Houstonu, Brown i Wycoff (1986) su ustvrdili kako određene strategije zasnovane na konceptu policije u zajednici poboljšavaju percepciju količine kriminaliteta tako da se smanjuje udio onih koji smatraju kako je u zajednici prisutna visoka razina kriminaliteta. Statistički je značajna veza između zabrinutosti zbog kriminala i nezadovoljstva s lokalnom policijom (Jackson i Bradford, 2009). Pojačana percepcija kriminaliteta uglavnom je u skladu

s većom učestalošću (incidencijom) kriminala i neredom na područjima na kojima građani žive, a zabrinutost zbog kriminala posebice je visoka među stanovnicima s malom djecom (Paskell, 2007).

Također je važno pitanje, što percepcija kriminaliteta znači za vrednovanje policije, a posebno policije u zajednici. Schafer, Huebner i Bynum (2003) su ustvrdili kako trenutna razina kriminaliteta nije značajni prediktor zadovoljstva građana radom policije, koje se mjeri prema kriterijima policije u zajednici. I percepcija kriminaliteta i trenutna razina kriminaliteta imaju malu ili gotovo nikakvu ulogu u određivanju percepcije policije u zajednici. Ako građani imaju pozitivnu interakciju s policijom i vjeruju da je njihovo susjedstvo dobro mjesto za život te imaju pozitivnu kulturu, pozitivno će ocjenjivati policiju u zajednici čak i ako žive u područjima visoke razine kriminaliteta.

Javni nered također privlači pozornost građana koji žive ili rade na određenom području posebno stoga što narušeni javni red, bilo da se ogleda u fizičkim poremećajima u okolini ili pak društvenim poremećajima, odnosno antisocijalnom ponašanju, značajno utječe na kakvoću života. Prisutnost javnog nereda na određenim područjima odvraća stanovnike od korištenja tih prostora tako da se na njima smanjuje broj poželjnih aktivnosti i socijalnih kontakata, a povećava broj nepoželjnih aktivnosti i prisutnost problematičnih osoba. Sve to zajedno oslabljuje koheziju stanovništva te slabi ili čak potiče gubitak socijalne kontrole. I javni nered i strah od kriminala statistički su značajni prediktori zadovoljstva javnosti s policijom. Jednostavno, strah od kriminala, percepcija javnog nereda i neformalna socijalna kontrola važniji su za povjerenje javnosti u policiju nego što su to objektivni pokazatelji o kriminalitetu i javnom neredu (Jackson i Bradford, 2009). Podaci govore da je nezadovoljstvo građana s policijom djelomice rezultat ocjene da na njihovim ulicama i u njihovoj zajednici nedostaje reda i neformalne socijalne kontrole. Naime, povlačenjem osobnih odnosa s javnih prostora nestaje i povjerenje i socijalna kontrola (Baum, 2002). U konačnici, stanovnici polako gube prostor koji im kao članovima zajednice pripada. Stanovnicima tada preostaje da, kao što i zagovara teorija obranjivog prostora (Newman, 1996) ojačaju teritorijalnost, što znači osnaživanje pojmova vlasničke brige i osjećaja vlasništva kod zakonitih korisnika prostora te smanjivanje narušavanja javnog reda obeshrabrivanjem nezakonitih korisnika prostora (Cozens, Saville, Hiller, 2005).

Britansko istraživanje (Walker i sur. 2009) pokazalo je postojanje značajnih razlika u percepciji antisocijalnog ponašanja s obzirom na demografska i socioekonomska obilježja ispitanika. Ono što također ne iznenađuje jest činjenica kako percepcija ovisi i o razini

deprivacije i fizičkog poremećaja u području stanovanja. Tako primjerice, oni koji žive u multikulturalnim područjima tri puta češće percipiraju visoku razinu antisocijalnog ponašanja od stanovnika u ostalim područjima. Također, 31 posto stanovnika koji žive u depriviranim područjima percipira visoku razinu antisocijalnog ponašanja za razliku od svega sedam posto stanovnika koji žive u manje deprivirajućim područjima. Percepcija antisocijalnog ponašanja (Thorpe i Hall, 2009) varira i s obzirom na dob i raniju viktimizaciju. Osobe u dobi od 16. do 24. godine u većoj mjeri percipiraju takvo ponašanje nego druge dobne skupine. Oni koji su stariji od 75 godina u manjoj mjeri uočavaju antisocijalno ponašanje. Ovi rezultati mogu se objasniti razlikama u životnom stilu te kako osobe različite dobi s obzirom na različite stilove života, broj i vrstu aktivnosti kojima se bave različito percipiraju antisocijalno ponašanje. U odnosu na viktimizaciju, 29 posto žrtava koje su bile žrtve u posljednjih dvanaest mjeseci imaju visoku razinu percepcije antisocijalnog ponašanja u usporedbi s 13 posto onih koji nisu bili žrtve kriminala. Važno je naglasiti kako osobe koje u većoj mjeri uočavaju javni nered imaju lošiju percepciju policije nego oni koji u manjoj mjeri percipiraju narušeni javni red (Cao, Frank i Cullen, 1996). Strategijama policije u zajednici može se utjecati na smanjenje percepcije javnog nereda u zajednici (Brown i Wycoff, 1986).

Zaključno, građani izražavaju manje odobravanja prema policijskim službenicima i načinu na koji oni obavljaju svoj posao ako percipiraju probleme s javnim redom ili nasilnim kriminalitetom u svojim susjedstvima ili ako pokazuju strah (Maxon, Henningan i Sloane, 2003).

5. CILJEVI ISTRAŽIVANJA, HIPOTEZE I METODE RADA

U prethodnim poglavljima opisana je i dokumentirana važnost istraživanja djelovanja policije, prvenstveno policije u zajednici na sigurnost građana i to ponajprije u području prevencije neovisno o tomu odnosi li se na kriminalitet, javni nered ili na subjektivni osjećaj sigurnosti u zajednici. Istraživanja moraju biti preduvjet u kreiranju i vođenju učinkovitih politika, kako politike prevencije kriminaliteta, tako i podizanja kvalitete života građana u lokalnim zajednicama.

Hrvatska populacija kriminalitet, ali i sigurnost općenito, i nadalje percipira kao jednu od značajnijih briga sadašnjice, procjenjujući da su lokalne zajednice manje sigurne u odnosu na dvadesetak godina prije. Iako je tijekom proteklih godina u Republici Hrvatskoj prisutan trend smanjenja kriminaliteta, ipak kriminalitet kao najistaknutiji problem ističe 16,8 posto građana na nacionalnoj razini, a 11,1 posto na lokalnoj razini (Franc, Ivčić, Šakić, 2007). Objašnjenje zabrinutosti građana može se, s jedne strane, tražiti u medijima koji ekscesivno i tendenciozno prikazuju nasilje i kriminal, ali s druge strane, u zaostacima rata, prisutnosti organiziranog i rasprostranjenog kriminaliteta.

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (MUP) i Program Ujedinjenih naroda za razvitak (UNDP) od 2006. godine surađuju na projektima sigurnosti građana. Rezultat te suradnje bilo je i prikupljanje velikih količina nezakonitog oružja, streljiva i eksplozivnih naprava. Osim toga, nastojala se povećati percepcija sigurnosti među građanstvom te poboljšati komunikacija lokalne zajednice i policije.

Tijekom treće godine uspješne suradnje, 2008. godine, potpisan je projekt DfD (engl. *Destruction for Development Project Agreement*) između MUP-a i UNDP-a pod mandatom Vlade RH, a koji obuhvaća tri glavna cilja: kontrolu naoružanja, prevenciju nasilja te sigurnost zajednice.

Svjesni činjenice kako je percepcija javnog mnijenja o sigurnosti neophodna polazna točka za uspostavu, odnosno održivost učinkovita policijskog djelovanja ili strategije policije, temeljem spomenutog sporazuma i kao rezultat zajedničke suradnje provedeno je prvo veliko Nacionalno istraživanje javnog mnijenja o percepciji sigurnosti građana, postupanju policije te suradnji između policije i lokalne zajednice. Dobiveni rezultati trebali bi potaknuti potrebne promjene u općem pristupu policije prema pitanjima sigurnosti građana, a posebice pitanjima prevencije kriminaliteta.

5.1. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Ovo istraživanje ima tri cilja.

Prvi cilj je ustvrditi strukturu faktora koji opisuju komponente Strategije policija u zajednici te strukturu faktora koji definiraju doživljaj sigurnosti građana.

Drugi cilj istraživanja jest ustvrditi povezanost pojedinih komponenti Strategije policija u zajednici s doživljajem sigurnosti, odnosno percepciju straha od kriminala, percepciju rizika od kriminaliteta i njegove razine, kao i percepciju javnog nereda u Hrvatskoj.

Treći cilj je ustvrditi metrijska svojstva instrumenta Upitnik o percepciji sigurnosti građana, o postupanju policije te o suradnji između policije i lokalne zajednice, korištenog u istraživanju.

Specifični ciljevi istraživanja

Istraživanjem se temeljem ispitivanja javnog mnijenja u Hrvatskoj utvrđuje povezanost Strategije policija u zajednici, odnosno njezinih ključnih sastavnica, s doživljajem sigurnosti (strahom građana od kriminala, njihovom percepcijom količine kriminaliteta i rizika da postanu žrtve kaznenog djela te njihovom percepcijom javnog nereda). Istražuju se i razlike u komponentama Strategije policija u zajednici i komponentama doživljaja sigurnosti s obzirom na sociodemografska obilježja ispitanika.

Osim toga, istraživanjem se utvrđuje:

- percepcija sigurnosti među hrvatskom populacijom u mjestu u kojem stanuju,
- percepcija građana o pojedinim skupinama/pojavama koje mogu predstavljati problem u mjestu u kojem stanuju,
- percepcija građana o postupanju policije u mjestu u kojem stanuju,
- percepcija građana o uspješnosti rada policije u različitim područjima,
- suradnja građana s policijom i stupanj zainteresiranosti građana za češćim kontaktima s policijom,
- razlika u doživljaju sigurnosti i percepciji postupanja policije s obzirom na sociodemografska obilježja ispitanika,
- povezanost između percepcije postupanja policije i doživljaja sigurnosti.

5.2. HIPOTEZE

U skladu s navedenim ciljevima postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Pokazat će se faktori Strategije policija u zajednici, faktori koji definiraju doživljaj sigurnosti i sociodemografska obilježja te njihova struktura.

H2: Postoje statistički značajne razlike u komponentama Strategije policija u zajednici i komponentama doživljaja sigurnosti s obzirom na sociodemografska obilježja ispitanika.

H3: Postoji statistički značajna povezanost između komponenti Strategije policija u zajednici i varijabli koje se odnose na doživljaj sigurnosti - straha od kriminala, percepcije rizika i razine kriminaliteta i percepcije javnog nereda.

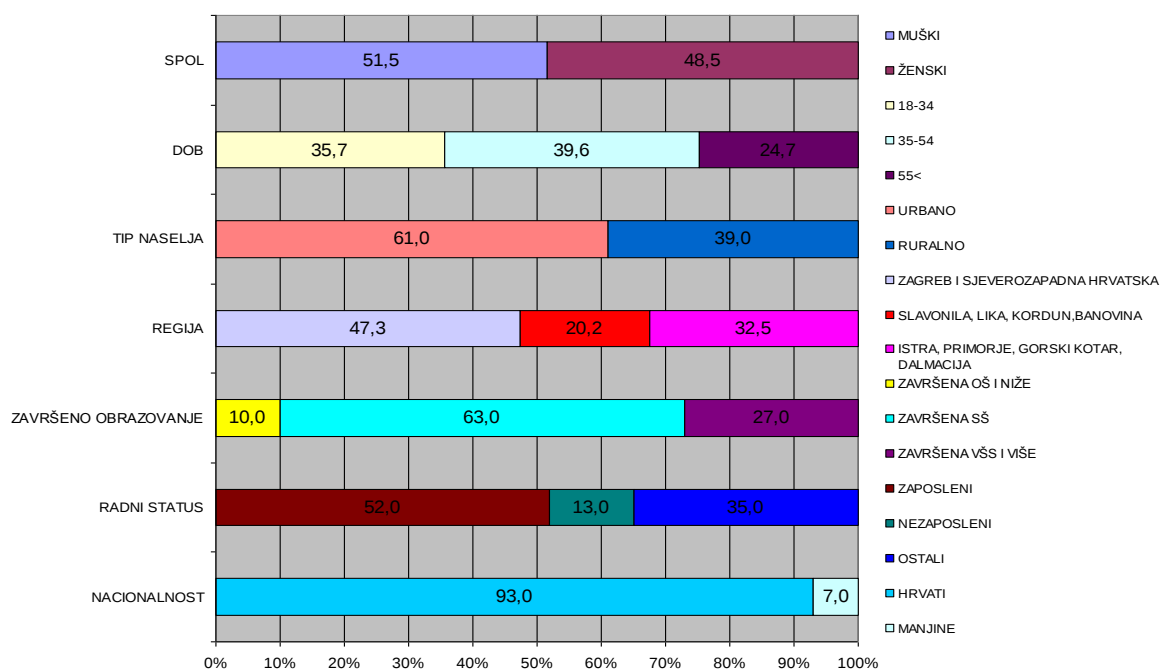
5.3. METODE RADA

5.3.1. Uzorak

Ovim istraživanjem obuhvaćeno je ukupno **1096 ispitanika starijih od 18 godina**.

Uzorak je bio reprezentativan prema županijama, veličini naselja, spolu i dobi. Na sljedećem grafikonu (grafikon 1) prikazana je struktura uzorka na kojem je provedeno ovo istraživanje prema najvažnijim demografskim varijablama.

Grafikon 1. Struktura ispitanika prema najvažnijim demografskim varijablama
N=1096

5.3.2. Anketni upitnik

U istraživanju je korištena anketa koja se kao postupak najčešće koristi u ispitivanju javnog mnijenja, odnosno stavova i mišljenja javnosti. Anketni upitnik izradila je skupina stručnjaka Ministarstva unutarnjih poslova RH i UN programa za razvitak na temelju multidimenzionalnog koncepta straha od kriminala (Gabriel i Greve, 2003) koji kao komponente za mjerenje dispozicijskog straha od kriminala koristi emocionalno/afektivnu, kognitivnu i ponašajnu komponentu.

U upitniku se uz varijable kojima se mjeri strah od kriminala nalaze i varijable kojima se mjere demografska obilježja, vidljivost policije, suradnja policije i građana, obaviještenost o policiji, procjena količine kriminala i remećenja javnog reda, javni nered, učinkovitost policije, problemi prisutni u policiji, stupanj povjerenja u institucije, prethodna viktimizacija i osobna ranjivost. Varijable sadržane u anketnom upitniku utemeljene su na ranije opisanim teorijskim modelima straha od kriminala.

Anketni upitnik sastoji se od 136 pitanja, odnosno tvrdnje, pri čemu je većina pitanja zatvorenog tipa (anketni upitnik: Prilog br. 1). Ponuđeni odgovori u upitniku nalaze se na nominalnoj, odnosno ordinalnoj skali pri čemu se odgovori koji se nalaze na nominalnoj skali prije svega odnose na demografska obilježja, razloge neprijavljivanja određenih događaja policiji, dio odgovora koji se odnose na kontakte ispitanika s policijom kao i odgovori koji se odnose na pitanja o informiranosti o policiji. Odgovori za sva ostala pitanja nalaze se na ordinalnoj skali s obzirom da se kroz ta pitanja želi ustvrditi stupanj (intenzitet) slaganja ili neslaganja ispitanika s tvrdnjom u anketnom upitniku.

Statistička obrada podataka provedena je na podacima prikupljenim dijelom upitnika koji se odnosi na doživljaj sigurnosti, djelovanje policije te suradnju između policije i lokalne zajednice, kao i na podacima koji se odnose na sociodemografska obilježja ispitanika (88 pitanja ili tvrdnji), dok podaci o prethodnoj viktimizaciji i povjerenju u institucije nisu korišteni.

U tablici 6 prikazana su polja istraživanja, pokazatelji rezultata i izvori informacija na temelju kojih se dolazi do rezultata.

Tablica 6. Polja istraživanja, pokazatelji rezultata i izvori informacija

POLJA ISTRAŽIVANJA	POKAZATELJI REZULTATA	IZVORI INFORMACIJA
DOŽIVLJAJ SIGURNOSTI	osjećaj sigurnosti građana: - kod kuće, - u susjedstvu. percepcija rizika od viktimizacije. percepcija količine kriminaliteta. percepcija javnog nereda.	ispitivanje javnog mnijenja - anketa
PERCEPCIJA DJELOVANJA POLICIJE	stavovi o policiji učinkovitost policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta vidljivost policije suradnja građana i policije	ispitivanje javnog mnijenja - anketa

Terensko istraživanje provela je agencija GfK Hrvatska, a u njemu su kombinirane dvije kvantitativne metode: telefonsko intervjuiranje i osobno intervjuiranje u kućanstvima.

Telefonskim anketiranjem (CATI) napravljeno je 2000 anketa, a osobnim intervjuiranjem (*face to face*) 2500 anketa. Oba su uzorka bila višestruko stratificirana i to prema sljedećim varijablama: županija, veličina naselja, spol i dob. To znači da su za svaku županiju postojale kvote prvo s obzirom na veličinu naselja, a onda unutar pojedine veličine naselja prema dobi i spolu.

Naselja, kao i osobe, birane su prema slučaju. Kod telefonskog intervjuiranja u računalu je ubačena velika količina telefonskih brojeva koji su se nasumce odabirali anketarima prilikom pozivanja ispitanika. Kod osobnog intervjuiranja u kućanstvima metodom slučaja odabrana su naselja u kojima se provodilo istraživanje. Istraživanje je provedeno u 207 točaka uzorka (naselja). Veličina naselja u ovom uzorku također je reprezentativna, što znači da je u svakoj županiji određen broj točaka (naselja) u kojima se provelo istraživanje na osnovi udjela stanovnika u svakoj kategoriji veličine naselja. U istraživanju je korištena sljedeća kategorizacija naselja: do 2000 stanovnika, od 2001 do 10000 stanovnika, od 10001 do 100000 stanovnika i više od 100001 stanovnika. U svakoj točki uzorka (naselju) anketirano je najviše 15 ispitanika. Svaki je anketar dobio za svaku točku uzorka kvote koje su se sastojale od točnog broja ispitanika po dobi i spolu. Osim toga, anketari su za svaku točku uzorka dobili naziv ulice (koja je odabrana metodom slučaja) od koje su počeli intervjuirati. Zatim su, prema standardnom pravilu GfK, tražili ispitanike u zadanim naseljima. Nakon provedenog terenskog ispitivanja i obrade podataka iz uzorka su izdvojeni oni ispitanici koji su dali odgovor na sva postavljena pitanja, kao i oni koji niti na

jedno pitanje nisu odgovorili „ne znam“ te je na taj način dobiven pročišćen uzorak od 1096 ispitanika. I ovaj uzorak pokazao je reprezentativnost prema svim sociodemografskim obilježjima.

5.3.3. Metode obrade podataka

Kako je potrebno ispitati metrijska svojstva upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice, podaci su obrađeni programom RTT7.stb (Dizdar, 1999). Za određivanje dijagnostičke valjanosti, odnosno latentne strukture upitnika, podaci su obrađeni programom za faktorsku analizu pod komponentnim modelom (Hotelling, 1933). Glavne komponente zadržat će se na temelju PB kriterija (Štalec, Momirović, 1971), a za dobivanje boljih projekcija varijabli na komponente izvršena je ortogonalna Varimax (Harris, Kaiser, 1964) i kosa Orthoblique (Kaiser, 1958) rotacija glavnih osi. PB kriterij (Momirović, Štalec, 1984) je jedan od najstrožih kriterija, ekstrakciju zaustavlja kada se iskoristi 95 posto valjane varijance manifestnih varijabli. Valjana varijanca određuje se iz traga matrice image kovarijance (Mejovšek, 2008). Prema tom kriteriju značajne su one glavne komponente koje objašnjavaju ukupnu varijancu varijabli.

Razlike između skupina ispitanika prema njihovim sociodemografskim obilježjima u strahu od kriminala, percepciji rizika i razine kriminaliteta, javnog nereda i komponentama Strategije policija u zajednici (postupanju policije i suradnji policije i lokalne zajednice) ispitane su diskriminacijskom analizom i to modelom robusne diskriminacijske analize (Nikolić, 1991).

Za ispitivanje povezanosti skupova varijabli koje definiraju percepciju djelovanja policije i doživljaj sigurnosti (strah od kriminala, percepciju rizika i razine kriminaliteta, percepciju javnog nereda) primijenjena je multivarijatna regresijska analiza, a potom i kvazikanonička korelacijska analiza (Momirović, Dobrić, Karaman, 1983 i 1984) kao alternativna metoda koja je manje osjetljiva na uzorke ispitanika opisane kategorijalnim varijablama.

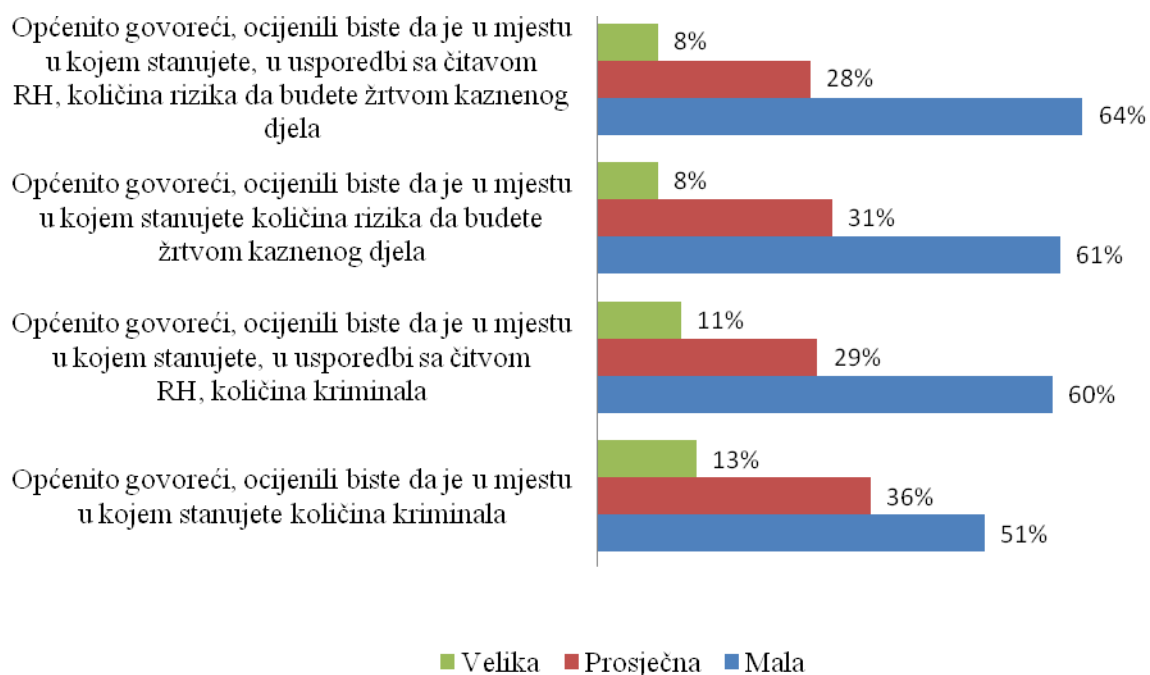
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

6. 1. DESKRIPTIVNA ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Prije prikaza rezultata faktorske analize slijedi pregled rezultata istraživanja dobivenih deskriptivnom analizom odgovora ispitanika na svih 88 pitanja ili tvrdnji.

Prvo se postavlja pitanje kakva je **percepcija razine kriminaliteta i rizika od viktimizacije prema procjeni građana Republike Hrvatske**. Da bi se to ustvrdilo, ispitanike se tražilo da procijene kriminalitet i rizik da postanu žrtve kažnjivog djela u svom mjestu/naselju stanovanja te da ih usporede s prosjekom Republike Hrvatske. Na to pitanje odgovor je prikazan u grafikonu 2 gdje su relativni udjeli odgovora ispitanika prema kategorijama 1-mala, 2-prosječna i 3-velika. Nešto više od polovine građana ocjenjuje kako je u njihovu mjestu stanovanja količina kriminaliteta mala, dok količinu kriminala velikom ocjenjuje 13 posto. Međutim, procijenjeni rizik da sâm ispitanik postane žrtvom kriminalnog djela ipak je manji (nešto manje od dvije trećine procjenjuje ga malim, a manje od desetine velikim).

Grafikon 2. Distribucija relativnih frekvencija – percepcija rizika od viktimizacije i razine kriminaliteta

Kad se ispitanike tražilo da iste procjene navedu u odnosu na prosjek Republike Hrvatske, dvije trećine ocjenjuju rizik da postanu žrtvom kažnjivog djela manjim u odnosu na prosjek, a 60 posto ocjenjuje količinu kriminala manjom u usporedbi s prosjekom na razini države. Ovdje se dobrim dijelom radi o posljedicama utjecaja medija na javno mnijenje. Informacije o kriminalu izvan područja stanovanja građani uglavnom dobivaju putem medija, što je razumljivo jer ta vrsta kriminala nije osobno iskustvo građana ili iskustvo osoba iz njihova životna okruženja. Medijski prikazi kriminala i općenito stanja u društvu pružaju znatno lošiju sliku od one koja je utemeljena na egzaktnim podacima i stvarnim događajima pa građani procjenjuju kako se to događa negdje drugdje u zemlji. Medijska slika kriminaliteta nije odraz stvarnosti jer mediji prema određenim kriterijima biraju koje će događaje prezentirati i koliko će medijskog prostora osigurati pojedinim događajima (Pollak, Kubrin, 2007). Ovi rezultati potvrđuju rezultate istraživanja o percepciji kriminaliteta kao znatno većeg problema na nacionalnoj nego na lokalnoj razini (Walker, Kershaw i Nicholas, 2006; Thorpe i Hall, 2009).

Nadalje, o **osjećaju sigurnosti** govore podaci u grafikonu 3, gdje su prikazane relativne frekvencije u kategorijama 1-izrazito nesigurno/uopće se ne mogu zaštititi, 2-uglavnom nesigurno/uglavnom se ne mogu zaštititi, 3-uglavnom sigurno/uglavnom se mogu zaštititi i 4-u potpunosti sigurno/u potpunosti se mogu zaštititi. Velika većina hrvatskih građana (92 posto) osjeća se sigurno kada su noću sami u svom stanu/kući. Nešto manji broj, ali i nadalje velika većina (85 posto), osjeća se sigurno i kad se noću kreće sama po susjedstvu. Osim osjećaja sigurnosti, ispitana je i percepcija osobnih mogućnosti samozaštite i zaštite svoje imovine u slučaju fizičkog napada. Rezultati pokazuju kako su ove procjene vrlo slične pri čemu je općenito mogućnost zaštite imovine u neznatno većoj mjeri izražena nego mogućnost zaštite samog sebe. Sasvim je razumljivo kako se ispitanici osjećaju sigurnije u vlastitom domu, nego izvan njega jer se strah od kriminala između ostalog može povezati i s strahom od stranaca (Borooah i Carcach, 1997, prema Doležalu, 2007) koje građani češće susreću na javnim prostorima, a i procjena mogućnosti obrane od napada veća je u vlastitome domu.

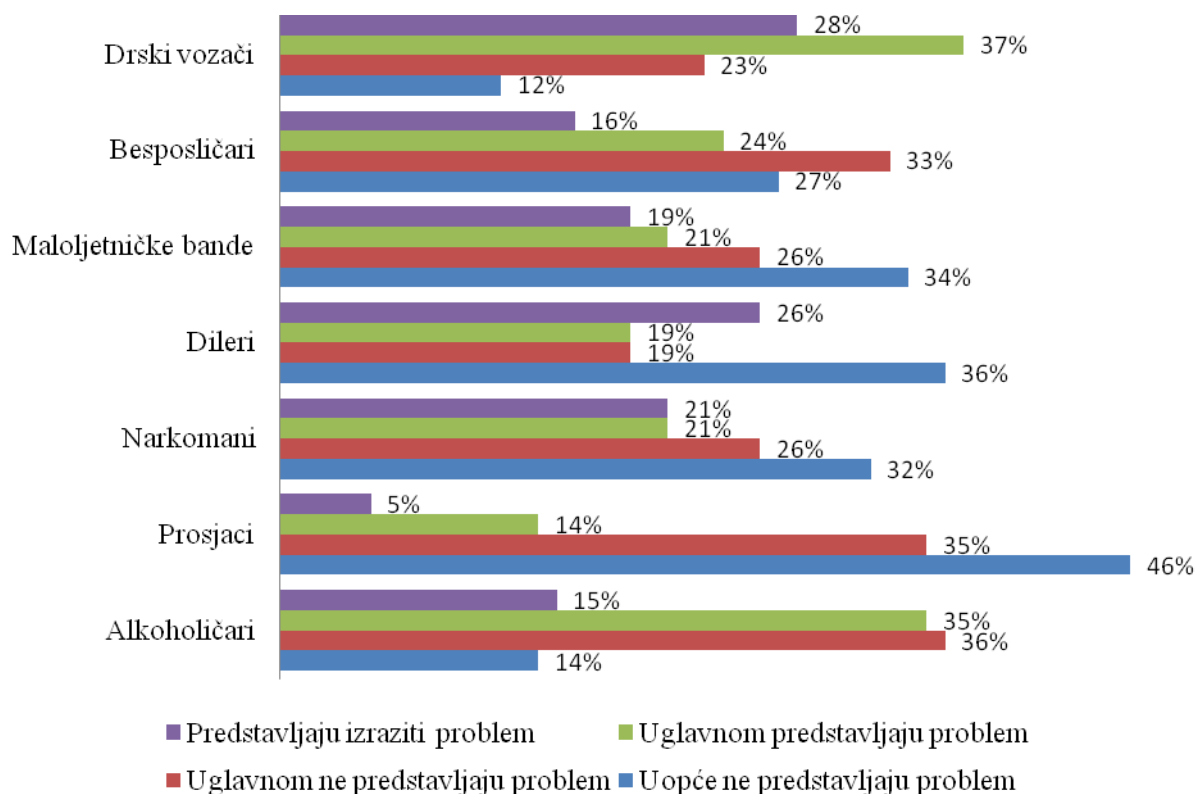
Više od dvije trećine građana (65 posto) vjeruje kako mogu sami sebe zaštititi od fizičkog napada, dok uvjerenje u mogućnost zaštite svoje imovine iskazuje nešto veći broj (66 posto). Percepciju nemogućnosti samozaštite/zaštite imovine iskazuje otprilike trećina ispitanika.

Grafikon 3. Distribucija relativnih frekvencija – Osjećaj sigurnosti i procjena mogućnosti samozaštite

Ispitalo se i **područje javnog nereda**, odnosno u kojoj mjeri građani Republike Hrvatske percipiraju **različite kategorije osoba problemom u mjestu stanovanja** (grafikon 4). Rezultati pokazuju kako su nedisciplinirani i drski vozači u najvećoj mjeri problem, odnosno na taj ih način percipira više od dvije trećine ispitanika (65 posto). Drugi najčešći problem su osobe pod utjecajem alkohola (što navodi 50 posto građana), a slijede prodavači droga i narkomani (45 posto odnosno 42 posto) te maloljetničke bande i besposličari mlađe dobi (40 posto). S druge strane, najmanji problem su prosjaci (19 posto). Zaključak je kako građanima više smetaju osobe devijantnog ponašanja (drski vozači i alkoholičari) s obzirom da se s takvom vrstom ponašanja susreću gotovo svakodnevno, a manje osobe kriminalnog ponašanja.

Grafikon 4. Distribucija relativnih frekvencija: U kojoj mjeri navedene kategorije osoba predstavljaju problem u mjestu/naselju gdje stanujete?

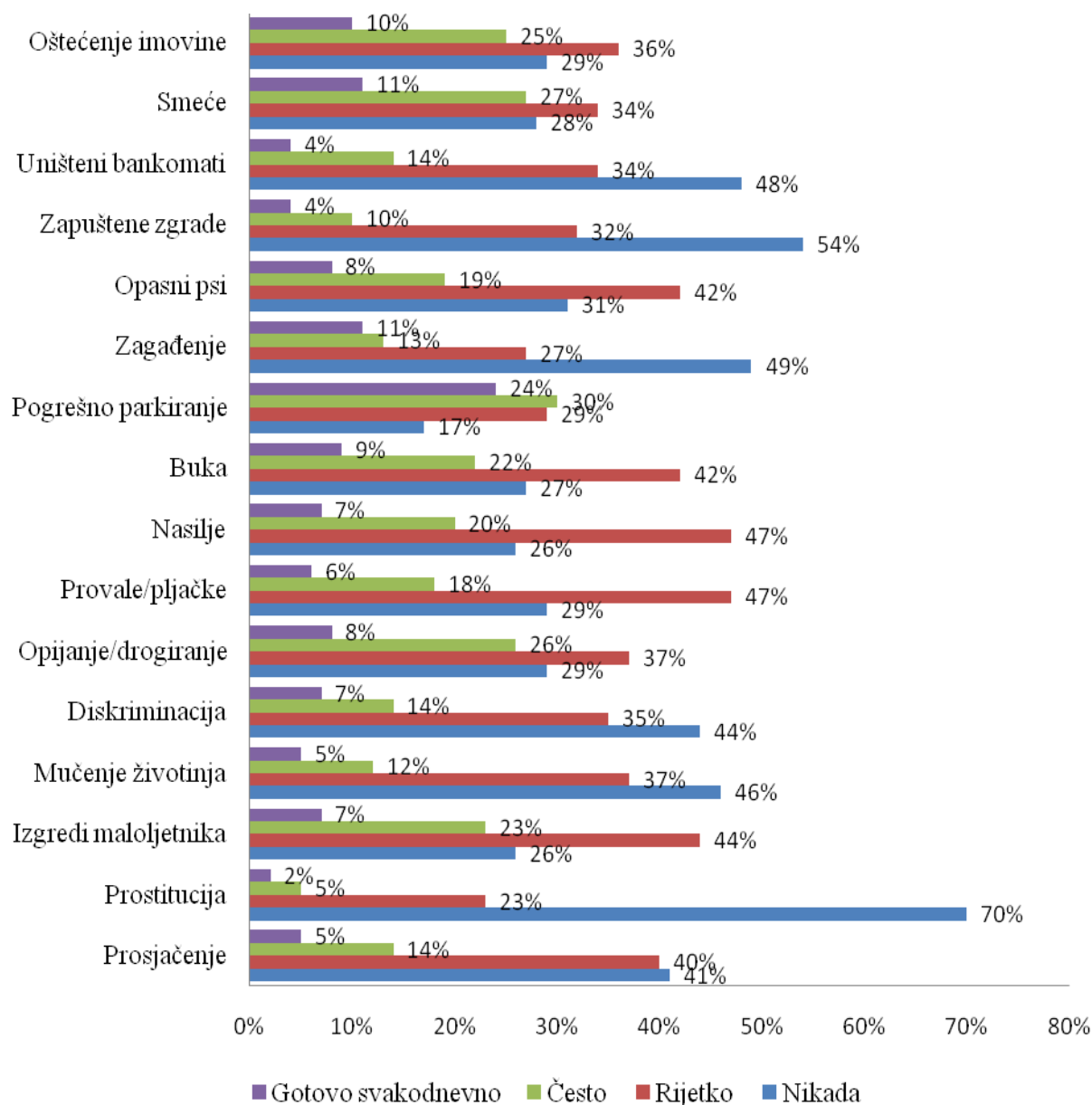

Osim percepcije u kojoj su mjeri različite kategorije osoba problem u mjestu/naselju stanovanja, ispitana je i **percepcija izraženosti problema javnog nereda vezanog uz različite pojave** (grafikon 5). Pogrešno i nepropisno parkiranje i zaustavljanje vozila najčešći je problem s kojim se ispitanici susreću – nešto više od polovine (54 posto) često se ili gotovo svakodnevno susreće s tim problemom. Slijede prljave ulice i zelene površine (problem s kojim se često/gotovo svakodnevno susreće više od trećine stanovništva), oštećenje privatne imovine i javnih dobara te opijanje i drogiranje na ulici više od trećine građana vidi kao problem (35 posto i 34 posto), noćna buka (31 posto), maloljetnički izgređi (30 posto) te opasni psi i nasilje među ljudima (svaki četvrti ispitanik). Prostitucija je najmanje izražen problem – s ovim se problemom većina (70 posto) nije nikada susrela u svom mjestu stanovanja. Na ovakvu percepciju ispitanika, kad su u pitanju negativne pojave u mjestu stanovanja te problematične kategorije osoba u najvećoj mjeri utječe njihovo osobno iskustvo u sredinama u kojima žive. Informacije o tome rijetko se prenose putem medija, međutim kako je riječ o ponašanjima koja se ponavljaju ili stalno prisutnim problemima u lokalnim zajednicama, građani ih, s obzirom na njihov intenzitet, češće ili rjeđe primjećuju, što dakako,

utječe na ugodnost života građana i njihovo zadovoljstvo sredinom u kojoj žive. Stoga je i razumljivo da građani često ili gotovo svakodnevno primjećuju one probleme i pojave koji su vezani uz fizički okoliš (nepropisno parkiranje, prljavi okoliš, oštećena javna dobra), dok se ponašanja koja utječu na eroziju društvenih odnosa i moralnih vrijednosti (prostitucija, diskriminacija, mučenje životinja, provale/pljačke i nasilje) rjeđe primjećuje.

Učestalo ponavljanje ponašanja kojima se narušava javni red, odnosno prisutnost nepoželjnih pojava i problematičnih kategorija osoba, građani doživljavaju kao prijetnju normativnom, ali i vrijednosnom sustavu, na koji se oni oslanjaju (Borovec, Cajner Mraović, 2010).

Grafikon 5. Distribucija relativnih frekvencija: Koliko se često javljaju navedene pojave u mjestu/naselju gdje stanujete?

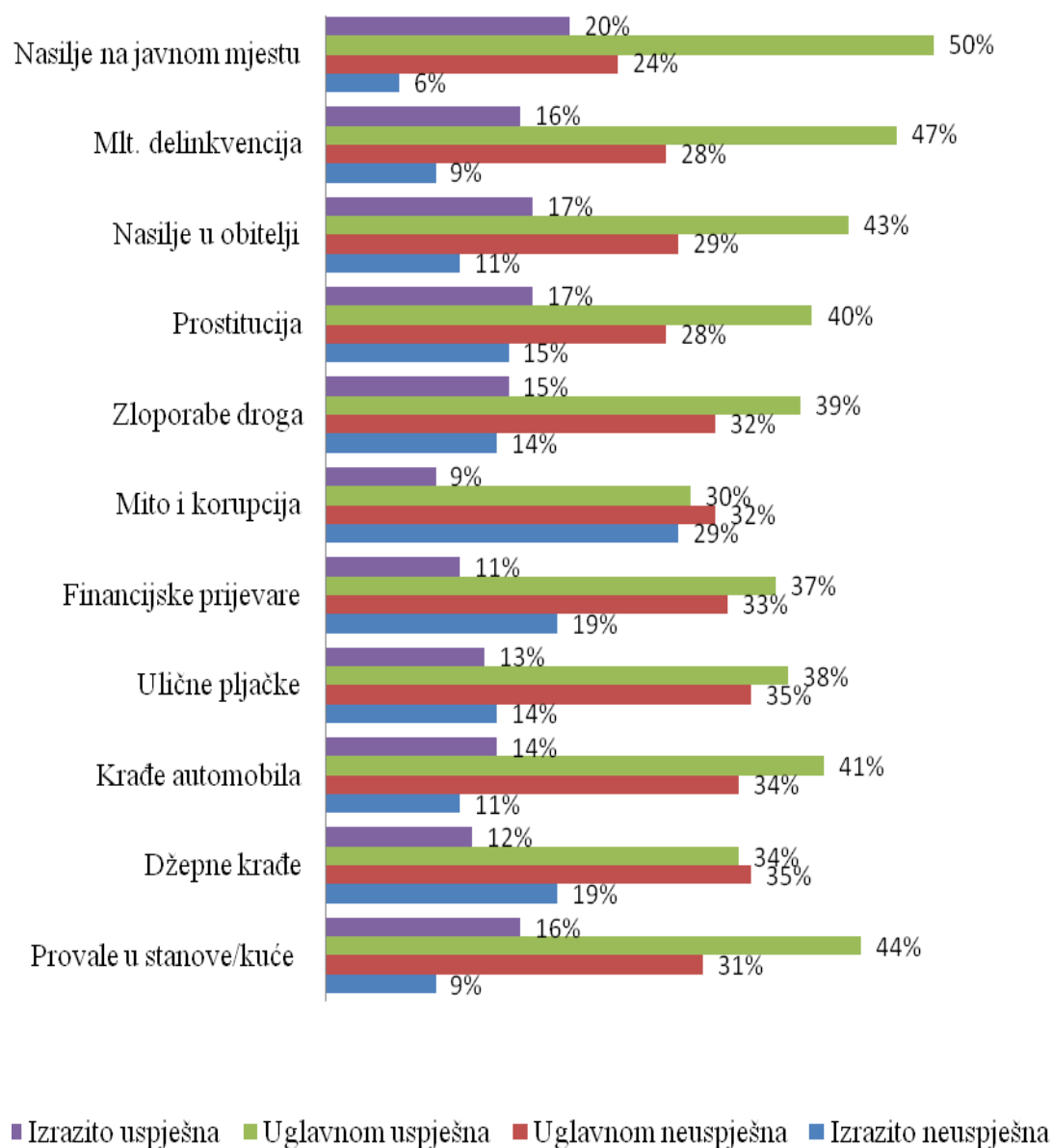
Istraživanjem su obuhvaćene i procjene građana Republike Hrvatske o policijskom djelovanju. Ispitalo se o **percepciji građana o uspješnosti policije u otkrivanju i sprječavanju pojedinih kriminalnih radnji** (grafikon 6 i grafikon 7).

Općenito govoreći, otkrivanje kriminalnih radnji ocjenjuje se manje ili jednako uspješnim kao i njegovo sprječavanje, a prosječne ocjene na skali slaganja od 1 do 4 kreću se od 2,3 do 3,0. Najveća uspješnost policije percipirana je u sprječavanju i otkrivanju nasilja na

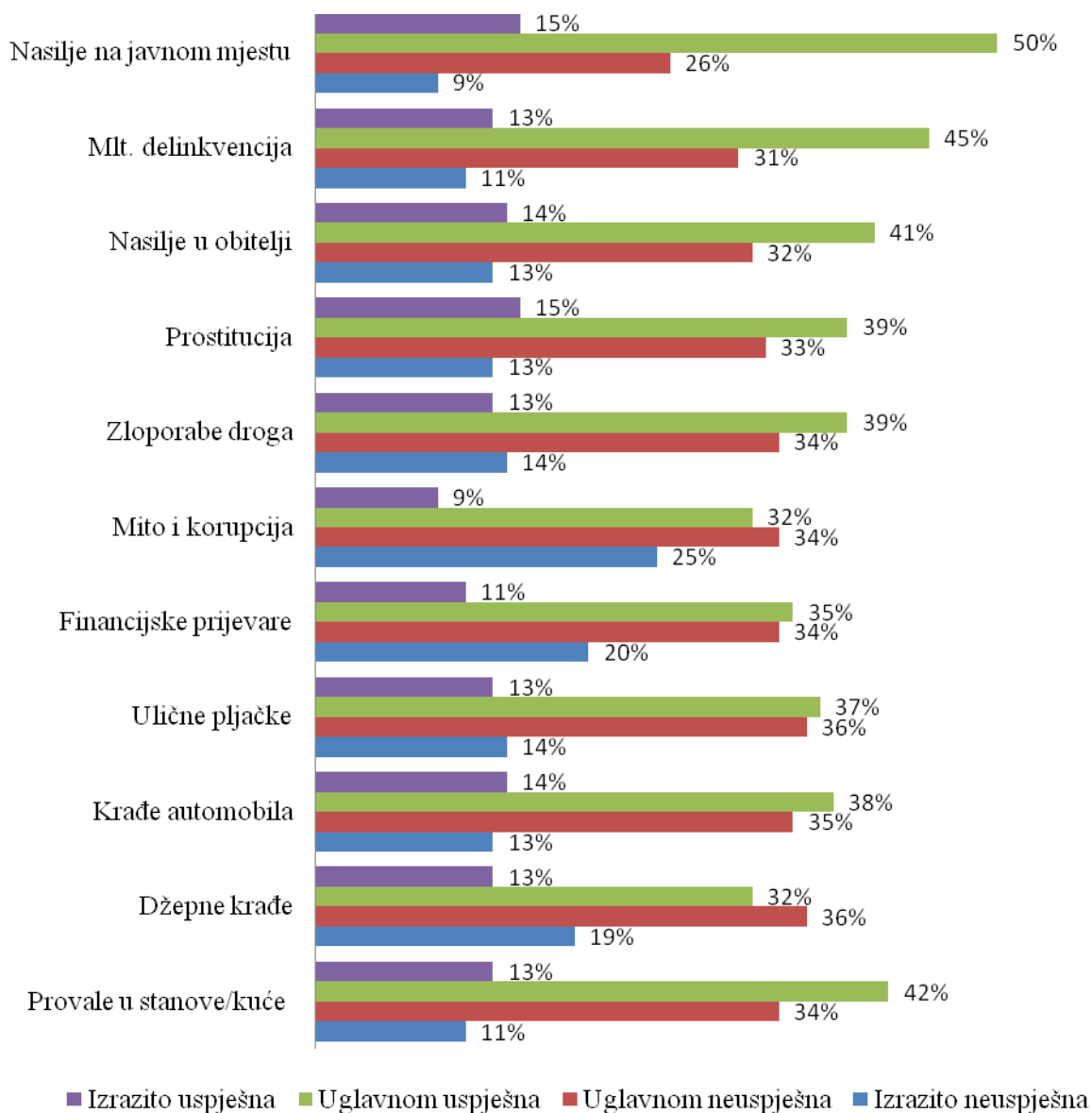
javnom mjestu, slijedi maloljetnička delikvencija, nasilje u obitelji te provale u stanove/kuće. Više od polovine ispitanika smatra kako je policija uspješna u sprječavanju i otkrivanju prostitucije, krađi automobila, zlouporabi droga te uličnih pljački, dok je nešto više od trećine ocjenjuje neuspješnom. S druge strane, više od polovine građana policiju ocjenjuje neuspješnom u sprječavanju i otkrivanju mita i korupcije te financijskih prijevara. Građani policiju najneučinkovitijom ocjenjuju kad je u pitanju otkrivanje mita i korupcije (61 posto). U usporedbi s ocjenama učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju drugih kaznenih djela, građani, kad su u pitanju financijske prijevare, mito i korupcija daju lošije ocjene. Nakon mita i korupcije ispitanici učinkovitost policije procjenjuju najlošije u otkrivanju i suzbijanju džepnih krađa. Više od polovine ispitanika smatra policiju uglavnom ili izrazito neuspješnom na tom polju.

Očekivano je da su procjene građana bolje kad je u pitanju rasprostranjeni kriminalitet nego kad je riječ o mitu i korupciji. Naime, prema istraživanju provedenom u Hrvatskoj (Franc, Ivčić, Šakić, 2007), uz nezaposlenost i siromaštvo, korupcija je sljedeći najznačajniji društveni problem na nacionalnoj i na lokalnoj razini. Prema istom istraživanju, unutar problema vezanih uz kriminal ili nasilje, relativno najveći udio građana ističe korupciju, a tek onda ostala područja kriminaliteta. Razumljivo je stoga da je ocjena policije u otkrivanju korupcije niža nego na ostalim poljima. Isto se odnosi i na procjenu učinkovitosti policije u sprječavanju kažnjivih radnji.

Grafikon 6. Distribucija relativnih frekvencija – Učinkovitost policije u otkrivanju kažnjivih radnji

Grafikon 7. Distribucija relativnih frekvencija – Učinkovitost policije u sprječavanju kažnjivih radnji

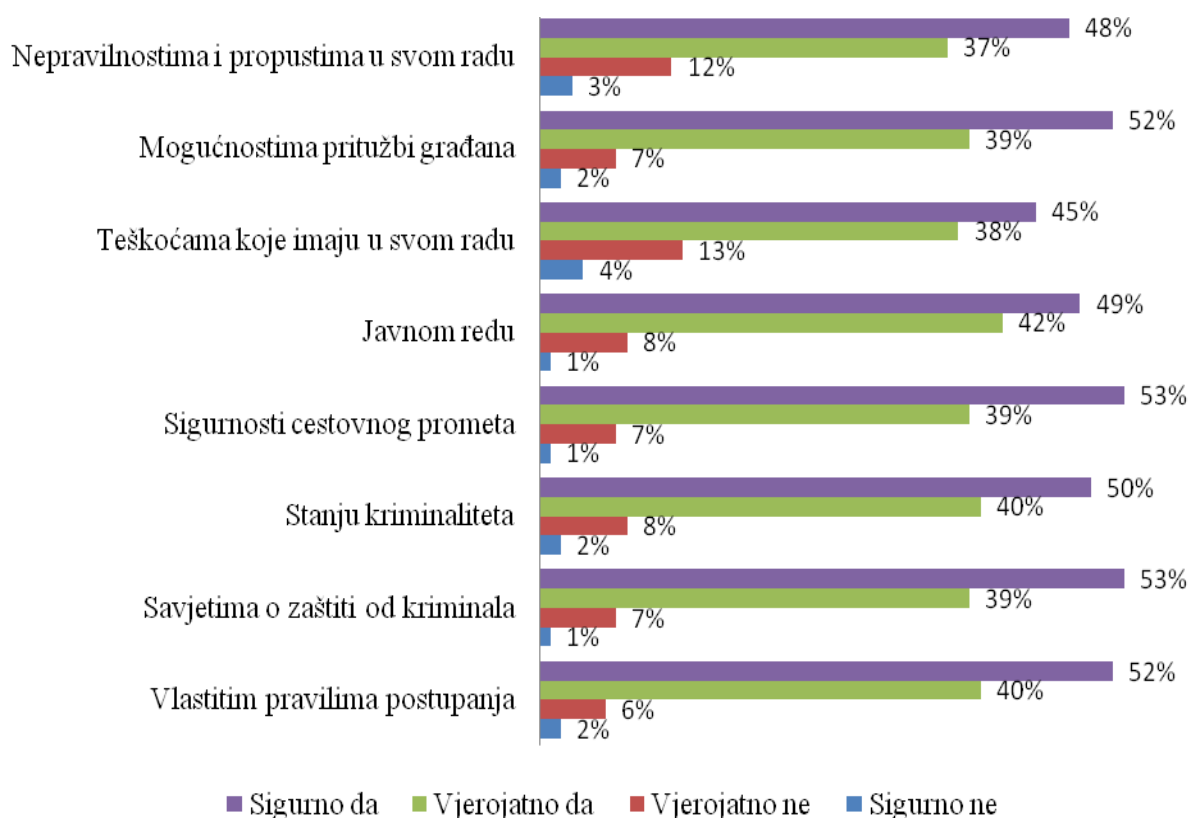
Sljedeće ispitivano područje postupanja policije jest **izvješćivanje građana**, koje je važna pretpostavka za transparentno policijsko djelovanje. Bez izvješćivanja građana o važnim pitanjima iz dijela policijskog djelovanja građani neće razumjeti niti podupirati policiju u njezinom radu. Stoga je ispitana i percepcija građana o potrebi većeg stupnja policijskog izvješćivanja javnosti o različitim pitanjima (grafikon 8).

Velika većina ispitanika općenito smatra kako bi policija trebala više obavješćivati javnost o svim ispitanim područjima – sigurnosti cestovnog prometa, savjetima o zaštiti od

kriminala, mogućnostima pritužbi građana i policijskim pravilima postupanja te stanju kriminaliteta i kršenjima javnog reda. U usporedbi s navedenim odrednicama, nepravilnosti i propusti u radu policije te teškoće s kojima se ona susreće u svom radu u nešto se manjoj mjeri percipiraju kao elementi o kojima bi policija trebala više izvješćivati javnost, međutim, većina smatra kako i o njima javnost treba biti u većoj mjeri obaviještena. Rezultati govore o izrazitoj potrebi građana za boljom obaviještenošću o svim poljima rada i djelovanja policije te potrebi da ih policija obznanjuje.

Grafikon 8. Distribucija relativnih frekvencija – **Obavješćivanje građana**

Smatrate li kako bi policija trebala više izvješćivati javnost o:

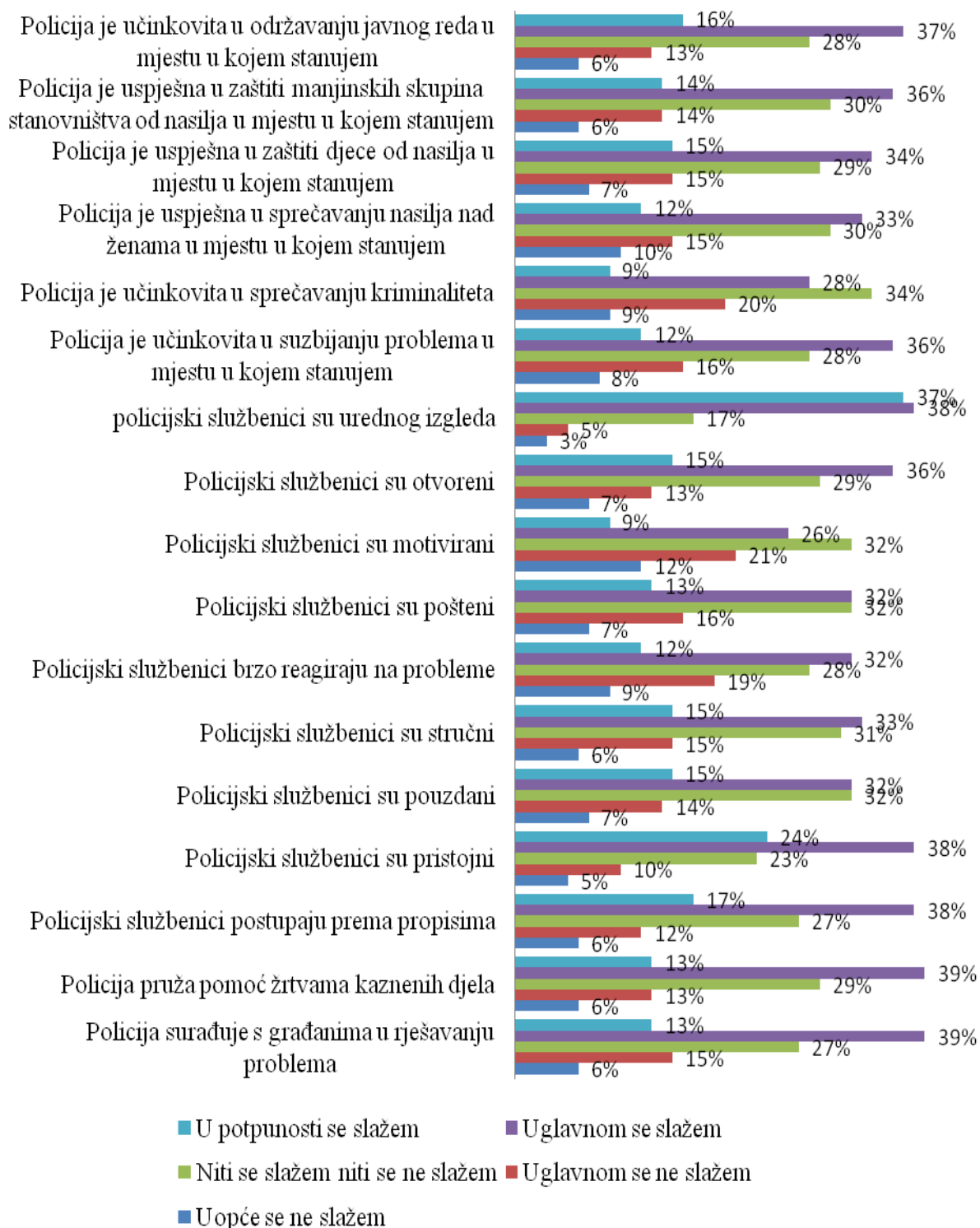

Nadalje, ispitan je **stav građana Hrvatske prema različitim radnjama i postupanjima policije** u njihovom mjestu/naselju stanovanja. Ukupno gledano, ocjene postupanja policije na različitim tvrdnjama nisu izrazito negativne, ali postoji prostor za poboljšanje (grafikon 9). Udio osoba koje daju negativne ocjene kreće se između desetine i trećine.

Velika većina hrvatskih građana smatra kako su policijski službenici urednog izgleda (grafikon 9). Dvije trećine percipira ih pristojnima, a nešto manji broj vjeruje kako policija postupi prema propisima te kako je policija učinkovita u održavanju javnog reda u mjestu u kojem stanuju, surađuje s lokalnim stanovništvom u rješavanju problema, pruža pomoć žrtvama kaznenih djela te kako su policijski službenici otvoreni prema građanima. S druge strane, tvrdnje koje izazivaju nešto niže razine slaganja jesu motiviranost policijskih službenika, učinkovitost u sprječavanju kriminala te brzina reagiranja na probleme. S preostalim tvrdnjama slaže se otprilike polovina ispitanika. Dakle, stavovi o policiji najlošiji su u dijelu koji se odnosi na policijsku reakciju i postupanje u vezi s kriminalitetom.

Grafikon 9. Distribucija relativnih frekvencija - Stavovi prema radnjama i postupanjima policije

Slaganje o različitim tvrdnjama o radnjama/postupanjima policije u naselju/mjestu stanovanja:

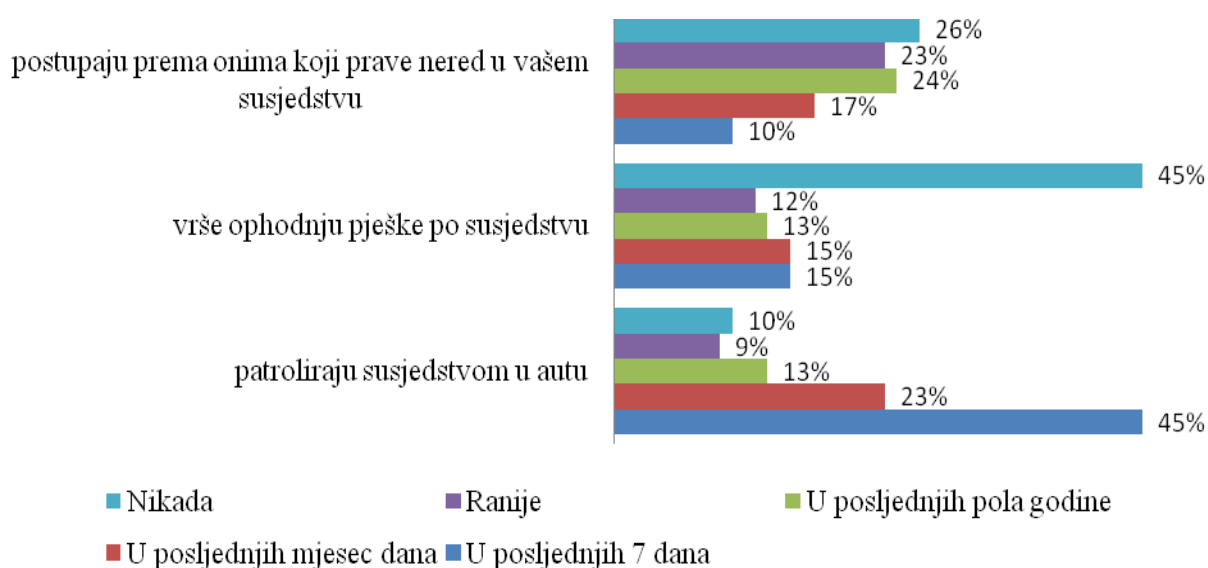

Osim iskustava s policijom, ispitana je i **vidljivost policijskog postupanja** (grafikon 10). Prema navodima ispitanika, ophodnja policijskih službenika službenim vozilom najčešća je primjećivana policijska aktivnost – unutar mjesec dana prije provedbe istraživanja zamijetilo ju je više od dvije trećine građana (od čega gotovo polovina unutar tjedan dana prije istraživanja), dok je u istom razdoblju pješačke ophodnje te postupanja prema osobama koje su pravile nered primijetila otprilike četvrtina ispitanika.

Valja naglasiti kako gotovo polovina građana nikada nije vidjela policijske službenike u svom susjedstvu kako ophode pješice. Četvrtina građana nikada nije vidjela postupanja prema osobama koje izazivaju nered. Kako je organizacija rada policije na ophodnim područjima većim dijelom zasnovana na policijskim auto-ophodnjama, a tek manjim dijelom na pješačkim ophodnjama, dobiveni rezultati su sasvim realni i očekivani.

Grafikon 10. Distribucija relativnih frekvencija – **Vidljivost policije**

Kad ste posljednji put u svom susjedstvu vidjeli policijske službenike da...

Ovim je istraživanjem ispitana i **suradnja policije i građana** te stavovi građana o budućoj suradnji s policijom (grafikon 11). Većina osoba (78 posto) koje su se susrele s policijom navode kako su dobili odgovore na svoja pitanja i očekivanu pomoć, dok otprilike petina izražava nezadovoljstvo posljednjim kontaktom s policijom.

Nešto više od četvrtine građana (28 posto) pomoglo je policiji pružanjem informacija u posljednjih godinu dana. Većina građana (72 posto) nije pomogla policiji na ovaj način, ali s

obzirom da velika većina (92 posto) navodi kako je voljna u budućnosti pomagati policiji, možemo pretpostaviti kako razlog nije nespremnost na pomoć već neposjedovanje odgovarajućih saznanja koja bi pomogla policiji, barem u većini slučajeva.

Većina ispitanika (86 posto) također misli kako je u svrhu održanja reda u njihovu mjestu stanovanja potrebno uspostaviti bližu suradnju i povezanost između lokalnog stanovništva i policije. Pritom dio njih ne misli kako bi osobno trebali pridonijeti uspostavi bolje suradnje i povezanosti. Naime, kad je riječ o osobnom susretanju s policijskim službenicima, građani su podijeljena mišljenja – otprilike polovina bi voljela češće imati priliku za takve susrete, druga polovina i ne. Na stav o potrebi osobnog uključivanja u suradnju i kontakte s policijom zasigurno utječe procjena osobnih kompetencija za takvu suradnju: građani koji procjenjuju kako su u nemogućnosti (prezaposlenost, pozna dob, bolest i sl.) ili da nemaju saznanja korisna za policiju, ne pokazuju spremnost za uključivanje u suradnju.

Grafikon 11. Distribucija relativnih frekvencija - **Suradnja građana i policije**

6.2. UTVRĐIVANJE FAKTORSKE VALJANOSTI UPITNIKA

Za donošenje suda o kvaliteti upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice bilo je potrebno, prije svega, ustvrditi što upitnik mjeri. Jedna od metoda za potvrđivanje valjanosti nekog mjernog instrumenta, odnosno predmeta mjerenja, svakako je faktorska analiza. U slučaju nedvojbenog prepoznavanja značajnih faktora smatra se da je instrument valjan jer se može definirati predmet njegova mjerenja.

U tom smislu u istraživanju je postavljena hipoteza H_1 koja glasi:

H_1 : Pokazat će se faktori Strategije policija u zajednici, faktori koji definiraju doživljaj sigurnosti i sociodemografska obilježja te njihova struktura.

U svrhu utvrđivanja valjanosti (latentne strukture) Upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice, prema procjeni građana Republike Hrvatske, provedena je faktorska analiza korištenog dijela upitnika. Upitnik ima 88 pitanja ili tvrdnji, pod komponentnim modelom, a učinjena je i kosa rotacija zadržanih glavnih komponenti.

Na temelju matrice korelacija koja sadrži Pearsonove koeficijente korelacije između 88 varijabli ekstrahirano je temeljem PB kriterija (Štalec i Momirović, 1971; Momirović i Štalec, 1984), ukupno deset značajnih komponenti. Svojstvene vrijednosti koje su i varijance svake zadržane komponente prikazane su u tablici 7. Deset zadržanih glavnih komponenti latentna su struktura upitnika, a sadrže 49,78 ili 56,58 posto ukupne varijance cjelokupnog prostora Upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice.

Tablica 7. Svojstvene vrijednosti matrice korelacija čestica Upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice

	Svojstvena vrijednost	Kumulativna varijanca	% zajedničke varijance
1.	21,56	21,56	24,50
2.	7,89	29,45	33,46
3.	5,25	34,70	39,43
4.	4,32	39,02	44,33
5.	2,32	41,34	46,98
6.	1,92	43,26	49,16
7.	1,82	45,08	51,24
8.	1,71	46,79	53,18

	Svojstvena vrijednost	Kumulativna varijanca	% zajedničke varijance
9.	1,56	48,35	54,96
10.	1,43	49,78	56,58
11.	1,29	51,07	58,05
12. ...	1,24...	52,31...	59,46...

Deset glavnih komponenti koje predstavljaju latentni prostor upitnika potrebno je identificirati i ako je moguće imenovati. Za identifikaciju glavnih komponenti, odnosno faktora, bilo je potrebno izvršiti ortogonalnu i kosu rotaciju tih komponenti. Poslije kose rotacije zadržanih komponenti izračunate su paralelne i ortogonalne projekcije svake varijable Upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice na ekstrahirane faktore. Paralelne projekcije varijabli na faktore predstavljaju matricu sklopa, a ortogonalne projekcije predstavljaju matricu strukture ili korelacije varijabli s faktorima. Za paralelne projekcije može se kazati kako su osjetljivije od ortogonalnih projekcija i one bolje izdvajaju one varijable koje su ključne za definiranje faktora, tzv. marker varijable (Mejovšek, 2008). Temeljem matrice sklopa ili paralelnih projekcija varijabli na faktore moguće je identificirati ekstrahirane faktore, odnosno definirati latentnu strukturu Upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice. U identifikaciji faktora svakako će pomoći i matrica korelacija varijabli s faktorima. Projekcije varijabli na ekstrahirane faktore prikazane su u tablici 8, a korelacije varijabli na ekstrahirane faktore u tablici 9.

Tablica 8. Projekcije varijabli na faktore, odnosno matrica sklopa

Varijable	Komun. varijabli	Paralelne projekcije varijabli na faktore									
		Fak 1	Fak 2	Fak 3	Fak 4	Fak 5	Fak 6	Fak 7	Fak 8	Fak 9	Fak 10
RIZIK MJESTO	0,59							0,70			
RIZIK RH	0,72							0,85			
OSJEĆAJ SIGURNOSTI (SUSJEDSTVO)	0,58					0,64					
OSJEĆAJ SIGURNOSTI (KUĆA)	0,52					0,69					
SAMOZAŠTITA (NAPAD)	0,67					0,81					
SAMOZAŠTITA IMOVINA	0,63					0,81					
KRIMINAL MJESTO	0,64							0,71			
KRIMINAL RH	0,73							0,84			
ALKOHOLIČARI	0,52								0,72		
PROSJACI	0,32								0,33		
NARKOMANI	0,74								0,88		
DILERI	0,75								0,84		
MLT. BANDE	0,70								0,80		

Varijable	Komun. varijabli	Paralelne projekcije varijabli na faktore									
		Fak 1	Fak 2	Fak 3	Fak 4	Fak 5	Fak 6	Fak 7	Fak 8	Fak 9	Fak 10
BESPOSLIČARI	0,47								0,67		
DRSKI VOZAČI	0,44								0,54		
PROSJAČENJE	0,41		0,56								
PROSTITUCIJA	0,49		0,68								
IZGREDI MLT.	0,61		0,63								
MUČENJE ŽIVOTINJA	0,44		0,70								
DISKRIMINACIJA	0,48		0,66								
OPIJANJE/DROG.	0,58		0,66								
PROVALE /PLJAČKE	0,53		0,69								
NASILJE	0,56		0,73								
BUKA	0,35		0,58								
POG. PARKIRANJE	0,40		0,55								
ZAGAĐENJE	0,40		0,61								
OPASNI PSI	0,35		0,62								
ZAPUŠTENE ZGRRADE	0,56		0,73								
UNIŠTENI BANKOMATI	0,53		0,72								
SMEĆE	0,48		0,73								
OŠTEĆENJE IMOVINE	0,58		0,71								
AUTO-OPHODNJA	0,45									0,61	
PJEŠAČKA OPHODNJA	0,59									0,75	
INTERVERNIRA	0,60									0,77	
SURAĐUJE	0,62				0,72						
POMAŽE	0,52				0,75						
ZAKONITO POSTUPA	0,64				0,81						
PRISTOJNI	0,64				0,79						
POUZDANI	0,72				0,87						
STRUČNI	0,65				0,83						
BRZO REAGIRAJU	0,65				0,80						
POŠTENI	0,63				0,75						
MOTIVIRANI	0,57				0,79						
OTVORENI	0,62				0,79						
UREDNI	0,49				0,64						
SUZBIJAJU PROBLEME	0,65				0,74						
SPRJEČAVAJU KRIMINAL	0,63				0,72						
ŠTITE ŽENE	0,58				0,72						
ŠTITE DJECU	0,60				0,69						
ŠTITE MANJINE	0,61				0,76						
ODRŽAVAJU JAVNI RED	0,66				0,75						
RANIJE POMOGLI POLICIJI	0,17						- 0,38				
POMAGATI POLICIJI	0,51						- 0,68				
KONTAKTIRATI POLICIJU	0,36						- 0,48				
SUSRETATI POLICIJU	0,50						- 0,75				
SURADNJA GRAĐANI-POLICIJA	0,47						- 0,63				
PROVALE (OTKRIVANJE)	0,57	0,68									

Varijable	Komun. varijabli	Paralelne projekcije varijabli na faktore									
		Fak 1	Fak 2	Fak 3	Fak 4	Fak 5	Fak 6	Fak 7	Fak 8	Fak 9	Fak 10
DŽEPNE KRAĐE (OTKRIVANJE)	0,58	0,69									
KRAĐE VOZILA (OTKRIVANJE)	0,53	0,68									
PLJAČKE (OTKRIVANJE)	0,54	0,67									
FINANCIJSKE PRIJEVARE (OTKRIVANJE)	0,60	0,54									
MITO I KOR. OTKRIVANJE	0,59										0,46
DROGE (OTKRIVANJE)	0,50	0,64									
PROSTITUCIJA (OTKRIVANJE)	0,58	0,88									
OBITELJSKO NASILJE (OTKRIVANJE)	0,51	0,70									
MLT. DELINKVENCIJA (OTKRIVANJE)	0,57	0,80									
NASILE NA JAVNOM MJESTU (OTKRIVANJE)	0,57	0,81									
PROVALE (SPRJEČAVANJE)	0,63	0,68									
DŽEPNE KRAĐE (SPRJEČAVANJE)	0,64	0,76									
KRAĐE VOZILA (SPRJEČAVANJE)	0,61	0,66									
PLJAČKE (SPRJEČAVANJE)	0,65	0,69									
FINANCIJSKE PRIJEVARE (SPRJEČAVANJE)	0,71	0,59									
MITO I KORUPCIJA (SPRJEČAVANJE)	0,67										0,49
DROGE (SPRJEČAVANJE)	0,59	0,66									
PROSTITUCIJA (SPRJEČAVANJE)	0,64	0,86									
OBITELJSKO NASILJE (SPRJEČAVANJE)	0,58	0,73									
MLT. DELINKVENCIJA (SPRJEČAVANJE)	0,64	0,80									
NASILJE NA JAVNOM MJESTU SPRJEČAVANJE	0,62	0,81									
OBJEKTIVNO IZVJEŠĆIJE	0,46						- 0,42				
REDOVITO IZVJEŠĆUJE	0,44						- 0,43				
IZVJEŠĆUJE O PRAVILIMA POSTUPANJA	0,60			0,75							
SAVJETUJE ZAŠTITI KRIMINALA	0,64			0,78							

Varijable	Komun. varijabli	Paralelne projekcije varijabli na faktore									
		Fak 1	Fak 2	Fak 3	Fak 4	Fak 5	Fak 6	Fak 7	Fak 8	Fak 9	Fak 10
IZVJEŠĆUJE O STANJU KRIMINALA	0,67			0,80							
IZVJEŠĆUJE O SIGURNOSTI PROMETA	0,57			0,76							
IZVJEŠĆUJE O JAVNOM REDU	0,67			0,82							
IZVJEŠĆUJE O TEŠKOĆAMA U RADU	0,53			0,71							
MOGUĆNOSTI PRITUŽBI	0,63			0,78							
IZVJEŠĆUJE O PROPUSTIMA U RADU	0,59			0,78							

Tablica 9. Korelacije varijabli na faktore, odnosno matrica strukture

Varijable	Korelacije varijabli i faktora									
	Fak 1	Fak 2	Fak 3	Fak 4	Fak 5	Fak 6	Fak 7	Fak 8	Fak 9	Fak 10
RIZIK MJESTO							0,76			
RIZIK RH							0,84			
OSJEĆAJ SIGURNOSTI (SUSJEDSTVO)					0,71					
OSJEĆAJ SIGURNOSTI (KUĆA)					0,68					
SAMOZAŠTITA (NAPAD)					0,79					
SAMOZAŠTITA IMOVINA					0,77					
KRIMINAL MJESTO							0,79			
KRIMINAL RH							0,85			
ALKOHOLIČARI								0,69		
PROSJACI								0,44		
NARKOMANI								0,85		
DILERI								0,85		
MLT. BANDE								0,83		
BESPOSILIČARI								0,68		
DRSKI VOZAČI								0,59		
PROSJAČENJE		0,59								
PROSTITUCIJA		0,62								
IZGREDI MLT.		0,76								
MUČENJE ŽIVOTINJA		0,64								
DISKRIMINACIJA		0,67								
OPIJANJE/DROG.		0,75								
PROVALE /PLJAČKE		0,69								
NASILJE		0,72								
BUKA		0,56								
POG. PARKIRANJE		0,56								
ZAGADENJE		0,58								
OPASNI PSI		0,56								
ZAPUŠTENE ZGRRADE		0,70								
UNIŠTENI BANKOMATI		0,72								

Varijable	Korelacije varijabli i faktora									
	Fak 1	Fak 2	Fak 3	Fak 4	Fak 5	Fak 6	Fak 7	Fak 8	Fak 9	Fak 10
SMEĆE		0,66								
OŠTEĆNJE IMOVINE		0,75								
AUTO-OPHODNJA									0,61	
PJEŠAČKA OPHODNJA									0,75	
INTERVERNIRA									0,76	
SURAĐUJE				0,78						
POMAŽE				0,72						
ZAKONITO POSTUPA				0,79						
PRISTOJNI				0,77						
POUZDANI				0,84						
STRUČNI				0,80						
BRZO REAGIRAJU				0,80						
POŠTENI				0,78						
MOTIVIRANI				0,74						
OTVORENI				0,78						
UREDNI				0,62						
SUZBIJAJU PROBLEME				0,80						
SPRJEČAVAJU KRIMINAL				0,78						
ŠTITE ŽENE				0,74						
ŠTITE DJECU				0,75						
ŠTITE MANJINE				0,76						
ODRŽAVAJU JAVNI RED				0,79						
RANIJE POMOGLI POLICIJI						-0,33				
POMAGATI POLICIJI						-0,69				
KONTAKTIRATI POLICIJU						-0,56				
SUSRETATI POLICIJU						-0,68				
SURADNJA GRAĐANI-POLICIJA						-0,58				
PROVALE (OTKRIVANJE)	0,74									
DŽEPNE KRAĐE (OTKRIVANJE)	0,75									
KRAĐE AUTA OTKRIVANJE	0,71									
PLJAČKE OTKRIVANJE	0,73									
FINANCIJSKE PRIJEVARE (OTKRIVANJE)	0,64									
MITO I KORUPCIJA (OTKRIVANJE)										0,68
DROGE (OTKRIVANJE)	0,69									
PROSTITUCIJA (OTKRIVANJE)	0,74									
OBITELJSKO NASILJE (OTKRIVANJE)	0,69									
MLT. DELINKVENCIJA (OTKRIVANJE)	0,74									
NASILE NA JAVNOM MJESTU (OTKRIVANJE)	0,70									
PROVALE (SPRJEČAVANJE)	0,77									
DŽEPNE KRAĐE (SPRJEČAVANJE)	0,78									
KRAĐE AUTA (SPRJEČAVANJE)	0,77									
PLJAČKE (SPRJEČAVANJE)	0,79									

Varijable	Korelacije varijabli i faktora									
	Fak 1	Fak 2	Fak 3	Fak 4	Fak 5	Fak 6	Fak 7	Fak 8	Fak 9	Fak 10
FINANCIJSKE PRIJEVARE (SPRJEČAVANJE)	0,76									
MITO I KORUPCIJA (SPRJEČAVANJE)										0,71
DROGE (SPRJEČAVANJE)	0,74									
PROSTITUCIJA (SPRJEČAVANJE)	0,79									
OBITELJSKO NASILJE (SPRJEČAVANJE)	0,75									
MLT. DELINKVENCIJA (SPRJEČAVANJE)	0,79									
NASILJE NA JAVNOM MJESTU (SPRJEČAVANJE)	0,76									
OBJEKTIVNO IZVJEŠĆUJE						-0,50				
REDOVITO IZVJEŠĆUJE						-0,50				
IZVJEŠĆUJE O PRAVILIMA POSTUPANJA			0,77							
SAVJETUJE ZAŠTITI KRIMINALA			0,79							
IZVJEŠĆUJE O STANJU KRIMINALA			0,81							
IZVJEŠĆUJE O SIGURNOSTI PROMETA			0,75							
IZVJEŠĆUJE O JAVNOM REDU			0,81							
IZVJEŠĆUJE O TEŠKOĆAMA U RADU			0,70							
MOGUĆNOSTI PRITUŽBI			0,79							
IZVJEŠĆUJE O PROPUSTIMA U RADU			0,75							

Promatraju li se paralelne projekcije varijabli na **prvi faktor (Fak1)** može se uočiti kako na prvi faktor velike pozitivne projekcije (tablica 8) ima 20 varijabli koje se odnose na ispitivanje percepcije učinkovitosti policije u sprječavanju i otkrivanju pojedinih vrsta kaznenih djela. Ostale varijable imaju male, dijelom pozitivne, dijelom negativne, projekcije na prvi faktor. Najviše pozitivne projekcije s ovim faktorom imaju varijable „PROSTITUCIJA OTKRIVANJE i PROSTITUCIJA SPRJEČAVANJE“ (od 0,88 i 0,86), zatim „NASILJE NA JAVNOM MJESTU OTKRIVANJE i NASILJE NA JAVNOM MJESTU SPRJEČAVANJE“ (otkrivanje nasilja na javnom mjestu i sprječavanje nasilja na javnom mjestu od 0,81 i 0,81). Varijable „FINANCIJSKE PRIJEVARE OTKRIVANJE i FINANCIJSKE PRIJEVARE SPRJEČAVANJE“ imaju najniže projekcije (0,54 i 0,59) od svih 20 varijabli, a njihove projekcije su srednje visine. Zanimljivo je kako dvije varijable

koje se također odnose na otkrivanju i sprječavanje kaznenih djela imaju niske projekcije na prvi faktor, a projekcije srednje veličine na deseti faktor. To su varijable koje se odnose na otkrivanje i sprječavanje mita i korupcije. Na temelju dobivenih podataka vidi se da se radi o faktoru **percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta**. Matrica korelacija varijabli na faktore potvrđuje ovu interpretaciju.

U interpretaciji drugog faktora može se zaključiti kako 16 varijabli koje pokrivaju područje problematičnih pojava koje ugrožavaju javni red (prosjačenje, prostitucija, maloljetnički izgredi, mučenje životinja, nasilje, buka pogrešno parkiranje i drugo) imaju najveće (pozitivne) projekcije na **drugi faktor (Fak2)** koje se kreću od 0,55 za varijablu „pogrešno i nepropisno parkiranje i zaustavljanje vozila“ (POG. PARKIRANJE) do 0,73 za varijable „SMEĆE, ZAPUŠTENE ZGRADE i NASILJE“ (prljavština i smeće na ulicama, razrušene i napuštene zgrade u kojima se okupljaju beskućnici, narkomani, delinkventi te nasilje među ljudima - tučnjave, vrijeđanja, prijetnje...). Sve ostale varijable imaju male i zanemarive projekcije na prvi faktor. Matrica korelacija podržava prethodnu interpretaciju faktora. Stoga se ovaj faktor može definirati kao **javni nered povezan s nepoželjnim pojavama**.

Treći je faktor (Fak3) definiran s osam varijabli kojima se ispituje potreba za policijskim izvješćivanjem u nekim područjima sigurnosti i policijskih mjerodavnosti. Svih osam varijabli ima visoke projekcije na treći faktor, od 0,71 „IZVJEŠĆUJE O TEŠKOĆAMA U RADU“- Smatrate li da policija treba više izvještavati o poteškoćama koje ima u svom radu, do 0,82 „IZVJEŠĆUJE O JAVNOM REDU“ - Smatrate li da policija treba više izvještavati o javnom redu. Pregledom matrice ortogonalnih projekcija vidi se da visoke pozitivne korelacije s trećim faktorom imaju samo spomenute varijable te nema dvojbe da se radi o faktoru **informiranje građana od strane policije**.

Maksimalne projekcije na **četvrti faktor (Fak4)** ima 17 varijabli kojima se ispituje stav građana prema različitim radnjama i postupanjima policije u njihovom mjestu/naselju stanovanja. Projekcije tih varijabli su pozitivne i visoke obzirom da iznose 0,64 i više, dok su projekcije svih ostalih varijabli niske. Najviše projekcije na treći faktor imaju varijable: („POUZDANI“) policijski službenici su pouzdani (na njih se možeš uvijek osloniti) – 0,87, („STRUČNI“) policijski službenici su stručni – 0,83, („ZAKONITO POSTUPA“) policijski službenici postupaju prema propisima – 0,81, i („BRZO REAGIRAJU“) policijski službenici brzo reagiraju na probleme – 0,80. Na temelju prikazane strukture trećeg faktora

najprimjerenije je taj faktor imenovati **stavovi prema policiji**, a ovakvu interpretaciju potvrđuje i matrica ortogonalnih projekcija.

Peti faktor (Fak5) definiraju četiri varijable koje pokrivaju prostor osjećaja sigurnosti i procjene mogućnosti samozaštite. Paralelne projekcije ovih varijabli na peti faktor kreću se od 0,64 kod varijable „U kojoj mjeri se osjećate sigurnim kada se noću krećete sami u vašem susjedstvu?“ („OSJEĆAJ SIGURNOSTI SUSJEDSTVO“) do 0,81 kod varijabli „SAMOZAŠTITA NAPAD“ i „SAMOZAŠTITA IMOVINA“ („U kojoj mjeri smatrate da se sami možete zaštititi od fizičkog napada?“ te „U kojoj mjeri smatrate da možete zaštititi svoju imovinu?“). Temeljem navedenog može se zaključiti da drugi faktor predstavlja **strah od kriminala** prema procjenama hrvatskih građana, odnosno afektivni doživljaj sigurnosti. Naime, kriminološka interpretacija nesigurnosti jest strah od kriminala (Sessar, 2008).

Na **šesti faktor (Fak6)** najveće projekcije ima pet varijabli koje se odnose na suradnju policije i građana te stavove građana o budućoj suradnji s policijom. Ove projekcije su negativne i kreću se od -0,38 za varijablu „RANIJE POMOGLI POLICIJI“ („Jeste li u posljednjih 12 mjeseci pomogli policiji – dali joj informacije koje policija traži od građana?“) do -0,75 za varijablu „SUSRETATI POLICIJU“ („Biste li voljeli češće imati priliku susretati se s policijskim službenikom i biti s njim u kontaktu“). Negativne i srednje projekcije (-0,42 i -0,43) na ovaj faktor imaju i dvije varijable koje ispituju percepciju građana o objektivnosti i redovitosti izvještavanja policije („OBJEKTIVNO OBAJEŠTAVA“ te „REDOVITO OBAJEŠTAVA“). Sve druge varijable imaju niske projekcije na šesti faktor. Kako interpretaciju šestog faktora, izvedenu na temelju matrice sklopa, potvrđuju i ortogonalne projekcije varijabli na faktore, ovaj faktor može se identificirati kao **suradnja građana i policije** jer pokazuje i opisuje njihovu međusobnu interakciju.

Četiri varijable imaju najveće projekcije na **sedmi faktor (Fak7)**. One se kreću od 0,70 za varijablu „količina rizika da budete žrtvom kažnjivog djela u mjestu/naselju stanovanja“ (RIZIK MJESTO) do 0,85 za RIZIK RH („Rizik da budete žrtvom kažnjivog djela u mjestu/naselju stanovanja u usporedbi sa čitavom RH“). Na temelju navedenog može se zaključiti kako sedmi faktor tvori varijable koje pokrivaju prostor percepcije količine kriminaliteta i ocjene rizika od kriminaliteta. To znači da sedmi faktor predstavlja **percepciju rizika i razine kriminaliteta** u Republici Hrvatskoj te se odnosi na kognitivni doživljaj sigurnosti.

Osmi faktor (Fak8) definira varijable koje pokrivaju prostor problematičnih kategorija osoba koje potiču javni nered. Dakle, radi se o javnom neredu kao društvenom

poremećaju uzrokovanom različitim kategorijama osoba: osobama pod utjecajem alkohola, prosjacima, narkomanima, prodavačima droga, maloljetničkim bandama, mladima koji besposličare i nediscipliniranim i drskim vozačima. Projekcije svih varijabli na osmi faktor su pozitivne, a najnižu paralelnu projekciju od ovih spomenutih varijabli na osmi faktor ima varijabla „PROSJACI“ 0,33, a najveću „NARKOMANI“ od 0,88. Sličan rezultat vidi se i u korelacijama varijabli javnog nereda uzrokovanog različitim kategorijama osoba s osmim faktorom, a kreću se od srednjih do visokih korelacija i statistički su značajne. Zaključak je kako osmu dimenziju, odnosno faktor, čini **javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba**. Prisutnost i vidljivost takvih osoba u zajednici, čije ponašanje se smatra neprihvatljivim i antisocijalnim također se negativno reflektira na samu zajednicu i doživljaj sigurnosti kod građana.

Najveće projekcije na **deveti faktor (Fak9)** imaju tri varijable kojima se ispituje vidljivost policije u njezinim postupanjima. Te su projekcije pozitivne i visoke. Iznose 0,61 za varijablu „AUTO-OPHODNJA“ („Kada ste posljednji puta u vašem susjedstvu vidjeli policijske službenike da ophode službenim vozilom?“), 0,75 za varijablu „PJEŠAČKA OPHODNJA“ („Kad ste posljednji puta u vašem susjedstvu vidjeli policijske službenike da ophode pješice?“) te 0,77 za varijablu „INTERVENIRA“ („Kada ste posljednji puta u vašem susjedstvu vidjeli policijske službenike da postupaju prema onima koji prave nered?“). Sve ostale projekcije na ovaj faktor su izrazio niske, izuzev nešto viših, ali negativnih projekcija varijabli „OBJEKTIVNO IZVJEŠTAVA“ i „REDOVITO IZVJEŠTAVA“ (izvještava li policija javnost objektivno te izvještava li policija javnost redovito) – 0,25 i -0,30. Međutim, spomenute dvije varijable imaju nešto više projekcije na šesti faktor. Deveti faktor može se imenovati kao **vidljivost policije**.

Maksimalne projekcije na **deseti faktor (Fak10)** imaju dvije varijable koje se odnose na učinkovitost policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije. Ove projekcije su pozitivne i srednje (0,46 i 0,49) za varijable „MITO I KORUPCIJA OTKRIVANJE“ te „MITO I KORUPCIJA SPREČAVANJE“ („Koliko uspješnom smatrate policiju u mjestu/naselju u kojem stanujete u njezinom otkrivanju mita i korupcije?“; „Koliko uspješnom smatrate policiju u mjestu/naselju u kojem stanujete u njezinom sprječavanju mita i korupcije?“). Ove varijable imaju također pozitivne, srednje projekcije na prvi faktor (0,39 i 0,47), ali one su niže od njihovih projekcija na deseti faktor. To potvrđuje i matrica ortogonalnih projekcija. Na temelju ovakvih rezultata deseti faktor se može identificirati kao **percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije**. Izdvajanju

ovog faktora sasvim sigurno je pridonijela činjenica što je korupcija izrazita i istaknuta pojava u društvu.

Interkorelacija faktora (tablica 10) pokazuje kako se može prihvatiti navedena interpretacija faktora. Međusobno visoke korelacije (0,63) dobivene su između faktora percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta (Fak1) i stavovi prema policiji (Fak4), što je i očekivano, jer se procjena stavova građana odnosi na različite radnje i postupanja policije, pa tako i na učinkovitost policije u različitim poljima djelovanja, što uključuje i sprječavanje kriminaliteta. Relativno visoke međusobne korelacije dobivene su među faktorima percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta (Fak1) i percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije (Fak10), 0,51. To je razumljivo jer se oba faktora odnose na uspješnost policije u otkrivanju i sprječavanju različitih kriminalnih radnji. Nešto niže, negativne, ali ipak statistički značajne korelacije, postoje i između Fak1 (percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta) i Fak2 (-0,33), Fak6 (-0,22), Fak7 (-0,23) i Fak8 (-0,26), koji predstavljaju javni nered povezan s nepoželjnim pojavama, suradnju građana i policije, percepciju rizika i razine kriminaliteta te javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba. Svi spomenuti faktori, osim suradnje građana i policije, predstavljaju kognitivni doživljaj sigurnosti te je stoga očekivana povezanost s percepcijom učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta. Razumljivo da Fak2 (javni nered povezan s nepoželjnim pojavama) pozitivno i najznačajnije korelira s preostale dvije komponente kognitivne percepcije sigurnosti - percepcijom rizika i razine kriminaliteta (Fak7 i Fak8). Ove korelacije iznose 0,49 i 0,62. Nešto niže negativne korelacije drugog faktora dobivene su u odnosu na stavove o policiji (Fak4) i strah od kriminala (Fak5), -0,37 i -0,30. Objašnjenje leži u činjenici što javni nered predstavlja znakove u okolini (propadanje okoline, nedovoljno socijalne kontrole) koje građani povezuju s kriminalitetom, pa je i očekivana korelacija sa stavovima i strahom. Četvrti faktor (stavovi o policiji) značajno, ali negativno korelira s šestim (-0,39), sedmim (-0,27) i osmim (-0,31) faktorom (suradnja građana i policije, percepcija rizika i razine kriminaliteta i javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba). Građani svoje stavove o policiji grade, među inim, i na temelju interakcije s policijom, a spremnost na suradnju te zadovoljstvo kvalitetom suradnje uvelike ovisi o stavovima građana prema policiji. Stavovi o policiji također se donose i na temelju kognitivne procjene građana o sigurnosti. Strah od kriminala (Fak5) najznačajnije, negativno korelira također s faktorima koji predstavljaju kognitivnu percepciju sigurnosti (Fak2, -0,30, Fak7, -0,28 i Fak8, -0,26)

zato što kognitivna procjena utječe i na afektivni doživljaj sigurnosti. Razumljiva je stoga i značajna pozitivna korelacija percepcije rizika i razine kriminaliteta (Fak7) s obje komponente javnog nereda. (Fak2 i Fak8). Sve ostale korelacije među faktorima su niže, dijelom pozitivne, a dijelom negativne.

Rezultat koji pokazuje kako većina faktora značajno međusobno korelira govori u prilog tvrdni da *Upitnik za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice mjeri područja koja su međusobno značajno povezana.*

Tablica 10. Matrica interkorelacija faktora

Faktori	Fak1	Fak2	Fak3	Fak4	Fak5	Fak6	Fak7	Fak8	Fak9	Fak10
Fak1	1,00	-0,33	-0,07	0,63	0,20	-0,22	-0,23	-0,26	-0,13	0,51
Fak2		1,00	0,02	-0,37	-0,30	0,13	0,49	0,62	-0,09	-0,04
Fak3			1,00	-0,07	-0,01	-0,16	0,04	0,03	0,10	-0,21
Fak4				1,00	0,17	-0,39	-0,27	-0,31	-0,13	0,26
Fak5					1,00	-0,01	-0,28	-0,26	-0,11	0,04
Fak6						1,00	0,05	0,06	0,07	-0,02
Fak7							1,00	0,41	-0,02	-0,03
Fak8								1,00	-0,06	-0,02
Fak9									1,00	-0,10
Fak10										1,00

Nakon faktorizacije koja je provedena na prethodno opisani način (zajedno je faktorizirano svih 88 varijabli u svrhu provjere dobivenih rezultata), provedena je i faktorizacija kojom su posebno faktorizirane tri skupine varijabli:

- one koje pokrivaju prostor straha od kriminala i percepcije razine kriminaliteta – 8 varijabli;
- prostor javnog nereda – 23 varijable;
- prostor postupanja policije, suradnje policije i lokalne zajednice – 57 varijabli.

Odluka o ovakvoj analitičkoj strategiji, u kojoj su faktorske analize provedene na skupovima varijabli koje su konceptualno srodne jer odnose na srodna područja policije u zajednici, donesena je u svrhu testiranja prethodno opisanih rezultata.

Dobiveni rezultati gotovo u cijelosti potvrđuju rezultate dobivene jedinstvenom faktorizacijom svih varijabli. Sve varijable imaju najveće projekcije na iste faktore u oba

analitička pristupa faktorizaciji te kreiraju identične faktore, osim dviju varijabli: „FINANCIJSKE PRIJEVARE OTKRIVANJE“ i „FINANCIJSKE PRIJEVARE SPRJEČAVANJE“ („Koliko uspješnom smatrate policiju u mjestu/naselju u kojem stanujete u njezinom otkrivanju finansijskih prijevara?“ i „Koliko uspješnom smatrate policiju u mjestu/naselju u kojem stanujete u njezinom sprječavanju finansijskih prijevara“). Naime, kada su posebno faktorizirane varijable koje se odnose na postupanje policije te suradnju policije i lokalne zajednice, dvije su spomenute varijable imale pozitivne i srednje projekcije (0,60 i 0,64) na faktor percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije (Fak.10), a ne na percepciju učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta kao u prethodnoj faktorizaciji.

Temeljem provedenih analiza može se ustvrditi kako je latentna struktura upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice, suvisla, interpretabilna i u skladu s teorijskim konceptom straha od kriminala i djelovanja policije u zajednici. Dobiveni faktori također potvrđuju rezultate prethodnih istraživanja u kojima su također ekstrahirani faktori koji odgovaraju faktorima iz ovog istraživanja (Evans, Fletcher, 2000; Franklin, Franklin, 2008; Scarborough i sur., 2010; Rosenbaum i sur. 2005; Reisig i Giacomazzi, 1998; Cao i sur., 1996; Jackson i Bradford, 2009).

Latentna struktura upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice može se prepoznati te ovaj upitnik možemo smatrati valjanim pa se u cijelosti može prihvatiti H1 hipoteza.

Nakon faktorske analize prvog reda izvedena je **faktorizacija 2. reda** (hijerarhija faktora) prije svega kako bi se odredili faktori na različitim razinama generalnosti, odnosno kako bi se ustvrdila opća područja koja mjeri ovaj upitnik. Osim toga, hijerarhija faktora bitna je kako bi se dobili faktori najpogodniji za interpretaciju i razumijevanje predmeta istraživanja.

Faktorizacija 2. reda provedena je na skupu od 10 varijabli, odnosno faktorima prvog reda. Na temelju matrice korelacija koja sadrži Pearsonove koeficijente korelacije između 10 varijabli ekstrahirane su temeljem PB kriterija (Štalec i Momirović, 1971; Momirović i Štalec, 1984) ukupno dvije značajne komponente. Svojstvene vrijednosti koje predstavljaju i varijance svake zadržane komponente prikazane su u tablici 11. Dvije zadržane glavne komponente predstavljaju dva područja koja pokriva Upitnik za ispitivanje stanja sigurnosti,

postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice, a sadrže 4,5 ili 44,99 posto ukupne varijance cjelokupnog prostora upitnika.

Tablica 11. Svojstvene vrijednosti matrice korelacija faktora 1. reda

	Svojstvena vrijednost	Kumulativna varijanca	% zajedničke varijance
1.	2,91	2,91	29,09
2.	1,59	4,50	44,99
3.	1,25	5,67	57,47
4.	1,02	6,76	67,64
5. ...	0,82...	7,58...	75,84...

Za identifikaciju glavnih komponenti/faktora proveden je prethodno opisani postupak u kojem su izvršene ortogonalna i kosa rotacija tih komponenti, a potom izračunate paralelne i ortogonalne projekcije svakog faktora 1. reda na ekstrahirane faktore 2. reda. Projekcije faktora 1. reda i njihove korelacije s faktorima 2. reda prikazane su u tablici 12.

Tablica 12. Matrica sklopa i strukture

Varijable	Komun. varijabli	Paralelne projekcije varijabli na faktore		Korelacije varijabli i faktora	
		Fak2.1	Fak2.2	Fak2.1	Fak2.2
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta (Fak1)	0,74	-0,19	0,78	-0,42	0,84
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama (Fak2)	0,72	0,85	0,00	0,85	-0,24
Izvješćivanje građana (Fak3)	0,09	-0,13	-0,30	-0,04	-0,27
Stavovi prema policiji (Fak4)	0,65	-0,31	0,66	-0,50	0,75
Strah od kriminala (Fak5)	0,25	-0,49	0,04	-0,50	0,18
Suradnja građana i policije (Fak6)	0,15	0,08	-0,35	0,18	-0,38
Percepcija rizika i razine kriminaliteta (Fak7)	0,52	0,73	0,04	0,72	-0,17
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba (Fak8)	0,63	0,81	0,06	0,79	-0,17
Vidljivost policije (Fak9)	0,20	-0,26	-0,45	-0,13	-0,38
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije (Fak10)	0,54	0,22	0,77	0,01	0,71

U interpretaciji faktora 2. reda ponovno je najprije napravljena analiza paralelnih projekcija, a nakon toga pregledane su ortogonalne projekcije kako bi se ustvrdilo podržavaju li one interpretaciju napravljenu na temelju matrice sklopa. Najviše projekcije **na prvi faktor 2. reda (Fak2.1)** imaju 4 faktora 1. reda koji se odnose na javni nered, percepciju rizika i razine kriminaliteta te strah od kriminala. Ove projekcije su visoke i pozitivne kod svih faktora, izuzev straha od kriminala koji ima negativnu projekciju srednje veličine (-0,49). Ostali faktori imaju male, dijelom pozitivne, dijelom negativne, projekcije na prvi faktor 2. reda. Najviše pozitivne projekcije s ovim faktorom imaju „javni nered povezan s nepoželjnim pojavama i javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“ od 0,85 i 0,81, a zatim „percepcija rizika i razine kriminaliteta“ (0,73). Na temelju dobivenih informacija ovaj faktor može se identificirati te imenovati kao **doživljaj sigurnosti**.

Maksimalne projekcije na **drugi faktor 2. reda (Fak2.2)** ima šest faktora 1. reda koji se odnose na postupanje policije i suradnju između policije i lokalne zajednice. Tri faktora imaju visoke i pozitivne projekcije, percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta (0,78), percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije (0,77) te stavovi prema policiji (0,66). Preostala tri faktora, čije su projekcije na drugi faktor 2. reda više, nego na prvi faktor 2. reda imaju negativne projekcije: informiranje građana (-0,30), suradnja građana i policije (-0,35) i vidljivost policije (-0,45). Kako interpretaciju ovog faktora, izvedenu na temelju matrice sklopa, potvrđuju i ortogonalne projekcije, ovaj faktor može se identificirati kao **komponente policije u zajednici**.

Zaključno, na temelju rezultata faktorizacije 2. reda može se zaključiti kako Upitnik za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice, pokriva dva područja i to doživljaj sigurnosti, s jedne strane, te komponente policije u zajednici, s druge strane. Opravdano je stoga istraživati kako su ove dvije opće komponente upitnika međusobno povezane. Međutim, nakon što su dobiveni faktori 2. reda može se ustvrditi kako se radi o suviše općim faktorima koji su nedostatno precizni za razumijevanje predmeta ovog istraživanja. Za daljnje obrade primjereniji su faktori 1. reda. Osim toga, faktori dobiveni faktorizacijom 1. reda su interpretabilni, logički i jednostavni te dobro opisuju polje istraživanja. Stoga, sve daljnje analize izrađene su na temelju deset faktora koji su prethodno opisani, uz naznaku kako su skupovi faktora na kojima je napravljena multivarijantna regresijska analiza, a potom i kvazikanonička korelacijska analiza definirani faktorizacijom 2. reda. Prikaz 5 donosi popis ekstrahiranih faktora 1. reda te njihovo grupiranje na razini faktora 2. reda.

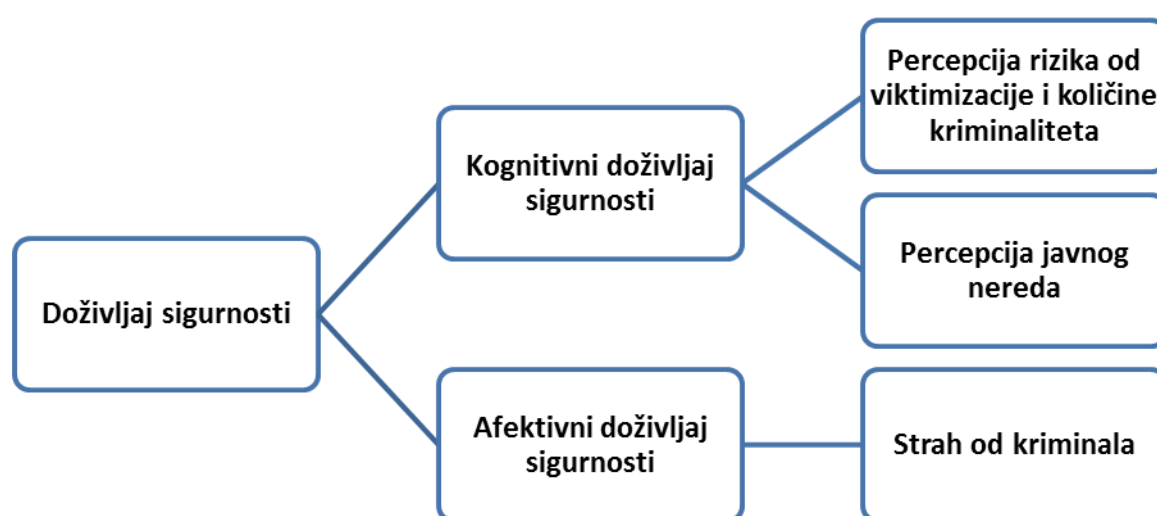
Fak1	Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	Fak2.1 Doživljaj sigurnosti	Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama (Fak2)
Fak2	Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama		Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba (Fak8)
Fak3	Izvršavanje građana		Strah od kriminala (Fak5)
Fak4	Stavovi prema policiji		Percepcija rizika i razine kriminaliteta (Fak7)
Fak5	Strah od kriminala	Fak2.2 Komponente Policije u zajednici	Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta (Fak1)
Fak6	Suradnja građana i policije		Izvršavanje građana (Fak3)
Fak7	Percepcija rizika i razine kriminaliteta		Stavovi prema policiji (Fak4)
Fak8	Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba		Suradnja građana i policije (Fak6)
Fak9	Vidljivost policije		Vidljivost policije (Fak9)
Fak10	Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije		Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije (Fak10)

Prikaz 5. Faktori 1. i 2. reda

6.2.1. Rasprava rezultata faktorske analize

Rezultati dobiveni na temelju faktorizacija 1. i 2. reda pokazuju kako je **doživljaj sigurnosti (Fak2.1)** složeni konstrukt koji tvore, s jedne strane, **afektivni doživljaj sigurnosti**, a to je strah od kriminala (Fak5) te s druge strane, **kognitivni doživljaj sigurnosti** ili percepcija rizika i razine kriminaliteta (prikaz 6). Percepcija kriminaliteta (Fak7) značajno utječe na osjećaj sigurnosti građana jer izaziva osjećaj nespokojsva i nesigurnosti. Zanimljivo je, međutim što kognitivni doživljaj sigurnosti ne čini samo procjena količine kriminaliteta i procjena rizika od viktimizacije, već i procjena javnog nereda. Radi se o čimbenicima koji utječu na percepciju sigurnosti, a oni su na meso razini, odnosno razini lokalne zajednice ili susjedstva. Naime, to je logično i razumljivo, među inim, i zbog toga što građani imaju relativno rijetka izravna osobna iskustva s kriminalom pa javni nered, kao znakove kriminala u zajednici s kojima se svakodnevno susreću, izravno povezuju s kriminalom. Riječ je, dakle, o percipiranim znakovima u okolini povezanim s nekim aspektima kriminala (Church Council, 1995, prema John Howard Society of Alberta, 1999). Znakovi fizičkog propadanja, prisutnosti nepoželjnih pojava i problematičnih osoba u susjedstvu govore o nedostatku brige i odsutnosti neformalne socijalne kontrole koja vodi, ne samo prema lošoj percepciji susjedstva, već i prema lošoj percepciji sigurnosti njegovih stanovnika. Zato je percepcija javnog nereda (Fak2 i Fak8) važna komponenta kognitivne procjene sigurnosti. Ova tvrdnja

potvrđuje i teoriju socijalne dezorganizacije Shawa i McKaya (1942, prema Franklinu, Franklinu i Fearnu, 2008) i teoriju razbijenog prozora (Wilson, Kelling, 1982), prema kojima građani percipiraju nižu razinu sigurnosti u onim područjima u kojima postoje vidljivi znakovi nereda zajednice, oni socijalni, poput nepoželjnih pojava kao što su prostitucija, prosjačenja, pijančevanja, besposličarenja i maloljetnička delinkvencija) ili oni fizički - napuštene i razrušene zgrade, smeće, grafiti, oštećena javna imovina i drugo. Dakle, strah može biti posljedica opažanja neposredne opasnosti, ali i posljedica predviđanja opasnosti posredstvom različitih simbola. Ti simboli su upravo osobe koje generiraju javni nered ili posljedice koje on ostavlja iza sebe.

Prikaz 6. Doživljaj sigurnosti i komponente koje ga čine

Nadalje rezultati govore u prilog tezama koje su postavili i Ferraro (1995) i Robinson (1998, prema Doležalu, 2009), a koje zagovaraju kako je strah u osnovi različito psihološko iskustvo od procjene neke situacije potencijalno rizičnom, jer se procjena rizika odnosi na procjenu vjerojatnosti da će se ugroza doista i dogoditi. Nadalje i Warr (2004, prema Doležalu) razlikuje strah od kriminala od procjene rizika, definirajući strah kao emocionalnu reakciju na procjenu stanja u okolini, a ne kao percepciju te iste okoline. Dakle, procjena rizika u sebi sadrži kognitivnu komponentu, dok je strah u svojoj osnovi utemeljen na emocijama. To s druge strane može značiti i da je strah od kriminala neovisan o kognitivnoj procjeni rizika te da pojedinci, bez obzira na pozitivnu ili negativnu percepciju rizika, mogu osjećati strah od kriminala. U tom smislu, na strah kao afektivnu komponentu nesigurnosti

značajnije će utjecati percepcija osobne ranjivosti, odnosno nemogućnosti samozaštite od napada ili odgovarajuće zaštite osobne imovine. Koliko je procjena osobne ranjivosti važna za individualnu razinu straha, potvrdila su i istraživanja McLaughlina (2001).

S obzirom na prethodnu raspravu, **strah od kriminala može se definirati kao emocionalno stanje do kojeg dovodi nesigurnost i bojazan za osobni integritet ili bojazan za imovinu**. Strah se može pojaviti kao reakcija na neku prijeteću situaciju, odnosno kao trenutno afektivno stanje ili može postojati kao svojevrsna osobna značajka jedne osobe - dispozicijski strah (Gabriel, Greve, 2003). Opravdano je, stoga, smatrati kako su afektivna (strah od kriminala) i kognitivna (procjena rizika od viktimizacije, količine kriminaliteta i javnog nereda) komponenta međusobno neovisne i različiti konstrukti, koji tek na višoj razini generalnosti zajedno tvore konstrukt „doživljaj sigurnosti“. Međutim valja spomenuti kako postoje i autori (Rountreeova, 1998, prema Doležalu, 2009; Sessaru, 2008) koji misle kako su to dvije temeljne komponente koje čine strah od kriminala.

Drugi faktor 2. reda čine komponente koje su identificirane i kroz teorijsku analizu, ali i kroz faktorizaciju kao ključne dimenzije policije u zajednici (Fak2.2), odnosno kao ono o čemu ovisi uspjeh ili neuspjeh policijskog rada orijentiranog prema zajednici. U tom smislu, posebno je važno bilo definirati koja kombinacija varijabli najbolje objašnjava stavove o policiji, policijsku učinkovitost, suradnju policije i građana te vidljivost policije.

Stavovi o policiji (Fak4), a što nam pokazuju varijable koje tvore ovaj faktor, odražavaju s jedne strane, *percepciju identiteta policijskih službenika*, a s druge strane, *percepciju policijske prakse*. Kad je u pitanju percepcija identiteta, stavovi građana o policiji ovisit će o tomu kako građani vide policijske službenike i njihove kompetencije, jesu li pristojni, otvoreni, pouzdani, stručni, poštteni i motivirani te izgledaju li uredno. Nije važno samo koliko su policijski službenici stručni, već kakav je njihov odnos prema građanima. Ovdje u velikoj mjeri dolazi do izražaja osobno iskustvo koje se stječe u susretima s policijom, ali i saznanja koje o policiji građani stječu posredno, pogovorom od drugih osoba ili putem medija. Dakle, za pozitivne stavove o policijskim službenicima potrebno je da se oni prema građanima odnose uljudno, da su otvoreni i motivirani za rješavanje problema građana, da se građani u njih i njihove odluke mogu pouzdati te da ih svojim odlukama ne zakidaju, već da one budu poštene i nediskriminacijske. Sve su ovo važna pitanja povjerenja u policiju (Hawdin i sur., 2003), a **razina povjerenja važna je za formiranje stava**.

S druge strane, i percepcija te učinci policijske politike i prakse važni su za formiranje stavova o policiji. U tom smislu temeljna su pitanja koliko je policija učinkovita u onome što

su njezine tradicionalne zadaće, a to su sprječavanje kriminaliteta i održavanje javnog reda i mira. Osim toga, a što je važan aspekt policije u zajednici, stavovi o policijskoj praksi formirat će se i na temelju percepcije o odnosu prema osjetljivim skupinama građana, žrtvama kaznenih djela, djeci, manjinskim skupinama i ženama. Kvaliteta policijskog postupanja dolazi najviše do izražaja upravo kad su u pitanju osjetljive skupine stanovništva, koje su u velikoj mjeri ovisne o pomoći policije, jer su njihovi kapaciteti da svoje probleme vezane uz sigurnost rješavaju sami, manji nego kod ostalih građana. U konačnici, na stavove o policiji utjecat će i percepcija suradnje s građanima u rješavanju problema koji se pojavljuju u mjestu njihova stanovanja, ali i brzina kojom policija reagira na takve probleme. Ako policija ne surađuje s građanima na način da ih kontaktira i u razgovoru s njima definira probleme i prioritete svog rada, percepcija i evaluacija policije bit će negativna, jednako kao i u slučajevima zakašnjelih ili sporih reakcija. Naime, mnoga istraživanja dokumentiraju kako je dugo vrijeme reakcije povezano s negativnom evaluacijom policije (Brown i Benedict, 2002).

Percepcija policijske učinkovitosti (Fak1 i Fak10), neovisno o tomu je li riječ o prevenciji ili o otkrivanju različitih pojava oblika kriminaliteta, važna je odrednica u vrednovanju policije, njezina rada i odnosa prema građanima. Obje odrednice - prevencija i otkrivanje, važne su za procjenu učinka policijskog rada. Od policije se ne očekuje da je uspješna samo u otkrivanju i hvatanju kriminalaca, da reagira reaktivno i posljedično na kriminalitet, već da je proaktivna, da predviđa i prevenira kaznena djela. U tom smislu, s obzirom da se riječ o vanjskoj evaluaciji policijske učinkovitosti jer je vrednuju građani, potrebno ju je provesti za područja koja se odnose na preventabilni kriminalitet. Stoga su u upitniku izdvojena upravo ona područja kriminaliteta kojih su građani svjesni i u kojima s pravom očekuju učinkovito policijsko djelovanje. Radi se o nasilju na javnim mjestima ili u obitelji, maloljetničkoj delinkvenciji, imovinskom kriminalitetu (provalama, pljačkama i krađama), zlouporabi droga, financijskom kriminalitetu s naglaskom na mito i korupciju. Ovime su pokrivena, s jedne strane, *područja najrasprostranjenijeg kriminaliteta* (imovinski kriminalitet), a s druge strane, *područja kriminaliteta koja su teret današnjeg društva* (nasilje, droga, delinkvencija mladih i korupcija).

Suradnički odnos policije i zajednice važna je komponenta policije u zajednici i ona se u ovom istraživanju mjeri dvjema odrednicama: **suradnjom građana i policije (Fak6) te izvješćivanjem građana (Fak3)** o policijskom djelovanju. Sasvim je razumljivo da je izvješćivanje, odnosno komunikacija policije s građanima i obrnuto, pretpostavka suradnje i uvjet da bi se razvio dobar suradnički odnos. Saznanja o problemima u zajednicama i

policijskim aktivnostima građanima su potrebe kako bi razumjeli što se događa, što policija poduzima i kako bi na temelju toga mogli vidjeti i prepoznati svoju ulogu u zajedničkom rješavanju problema. Da je tomu tako, potvrđuju i podaci ovog istraživanja prema kojem više od 80 posto procjenjuje potrebu za višim stupnjem obaviještenosti o sigurnosti u prometu, zaštiti od kriminala, stanju kriminaliteta i javnog reda i tako dalje.

Kao logični slijed dolazi **suradnja građana i policije**. Ova komponenta u upitniku *mjeri i opći stav građana o potrebi suradnje s policijom i njihovo prošlo iskustvo s takvom suradnjom, kao i želju te spremnost na buduću aktivnu suradnju*. Osim toga, ispituje se i koliko je policija objektivna i redovita u obavještanju građana, što su također bitne odrednice suradnje. Ovo pitanje ovisno je o društvenom kontekstu, dobrim dijelom i o povijesnom nasljeđu te ukupnoj razini demokratizacije društva. Naime, ako građani drže kako je sigurnost općenito, pa i kriminalitet kao njezin važan dio problem policije i kaznenog pravosuđa te ako se policiju doživljava kao agenciju koja provodi zakone, a ne kao servis građana, onda preduvjeti za suradnju praktično i ne postoje.

Vidljivost policije (Fak9) temeljna je odrednica bez koje se ostale važne komponente policije u zajednici ne mogu ostvariti, na prvom mjestu komunikacija, potom interakcija i suradništvo. Policijske ophodnje u lokalnim zajednicama glavna su spona između građana i policije. Ovim upitnikom *vidljivost policije mjeri se kroz percepciju učestalosti ophodnji i interveniranja* (mjeri se i učestalost auto-ophodnji i pješačkih ophodnji). Ove su mjere važne kako bi se pokrile svi glavni aspekti policijske vidljivosti. Da bi se izbjegla ili smanjila subjektivnost pri odgovaranju, odgovori se ne nalaze na skali od rijetko do često, već su navedena precizna vremenska razdoblja. Pokazatelji koji govore o vidljivosti policije *ukazuju na percipiranu aktivnost policije u lokalnim zajednicama, ali ne i na konačne učinke policijskih aktivnosti*. I kad znaju da policija ne može realno riješiti probleme u zajednicama, građanima je bitno da vide kako se policija u tom smislu trudi i da nešto poduzima. Stoga je i *procjena policijske vidljivosti važna komponenta evaluacije policije*, posebno ako se uzmu u obzir rezultati istraživanja kako povećana vidljivost pozitivno djeluje na zadovoljstvo građana policijom (Rix i sur., 2009).

Zaključak je kako se istraživanjem ustvrdilo što Upitnik za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice mjeri i da su njegove **latentne dimenzije u skladu s teorijskim modelima straha od kriminala i policije u zajednici**. Međutim, ostaje nepoznato koliko upitnik dobro mjeri ono što mjeri. Da bi se ustvrdilo koliko dobro upitnik mjeri percepciju rizika i razine kriminaliteta, strah od

kriminala, javni nered povezan s nepoželjnim pojavama, javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba, učinkovitost policije, izvješćivanje građana, stavove prema policiji, vidljivost policije te suradnju građana i policije te učinkovitost policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije, bilo je potrebno izračunati metrijske karakteristike ovog mjernog instrumenta.

6.2.2. Metrijska svojstva Upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice

Kako bi se ispitala metrijska svojstva Upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice, podaci su obrađeni programom RTT7.stb (Dizdar, 1999) i programom nastalim na temelju Momirovićeva RTT7 (Momirović, 1983). U tu svrhu izračunati su se koeficijenti pouzdanosti, reprezentativnosti i homogenosti cjelokupnog instrumenta, a valjanost je procijenjena analiziranjem latentne strukture manifestnih varijabli Upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice.

Metrijska obilježja ukupnog rezultata upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice, prema procjeni građana Republike Hrvatske, određenog pod različitim modelima mjerenja, navedene su u tablici 13. Sva metrijska obilježja veoma su dobra. Pouzdanosti izračunate na temelju svih triju poznatih modela veće su od 0,80.

Tablica 13. Metrijska svojstva upitnika za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice

λ_6	α	r_{tt}	r	h	ρ_1	ρ_2	ρ_3	ρ_4	ρ_5
0,984	0,965	0,887	0,964	0,082	0,966	0,968	1,000	0,910	0,998

Legenda:

λ_6 - Guttman-Nicewanderova mjera pouzdanosti

α - Cronbach-Kaiser-Caffreyeva mjera pouzdanosti

r_{tt} - standardna mjera pouzdanosti

r - koeficijent reprezentativnosti testa

- h - standardna mjera homogenosti testa
- ρ_1 – ocjena donje granice pouzdanosti
- ρ_2 - donja granica pouzdanosti pod image modelom
- ρ_3 - gornja granica pouzdanosti pod image modelom
- ρ_4 - donja granica pouzdanosti pod mirror image modelom
- ρ_5 - gornja granica pouzdanosti pod mirror image modelom

Guttman-Nicewanderova mjera pouzdanosti (Nicewander, 1975), u literaturi poznata kao λ_6 , predstavlja procjenu pouzdanosti prvog glavnog predmeta mjerenja definiranog u Harrisovom ili univerzalnom prostoru. To je ujedno i najveća moguća mjera pouzdanosti koja se može dobiti na ovom upitniku, a iznosi 0,984. Isto tako, veoma visoka vrijednost dobivena je procjenom Cronbach-Kaiser-Caffreyeve (α) mjere pouzdanosti (Kaiser, Caffrey, 1965), koja je određena na temelju prve glavne komponente matrice korelacija varijabli, a iznosi 0,965. Mjera pouzdanosti koja pretpostavlja jednake udjele svih varijabli u ukupnom rezultatu upitnika, naziva se standardnom mjerom pouzdanosti i iznosi 0,887. Ova mjera pouzdanosti, poznata u literaturi kao rtt, prema svojim autorima naziva se još i Spearman-Brown-Kuder-Richardson-Cronbachova procjena pouzdanosti, a predstavlja pouzdanost kad se glavni predmet mjerenja upitnika definira kao suma rezultata po pojedinim varijablama upitnika. Kako je i ova mjera pouzdanosti, kao i prethodne dvije, veća od 0,80 može se predložiti da se navedeni upitnik koristi kao instrument za procjenu stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice prema procjeni građana. Ovu tezu potkrepljuje visoka reprezentativnost upitnika koja iznosi 0,964. Međutim, veoma niska homogenost $h=0,082$ upućuje na činjenicu kako je ovo heterogen mjerni instrument. Mjera reprezentativnosti izračunata je kao Kaiser-Riceova procjena reprezentativnosti (Kaiser, Rice, 1974), a homogenost kao Momirovićev koeficijent homogenosti, izračunat na temelju relativnog varijabiliteta prve svojstvene vrijednosti matrice kovarijanci transformiranih u image prostor (Momirović, 1977). Kako kod ovakvih instrumenata homogenost veoma rijetko prelazi vrijednost 0,45, može se reći kako je za ovaj upitnik sasvim zadovoljavajuća. U prilog tomu ide i činjenica da je latentna struktura definirana s deset značajnih faktora, odnosno da je upitnik definiran s deset osnovnih predmeta mjerenja. Zbog toga je homogenost nešto niža od ostalih mjernih karakteristika upitnika za procjenu stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice prema procjeni građana.

Važno je razmotriti procjene donje i gornje granice pouzdanosti pod različitim modelima, odnosno intervale u kojima će se sigurno nalaziti koeficijenti pouzdanosti

procijenjeni na sličnim uzorcima ispitanika. Tako, donja granica pouzdanosti ρ_1 , izračunata na temelju omjera prve svojstvene vrijednosti matrice kovarijanci varijabli transformiranih u image metriku i prve svojstvene vrijednosti matrice korelacija (Momirović, 1975) iznosi 0,966. Donja granica pouzdanosti pod image modelom ρ_2 (Momirović, Dobrić, 1976) veoma je slična koeficijentu ρ_1 i iznosi 0,968. Gornja granica pouzdanosti po image modelom ρ_3 (Zakrajšek, Momirović, Dobrić, 1977) iznosi 1,000. To znači da bi se u nekom ponovljenom istraživanju procjene pouzdanosti ovoga upitnika pod image modelom trebale nalaziti u intervalu od 0,968 do 1,000. Kako donja granica pouzdanosti pod mirror image modelom (ρ_4) (Momirović, Gredelj, 1980) iznosi 0,910, a gornja granica pouzdanosti (ρ_5) pod istim modelom (Momirović, Gredelj, 1980) iznosi 0,998 može se pretpostaviti da Cronbach-Kaiser-Caffreyeva procjena pouzdanosti neće pasti ispod vrijednosti 0,910, niti će prijeći vrijednost od 0,998, za ovaj upitnik za procjenu stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice.

Važno je također istaknuti kako su metrijske karakteristike upitnika izračunate i posebno za svaku od tri skupine varijabli koje pripadaju konceptualno istom području te je dobivena Cronbach-Kaiser-Caffreyeva (α) mjera pouzdanosti (Kaiser, Caffrey, 1965), koja je u svim slučajevima 0,80 ili viša (strah od kriminala i percepcija kriminaliteta, $\alpha=0,80$; javni nered, $\alpha=0,93$ te postupanje policije i suradnja između policije i lokalne zajednice, $\alpha=0,96$).

Kako je komponentni model faktorske analize proizveo deset značajnih faktora, tako je dobivena latentnu strukturu Upitnika za procjenu stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice bilo moguće analizirati. To upućuje na činjenicu da se dijagnostička valjanost mogla ustvrditi na temelju manifestnih rezultata na svim česticama navedenog upitnika. Uzimajući u obzir ostale mjerne karakteristike upitnika te u usporedbi sa sličnim upitnicima (Franklin, Franklin, 2008; Scarborough i sur., 2010; Rosenbaum i sur., 2005; Reisig i Giacomazzi, 1998; Cao i sur., 1996), kojima se mjere konstrukti, poput konstrukta u ovom upitniku, može se zaključiti da su sve metrijske karakteristike veoma dobre i da se ovaj upitnik može koristiti kao instrument za procjenu stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice prema procjeni građana.

Upitnik za ispitivanje stanja sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice valjan je mjerni instrument jer mjeri upravo ono što bi trebao mjeriti i njegovom se primjenom dobiju egzaktni podaci o razini straha od kriminala, percepciji rizika i razini kriminaliteta, javnog nereda te postupanju policije.

6.3. RAZLIKE U PERCEPCIJI GRAĐANA O SIGURNOSTI, POSTUPANJU POLICIJE TE SURADNJI IZMEĐU POLICIJE I LOKALNE ZAJEDNICE

U ovom dijelu istraživanja bit će prikazani rezultati diskriminacijske analize kojoj je bila svrha ustvrditi razlike između građana Republike Hrvatske, s obzirom na njihova sociodemografska obilježja (spol, dob, stupanj obrazovanja, radni status i druge), u percepciji sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice. U obradi je primijenjena robusna diskriminacijska analiza (Štalec i Momirović, 1984., Nikolić, 1991). Ova metoda maksimalizira međugrupnu varijancu na ortogonalnim latentnim dimenzijama (glavnim komponentama) i dopušta neortogonalan odnos diskriminacijskih faktora (Mejovšek, 2008). Metoda se koristi za podatke na razini nominalne i ordinalne skale te nije uvjet da podaci budu normalno distribuirani. Stoga ova metoda ima široku primjenu u društvenim i humanističkim znanostima.

Da bismo testirali hipotezu H2 koja glasi:

„H2: Postoje statistički značajne razlike u komponentama strategije Policija u zajednici i komponentama doživljaja sigurnosti s obzirom na sociodemografska obilježja ispitanika.“, bilo je potrebno izračunati parametre robusne diskriminacijske analize za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti građana, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice, značajnost diskriminacijske analize, strukturu diskriminacijskih funkcija te rezultate univarijatne analize varijance.

6.3.1. Razlike s obzirom na spol ispitanika

Radi utvrđivanja razlika između skupine muških i ženskih ispitanika u skupu zavisnih varijabli, odnosno varijabli iz prostora doživljaja sigurnosti i komponenti policije u zajednici izračunati su parametri **diskriminacijske analize**. Svrha je definirati latentne dimenzije, odnosno faktore koji su odgovorni za razlikovanje skupina ispitanika. Rezultati robusne diskriminacijske analize pokazuju da je ekstrahirana jedna diskriminacijska funkcija za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice, u odnosu na spol ispitanika. Izračunata diskriminacijska vrijednost, F-test i pogreška koja se čini prilikom prihvatanja H3 hipoteze pokazuju da je svojstvena vrijednost prve diskriminacijske funkcije 0,346. Test razlike između centroida (F) iznosi 158,53, a diskriminacijska funkcija značajna je na razini $P < 0,01$ posto.

U diskriminacijskoj analizi važnu ulogu imaju centriodi. Geometrijski to su točke na diskriminacijskom faktoru koje predstavljaju prosječne vrijednosti skupina ispitanika. S obzirom da centriodi predstavljaju aritmetičke sredine na diskriminacijskom faktoru veoma su važni u interpretaciji rezultata diskriminacijske analize. Da bi se rezultati mogli ispravno interpretirati, bitne su informacije o položaju skupina ispitanika na diskriminacijskom faktoru, odnosno u diskriminacijskom prostoru.

Centriodi za muške i ženske ispitanike izračunati su za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice. Centriodi (tablica 14) ili prosječne vrijednosti na diskriminacijskoj funkciji, udaljeni su međusobno za 0,83 standardne devijacije.

Tablica 14. Rezultati robusne diskriminacijske analize s obzirom na spol ispitanika

Diskriminacijska funkcija	Centriodi		Standardne devijacije		F	P
	Muški	Ženski	Muški	Ženski		
1	0,40	-0,43	1,06	1,12	158,53	0,000

Diskriminacijski faktor interpretira se na temelju diskriminacijskih koeficijenata i korelacija varijabli s diskriminacijskim faktorom. Kad se uzmu u obzir diskriminacijski koeficijenti i korelacije varijabli s diskriminacijskom funkcijom ili faktorom (tablica 15), najveću diskriminacijsku snagu ima varijabla „strah od kriminala“, čiji diskriminacijski koeficijent iznosi 0,89, a korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,91. Druga varijabla koja sudjeluje u kreiranju diskriminacijske funkcije, s diskriminacijskim koeficijentom -0,31 i korelacijom s diskriminacijskom funkcijom -0,56 je „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“, međutim znatno slabije nego „strah od kriminala“. Dakle, glavna varijabla u razlikovanju muških i ženskih ispitanika je „**strah od kriminala**“ i njoj se tek donekle približava varijabla „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“. Varijable „izvješćivanje građana“ i „stavovi prema policiji“ najmanje sudjeluju u kreiranju diskriminacijske funkcije s obzirom da imaju najniže diskriminacijske koeficijente i korelacije s diskriminacijskom funkcijom.

Tablica 15. Struktura diskriminacijskih funkcija s obzirom na spol ispitanika

Variable	Diskriminacijski koeficijenti	Korelacije s diskriminacijskom funkcijom
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	0,04	0,25
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	-0,17	-0,53
Izvršavanje građana	-0,03	-0,06
Stavovi prema policiji	-0,03	0,23
Strah od kriminala	0,89	0,91
Suradnja građana i policije	0,13	0,07
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	-0,06	-0,43
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	-0,31	-0,56
Vidljivost policije	-0,21	-0,22
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,09	-0,01

Na temelju dobivenih rezultata može se konstatirati da postoje statistički značajne razlike u percepciji sigurnosti građana, postupanju policije te suradnji između policije i lokalne zajednice s obzirom na spol ispitanika. U razlikovanju muških i ženskih ispitanika temeljnu važnost ima strah od kriminala, a on je izraženiji kod žena.

Nadalje, u svrhu utvrđivanja razlika s obzirom na spol ispitanika na svakom od deset faktora (latentnih dimenzija) prostora percepcije sigurnosti građana, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice, koji predstavljaju zavisne varijable, poslužiti će rezultati iz tablice 16 u kojoj su prikazani rezultati **univarijatne analize varijance**.

U utvrđivanju razlika u zavisnim varijablama između uzoraka muškaraca i žena udaljenost aritmetičkih sredina uzoraka dobar je pokazatelj razlika. Što je veća udaljenost, veća je i razlika. Uz udaljenost aritmetičkih sredina uzoraka ispitanika, važna je i raspodjela rezultata unutar uzorka. Što su raspodjele uže, odnosno što su uzorci ispitanika homogeniji, vjerojatnost značajnosti razlike je veća, jer postoji manja vjerojatnost intersekcije distribucija (Mejovšek, 2008). Veličina razlike između skupina ispitanika, osim o udaljenosti aritmetičkih sredina, ovisi i o standardnoj devijaciji. Kako se u ovoj analizi radi s faktorima koji su standardizirane varijable i stoga imaju podjednake devijacije među skupinama ispitanika, moguće je interpretirati veličinu dobivene razlike između aritmetičkih sredina.

Tablica 16. Rezultati univarijatne analize varijance s obzirom na spol ispitanika

Varijable	Aritmetičke sredine		Standardne devijacije		F	P
	Muški	Ženski	Muški	Ženski		
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	0,02	-0,02	1,00	1,00	1,22	0,001
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	-0,07	0,07	0,98	1,02	5,18	0,000
Izvješćivanje građana	-0,01	0,01	1,02	0,98	2,39	0,000
Stavovi prema policiji	-0,01	0,01	1,03	0,97	3,33	0,000
Strah od kriminala	0,36	-0,38	0,90	0,96	173,23	0,000
Suradnja građana i policije	0,05	-0,06	1,03	0,96	6,68	0,000
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	-0,02	0,03	0,98	1,02	0,66	1,000
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	-0,13	0,13	0,96	1,02	17,71	0,000
Vidljivost policije	-0,09	0,09	0,98	1,02	8,36	0,000
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,04	0,04	0,97	1,03	1,01	0,442

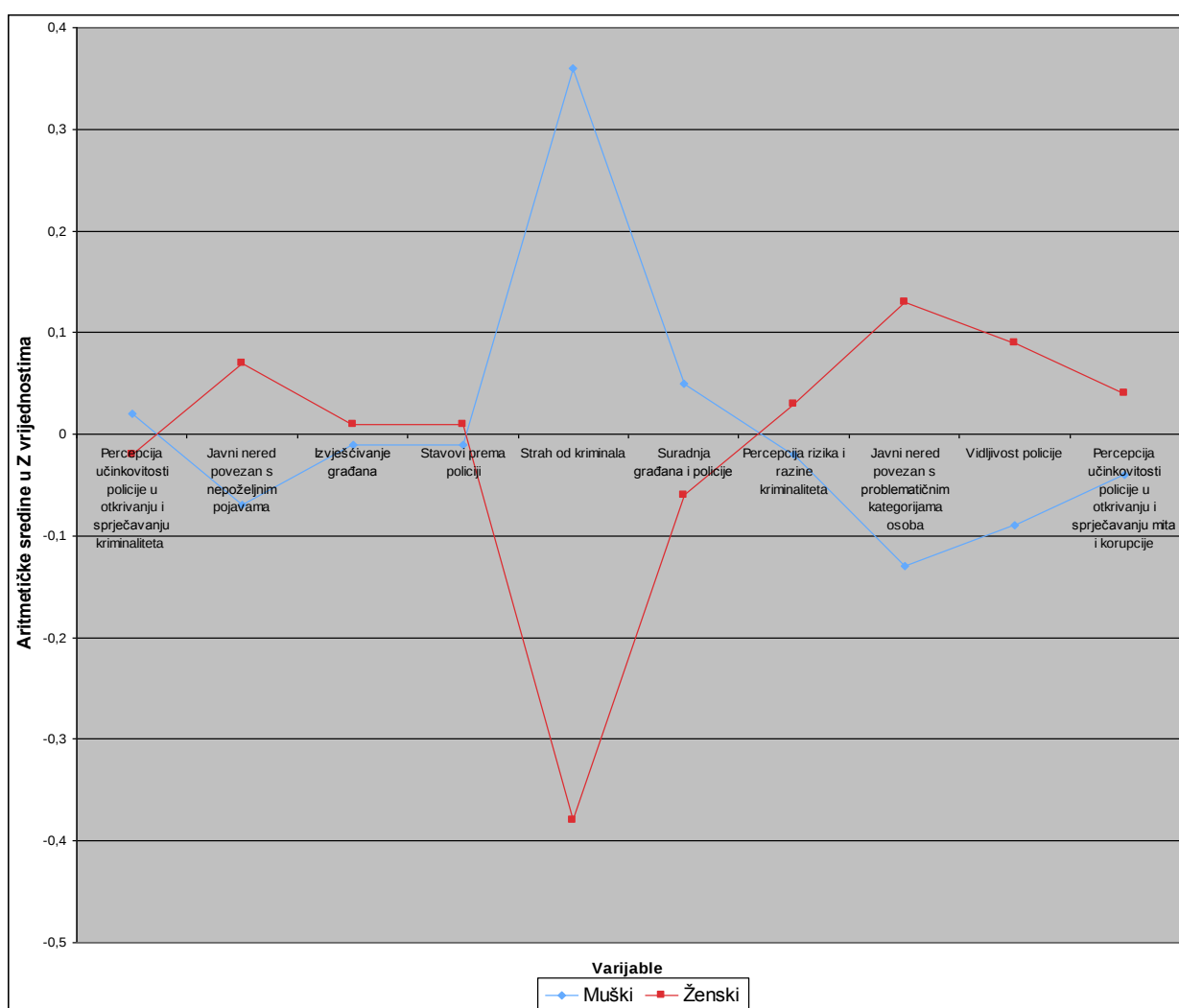
Razlike između muških i ženskih ispitanika statistički su značajne, na razini $p \leq 0,01$ posto u svim varijablama izuzev u „percepciji rizika i razine kriminaliteta“ i „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju finansijskih kaznenih djela“, gdje je $p > 5$ posto. Analizom dobivenih rezultata može se zaključiti kako su najveće razlike po spolu dobivene kad je u pitanju „strah od kriminala“, pri čemu žene pokazuju veću razinu straha, odnosno nesigurnosti u odnosu na muškarce. Ovaj rezultat univarijatne analize varijance potvrđuje rezultate diskriminacijske analize koji pokazuju da je strah od kriminala temeljno obilježje u razlikovanju muških i ženskih ispitanika. Nadalje, u percepciji „javnog nereda povezanog s nepoželjnim pojavama“ i „javnog nereda povezanog s problematičnim kategorijama osoba“, žene češće nego muškarci procjenjuju kako to predstavlja problem u mjestu ili naselju stanovanja. Za razliku od žena, muškarci češće viđaju policiju tijekom ophodnji ili postupanja („vidljivost policije“). „Stavovi o policiji“ kod žena su povoljniji nego stavovi muškaraca iako muškarci procjenjuju većom „učinkovitost policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“ od žena. Muški ispitanici „suradnju s policijom“ ocjenjuju povoljnije i pokazuju veću spremnost za suradnju, dok žene procjenjuju potrebnijim više „izvješćivanja javnosti“, nego muškarci.

Dakle, rezultati univarijatne analize varijance pokazali su da žene u odnosu na muškarce:

- osjećaju veći strah od kriminala,
- češće percipiraju javni nered u svome mjestu stanovanja,
- pokazuju više vrijednosti u odnosu na stav o policiji,
- učinkovitost policije i njezinu vidljivost lošije ocjenjuju,
- manje su spremne na suradnju s policijom, dok istovremeno procjenjuju kako
- trebaju više obavijesti o radu i djelovanju policije.

Razlike između muških i ženskih ispitanika na svakoj od deset latentnih dimenzija prikazane su i grafički (grafikon 12).

Grafikon 12. Razlike između aritmetičkih sredina s obzirom na spol ispitanika

Kad je u pitanju strah od kriminala, rezultati potvrđuju prethodna istraživanja (Scarborough i sur., 2010; Glasnović Gjoni, 2006; Galić i sur., 2009; EC, 2004), prema kojima je spol dosljedan prediktor tog straha. Rezultat je u skladu s teorijom ranjivosti

(Killias, 1990, prema Gabriel i Greve, 2003) prema kojoj određena fizička, ali i socijalna obilježja pojedinca, pridonose strahu od kriminala. Razumljivo je stoga da žene, zbog svog slabijeg fizičkog statusa, misle da su ranjivije. I zbog socijalne ranjivosti, koja je kod žena izraženija nego kod muškaraca, žene češće strahuju da će biti izložene viktimizaciji kojoj se neće moći oduprijeti.

Rijetka su istraživanja koja se bave razlikama u percepciji javnog nereda s obzirom na sociodemografska obilježja (Thorpe i Hall, 2009) i ona uglavnom govore o utjecaju značajki mjesta stanovanja i razini deprivacija. Međutim ovo istraživanje pokazuje kako postoje statistički značajne razlike i s obzirom na spol ispitanika. Ova razlika vjerojatno je uvjetovana drukčijim životnim stilom žena i muškaraca, što pridonosi različitoj percepciji javnog nereda. Vrsta aktivnosti i načini korištenja javnog prostora u mjestu stanovanja dovode žene u poziciju da uočavaju prisutnost javnog nereda. K tomu se žene, za razliku od muškaraca, teže mogu nositi s akterima (uglavnom se radi o muškim osobama) i posljedicama koje javni nered ostavlja za sobom.

Veći strah od kriminala i viša percepcija javnog nereda imaju za posljedicu nižu procjenu policijske učinkovitosti i vidljivosti. Naime, kad bi policija bila učinkovitija i kad bi bila prisutnija te češće postupala prema osobama koje prave nered u susjedstvu, tad bi i vrednovanje njihova rada kad je riječ o ženama bilo bolje. Kako policija češće postupa prema muškarcima, razumljivo je da su oni svjesniji njezine prisutnosti i daju više ocjene njezinoj učinkovitosti. I vidljivost i učinkovitost policije procjenjuje se uglavnom na temelju osobnog iskustva i kontakta s policijom, a osobno iskustvo i kontakt češće imaju muškarci nego žene.

Ovo istraživanje, kao i mnoga druga (Cao, Frank, Cullen, 1996; Thorpe i Hall, 2009; Jackson i Bradford, 2009; Reising i Giacomazzi, 1998; Schafer, Huebner, Bynum, 2003) pokazuje kako žene na policiju gledaju povoljnije nego muškarci. Veće vrijednosti u odnosu na stavove o policiji kod žena mogu se objasniti činjenicom da muškarci imaju osobno neugodno iskustvo s policijom tri puta češće nego žene (18 posto muškaraca i 7 posto žena) (MUP i UNDP, 2009) te da policija češće i represivnije postupa prema muškarcima. To je razumljivo jer se muškarci učestalije pojavljuju kao prekršitelji prekršajnog ili kaznenog zakona.

Manja spremnost žena na suradnju s policijom može se tumačiti činjenicom da je veći postotak žena koje nikada nisu imale doticaj s policijom u odnosu na muškarce (MUP i UNDP, 2009) te da one procjenjuju kako nemaju korisnih informacija kojima bi mogle pomoći policiji. K tomu, žene lošije procjenjuju svoje kompetencije za suradnju u onim

područjima koja vide kao temeljne policijske obveze, a to je kontrola kriminaliteta i održavanje povoljnog stanja javnog reda i mira.

6.3.2. Razlike s obzirom na dob ispitanika

Dob ispitanika u ovom istraživanju podijeljena je u tri kategorije i to: od 18 do 34 godine, od 35 do 54 godine i 55 godina i više. Dakle, ispitanici su grupirani u mlađu, srednju i stariju dobnu skupinu, što je u konačnici povezano i s njihovim životnim stilom. Ovako podijeljene dobne kategorije mogu se smatrati homogenima i u odnosu na životni stil, status i položaj u društvu te drugo. Da bi se utvrdilo, razlikuju li se tri dobne skupine ispitanika u skupu zavisnih varijabli, izračunati su parametri **diskriminacijske analize**. Rezultati robusne diskriminacijske analize pokazuju kako su ekstrahirane dvije diskriminacijske funkcije za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice u odnosu na dob ispitanika. Izračunata diskriminacijska vrijednost, F-test i pogreška koja se čini prilikom prihvatanja H3 hipoteze pokazuju kako je svojstvena vrijednost prve diskriminacijske funkcije 0,3728. Test razlike između centroida (F) iznosi 44,90, a diskriminacijska funkcija značajna je na razini $P < 0,01$ posto. Svojstvena vrijednost druge diskriminacijske funkcije je 0,0155, $F = 4,09$, a druga diskriminacijska funkcija značajna je na razini $P < 0,05$ posto. Na temelju usporedbe lambda prve i druge diskriminacijske funkcije može se zaključiti kako prva bolje razlikuje ispitanike od druge diskriminacijske funkcije.

Nadalje, u diskriminacijskoj analizi izračunati su centroidi. Centroidi za tri dobne skupine ispitanika izračunani su za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice. Na prvoj diskriminacijskoj funkciji centroidi (tablica 17) su međusobno udaljeni za 0,86 standardne devijacije te najviše razlikuju najmlađe (18 do 34 godine) i najstarije (55 i <) ispitanike, dok se oni u dobi od 35 do 54 nalaze između njih. Na drugoj diskriminacijskoj funkciji centroidi su udaljeni za 0,15 standardne devijacije i podjednako razlikuju ispitanike u dobi od 35 do 54 od najmlađih i najstarijih ispitanika. Korelacija između diskriminacijskih funkcija je niska i iznosi 0,24.

Tablica 17. Rezultati robusne diskriminacijske analize s obzirom na dob ispitanika

Diskriminacijske funkcije	Centroidi			Standardne devijacije			F	P
	18-34	35-54	55<	18-34	35-54	55<		
1	-0,38	0,04	0,48	1,41	1,33	1,21	44,90	0,000
2	-0,06	0,09	-0,06	0,89	0,97	0,95	4,09	0,017

Na temelju diskriminacijskih koeficijenta i korelacija varijabli s **prvim diskriminacijskim faktorom** (tablica 18) najveću diskriminacijsku snagu ima ona varijabla koja se odnosi na „stavove prema policiji“, čiji diskriminacijski koeficijent iznosi 0,51, a korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,74. Sljedeće varijable koje sudjeluju u kreiranju prve diskriminacijske funkcije su „suradnja građana i policije“ (diskriminacijski koeficijent - 0,44 i korelacija s diskriminacijskom funkcijom -0,51), „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“ (diskriminacijski koeficijent 0,44 i korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,50) i „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“ (diskriminacijski koeficijent 0,31 i korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,30). Tako strukturirani diskriminacijski faktor interpretiran je kao **procjena učinkovitosti policije**, uz napomenu kako su stavovi o policiji temeljno obilježje diskriminacijskog faktora. Razvidno je da se upravo ove varijable izdvajaju prema veličini diskriminacijskih koeficijenata. U kreiranju diskriminacijske funkcije najmanje sudjeluju varijable „vidljivost policije“ i „informiranje građana“. Njihovi su diskriminacijski koeficijenti kao i korelacije s diskriminacijskom funkcijom najniži.

S **drugom diskriminacijskom funkcijom** (tablica 18) najveću diskriminacijsku snagu ima ona varijabla koja se odnosi na „strah od kriminala“, čiji diskriminacijski koeficijent iznosi 0,59, a korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,49, kao i varijabla „percepcija rizika i razine kriminaliteta“ s diskriminacijskim koeficijentom od 0,39 i korelacijom s diskriminacijskom funkcijom od 0,44. Najniži diskriminacijski koeficijent i korelaciju s diskriminacijskom funkcijom ima varijabla „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“ te stoga najmanje sudjeluje u kreiranju diskriminacijske funkcije. S obzirom na svoju strukturu ovaj se faktor može imenovati kao **percepcija sigurnosti**.

Zaključak je kako se ove dvije dimenzije diskriminacije razlikuju po tomu što se prva odnosi na procjenu učinkovitosti policije (stavove o policiji i njezinoj učinkovitosti), a druga na percepciju sigurnosti (strah od kriminala i percepciju rizika i razine kriminaliteta).

Tablica 18. Struktura diskriminacijskih funkcija s obzirom na dob ispitanika

Varijable	Diskriminacijski koeficijenti		Korelacije s diskriminacijskom funkcijom	
Učinkovitost djelovanja policije	0,31	0,30	0,68	0,31
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	-0,15	0,31	-0,55	0,37
Izvršavanje građana	-0,10	-0,21	-0,08	-0,21
Stavovi prema policiji	0,51	0,38	0,74	0,28
Strah od kriminala	-0,38	0,59	-0,17	0,49
Suradnja građana i policije	-0,44	-0,13	-0,51	-0,12
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	-0,20	0,39	-0,47	0,44
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	-0,18	0,28	-0,49	0,40
Vidljivost policije	0,08	0,15	-0,01	-0,10
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	0,44	0,04	0,50	0,23

Kako su dobivena dva značajna diskriminacijska faktora, položaj centroida u diskriminacijskom prostoru, osim numerički, prikazan je i grafički. Iz grafikona 13 je vidljivo kako na prvom diskriminacijskom faktoru najveći rezultat imaju najstariji ispitanici, što znači bolje stavove o policiji i veću percepciju učinkovitosti, ali i slabiju suradnju s policijom, odnosno povoljniju evaluaciju policijske učinkovitosti. Sukladno tomu, na drugom diskriminacijskom faktoru veći rezultat upućuje na veću percepciju nesigurnosti definiranu percepcijom rizika i razine kriminaliteta te strahom od kriminala. Na ovom faktoru srednja skupina ispitanika ima najveći rezultat (0,09), dok preostale dvije skupine imaju jednaki rezultat (-0,06). To znači da je percepcija nesigurnosti, koja uključuje kognitivnu procjenu količine kriminaliteta i rizika od viktimizacije te afektivni doživljaj straha, najviša kod ispitanika u dobi od 34 do 55 godina.

Grafikon 13. Položaj triju dobnih skupina ispitanika u dvodimenzionalnom diskriminacijskom prostoru

Razlike s obzirom na dob ispitanika

Dob ispitanika

Kako bi se ustvrdile razlike između triju definiranih dobnih skupina, na svakom od deset faktora prostora percepcije sigurnosti građana, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice, koje predstavljaju zavisne varijable, napravljena je **univarijatna analiza varijance** koja je prikazana u tablici 19. Razlike između skupina ispitanika definirane su na temelju udaljenosti aritmetičkih sredina.

Tablica 19. Rezultati univarijatne analize varijance s obzirom na dob ispitanika

Varijable	Aritmetičke sredine			Standardne devijacije			F	P
	18-34	35-54	55<	18-34	35-54	55<		
Percepcija učinkovitosti policije u otkr. i spr. kriminaliteta	-0,14	0,04	0,13	1,00	1,01	0,96	12,10	0,000
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	0,04	0,02	-0,09	0,96	1,01	1,04	1,48	0,000
Izveščivanje građana	0,05	-0,02	-0,03	1,00	0,99	1,02	2,23	0,000
Stavovi prema policiji	-0,22	0,06	0,22	1,03	0,97	0,93	24,34	0,000
Strah od kriminala	0,11	0,04	-0,21	0,97	0,99	1,03	5,22	0,000
Suradnja građana i policije	0,17	-0,03	-0,20	1,06	0,96	0,93	18,73	0,000
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	0,05	0,03	-0,12	0,96	1,03	1,00	4,45	0,000

Varijable	Aritmetičke sredine			Standardne devijacije			F	P
	18-34	35-54	55<	18-34	35-54	55<		
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	0,05	0,02	-0,10	0,95	1,00	1,05	4,23	0,000
Vidljivost policije	-0,04	0,02	0,03	0,99	1,02	0,97	5,38	0,000
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,17	0,02	0,21	0,99	0,99	0,99	12,20	0,000

Statistički značajne razlike, na razini $p \leq 0,01$ posto, između aritmetičkih sredina, izračunatih u standardiziranim (Z) vrijednostima dobivene su kod svih deset varijabli.

Na temelju dobivenih rezultata može se zaključiti kako su najveće, statistički značajne razlike s obzirom na dob ispitanika dobivene kada su u pitanju „stavovi prema policiji“ te da mlađi ispitanici, oni od 18 do 34 godine imaju nepovoljnije stavove o policiji od ispitanika koji imaju 55 godina i više (njihovi su stavovi pozitivni). Podjednake devijacije među skupinama ispitanika dopuštaju nam usporedbu veličine dobivene razlike između aritmetičkih sredina. Stavovi prema policiji ispitanika u dobi od 35 do 54 godine nalaze se između starije i mlađe dobne skupine, nešto bliže stavovima starijih ispitanika. Nadalje, nakon razlika u stavovima o policiji najveće razlike vidljive su kod „suradnje policije i građana“. Ispitanici u dobi od 18 do 34 godine suradnju s policijom ocjenjuju povoljnije, iskazujući veću spremnost za suradnju za razliku od starijih ispitanika (55<), dok se srednja dobna skupina nalazi između njih. Rezultati pokazuju kako je „percepcija učinkovitosti djelovanja policije kod otkrivanja i sprječavanja kriminaliteta“, kao i „percepcija učinkovitosti djelovanja policije u otkrivanju i sprečavanju mita i korupcije“ kod starijih ispitanika (55<) povoljnija nego kod mlađih (od 18 do 34 godine). U obje spomenute varijable ispitanici u dobi od 35 do 54 godine nalaze se između starije i mlađe dobne skupine. Mlađi ispitanici, za razliku od starijih, ali i dobne skupine od 35 do 54 godine, češće vide policiju u ophodnji ili postupanju („vidljivost policije“). Stariji ispitanici pokazuju najvišu razinu „straha od kriminala“ u odnosu na najmlađe ispitanike, kao i u odnosu na ispitanike u dobi od 35 do 54 godine, koji se nalaze između ove dvije skupine, ali bliže mlađima. U odnosu na dob, ispitanici se razlikuju i u „percepciji rizika i razine kriminaliteta“, pri čemu mlađi ispitanici (18 do 34) daju veće procjene, zatim ispitanici srednje dobne skupine, dok su procjene najstarijih ispitanika najniže. U skladu s tim je i „percepcija javnog nereda povezanog s problematičnim kategorijama osoba“ te „percepcija javnog nereda povezanog s nepoželjnim pojavama“. Kod

javnog nereda povezanog s nepoželjnim pojavama univarijatna analiza varijance pokazuje najmanje statistički značajne razlike u odnosu na dob ispitanika.

Dakle, univarijatna analiza varijance pokazuje kako mlađe ispitanike (18-34) obilježavaju:

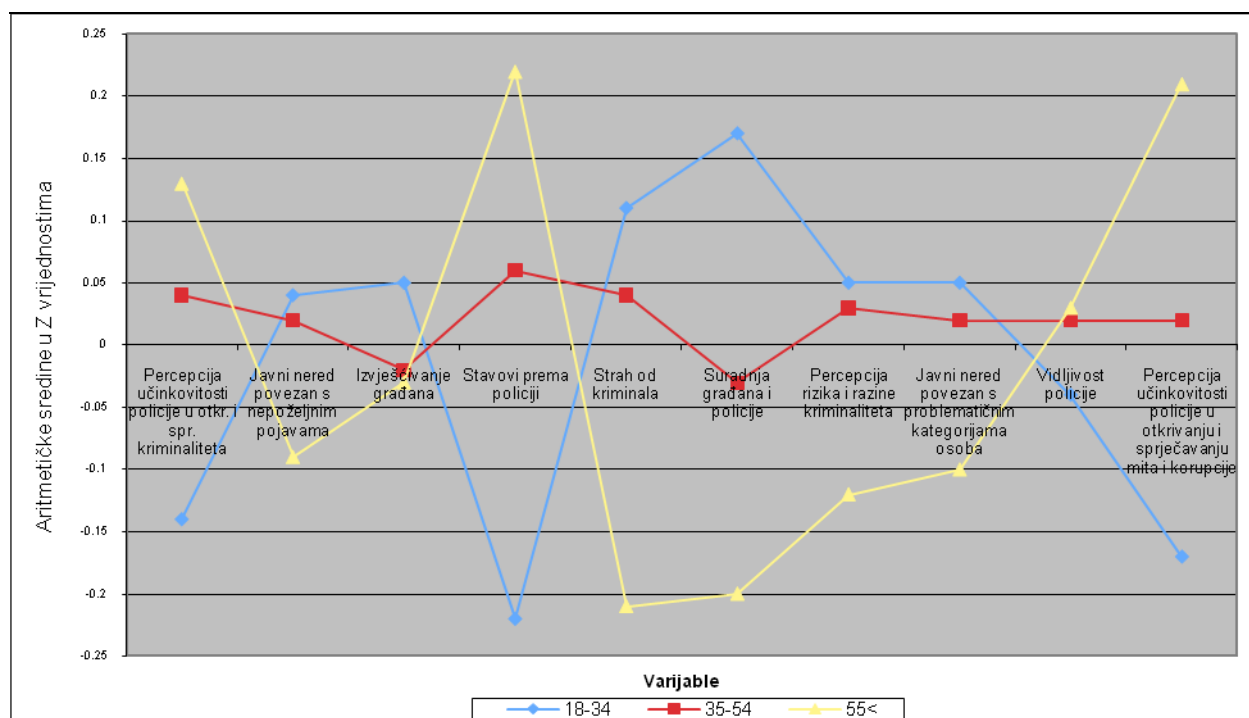
- niže procjene u odnosu na stavove o policiji,
- niža procjena učinkovitosti policije ,
- niži strah od kriminala,
- procjena većeg rizika i razine kriminaliteta,
- procjena veće prisutnosti javnog nereda u mjestu stanovanja i
- češće primjećivanje policiju te to što su spremniji su na suradnju s njom.

Za razliku od njih, starije ispitanike (50<) obilježavaju:

- više procjene u odnosu na stavove o policiji,
- viša procjena učinkovitosti policije,
- veći strah od kriminala,
- niža percepcija rizika i razine kriminaliteta te javnog nereda,
- manja vidljivost policije i
- niža razina spremnosti na suradnju.

Razlike između ispitanika u dobi od 18 do 34, ispitanika u dobi od 35 do 54 te onih ispitanika koji su stariji od 55 godina na svakom od deset faktora (latentnih dimenzija) prikazane su na grafikonu 14.

Grafikon 14. Razlike između aritmetičkih sredina s obzirom na dob ispitanika

Rezultati većine istraživanja, koja uključuju dob kao varijablu, potvrđuju rezultate koji pokazuju kako mlađe osobe vide policiju manje pozitivnom od starijih osoba (Reising, Correia, 1997; Reising, Giacomazzi, 1998; Dowler, 2003; Brown i Benedict, 2002; Schafer i sur., 2003). U pravilu, mladi ispitanici su manje zadovoljniji tretmanom koji im pruža policija jer je on često represivan uz primjenu agresivnih metoda. To je sasvim sigurno i u vezi s okolinostima i mjestima na kojima mladi dolaze u doticaj s policijom, odnosno njihovim životnim stilom. Mladi češće posjećuju mjesta za zabavu na kojima dolazi do remećenja javnog reda i koja su stoga u većoj mjeri izložena policijskom nadzoru i provjeri. Dakle, u skladu sa svojim životnim stilom, mladi se, u odnosu na osobe starije životne dobi, češće nalaze na opasnim mjestima i češće su u doticaju s potencijalno opasnim osobama. Navedeni argumenti objašnjavaju također zašto mlađe osobe češće vide policiju kako ophodi ili kad postupaju, kao i zašto daju veće procjene rizika od viktimizacije, prisutnosti kriminaliteta i javnog nereda.

Prema rezultatima ovog istraživanja, dob je snažan prediktor straha od kriminala, što potvrđuju i druga istraživanja (Scarborough i sur., 2010; Glasnović Gjoni, 2006), iako ovi rezultati ne govore varira li taj strah s obzirom na različite vrste kaznenih djela. Razlog leži u činjenici da zbog svoje ranjivosti starije osobe procjenjuju da se neće moći na odgovarajući način zaštititi te da će posljedice viktimizacije za njih imati dalekosežnije posljedice. Ako se

radi o napadu na tjelesni integritet, postoji opasnost od ozljeđivanja, a oporavak starijih osoba je teži i dugotrajniji. Jednako tako, bojazan postoji i kad se radi o materijalnoj šteti jer zbog svoje ekonomske ranjivosti, odnosno niskih primanja, starije osobe takvu štetu teže mogu nadoknaditi. Dakle, uvjerenje u svoje mogućnosti samozaštite i mogućnosti prevladavanja posljedica od viktimizacije opada s dobi i znatno je niže kod starijih u odnosu na osobe mlađe životne dobi.

6.3.3. Razlike s obzirom na stupanj obrazovanja ispitanika

Stupanj obrazovanja ispitanika u ovom istraživanju podijeljen je u tri kategorije: osnovna škola i niže obrazovanje (osobe bez završene osnovne škole), srednja škola te viša škola i obrazovanje koje je više od toga.

Nakon što je utvrđeno da se skupine ispitanika razlikuju u skupu zavisnih varijabli, napravljena je **diskriminacijska analiza**. Rezultati robusne diskriminacijske analize pokazuju kako su ekstrahirane dvije diskriminacijske funkcije za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice, u odnosu na stupanj obrazovanja ispitanika. Međutim, samo je prva diskriminacijska funkcija statistički značajna. Svojevrsna vrijednost prve diskriminacijske funkcije iznosi 0,7296, test razlike između centroida (F) iznosi 59,52, a diskriminacijska funkcija značajna je na razini $P < 0,01$ posto.

Na diskriminacijskoj funkciji centroidi (tablica 20) su udaljeni međusobno za 1,03 standardne devijacije te pokazuju kako se najviše razlikuju ispitanici s najnižom razinom obrazovanja (osnovna škola i >) i ispitanici s najvišim obrazovanjem (VŠS i <), dok se oni sa srednjom stručnom spremom nalaze između njih.

Tablica 20. Rezultati robusne diskriminacijske analize s obzirom na stupanj obrazovanja ispitanika

Diskriminacijske funkcije	Centroidi			Standardne devijacije			F	P
	OŠ i >	SSS	VŠS i <	OŠ i >	SSS	VŠS i <		
1	-0,83	0,04	0,20	1,21	1,39	1,39	59,52	0,000

Na temelju diskriminacijskih koeficijenta i korelacija varijabli s prvim diskriminacijskim faktorom (tablica 21), najveću diskriminacijsku snagu ima varijabla „percepcija rizika i razine kriminaliteta“, čiji diskriminacijski koeficijent iznosi 0,50, a

korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,64. Slijedeća varijabla koja sudjeluje u kreiranju prve diskriminacijske funkcije je „javni nered povezan s nepoželjnim pojavama“ (s diskriminacijskim koeficijentom od 0,42 i korelacijom s diskriminacijskom funkcijom od 0,75) te varijabla „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“ (s diskriminacijskim koeficijentom od 0,35 i korelacijom s diskriminacijskom funkcijom od 0,69). „Vidljivost policije“ i „suradnja građana i policije“ najmanje sudjeluje u kreiranju diskriminacijske funkcije. Niski diskriminacijski koeficijent i korelaciju s diskriminacijskom funkcijom ima i varijabla „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“. Tako strukturirani diskriminacijski faktor treba interpretirati kao **kognitivnu percepciju sigurnosti** (percepcija rizika, razine kriminaliteta i drugih nepoželjnih pojava).

Tablica 21. Struktura diskriminacijskih funkcija s obzirom na stupanj obrazovanja ispitanika

Varijable	Diskriminacijski koeficijenti	Korelacije s diskriminacijskom funkcijom
Učinkovitost djelovanja policije	-0,25	-0,57
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	0,42	0,75
Izvješćivanje građana	0,35	0,37
Stavovi prema policiji	-0,37	-0,64
Strah od kriminala	0,28	-0,09
Suradnja građana i policije	-0,12	0,14
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	0,50	0,64
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	0,35	0,69
Vidljivost policije	-0,06	-0,02
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,15	-0,31

Na temelju dobivenih rezultata može se ustvrditi kako postoje statistički značajne razlike u percepciji sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice s obzirom na obrazovanje ispitanika. U razlikovanju ispitanika temeljnu važnost ima kognitivna percepcija sigurnosti, pri čemu ispitanici nižeg obrazovanja daju više procjene. Drugi riječima, temeljna razlika između ispitanika različite razine obrazovanja jest u

tomu što obrazovaniji daju veće procjene kad su u pitanju percepcija rizika, razina kriminaliteta i javnog nereda u odnosu na ispitanike nižeg obrazovanja.

Kako bi se ustvrdile razlike između triju definiranih obrazovnih skupina na svakom od deset faktora, ponovno je prema već opisanom postupku, nakon diskriminacijske analize napravljena **univarijatna analiza varijance** koja je prikazana u tablici 22. Razlike između skupina ispitanika definirane su na temelju udaljenosti aritmetičkih sredina.

Tablica 22. Rezultati univarijatne analize varijance s obzirom na stupanj obrazovanja ispitanika

Varijable	Aritmetičke sredine			Standardne devijacije			F	P
	OŠ i >	SSS	VŠS i <	OŠ i >	SSS	VŠS i <		
Percepcija učinkovitosti policije u otkr. i sprj. kriminaliteta	0,20	0,02	-0,12	0,98	1,00	0,99	10,59	0,000
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	-0,36	0,04	0,04	1,01	1,02	0,92	20,03	0,000
Izvjescivanje građana	-0,31	0,04	0,01	0,97	0,98	1,03	7,70	0,000
Stavovi prema policiji	0,31	-0,01	-0,10	0,98	1,00	0,98	13,34	0,000
Strah od kriminala	-0,24	0,04	0,00	1,02	1,01	0,96	4,87	0,000
Suradnja građana i policije	0,08	0,04	-0,13	1,08	1,03	0,89	3,33	0,000
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	-0,40	-0,01	0,18	0,76	1,00	1,03	74,29	0,000
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	-0,31	0,04	0,01	1,05	1,00	0,95	8,96	0,000
Vidljivost policije	0,05	0,01	-0,04	0,90	1,00	1,03	26,94	0,000
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	0,12	0,00	-0,05	1,05	1,01	0,95	10,03	0,000

Razlike između ispitanika koji imaju završenu osnovnu školu ili niže obrazovanje od toga, onih koji imaju srednju stručnu spremu te onih koji imaju višu školu ili obrazovanje više od toga, statistički su značajne, na razini $p \leq 0,01$ posto, u svim varijablama. Raščlambom dobivenih rezultata može se zaključiti kako ispitanici koji imaju najnižu razinu obrazovanja učinkovitost policije najbolje ocjenjuju i to u obje varijable koje se odnose na učinkovitost („percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“, „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“), za razliku od ispitanika koji spadaju u skupinu s najvišom razinom obrazovanja. Ispitanici srednje stručne spreme, kad je u pitanju percepcija učinkovitosti policije, nalaze se između ove dvije skupine, bliže

obrazovanijoj skupini. Ispitanici s višom razinom obrazovanja i oni sa srednjom stručnom spremom podjednako često procjenjuju da je u mjestu stanovanja prisutan „javni nered povezan s nepoželjnim pojavama“, a ispitanici niže obrazovne razine rjeđe u odnosu na preostale obrazovne skupine. „Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“ ispitanici srednje stručne spreme češće percipiraju kao problem, dok za razliku od njih ispitanici nižeg obrazovnog stupnja javni nered kao problem rjeđe percipiraju. Najobrazovanija skupina ispitanika po percepciji ove vrste javnog nereda bliža je ispitanicima srednje stručne spreme. U „strahu od kriminala“ razlike se ogledaju u tomu što ispitanici nižeg obrazovanja pokazuju najvišu razinu straha, a najnižu ispitanici srednje stručne spreme. Skupina najobrazovanijih ispitanika nalazi se između, znatno bliže ispitanicima srednje stručne spreme. „Rizik i razinu kriminaliteta“ najvišim procjenjuju ispitanici koji imaju višu stručnu spremu i obrazovanje više od toga, nasuprot osoba s osnovnom školom i nižim obrazovanjem te srednjom stručnom spremom koje se nalaze između, ali bliže obrazovanijim ispitanicima. Povoljnije „stavove o policiji“ imaju osobe nižeg obrazovanja, koje su i spremnije na „suradnju s policijom“ i koji rjeđe viđaju policiju u ophodnji ili njihovo postupanje u mjestu stanovanja. Najobrazovanija skupina ispitanika daje najniže procjene u odnosu na stavove prema policiji i oni su najmanje spremni na suradnju s policijom, a policiju najčešće viđaju u ophodnji i postupanju („vidljivost policije“). Ispitanici srednje stručne spreme su u spomenute tri varijable između ispitanika s najvišom i najnižom razinom obrazovanja. Veće procjene na varijabli „izvješćivanje građana“ iskazuju ispitanici srednje stručne spreme, zatim više stručne spreme i oni koji imaju obrazovanje više od toga, dok najmanje potrebe za boljim izvješćivanjem policije o svom radu imaju ispitanici najnižeg stupnja obrazovanja.

Dakle, ispitanike s najnižom razinom obrazovanja obilježavaju:

- povoljniji stavovi o policiji,
- bolja procjena učinkovitosti policije te razumljivo,
- viša razina spremnosti na suradnju.

S druge pak strane, najobrazovaniju skupinu ispitanika obilježavaju:

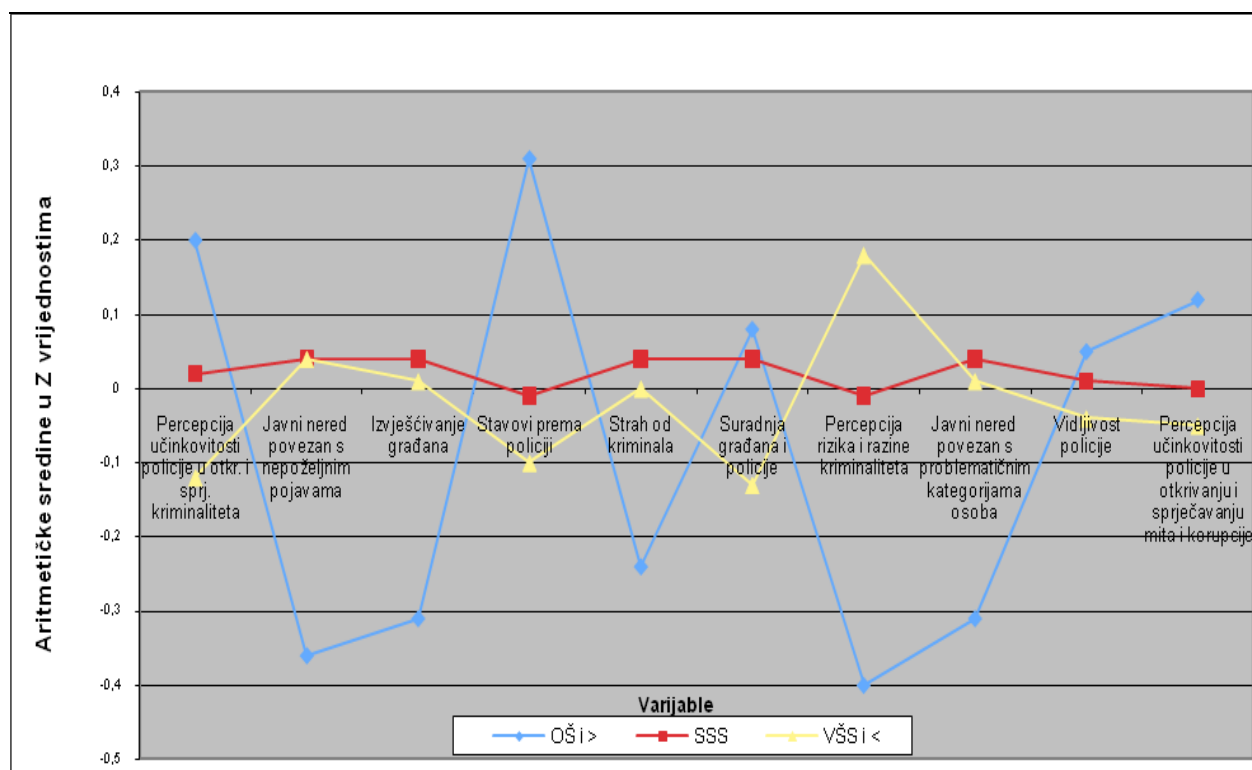
- niža procjena učinkovitosti policije,
- nepovoljniji stavovi o policiji i
- više procjene količine kriminaliteta i rizika od viktimizacije.

Ispitanike koji imaju srednju stručnu spremu izdvaja:

- najviša percepcija javnog nereda, ali i
- najniža razina straha od kriminala.

Razlike između tri skupine ispitanika, različite s obzirom na stupanj njihovog obrazovanja, na svakoj od deset latentnih dimenzija prikazane su i grafički (grafikon 15).

Grafikon 15. Razlike između aritmetičkih sredina s obzirom na obrazovanje ispitanika

Ovime su potvrđeni rezultati koji govore kako obrazovanje utječe na percepciju policije (Brown i Benedict, 2002) i na vrednovanje policijske učinkovitosti tako što osobe nižeg obrazovnog stupnja povoljnije gledaju na policiju. Njihovi su kriteriji za procjenu učinkovitosti policije niži.

Iako su osobama nižeg obrazovanja procjene javnog nereda i količine kriminaliteta te rizika od viktimizacije niže, više se boje kriminala. Objašnjenje ponovno proizlazi iz teorije ranjivosti (Killias, 1990, prema Gabrielu i Greveu, 2003) prema kojoj se osobe nižeg obrazovnog stupnja osjećaju socijalno ranjivima, a time i manje sposobnima da se odupru viktimizaciji. Najobrazovanija skupina ispitanika daje više procjene količine kriminaliteta i rizika od viktimizacije. Tu se može govoriti o posljedicama utjecaja medija. Obrazovanje osobe u većoj mjeri konzumiraju različite medije, koji su glavni izvor informacija o kriminalitetu. Osobno iskustvo s kriminalitetom ima samo mali broj ljudi, a za sve ostale,

mediji su glavni izvor informacija pa se može ustvrditi kako je u tom dijelu utjecaj medija nedvojbeno veliki.

Viša percepcija javnog nereda kod osoba sa srednjom stručnom spremom povezana je s intenzivnijim korištenjem javnog prostora, dostupnog širokom krugu osoba. Upravo zato ova kategorija ispitanika najčešće primjećuje različite oblike javnog nereda, bilo da se oni odnose na fizičke nedostatke javne infrastrukture i javnih prostora, bilo da se odnose na različite negativne pojave u lokalnim zajednicama.

6.3.4. Razlike s obzirom na radni status ispitanika

Prema radnom statusu formirane su tri skupine ispitanika: zaposleni, nezaposleni i ostali (umirovljenici, učenici, studenti, domaćice i drugi).

Kako bi se utvrdile razlike između skupina ispitanika u skupu zavisnih varijabli, s obzirom na njihov radni status, napravljena je **diskriminacijska analiza**. Rezultati robusne diskriminacijske analize pokazuju kako su ekstrahirane dvije diskriminacijske funkcije za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice u odnosu prema radnom statusu ispitanika. Izračunata diskriminacijska vrijednost - F-test i pogreška koja se čini prilikom prihvatanja H3 hipoteze pokazuju kako je statistički značajna samo prva diskriminacijska funkcija čija je svojstvena vrijednost 0,1113. Test razlike između centroida (F) iznosi 21,96, a diskriminacijska funkcija značajna je na razini $P < 0,01$ posto.

Nadalje, u diskriminacijskoj analizi izračunali su se centriodi za tri skupine ispitanika formirane prema njihovom radnom statusu. Na prvoj diskriminacijskoj funkciji centriodi (tablica 23) međusobno su udaljeni za 0,44 standardne devijacije i najviše razlikuju zaposlene od ispitanika koji se nalaze u skupini „ostali“, dok se nezaposleni nalaze između njih.

Tablica 23. Rezultati robusne diskriminacijske analize s obzirom na radni status ispitanika

Diskriminacijske funkcije	Centroidi			Standardne devijacije			F	P
	Zaposleni	Nezaposleni	Ostali	Zaposleni	Nezaposleni	Ostali		
1	0,19	-0,10	-0,25	1,16	1,14	1,22	21,96	0,000

Diskriminacijski koeficijenti i korelacije varijabli s diskriminacijskim faktorom (tablica 24) pokazuju kako najveći jedinstveni doprinos diskriminacijskoj funkciji ima

varijabla „strah od kriminala“, čiji je diskriminacijski koeficijent 0,50. Ipak, to ne znači da se radi o najrelevantnijoj varijabli za diskriminaciju s obzirom na to da je njezina korelacija s diskriminacijskom funkcijom niska i iznosi 0,19. Za razliku od ove varijable „percepcija rizika i razine kriminaliteta“ ima višu korelaciju s diskriminacijskom funkcijom, 0,49, ali nešto niži diskriminacijski koeficijent, 0,37. U kreiranju diskriminacijske funkcije značajna je i varijabla „suradnja građana i policije“ s diskriminacijskim koeficijentom 0,34 i korelacijom s diskriminacijskom funkcijom 0,53. Najniži diskriminacijski koeficijent i korelaciju s diskriminacijskom funkcijom ima varijabla „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“, koja stoga najmanje sudjeluje u kreiranju diskriminacijske funkcije.

Tako strukturirani diskriminacijski faktor treba interpretirati kao **percepcija sigurnosti** koja u sebi sadrži i svoju kognitivnu (procjena rizika i razine kriminaliteta) i afektivnu komponentu (strah od kriminala).

Tablica 24. Struktura diskriminacijskih funkcija s obzirom na radni status ispitanika

Varijable	Diskriminacijski koeficijenti	Korelacije s diskriminacijskom funkcijom
Učinkovitost djelovanja policije	-0,28	-0,57
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	0,23	0,51
Izvješćivanje građana	-0,24	-0,15
Stavovi prema policiji	-0,22	-0,61
Strah od kriminala	0,50	0,19
Suradnja građana i policije	0,34	0,53
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	0,37	0,49
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	0,17	0,43
Vidljivost policije	-0,33	-0,25
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,36	-0,39

Na temelju dobivenih rezultata može se ustvrditi kako postoje statistički značajne razlike u strahu od kriminala, percepciji kriminaliteta, percepciji javnog nereda i komponentama Strategije policija u zajednici s obzirom na radni status ispitanika. U

razlikovanju ispitanika temeljnu važnost ima percepcija sigurnosti. Zaposleni ispitanici imaju povoljniju percepciju sigurnosti, a ispitanici iz skupine „ostali“ najnepovoljniju. Nezaposleni se u percepciji sigurnosti nalaze između ostale dvije skupine ispitanika, bliže kategoriji „ostali“.

Rezultati **univarijatne analize varijance** pokazuju razlike u zavisnim varijablama (deset faktora – latentnih dimenzija), između spomenutih skupina ispitanika (tablica 25).

Tablica 25. Rezultati univarijatne analize varijance s obzirom na radni status ispitanika

Varijable	Aritmetičke sredine			Standardne devijacije			F	P
	Zap.	Nezap.	Ost.	Zap.	Nezap.	Ost.		
Percepcija učinkovitosti policije u otkr. i sprj. kriminaliteta	-0,05	0,12	0,03	0,99	1,04	0,99	2,05	0,000
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	0,05	-0,05	-0,05	0,97	0,99	1,05	3,28	0,000
Izvršavanje građana	-0,05	0,05	0,05	1,01	1,00	0,98	4,84	0,000
Stavovi prema policiji	-0,04	-0,01	0,07	0,96	1,03	1,05	4,56	0,000
Strah od kriminala	0,10	-0,05	-0,13	0,94	1,09	1,04	10,02	0,000
Suradnja građana i policije	0,07	0,04	-0,11	0,99	0,99	1,01	4,34	0,000
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	0,07	-0,01	-0,11	0,99	1,06	0,98	13,79	0,000
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	0,03	-0,01	-0,04	0,98	0,98	1,04	2,90	0,000
Vidljivost policije	-0,06	0,05	0,08	1,01	1,01	0,98	3,91	0,000
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,07	0,03	0,09	0,99	1,03	1,00	17,02	0,000

Rezultati pokazuju kako su razlike između ispitanika s obzirom na njihov radni status (zaposleni, nezaposleni i ostali) statistički značajne na razini $p \leq 0,01$ posto u svim varijablama. „Percepcija učinkovitosti policije“, na obje varijable, i kod otkrivanja/sprječavanja kaznenih djela i kod mita i korupcije nepovoljnija je kod ispitanika koji su zaposleni, dok je kod nezaposlenih ispitanika percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta najpovoljnija. Najpovoljniju procjenu učinkovitosti policije kod mita i korupcije imaju ispitanici iz skupine „ostali“. Kad su u pitanju obje kategorije javnog nereda („javni nered povezan s nepoželjnim pojavama“ i „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“) zaposleni daju veće procjene. Nezaposleni i ostali jednako procjenjuju javni nered povezan s nepoželjnim pojavama, dok javni nered povezan s problematičnim

kategorijama osoba najniže procjenjuju ispitanici iz skupine „ostali“, a nezaposleni su u svojim procjenama između ostale dvije skupine. Nezaposleni i ostali jednako procjenjuju da policija treba više „izvješćivati građane“ za razliku od zaposlenih. Zaposleni imaju nepovoljnije „stavove o policiji“ od ostalih ispitanika, nezaposleni se na diskriminacijskom pravcu nalaze između njih. „Strah od kriminala“ izraženiji je kod ispitanika koji spadaju u kategoriju „ostali“, zatim kod nezaposlenih, a najmanji je kod ispitanika koji su zaposleni. Skupine ispitanika jednako su se raspodijelile na diskriminacijskom pravcu i kad je riječ o „percepciji rizika i razine kriminaliteta“. Zaposleni češće primjećuju policiju u ophodnji i njezino postupanje u svom susjedstvu („vidljivost policije“), a ispitanici iz skupine „ostali“ najrjeđe. Nezaposleni se nalaze između ove dvije skupine, bliže „ostalima“. Zaposleni su ujedno i spremniji na „suradnju s policijom“ od preostale dvije skupine ispitanika, dok ispitanici iz skupine „ostali“ suradnju s policijom najmanje žele.

Na temelju rezultata univarijatne analize varijance može se zaključiti kako zaposlene osobe:

- osjećaju najmanji strah od kriminala,
- najniže procjenjuju količinu kriminaliteta i rizik od viktimizacije,
- daju najviše procjene za obje kategorije javnog nereda,
- imaju nepovoljnije stavove o policiji,
- niže procjenjuju učinkovitost policije,
- najspremniji su na suradnju s policijom.

Nasuprot zaposlenima, ispitanici iz skupine „ostali“ (umirovljenici, učenici, studenti i drugi) pokazuju:

- najvišu razinu straha od kriminala,
- najvišu percepciju rizika i razine kriminaliteta,
- povoljnije stavove o policiji,
- najnižu razinu spremnosti na suradnju s policijom te
- policiju najrjeđe viđaju, dok
- javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba češće od ostalih skupina procjenjuju kao problem u svom mjestu stanovanja.

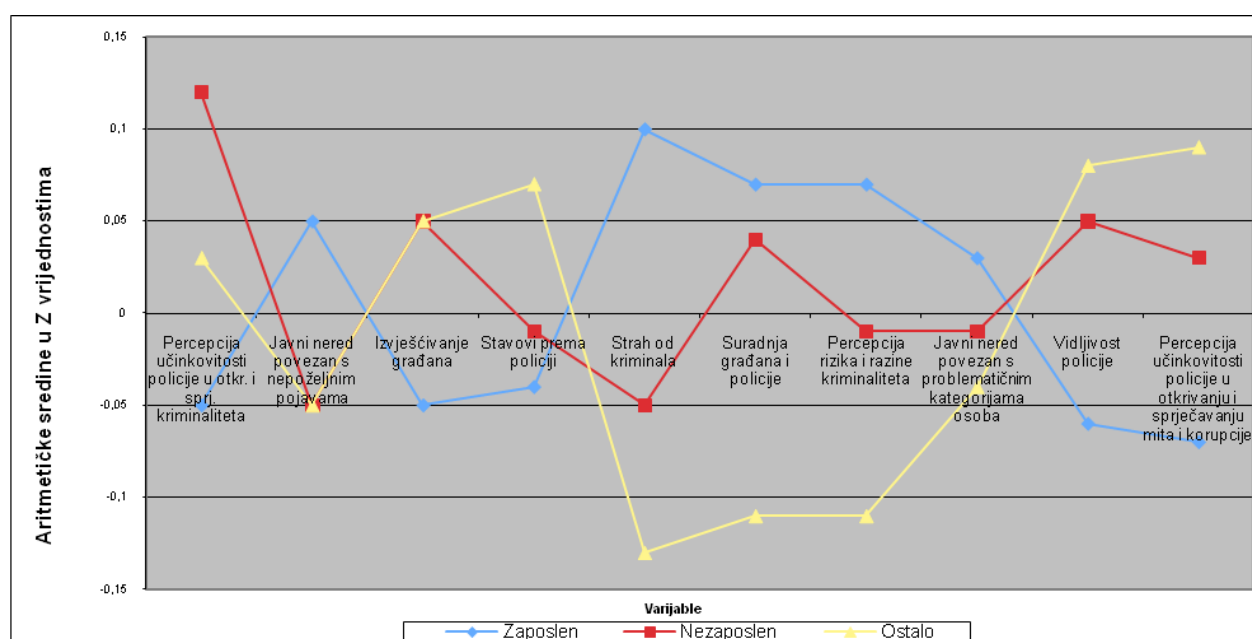
Nezaposleni ispitanici u većini varijabli:

- strah od kriminala,
- percepcija rizika i razine kriminaliteta,

- stavovi o policiji,
- vidljivost policije,
- suradnja građana i policije, na diskriminacijskom pravcu nalaze se između ostale dvije skupine ispitanika, dok
- najpovoljnije ocjenjuju učinkovitost policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta.

Razlike između zaposlenih, nezaposlenih i ispitanika iz skupine „ostali“, na svakoj od deset latentnih dimenzija, prikazane su i grafički (grafikon 16).

Grafikon 16. Razlike između aritmetičkih sredina s obzirom na radni status ispitanika

Radni status značajan je za varijabilitet u percepciji sigurnosti čime se potvrđuju ranija istraživanja koja dokazuju kako je razina prihoda obrnuto proporcionalno povezana sa strahom od kriminala (John Howard Society of Alberta, 1999). Što su prihodi veći, a najveći su kod zaposlenih osoba, strah je manji. To je razumljivo s aspekta teorije ranjivosti (Killias, 1990, prema Gabrielu i Greveu, 2003) jer radni status utječe na ekonomsku ranjivost, koja je bitna odrednica socijalne ranjivosti. Građani koji su financijski neovisniji, sposobniji su zaštititi sebe i svoju imovinu i lakše mogu prevladati materijalne posljedice moguće viktimizacije. S druge pak strane, nezaposleni ili umirovljenici, učenici, studenti i ostali nezaposleni teže mogu zaštititi sebe i svoju imovinu, odnosno prevladati financijske posljedice viktimizacije. Međutim, dobiveni rezultati mogu se tumačiti i u kontekstu teorije socijalne integracije (Hartnagel, 1979, prema Franklinu, Franklinu i Fearnu, 2008) jer ako se

socijalna integracija definira kao posjedovanje osobnih ulaganja u susjedstvo, onda je razumljivo da zaposlene osobe imaju puno više kapaciteta za takva ulaganja.

I u području percepcije postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice radni status važna je determinanta varijabiliteta. Osobe koje su zaposlene, policijskoj učinkovitosti daju niže procjene, što je povezano s češćim uočavanjem problema u lokalnoj zajednici. I Dowler (2003) je ustvrdio kako građani koji uočavaju veliki broj problema povezanih s javnim neredom, lošije procjenjuju policijsku učinkovitost. U skladu s tim su i nepovoljniji stavovi o policiji jer je policijska učinkovitost važna odrednica tih stavova. Naime, kad građani uočavaju prisutnost javnog nereda u svojim susjedstvima, procjenjuju kako je policija nedostavno djelotvorna u rješavanju nepoželjnih pojava ili prisutnosti problematičnih osoba, što utječe i na opće stavove o policiji. Nadalje, vidljivost policije koja je najviša kod zaposlenih ispitanika, važna je također za evaluaciju učinkovitosti i formiranje stavova. Kad osobno vide policiju u ophodnji ili ih uoče kako postupaju prema problematičnim osobama u lokalnoj zajednici, građani mogu zaključiti koliko to što čine djelotvorno čine, a na evaluaciju učinkovitosti posebice će se negativno odraziti ponavljanje istovrsnih problema i nakon policijskog postupanja. Za razliku od nekih drugih istraživanja (Skogan i Steiner, 2004, prema Rixu i sur., 2009) ovo se istraživanje nije bavilo pitanjem ima li povećana vidljivost policije za posljedicu povoljniju evaluaciju policijske učinkovitosti. Zbog toga bi, za cjelovito razumijevanje ovog pitanja, trebalo potanko razmotriti utjecaje različitih komponenti vidljivosti policije na evaluaciju učinkovitosti kao i utjecaj niza kontekstualnih varijabli, prije svega vrste policijskih intervencija i njihovih ishoda. Ispitanici koji su zaposleni najspremniji su na suradnju s policijom jer procjenjuju kako posjeduju informacije, ali i kompetencije koje policiji mogu pomoći u rješavanju prisutnih problema.

6.3.5. Razlike s obzirom na financijsko stanje ispitanika

Prema financijskom stanju ispitanici su razvrstani u tri skupine: loše, osrednje, dobro. Selektiranje ispitanika provedeno je na temelju njihove percepcije financijskog stanja.

Rezultati robusne **diskriminacijske analize** pokazuju kako su ekstrahirane dvije diskriminacijske funkcije za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice u odnosu na financijsko stanje ispitanika, međutim, samo je prva diskriminacijska funkcija statistički značajna. Njezina svojstvena vrijednost je 0,1551. Test razlike između centroida (F) iznosi 33,09, a diskriminacijska funkcija značajna je na razini $P < 0,01$ posto.

Na diskriminacijskoj funkciji centriodi (tablica 26) međusobno su udaljeni za 0,55 standardne devijacije te pokazuju da se najviše razlikuju ispitanici čije je financijsko stanje loše i ispitanici čije je financijsko stanje dobro, dok se oni osrednjeg financijskog stanja nalaze između njih.

Tablica 26. Rezultati robusne diskriminacijske analize s obzirom na financijsko stanje ispitanika

Diskriminacijske funkcije	Centroidi			Standardne devijacije			F	P
	Loše	Osrednje	Dobro	Loše	Osrednje	Dobro		
1	-0,28	-0,07	0,27	1,12	1,21	1,04	33,09	0,000

Na temelju diskriminacijskih koeficijenta i korelacija varijabli s prvom diskriminacijskom funkcijom (tablica 27), najveću diskriminacijsku snagu ima ona varijabla koja se odnosi na „strah od kriminala“, čiji diskriminacijski koeficijent iznosi 0,80, a korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,77. U kreiranju diskriminacijske funkcije značajna je i varijabla „vidljivost policije“ s diskriminacijskim koeficijentom -0,34 i korelacijom s diskriminacijskom funkcijom od -0,59. Ostale varijable znatno slabije sudjeluju u kreiranju prve diskriminacijske funkcije, a u njezinom kreiranju najmanje sudjeluje varijabla „percepcija rizika i razine kriminaliteta“, čiji je diskriminacijski koeficijent 0,05, a korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,01. Tako strukturirani diskriminacijski faktor treba interpretirati kao **strah od kriminala**.

Tablica 27. Struktura diskriminacijskih funkcija s obzirom na financijsko stanje ispitanika

Variable	Diskriminacijski koeficijenti	Korelacije s diskriminacijskom funkcijom
Učinkovitost djelovanja policije	0,28	0,50
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	-0,13	-0,06
Izješćivanje građana	0,02	-0,05
Stavovi prema policiji	0,10	0,34
Strah od kriminala	0,80	0,77
Suradnja građana i policije	-0,21	-0,24
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	0,05	0,01
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	0,18	0,04
Vidljivost policije	-0,34	-0,58
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	0,22	0,46

Na temelju dobivenih rezultata može se ustvrditi kako postoje statistički značajne razlike u percepciji sigurnosti građana, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice s obzirom na financijsko stanje ispitanika. U razlikovanju ispitanika temeljnu važnost ima strah od kriminala i vidljivost policije. Naime, ispitanici čije je financijsko stanje loše više se boje kriminala te policiju u postupanju i ophodnji rjeđe viđaju, za razliku od ispitanika dobrog financijskog stanja čiji veći rezultat znači manju razinu straha od kriminala i veću vidljivost policije. Između ove dvije skupine nalaze se ispitanici osrednjeg financijskog stanja.

Rezultati **univarijatne analize varijance**, koji pokazuju razlike u zavisnim varijablama, odnosno na svakom od deset faktora (latentnih dimenzija) prostora percepcije sigurnosti građana, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice, između definiranih skupina ispitanika, prema financijskom stanju, prikazani su u tablici 28.

Tablica 28. Rezultati univarijatne analize varijance s obzirom na financijsko stanje ispitanika

Varijable	Aritmetičke sredine			Standardne devijacije			F	P
	Loše	Osre.	Dobro	Loše	Osre.	Dobro		
Percepcija učinkovitosti policije u otkr. i sprj. Kriminaliteta	-0,10	0,00	0,06	0,99	0,98	1,04	1,57	0,000
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	0,09	-0,03	0,01	1,07	1,00	0,96	2,59	0,000
Izvjješćivanje građana	0,00	-0,01	0,01	1,01	1,00	0,99	2,66	0,000
Stavovi prema policiji	-0,06	0,02	0,00	1,03	0,99	0,99	3,19	0,000
Strah od kriminala	-0,23	-0,06	0,21	1,03	1,01	0,93	13,01	0,000
Suradnja građana i policije	0,07	0,00	-0,05	0,98	1,01	1,00	6,99	0,000
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	0,04	-0,05	0,05	1,11	0,97	0,98	4,21	0,000
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	-0,04	-0,02	0,05	1,04	0,99	1,00	5,10	0,000
Vidljivost policije	0,07	0,05	-0,11	0,98	1,02	0,98	11,55	0,000
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,03	-0,04	0,08	0,98	0,98	1,04	1,95	0,000

Rezultati pokazuju kako su razlike između ispitanika s obzirom na njihovo financijsko stanje (loše, osrednje i dobro) statistički značajne na razini $p \leq 0,01$ posto u svim varijablama.

Na temelju dobivenih rezultata može se zaključiti kako su najveće razlike s obzirom na financijsko stanje ispitanika dobivene na varijabli „strah od kriminala“, gdje je razlika između aritmetičkih sredina najveća, a što se može ustvrditi s obzirom da su dobivene podjednake standardne devijacije među skupinama ispitanika. Ispitanici koji svoje financijsko stanje procjenjuju lošijim u najvećoj mjeri izražavaju strah od kriminala. Za razliku od njih, ispitanici dobrog financijskog stanja u najmanjoj mjeri izražavaju taj strah. Ispitanici osrednjeg financijskog stanja smješteni su između ove dvije skupine. Nadalje, ispitanici dobrog financijskog stanja u obje varijable („percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“ i „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“) više pozitivno evaluiraju učinkovitost policije, dok joj oni čije je financijsko stanje loše daju najnižu evaluaciju učinkovitosti u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta. Između spomenute dvije skupine nalaze se ispitanici čije je financijsko stanje osrednje. Oni pak, s druge strane, najniže procjenjuju učinkovitost policije kod otkrivanja i

sprječavanja mita i korupcije. Policiju u postupanju i u ophodnji („vidljivost policije“) najrjeđe viđaju ispitanici lošeg financijskog stanja, zatim osrednjeg, a najčešće oni ispitanici čije je financijsko stanje dobro. Nepovoljnije procjene „stavova prema policiji“ imaju ispitanici lošeg financijskog stanja, dok su, za razliku od njih, stavovi ispitanika osrednjeg financijskog stanja povoljniji. Između ove dvije skupine nalaze se ispitanici dobrog financijskog stanja. Ispitanici lošeg financijskog stanja najspremniji su na „suradnju s policijom“, dok tu suradnju najmanje žele ispitanici dobrog financijskog stanja, a skupina „osrednje“ nalazi se između njih. Također, ispitanici lošeg financijskog stanja „javni nered povezan s problematičnim osobama“ smatra manjim problemom od ispitanika osrednjeg i dobrog financijskog stanja. Nasuprot tomu „javni nered povezan s nepoželjnim pojavama“ češće primjećuju u svojem mjestu stanovanja od ostalih skupina ispitanika. Tu vrstu javnog nereda najrjeđe primjećuju ispitanici osrednjeg financijskog stanja. Njima su bliži u svojim procjenama ispitanici dobrog financijskog stanja, koji se nalaze između skupina „dobro“ i „loše“. Rezultati na varijabli „informiranje građana“ pokazuju da potrebu za boljim izvješćivanjem policije imaju ispitanici dobrog financijskog stanja, za razliku od ispitanika koji spadaju u kategoriju „osrednje“. Ovdje su razlike između skupina ispitanika najmanje. Ista skupina ispitanika („dobro“) daje i najveće procjene na varijabli „percepcija rizika i razine kriminaliteta“, a ispitanici osrednjeg financijskog stanja najniže, dok su ispitanici lošeg financijskog stanja između, bliže skupini „dobro“.

Može se zaključiti kako ispitanici lošeg financijskog stanja pokazuju:

- najveći strah od kriminala,
- nepovoljnije stavove o policiji,
- najnižu procjenu učinkovitosti policije.

S druge pak strane, ispitanike dobrog financijskog stanja obilježavaju:

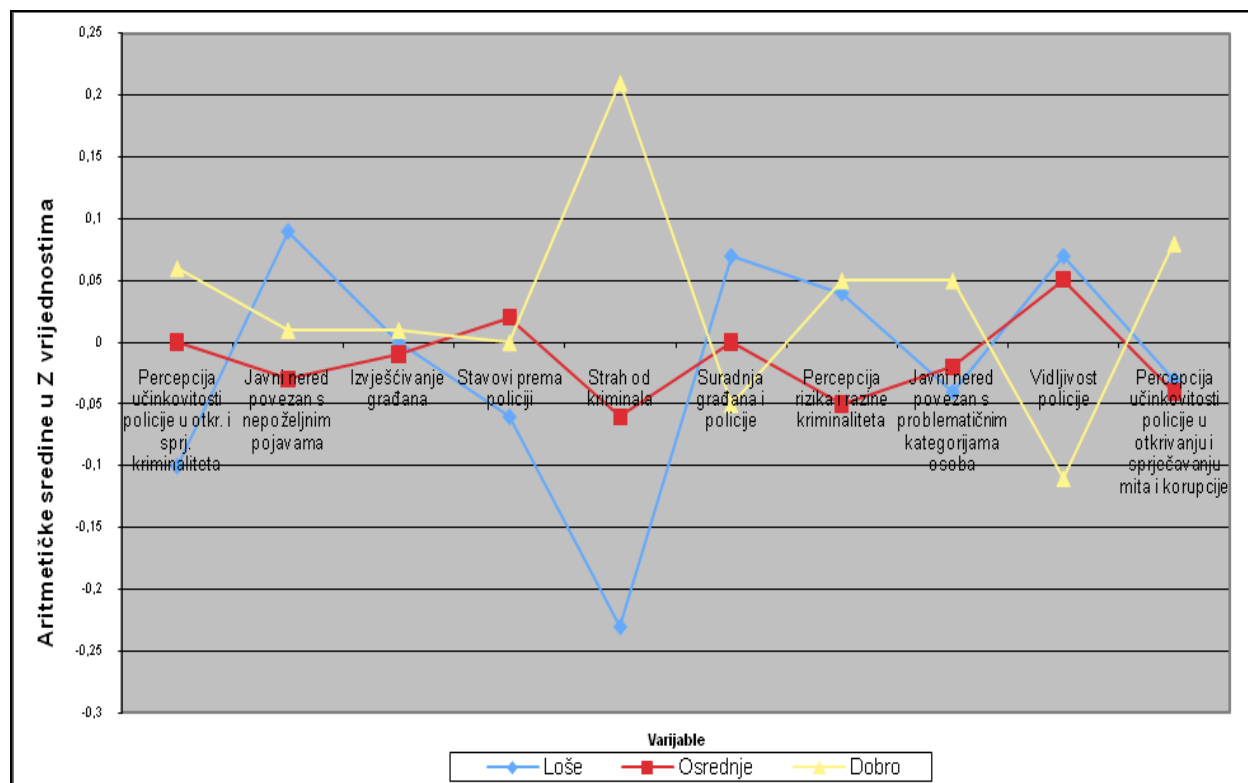
- najviše procjene rizika i razine kriminaliteta,
- najviše procjene javnog nereda povezanog s problematičnim kategorijama osoba.

Ispitanike čije je financijsko stanje osrednje obilježavaju:

- najpovoljniji stavovi o policiji te to što
- javni nered povezan s nepoželjnim pojavama u svom mjestu stanovanja najčešće primjećuju.

Razlike između ispitanika dobrog, osrednjeg i lošeg financijskog stanja, na svakoj od deset latentnih dimenzija, prikazane su i grafički (grafikon 17).

Grafikon 17. Razlike između aritmetičkih sredina s obzirom na financijsko stanje ispitanika

Ranija istraživanja (Glasnović Gjoni, 2006) također, kao i rezultati u ovom istraživanju, pokazuju obrnuto proporcionalan odnos između socioekonomskog statusa, a financijsko stanje njegova je važna sastavnica, i straha od kriminala. Taj odnos je očekivan uzme li se u obzir da je financijsko stanje povezano s mogućnostima osiguravanja bolje zaštite. Imućniji ljudi mogu više uložiti u osobnu sigurnost i sigurnost svoje imovine, a i moguće posljedice viktimizacije lakše mogu prevladati i sanirati. Osim toga, loše financijsko stanje često je povezano s nizom drugih deprivacija, poput života u zapuštenim zajednicama, zbog čega ova kategorija osoba češće primjećuje prisutnost javnog nereda povezanog s nepoželjnim pojavama u svom mjestu stanovanja. Kako su i strah od kriminala i prisutnost javnog nereda značajni prediktori zadovoljstva javnosti s policijom (Jackson i Bradford, 2009), razumljivo je da osobe lošijeg financijskog stanja imaju lošije stavove o policiji i njezinoj učinkovitost.

Percepcija kriminaliteta, ali prije svega rizika od viktimizacije, ovisi i o dobrima koje pojedinac posjeduje. Tako da bolje financijsko stanje razumijeva i više dobara zbog čega dobrostojeće osobe češće sebe doživljavaju kao poželjnijom metom od osoba koje to nisu, što je u skladu s teorijom rutinskih aktivnosti (Cohen i Felson, 1979) i teorijom racionalnog izbora (Cornish i Clarke, 1986). Zbog toga je dakle, percepcija rizika i razine kriminaliteta veća kod osoba dobrog financijskog stanja, nego kod osoba čije je financijsko stanje loše. Kako građani većinu obavijesti o kriminalitetu dobivaju putem medija, ne smije se zanemariti da financijsko stanje utječe na konzumaciju/izloženost pojedinoj vrsti medija, tako da se i u tomu može tražiti objašnjenje veće procjene rizika i razine kriminaliteta kod osoba dobrog financijskog stanja.

6.3.6. Razlike s obzirom na fizičko stanje ispitanika

Prema fizičkom stanju ispitanici su razvrstani u tri skupine: loše, osrednje, dobro. Selektiranje ispitanika provedeno je na temelju njihove percepcije fizičkog stanja.

Rezultati robusne **diskriminacijske analize** pokazuju kako su ekstrahirane dvije diskriminacijske funkcije za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice u odnosu na fizičko stanje ispitanika, ali je samo prva diskriminacijska funkcija statistički značajna. Njezina je svojstvena vrijednost 0,4217. Test razlike između centroida (F) iznosi 19,84, a diskriminacijska funkcija značajna je na razini $P < 0,01$ posto.

Centroidi su na diskriminacijskoj funkciji (tablica 29) međusobno udaljeni za 0,75 standardne devijacije, a pokazuju kako se najviše razlikuju ispitanici čije je fizičko stanje lošije u odnosu na one čije je fizičko stanje dobro, ispitanici osrednjeg fizičkog stanja nalaze se između njih.

Tablica 29. Rezultati robusne diskriminacijske analize s obzirom na fizičko stanje ispitanika

Diskriminacijske funkcije	Centroidi			Standardne devijacije			F	P
	Loše	Osrednje	Dobro	Loše	Osrednje	Dobro		
1	-0,58	-0,23	0,17	1,02	0,91	0,95	19,84	0,000

Na temelju diskriminacijskih koeficijenta i korelacija varijabli s prvim diskriminacijskim faktorom (tablica 30), najveću diskriminacijsku snagu ima ona varijabla

koja se odnosi na „strah od kriminala“, čiji diskriminacijski koeficijent iznosi 0,86, a korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,83. Nešto značajniji diskriminacijski koeficijent ima i varijabla „vidljivost policije“ (-0,34), ali njezina je korelacija s diskriminacijskom funkcijom niža (-0,40). Ostale varijable znatno slabije sudjeluju u kreiranju prve diskriminacijske funkcije, a u njezinom kreiranju najmanje sudjeluju varijable koje pokrivaju područje javnog nereda (varijabla „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“). Tako strukturirani diskriminacijski faktor treba interpretirati kao **strah od kriminala**.

Tablica 30. Struktura diskriminacijskih funkcija s obzirom na fizičko stanje ispitanika

Varijable	Diskriminacijski koeficijenti	Korelacije s diskriminacijskom funkcijom
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	0,00	-0,09
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	-0,15	-0,12
Izvješćivanje građana	0,19	0,21
Stavovi prema policiji	-0,10	-0,10
Strah od kriminala	0,86	0,83
Suradnja građana i policije	0,05	0,08
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	0,20	0,03
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	0,02	-0,06
Vidljivost policije	-0,34	-0,40
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,20	-0,28

Na temelju dobivenih rezultata može se ustvrditi kako postoje statistički značajne razlike u percepciji sigurnosti građana, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice s obzirom na fizičko stanje ispitanika. U razlikovanju ispitanika temeljnu važnost ima strah od kriminala i vidljivost policije. Ispitanici lošeg fizičkog stanja izražavaju veću razinu straha od kriminala te policiju u ophodnji i postupanju rjeđe viđaju, za razliku od ispitanika osrednjeg, a potom i dobrog fizičkog stanja, čiji najviši rezultat znači manju razinu straha od kriminala i veću vidljivost policije.

Rezultati **univarijatne analize varijance**, koji pokazuju razlike u zavisnim varijablama, između definiranih skupina ispitanika, prema fizičkom stanju, prikazani su u tablici 31.

Tablica 31. Rezultati univarijatne analize varijance s obzirom na fizičko stanje ispitanika

Varijable	Aritmetičke sredine			Standardne devijacije			F	P
	Loše	Osr.	Dobro	Loše	Osr.	Dobro		
Percepcija učinkovitosti policije u otkr. i sprj. kriminaliteta	0,03	-0,06	0,02	1,00	0,94	1,02	15,67	0,000
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	0,07	0,07	-0,03	1,14	1,02	0,97	1,18	0,132
Izvješćivanje građana	-0,11	-0,05	0,03	1,08	0,99	0,99	2,47	0,000
Stavovi prema policiji	0,09	-0,04	0,00	1,02	0,99	1,00	3,13	0,000
Strah od kriminala	-0,47	-0,25	0,16	1,12	0,93	0,97	30,91	0,000
Suradnja građana i policije	-0,05	0,02	0,00	1,01	1,04	0,98	30,97	0,000
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	-0,14	0,01	0,01	1,02	1,02	0,99	31,98	0,000
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	-0,05	0,07	-0,02	0,99	1,02	0,99	0,18	1,000
Vidljivost policije	0,22	0,04	-0,04	0,99	0,97	1,01	11,62	0,000
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	0,15	-0,01	-0,01	0,86	1,02	1,01	39,61	0,000

Rezultati pokazuju kako su razlike između ispitanika s obzirom na njihovo fizičko stanje (loše, osrednje i dobro) statistički značajne na razini $p \leq 0,01$ posto u svim varijablama, izuzev u varijablama „javni nered povezan s nepoželjnim pojavama“ i „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“, gdje je $p > 5$ posto, što znači da na ovim varijablama ne postoji statistički značajna razlika među skupinama ispitanika s obzirom na fizičko stanje.

Analizom rezultata može se zaključiti kako su najveće razlike s obzirom na fizičko stanje ispitanika dobivene na varijabli „strah od kriminala“, gdje je razlika između aritmetičkih sredina najveća, a podjednake su i standardne devijacije među skupinama ispitanika. Ispitanici koji svoje fizičko stanje procjenjuju lošijim u najvećoj mjeri izražavaju „strah od kriminala“. Za razliku od njih ispitanici dobrog fizičkog stanja u najmanjoj mjeri izražavaju taj strah. Ispitanici osrednjeg fizičkog stanja smješteni su između ove dvije skupine. „Vidljivost policije“ najveća je kod ispitanika čije je fizičko stanje dobro, a najmanja kod ispitanika lošeg fizičkog stanja. Ispitanici koji svoje fizičko stanje ocjenjuju lošim, imaju nižu „percepciju rizika i razine kriminaliteta“ od preostale dvije skupine, čije su procjene jednake. „Učinkovitost policije“ u obje varijable koje pokrivaju to područje ispitanici lošeg fizičkog stanja procjenjuju povoljnije. Međutim dok učinkovitost kod otkrivanja i

sprječavanja mita i korupcije ispitanici dobrog i osrednjeg fizičkog stanja procjenjuju jednako, učinkovitost kod otkrivanja i sprječavanja kriminaliteta najniže procjenjuju ispitanici iz skupine „osrednje“. „Stavovi o policiji“ su povoljniji kod ispitanika lošeg fizičkog stanja, nepovoljniji u skupini „osrednje“, dok se skupina „dobro“ nalazi između. Kad je u pitanju „izvješćivanje građana“ i „suradnja građana i policije“ ispitanici lošijeg fizičkog stanja imaju manje potrebe za boljim policijskim izvješćivanjem i manje su surađivali s policijom, odnosno manje su spremni na suradnju s njom. Potreba za boljim izvješćivanjem najizraženija je kod skupine ispitanika dobrog fizičkog stanja, a suradnja u skupini „osrednje“.

Može se zaključiti kako ispitanike lošeg fizičkog stanja obilježava:

- veći strah od kriminala,
- povoljniji stavovi o policiji,
- viša procjena policijske učinkovitosti,
- najmanja spremnost na suradnju s policijom,
- najmanja potreba za više policijskog izvješćivanja.

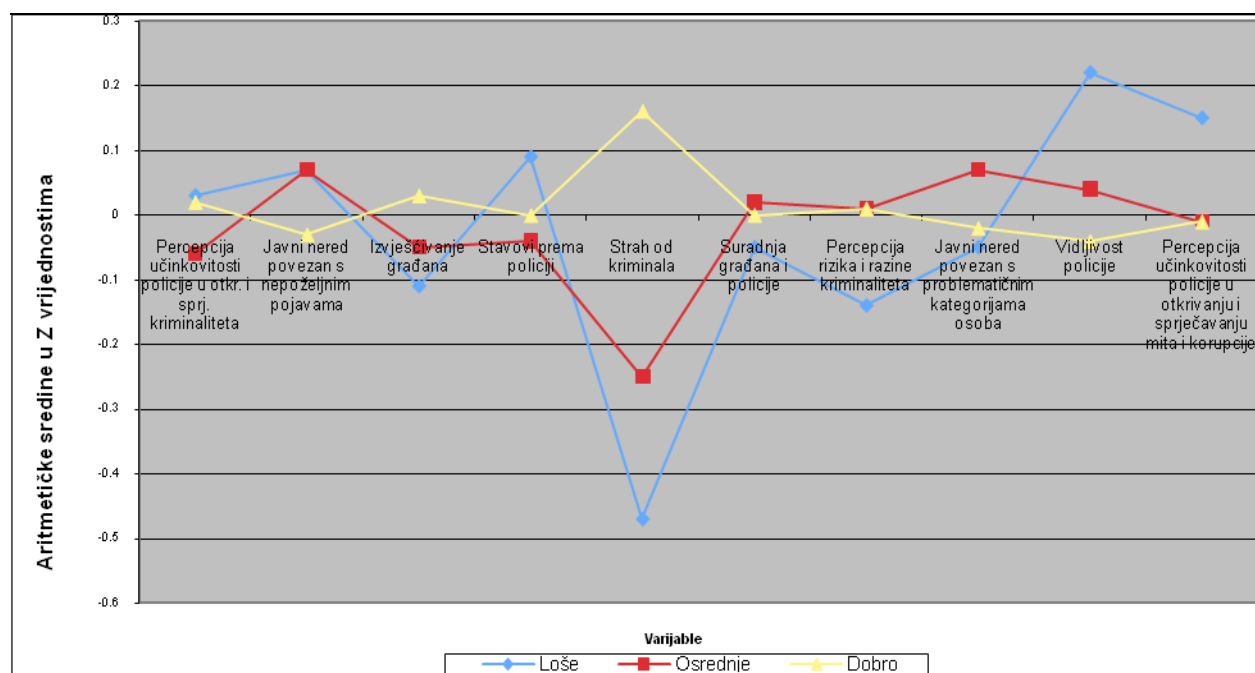
S druge pak strane, ispitanici dobrog fizičkog stanja najmanje se boje kriminala.

Ispitanici osrednjeg fizičkog stanja imaju:

- neprihvatljivije stavove o policiji i daju
- najnižu evaluaciju njezine učinkovitosti.

Spomenute razlike dobivene univarijatnom analizom varijance na latentnim dimenzijama prostora percepcije sigurnosti građana, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice, prikazane su i na grafikonu 18.

Grafikon 18. Razlike između aritmetičkih sredina skupina ispitanika definiranih s obzirom na njihovo fizičko stanje

Važno je spomenuti kako pozitivnu ocjenu osobnog fizičkog stanja češće daju muškarci nego žene. Udio osoba koje negativno ocjenjuju svoje fizičko stanje raste s porastom dobi, tako da je, jednako kao i kod žena te osoba starije životne dobi, veći strah očekivano prisutan kod osoba lošijeg fizičkog stanja. I drugi su istraživači (Meško i Kovčo, 1999) potvrdili kako se osobe slabijeg fizičkog stanja više boje, ali i kako postoji značajna povezanost između zdravlja i straha od kriminala. Naime, procjena fizičkog stanja povezana je sa zdravljem, a zdravlje je pak povezano sa životnom dobi. Opće fizičko stanje važno je prosudbi osobnih mogućnosti obrane od viktimizacije, tako da je očekivano da će se osobe čije je fizičko stanje slabije više bojati zbog moguće viktimizacije. Time je prosudba osobne ranjivosti važna za individualnu razinu straha.

Bez obzira na višu razinu straha od kriminala kod osoba koje svoje fizičko stanje procjenjuju lošijim, njihovi stavovi o policiji ipak su povoljniji nego kod ostalih, a i policijsku učinkovitost bolje ocjenjuju. Riječ je o osobama koje zbog smanjenih osobnih mogućnosti većim dijelom ovise o drugim osobama. Kako je policija služba koja pomaže i štiti građane od samovolje jačih, osobito one slabije, rezultat prema kojem osobe lošijeg fizičkog stanja povoljnije evaluiraju policiju očekivan je. Zbog smanjenih mogućnosti, povezanih s lošijim fizičkim stanjem, ove osobe manje su spremne na suradnju s policijom.

6.3.7. Razlike s obzirom na nacionalnost ispitanika

Da bi se ustvrdile razlike s obzirom na nacionalnost ispitanika, odnosno razlike između pripadnika hrvatske nacionalnosti i pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj, napravljena je diskriminacijska analiza.

Rezultati robusne **diskriminacijske analize** pokazuju kako je ekstrahirana jedna diskriminacijska funkcija za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice, u odnosu na nacionalnost ispitanika. Svojstvena vrijednost diskriminacijske funkcije iznosi 0,2071. Test razlike između centroida (F) iznosi 11,67, a diskriminacijska funkcija značajna je na razini $P < 0,01$ posto.

U interpretaciji rezultata diskriminacijske analize pomoći će centroidi koji su za dvije skupine ispitanika (Hrvati i ispitanici pripadnici nacionalnih manjina) izračunati za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice. Centroidi (tablica 32) ili prosječne vrijednosti na diskriminacijskoj funkciji udaljeni su međusobno za 0,49 standardne devijacije.

Tablica 32. Rezultati robusne diskriminacijske analize s obzirom na nacionalnost ispitanika

Diskriminacijska funkcija	Centroidi		Standardne devijacije		F	P
	Hrvati	Ostali	Hrvati	Ostali		
1	-0,04	0,45	1,12	1,35	11,67	0,001

Na temelju diskriminacijskog koeficijenta i korelacija varijabli s diskriminacijskim faktorom (tablica 33), najveću diskriminacijsku snagu ima varijabla koja se odnosi na „suradnju građana i policije“, čiji diskriminacijski koeficijent iznosi 0,71, a korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,77. Varijable „strah od kriminala“ i „učinkovitost policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“, koje imaju relevantan diskriminacijski koeficijent, s druge strane, imaju nisku korelaciju s diskriminacijskom funkcijom. Varijable „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“, „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“ i „percepcija rizika i razine kriminaliteta“ najmanje sudjeluju u kreiranju diskriminacijske funkcije s obzirom da imaju najniže diskriminacijske koeficijente i korelacije s diskriminacijskom funkcijom. Tako strukturirani diskriminacijski faktor možemo definirati kao **suradnja između građana i policije**.

Tablica 33. Struktura diskriminacijskih funkcija s obzirom na nacionalnost ispitanika

Varijable	Diskriminacijski koeficijenti	Korelacije s diskriminacijskom funkcijom
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	0,05	-0,21
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	0,23	0,43
Izvješćivanje građana	-0,27	-0,37
Stavovi prema policiji	-0,30	-0,51
Strah od kriminala	-0,35	-0,39
Suradnja građana i policije	0,71	0,77
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	-0,09	0,20
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	0,07	0,32
Vidljivost policije	0,10	0,12
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	0,37	0,28

Na temelju dobivenih rezultata može se zaključiti kako postoje statistički značajne razlike u percepciji sigurnosti građana, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice s obzirom na nacionalnu pripadnost ispitanika. U razlikovanju ispitanika hrvatske nacionalnosti od ispitanika pripadnika nacionalnih manjina temeljnu važnost ima suradnja građana i policije. Niži rezultat ispitanika iz skupine „Hrvati“ znači nižu razinu spremnosti na suradnju s policijom.

Nakon diskriminacijske analize kao logičan slijed napravljena je **univarijatna analiza varijance** (tablica 34).

Tablica 34. Rezultati univarijatne analize varijance s obzirom na nacionalnost ispitanika

Varijable	Aritmetičke sredine		Standardne devijacije		F	P
	Hrvati	Ostali	Hrvati	Ostali		
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	0,00	0,02	1,00	1,03	0,04	1,000
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	-0,01	0,11	1,00	0,96	42,96	0,000
Izvješćivanje građana	0,01	-0,12	1,00	1,04	1,28	0,052
Stavovi prema policiji	0,01	-0,14	0,99	1,06	2,81	0,000

Varijable	Aritmetičke sredine		Standardne devijacije		F	P
	Hrvati	Ostali	Hrvati	Ostali		
Strah od kriminala	0,01	-0,16	0,99	1,10	4,66	0,000
Suradnja građana i policije	-0,03	0,32	0,98	1,16	12,28	0,000
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	0,00	-0,04	1,00	0,98	22,76	0,000
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	0,00	0,03	1,00	1,06	13,49	0,000
Vidljivost policije	0,00	0,04	1,00	1,05	13,75	0,000
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,01	0,17	0,99	1,09	15,59	0,000

Razlike između pripadnika hrvatske nacionalnosti i pripadnika nacionalnih manjina statistički su značajne, na razini $p \leq 0,01$ posto u svim varijablama izuzev u varijablama „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“ i „informiranje građana“, gdje je $p > 5$ posto, odnosno, gdje razlike nisu statistički značajne. Rezultati pokazuju kako se ispitanici s obzirom na nacionalnost razlikuju na način da su pripadnici nacionalnih manjina spremniji na „suradnju s policijom“ od Hrvata te da oni u većoj mjeri izražavaju „strah od kriminala“. U obje varijable javnog nereda, „javni nered povezan s nepoželjnim pojavama“ i „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“, pripadnici nacionalnih manjina u većoj mjeri u svom mjestu stanovanja vide prisutnost problematičnih kategorija osoba i nepoželjnih pojava. Hrvati imaju povoljnije „stavove prema policiji“. „Percepcija rizika i razine kriminaliteta“ niža je kod pripadnika nacionalnih manjina i oni rjeđe primjećuju policiju („vidljivost policije“) kako ophodi ili postupa u njihovom mjestu stanovanja. Pripadnici nacionalnih manjina imaju bolju „percepciju učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“.

Dakle, ispitanike hrvatske nacionalnosti obilježavaju:

- povoljniji stavovi prema policiji,
- percepcija više razine rizika i razine kriminaliteta te
- veća vidljivost policije.

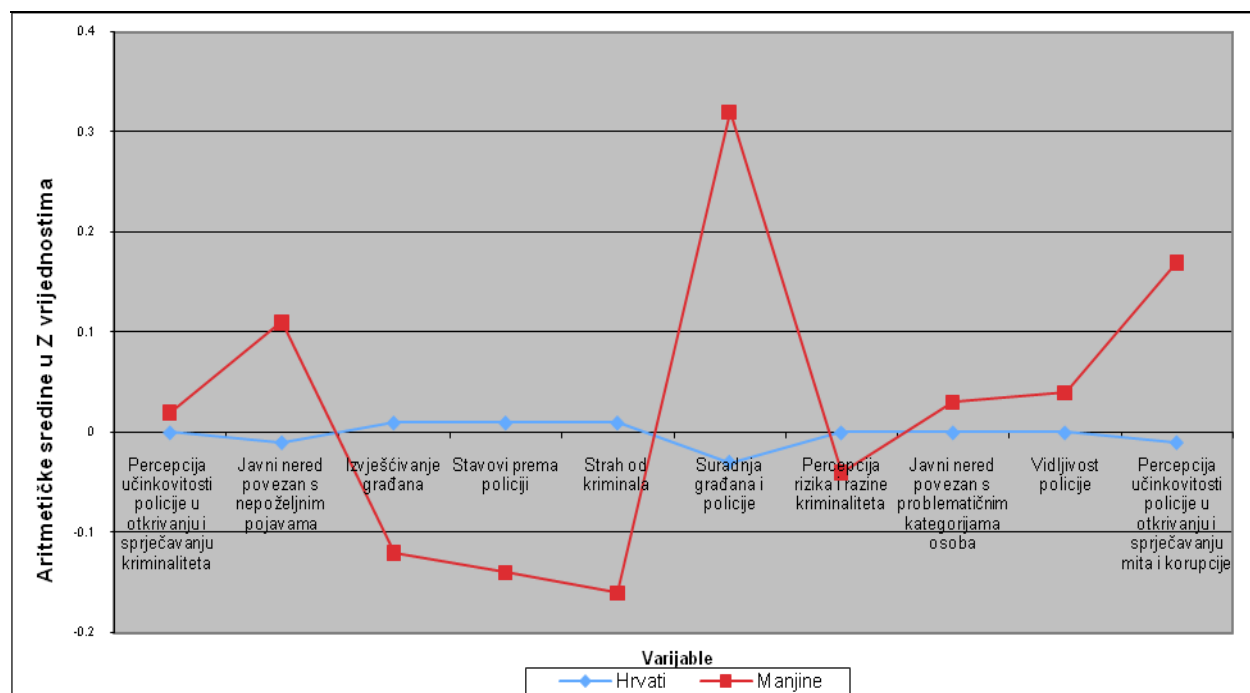
Ispitanicima, pripadnicima nacionalnih manjina, svojstvena je:

- viša razina spremnosti na suradnju s policijom,
- viša razina straha od kriminala,
- percepcija veće prisutnosti javnog nereda u mjestu stanovanja,

- bolja percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije.

Razlike između ispitanika pripadnika hrvatske nacionalnosti i pripadnika nacionalnih manjina, na svakoj od deset latentnih dimenzija, prikazane su i grafički (grafikon 19).

Grafikon 19. Razlike između aritmetičkih sredina s obzirom na nacionalnu pripadnost ispitanika

Kad su u pitanju istraživanja utjecaja pripadnosti manjinskim skupinama na percepciju policije dobiveni rezultati ne pokazuju konsenzus, jer jedan dio istraživanja potvrđuje da pripadnici manjina pozitivno gledaju na policiju u odnosu na većinsko stanovništvo, dok druga istraživanja dokumentiraju drukčije rezultate. Rezultati dobiveni u ovom istraživanju ne mogu se jednostavno definirati u smislu pozitivne ili negativne percepcije policije, jer je ona u nekim segmentima pozitivna, a u drugima negativna. Naime, pripadnici nacionalnih manjina imaju nepovoljnije stavove o policiji u odnosu na ispitanike hrvatske nacionalnosti, čime se potvrđuju rezultati studija koje je proveo Dowler (2003). Međutim, za razumijevanje tih rezultata ključno je uzeti u obzir povijesno nasljeđe i aktualni društveni kontekst, činjenicu kako se u Hrvatskoj, ne tako davno, vodio Domovinski rat u kojem su pozicije pripadnika hrvatskog naroda i pripadnika znatnog dijela nacionalnih manjina bile bitno drukčije. Odnos i stavovi o policiji nastali u tom razdoblju i danas su bitna sastavnica stavova o policiji. Bez

obzira na negativne stavove o policiji, u dva segmenta percepcija policije kad je riječ o pripadnicima nacionalnih manjina jest pozitivna - suradnji s policijom i percepciji učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije.

Nadalje, percepcija sigurnosti, u svojoj afektivnoj komponenti koja se odnosi na strah od kriminala te u kognitivnoj dimenziji koja razumijeva percepciju javnog nereda, lošija je kod pripadnika nacionalnih manjina. Time su potvrđeni rezultati i drugih istraživanja (Howard Society of Alberta, 1999) koji pokazuju utjecaj nacionalnosti na doživljaj sigurnosti, prije svega straha od kriminala. Prema definiciji, pripadnici nacionalnih manjina čine ranjivu skupinu stanovništva pa je zbog njihove, prije svega socijalne ranjivosti, očekivan rezultat prema kojem oni pokazuju višu razinu straha od kriminala. Pritom ne treba zanemariti i značajke zajednica, posebice obilježja susjedstva, u kojima pripadnici nacionalnih manjina žive jer prema dobivenim rezultatima u tim zajednicama percipira se veća prisutnost i društvenog i fizičkog nereda, što bitno utječe na razinu straha.

6.3.8. Razlike s obzirom na tip naselja u kojem ispitanici stanuju

Rezultati robusne **diskriminacijske analize** pokazuju kako je ekstrahirana jedna diskriminacijska funkcija za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice u odnosu na tip naselja u kojem ispitanici stanuju. Svojstvena vrijednost diskriminacijske funkcije iznosi 2,0373. Test razlike između centroida (F) iznosi 614,76, a diskriminacijska funkcija značajna je na razini $P < 0,01$ posto.

Centroidi (tablica 35) ili prosječne vrijednosti na diskriminacijskoj funkciji udaljeni su međusobno za 1,97 standardne devijacije.

Tablica 35. Rezultati robusne diskriminacijske analize s obzirom na tip naselja u kojem ispitanici stanuju

Diskriminacijska funkcija	Centroidi		Standardne devijacije		F	P
	Urbano	Ruralno	Urbano	Ruralno		
1	-0,77	1,20	1,18	1,33	614,76	0,000

Na temelju diskriminacijskog koeficijenta i korelacija varijabli s diskriminacijskom funkcijom (tablica 36) može se zaključiti da najveću diskriminacijsku snagu ima varijabla „percepcija rizika i razine kriminaliteta“, čiji diskriminacijski koeficijent iznosi 0,71, a korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,80. U kreiranju diskriminacijske funkcije

relevantne su i varijable „javni nered povezan s nepoželjnim pojavama“ (diskriminacijski koeficijent 0,41 i korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,79) te „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“ s diskriminacijskim koeficijentom 0,33 i korelacijom s diskriminacijskom funkcijom 0,70. Varijable „izvješćivanje građana“ i „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“, „vidljivost policije“ i „suradnja građana i policije“ najmanje sudjeluju u kreiranju diskriminacijske funkcije s obzirom da imaju najniže diskriminacijske koeficijente i korelacije s diskriminacijskom funkcijom. Diskriminacijski faktor s obzirom na njegovu strukturu može se definirati kao **kognitivna percepcija sigurnosti**.

Tablica 36. Struktura diskriminacijskih funkcija s obzirom na tip naselja u kojem ispitanici stanuju

Varijable	Diskriminacijski koeficijenti	Korelacije s diskriminacijskom funkcijom
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	-0,19	-0,54
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	0,41	0,79
Izvješćivanje građana	0,00	0,04
Stavovi prema policiji	-0,27	-0,59
Strah od kriminala	-0,29	-0,50
Suradnja građana i policije	0,09	0,22
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	0,71	0,80
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	0,33	0,70
Vidljivost policije	-0,07	-0,02
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,06	-0,17

Temeljem dobivenih rezultata može se zaključiti kako postoje statistički značajne razlike u percepciji sigurnosti građana, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice s obzirom na tip naselja u kojem ispitanici stanuju. U razlikovanju ispitanika iz urbanih i ruralnih područja temeljnu važnost ima kognitivna komponenta percepcije sigurnosti („percepcija rizika i razine kriminaliteta te javnog nereda“). Viši rezultat ispitanika iz ruralnih područja znači da oni, za razliku od ispitanika iz urbanih područja, višim procjenjuju rizik i razinu kriminaliteta te prisutnost javnog nereda u područjima u kojima žive.

Rezultati **univarijatne analize varijance** (tablica 37) pokazuju kako su razlike između ispitanika koji stanuju u urbanim i ispitanika iz ruralnih područja statistički značajne, na razini $p \leq 0,01$ posto u svim varijablama izuzev u varijabli „informiranje građana“, gdje je $p > 0,5$ posto. Razlike se ogledaju u tomu što je „percepcija rizika i razine kriminaliteta“ kod ispitanika iz ruralnih područja viša nego kod ispitanika u urbanim područjima. Ovi rezultati univarijatne analize varijance potvrđuju i rezultate diskriminacijske analize jer pokazuju kako je percepcija rizika i razine kriminaliteta temeljno obilježje u razlikovanju ispitanika iz ruralnih područja u odnosu na ispitanike urbanih područja. U skladu s tim su i rezultati na varijabli „strah od kriminala“ na kojoj ispitanici iz ruralnih područja pokazuju veću razinu straha. Javni nered u mjestu stanovanja i kad su u pitanju nepoželjne pojave i kada se on odnosi na problematične kategorije osoba češće primjećuju ispitanici iz ruralnih područja. „Stavovi o policiji“ povoljniji su kao i procjena policijske učinkovitosti („percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“ i „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“) kod ispitanika iz urbanih područja. Ispitanici iz ruralnih područja policiju češće vide da ophodi i postupa u mjestu njihovog stanovanja i spremniji su s njom surađivati.

Tablica 37. Rezultati univarijatne analize varijance s obzirom na tip naselja u kojem ispitanici stanuju

Varijable	Aritmetičke sredine		Standardne devijacije		F	P
	Urbano	Ruralno	Urbano	Ruralno		
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	0,15	-0,23	1,00	0,96	46,42	0,000
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	-0,32	0,50	0,89	0,96	184,85	0,000
Izvjescivanje građana	0,00	-0,01	0,97	1,04	0,02	1,000
Stavovi prema policiji	0,21	-0,32	0,97	0,96	80,05	0,000
Strah od kriminala	0,23	-0,35	0,93	1,00	74,78	0,000
Suradnja građana i policije	-0,07	0,11	0,98	1,01	2,28	0,000
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	-0,55	0,86	0,59	0,90	795,61	0,000
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	-0,26	0,40	0,99	0,88	158,76	0,000
Vidljivost policije	0,05	-0,08	0,94	1,08	4,52	0,000
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	0,05	-0,08	1,00	0,99	7,01	0,000

Dakle, ispitanike koji žive u ruralnim područjima obilježava:

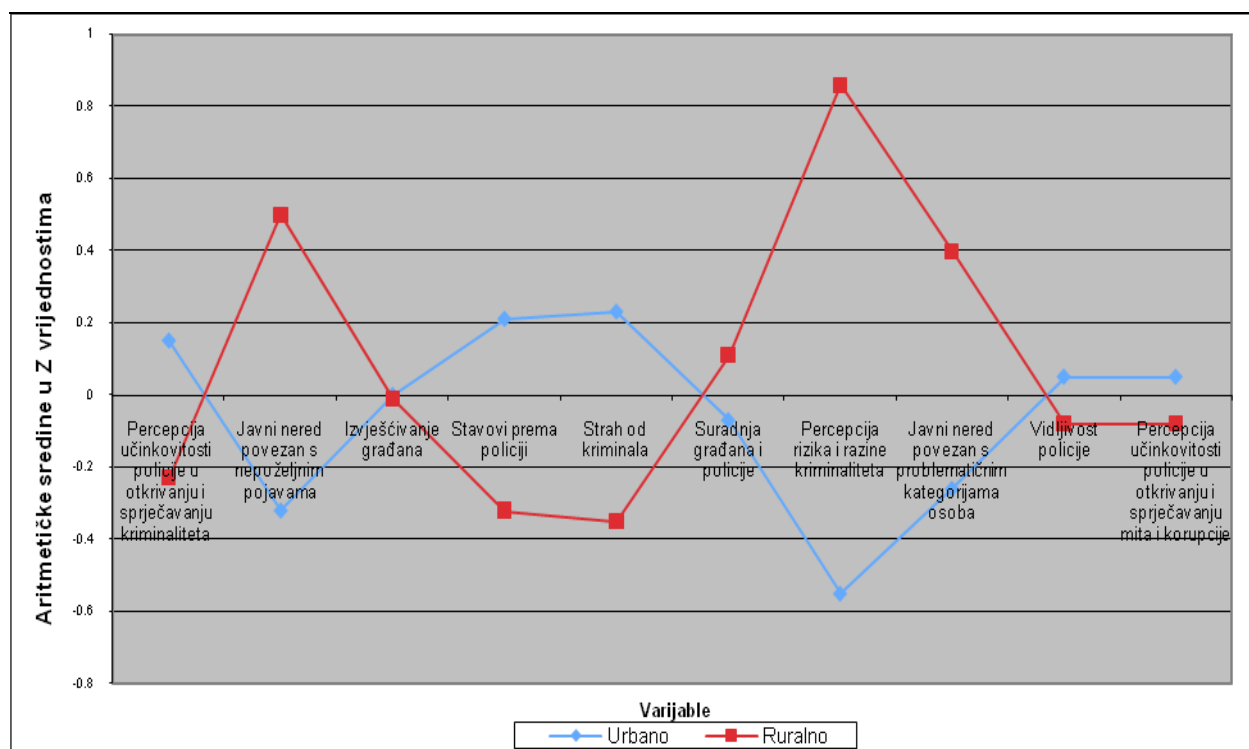
- veća razina straha od kriminala,
- veća percepcija rizika i razine kriminaliteta,
- veća percepcija javnog nereda u mjestu stanovanja,
- veća vidljivost policije i
- viša razina spremnosti na suradnju s policijom.

Ispitanike koji žive u urbanim područjima obilježavaju:

- pozitivni stavovi o policiji i
- pozitivna percepcija policijske učinkovitosti.

Spomenute razlike dobivene univarijatnom analizom varijance na latentnim dimenzijama prostora percepcije sigurnosti građana, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice, prikazane su i na grafikonu 20.

Grafikon 20. Razlike između aritmetičkih sredina skupina ispitanika definiranih s obzirom na tip naselja u kojem stanuju

Dobiveni rezultati potvrđuju kako je doživljaj sigurnosti i u afektivnoj i u kognitivnoj komponenti lošiji kod osoba koje žive u ruralnim područjima. Da bi se ovi rezultati mogli promatrati u kontekstu rezultata drugih međunarodnih istraživanja, valja uzeti u obzir

značajke hrvatskih ruralnih područja (sela) u odnosu na ista takva područja u državama s kojima se uspoređuju dobiveni rezultati. Naime, Scarborough je sa suradnicima (2010) ustvrdio kako je doživljaj sigurnosti, a posebno strah od kriminala, pod utjecajem kontekstualnih čimbenika, poput uvjeta u susjedstvu i da je pod utjecajem susjedskog nereda. Ako se uzme u obzir da je uređenost infrastrukture u hrvatskim ruralnim područjima znatno slabija nego u urbanim područjima, kao i da su hrvatska sela izgubila tradicionalno snažne socijalne veze koje je nekad imala, jer ljudi sa sela često odlaze na rad izvan mjesta stanovanja čime se smanjuje broj uobičajenih socijalnih kontakata u mjestu stanovanja, dobiveni rezultati su razumljivi. Kako je riječ uglavnom o manjim sredinama, vizualni znakovi nereda lakše su uočljivi stanovnicima ruralnih područja nego u gradskim područjima. Taylor i suradnici (1984, prema Doležalu, 2009) ustvrdili su da fizički izgled okoliša utječe na strah od kriminala. S druge strane, i dizajn i fizičko upravljanje fizičkom okolinom smanjuje strah od kriminala (Fleissner i Heinzelmann, 1996) tako da to objašnjava dobivene rezultate.

Kako je poistovjećivanje sa sredinom u kojoj osoba živi, a time i briga za svoju vlastitu lokalnu zajednicu, veća u ruralnim nego u urbanim sredinama, očekivano je da je i spremnost na suradnju s policijom veća u ruralnim područjima. Razvitak i dostupnost različitih javnih službi viša je u gradskim sredinama tako da i građani koji u njima žive očekuju kako će određena pitanja iz svoje mjerodavnosti te službe riješiti samostalno te da je pritom njihov angažman nepotreban.

6.3.9. Razlike s obzirom na regiju u kojoj ispitanici žive

Ovo istraživanje provedeno je na razini cijele Hrvatske. Ispitanici su grupirani u tri kategorije s obzirom na područje u kojem žive. Definirana su tri područja jer, ako bi rezultate diskriminacijske analize interpretirali za veći broj područja, to bi bilo izuzetno složeno i u znatnoj bi mjeri otežalo razumijevanje. Prvu skupinu čine ispitanici s područja Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske, drugu ispitanici iz Slavonije, Like, Korduna i Banovine, a treću ispitanici koji žive u Istri, Primorju, Gorskom kotaru i Dalmaciji. Područja su definirana kako bi prostorno (geografski) bila što homogenija iako je, s obzirom na prostornu razvedenost Hrvatske, teško u potpunosti zadovoljiti ovaj kriterij. I prema drugim kriterijima, poput broja stanovnika ili gospodarske razvijenosti, teško je Hrvatsku podijeliti na tri homogene cjeline jer postoje velike razlike između različitih regija.

Rezultati **robustne diskriminacijske analize** pokazuju da su ekstrahirane dvije diskriminacijske funkcije za cjelokupni prostor percepcije sigurnosti, postupanja policije te

suradnje između policije i lokalne zajednice, u odnosu na regiju u kojoj ispitanici žive. Izračunata diskriminacijska vrijednost F-test i pogreška koja se čini prilikom prihvatanja H3 hipoteze pokazuju da je svojstvena vrijednost prve diskriminacijske funkcije 0,3536. Test razlike između centroida (F) iznosi 8,04, a diskriminacijska funkcija značajna je na razini $P < 0,01$ posto. Svojstvena vrijednost druge diskriminacijske funkcije je 0,1494, $F = 6,15$, a druga diskriminacijska funkcija također je značajna na razini $P < 0,01$ posto. Na temelju usporedbe lambda može se zaključiti kako prva diskriminacijska funkcija puno bolje razlikuje ispitanike od druge diskriminacijske funkcije.

Nadalje, u diskriminacijskoj analizi izračunati su centriodi. Na prvoj diskriminacijskoj funkciji centriodi (tablica 38) međusobno su udaljeni za 0,82 standardne devijacije te najviše razlikuju ispitanike iz Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije, od ispitanika iz Slavonije, Like, Korduna i Banovine, dok se oni koji žive u Zagrebu i sjeverozapadnoj Hrvatskoj nalaze između njih. Na drugoj diskriminacijskoj funkciji centriodi su udaljeni za 0,48 standardne devijacije i razlikuju ispitanike koji žive u Zagrebu i sjeverozapadnoj Hrvatskoj od preostale dvije skupine ispitanika. Korelacija između diskriminacijskih funkcija iznosi 0,00.

Tablica 38. Rezultati robusne diskriminacijske analize s obzirom na regiju u kojoj ispitanici žive

Diskriminacijske funkcije	Centriodi			Standardne devijacije			F	P
	1	2	3	1	2	3		
1	0,03	0,48	-0,34	1,46	1,61	1,36	8,04	0,001
2	0,24	-0,18	-0,24	0,87	1,03	1,06	6,15	0,003

Na temelju diskriminacijskih koeficijenta i korelacija varijabli s prvim diskriminacijskim faktorom (tablica 39), najveću diskriminacijsku snagu ima varijabla „stavovi o policiji“, čiji diskriminacijski koeficijent iznosi 0,47, a korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,71, kao i varijabla „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“ s diskriminacijskim koeficijentom od -0,44 i korelacijom s diskriminacijskom funkcijom od 0,68. Nadalje, varijabla „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“ ima također značajni diskriminacijski koeficijent (0,41) i visoku korelaciju s diskriminacijskom funkcijom (0,74), kao i varijabla „percepcija rizika i razine kriminaliteta“ s diskriminacijskim koeficijentom od -0,35 i korelacijom s diskriminacijskom funkcijom -0,61.

U kreiranju diskriminacijske funkcije najmanje sudjeluje varijabla „vidljivost policije“, čiji je diskriminacijski koeficijent kao i korelacija s diskriminacijskom funkcijom najniži. S obzirom na svoju strukturu ovaj se faktor može imenovati kao **kognitivna percepcija sigurnosti te procjena učinkovitosti policije**.

Na **drugoj diskriminacijskoj funkciji** (tablica 39), najveću diskriminacijsku snagu ima ona varijabla koja se odnosi na „izvješćivanje građana“, čiji diskriminacijski koeficijent iznosi 0,49, a korelacija s diskriminacijskom funkcijom 0,61, zatim varijabla „suradnja građana i policije“ s diskriminacijskim koeficijentom od -0,37 i korelacijom s diskriminacijskom funkcijom od -0,54. U kreiranju druge diskriminacijske funkcije najmanje sudjeluje varijabla „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“ čiji je diskriminacijski koeficijent kao i korelacija s diskriminacijskom funkcijom najniži (-0,02 i -0,04). Ovaj faktor, s obzirom na njegovu strukturu, može se imenovati kao **suradnja građana i policije** s naglaskom na njihovo izvješćivanje. Naime, izvješćivanje je ključna pretpostavka suradnje.

Zaključak je kako se ove dvije dimenzije diskriminacije razlikuju po tomu što se prva odnosi na kognitivnu percepciju sigurnosti i procjenu učinkovitosti policije, a druga na suradnju s naglaskom na izvješćivanje građana.

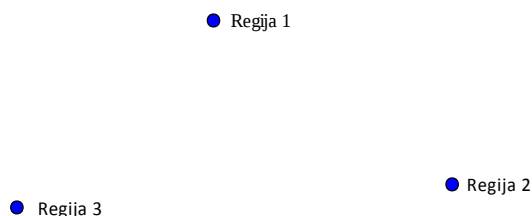
Tablica 39. Struktura diskriminacijskih funkcija s obzirom na regiju

Varijable	Diskriminacijski koeficijenti		Korelacije s diskriminacijskom funkcijom	
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	0,41	-0,02	0,74	-0,04
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	-0,30	-0,21	-0,70	-0,19
Izvješćivanje građana	0,20	0,49	0,00	0,61
Stavovi prema policiji	0,47	0,18	0,71	0,21
Strah od kriminala	0,05	-0,20	0,36	-0,16
Suradnja građana i policije	0,25	-0,37	-0,10	-0,54
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	-0,35	0,47	-0,61	0,26
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	-0,44	-0,31	-0,68	-0,24
Vidljivost policije	-0,08	-0,17	-0,09	-0,08
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	0,30	-0,40	0,42	-0,45

Kako su se dobila dva značajna diskriminacijska faktora, položaj centroida u diskriminacijskom prostoru, osim numerički, prikazan je i grafički (grafikon 21).

Grafikon 21. Položaj skupina ispitanika s obzirom na regiju u dvodimenzionalnom diskriminacijskom prostoru

Razlike prema regiji u kojoj ispitanici žive

Legenda:

Regija 1: Zagreb i sjeverozapadna Hrvatska,

Regija 2: Slavonija, Lika, Kordun, Banovina,

Regija 3: Istra, Primorje, Gorski kotar, Dalmacija

Viši rezultat na prvoj diskriminacijskoj funkciji znači da ispitanici iz Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije daju niže procjene učinkovitosti policije te sigurnost niže procjenjuju, za razliku od ispitanika iz Slavonije, Like, Korduna i Banovine.

Na drugoj diskriminacijskoj funkciji ispitanici iz Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske, koji imaju najviši rezultat, su oni koji iskazuju potrebu za više suradnje u smislu boljeg izvješćivanja građana od preostale dvije skupine koje imaju niži rezultat.

Razlike između triju definiranih skupina ispitanika s obzirom na regiju, na svakom od deset faktora, prikazane su u tablici 40 koja predstavlja rezultat **univarijatne analize varijance**.

Tablica 40. Rezultati univarijatne analize varijance s obzirom na regiju u kojoj ispitanici žive

Legenda:

1 - Zagreb i sjeverozapadna Hrvatska,

2 - Slavonija, Lika, Kordun, Banovina,

3 - Istra, Primorje, Gorski kotar, Dalmacija

Varijable	Aritmetičke sredine			Standardne devijacije			F	P
	1	2	3	1	2	3		
Percepcija učinkovitosti policije u otkr. i sprj. kriminaliteta	0,01	0,20	-0,14	0,97	1,07	0,98	7,82	0,000
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	-0,06	-0,11	0,15	1,00	1,01	0,98	5,11	0,000
Izvršavanje građana	0,12	0,01	-0,19	0,95	1,00	1,04	4,27	0,000
Stavovi prema policiji	0,06	0,19	-0,20	0,97	1,07	0,97	20,14	0,000
Strah od kriminala	-0,05	0,06	0,03	0,96	1,12	0,98	20,47	0,000
Suradnja građana i policije	-0,08	0,19	0,00	0,93	1,07	1,03	26,26	0,000
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	0,10	-0,26	0,01	1,07	0,91	0,91	37,54	0,000
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	-0,09	-0,16	0,23	0,97	1,05	0,98	2,28	0,000
Vidljivost policije	-0,04	-0,01	0,07	0,98	0,86	1,10	18,29	0,000
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,09	0,22	-0,01	0,93	1,14	0,98	32,76	0,000

Statistički značajne razlike, na razini $p \leq 0,01$ posto, između aritmetičkih sredina, izračunatih u standardiziranim (Z) vrijednostima, dobivene su kod svih deset varijabli.

Na temelju dobivenih rezultata može se zaključiti kako su najveće razlike s obzirom na regiju u kojoj ispitanici žive dobivene kad su u pitanju „stavovi prema policiji“ te da ispitanici iz Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije imaju nepovoljnije stavove o policiji u odnosu na ispitanike koji žive u Slavoniji, Lici, Kordunu i Banovini (njihovi su stavovi najpovoljniji). Podjednake devijacije među skupinama ispitanika dopuštaju nam usporedbu

veličine dobivene razlike između aritmetičkih sredina. Stavovi ispitanika koji žive u Zagrebu i sjeverozapadnoj Hrvatskoj nalaze se između prethodno spomenutih skupina ispitanika, nešto bliže stavovima ispitanika iz Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije. Nadalje, podjednaka razlika vidljiva je kod „javnog nereda povezanog s problematičnim kategorijama osoba“. Ispitanici iz Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije u svom mjestu stanovanja najčešće primjećuju problematične osobe, dok ih ispitanici iz Slavonije, Like, Korduna i Banovine najrjeđe primjećuju. Ispitanici iz Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske nalaze se između njih. Na diskriminacijskom pravcu skupine ispitanika jednako su raspoređene i kad je riječ o „javnom neredu povezanom s nepoželjnim pojavama“. „Percepcija rizika i količine kriminaliteta“ najviša je kod ispitanika iz Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske, a najniža kod ispitanika iz Slavonije, Like, Korduna i Banovine koji ujedno i najbolje ocjenjuju „učinkovitost policije“. Učinkovitost policije najlošije je ocjenjena od ispitanika iz Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije. Ispitanici iz Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske, koji se u ocjeni učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta nalaze između ovih dviju skupina, kad je u pitanju „učinkovitost policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“ najniže ocjenjuju rad policije, dok ga ispitanici iz Slavonije, Like, Korduna i Banovine i na ovoj varijabli najbolje ocjenjuju. „Strah od kriminala“ najprisutniji je kod ispitanika iz Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske, zatim kod ispitanika iz Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije, dok je najmanje prisutan kod ispitanika iz Slavonije, Like, Korduna i Banovine. Međutim, upravo je ta skupina ispitanika najspremnija surađivati s policijom, za razliku od ispitanika iz Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske, koji su najmanje pomagali policiji i koji s policijom ubuduće najmanje žele surađivati. Ispitanici iz Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske najčešće viđaju policiju da postupa i ophodi u njihovom mjestu stanovanja („vidljivost policije“) te ujedno, za razliku od ostale dvije skupine, češće procjenjuju da im je potrebno više policijskog izvješćivanja. Ispitanici iz Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije rjeđe viđaju policiju od ostalih i procjenjuju da im je „policijsko izvješćivanje“ manje potrebno, nego što to procjenjuju preostale dvije skupine ispitanika. Na varijablama „izvješćivanje građana“ i „vidljivost policije“ ispitanici iz Slavonije, Like, Korduna i Banovine nalaze se između ispitanika iz preostale dvije skupine.

Može se zaključiti kako je ispitanicima iz Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske svojstvena:

- viša razina straha od kriminala i
- percepcija većeg rizika od viktimizacije te količine kriminaliteta, kao i

- najniža razina spremnosti na suradnju s policijom.

Ispitanike iz Slavonije, Like, Korduna i Banovine obilježavaju:

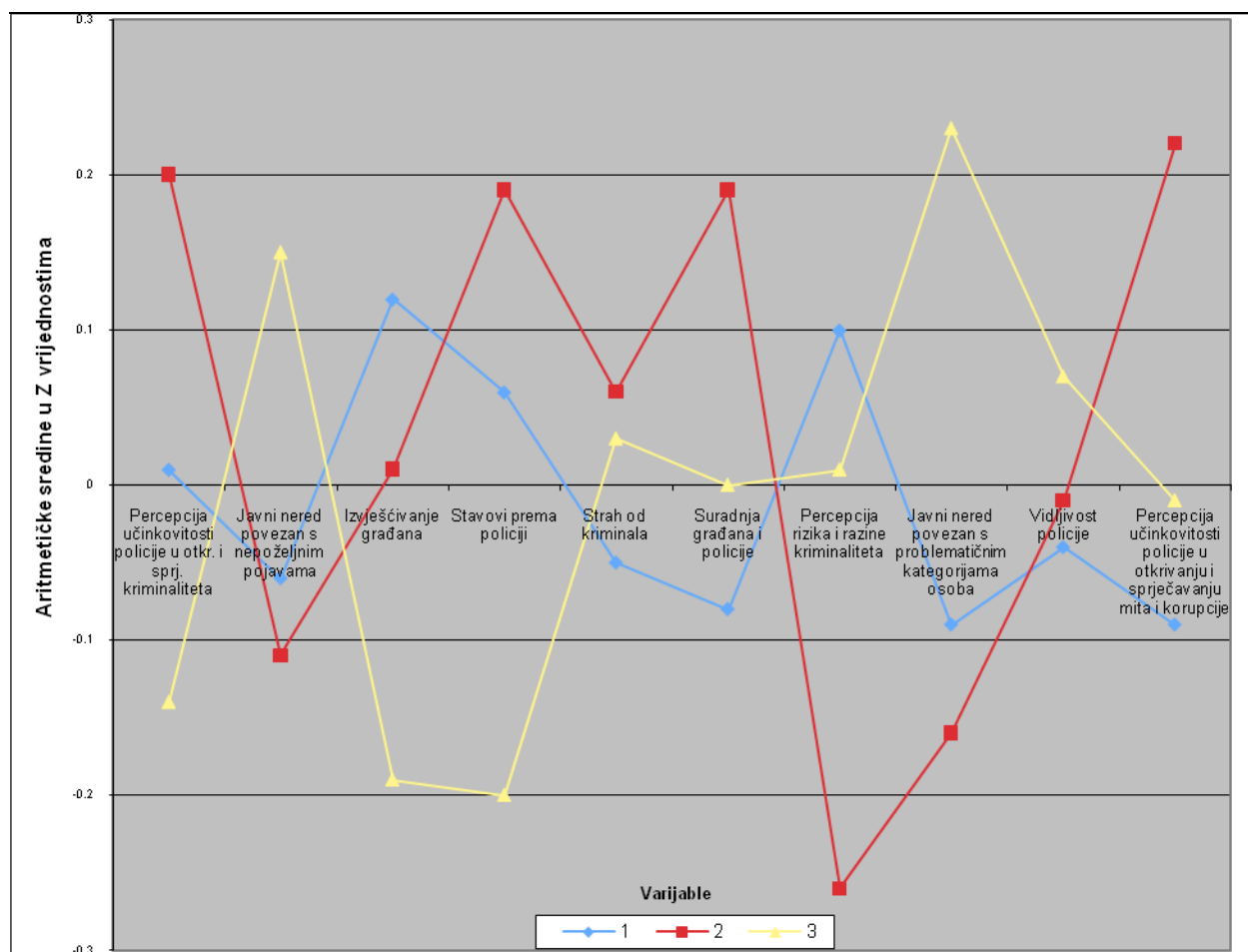
- povoljniji stavovi o policiji,
- pozitivna evaluacija policijske učinkovitosti,
- najniža razina straha od kriminala i
- najniža percepcija javnog nereda.

Ispitanike iz Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije obilježavaju:

- najviša percepcija javnog nereda i
- nepovoljniji stavovi o policiji.

Razlike između ispitanika iz triju regija, na svakoj od deset latentnih dimenzija, prikazane su i grafički (grafikon 22).

Grafikon 22. Razlike između aritmetičkih sredina s obzirom na regiju u kojoj ispitanici žive

Legenda:

- 1 - Zagreb i sjeverozapadna Hrvatska,
- 2 - Slavonija, Lika, Kordun, Banovina,
- 3 - Istra, Primorje, Gorski kotar, Dalmacija

Očekivani su rezultati prema kojima ispitanici iz Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske daju najveće procjene rizika i količine kriminaliteta. Naime, prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske²⁸ trećina svih kaznenih djela registriranih u Hrvatskoj počinjena je upravo na području Zagreba i Županije zagrebačke, a kad su u pitanju teži oblici kaznenih djela (razbojništva, provalne krađe s velikim materijalnim štetama, krađe vozila itd.), onda se udio takvih kaznenih djela počinjenih u Zagrebu i njegovoj okolini, u odnosu na Hrvatsku, penje i do pedeset posto. Ta činjenica nesumnjivo utječe na percepciju građana. K tomu, ne bi bilo dobro zanemariti činjenicu kako je Zagreb političko, gospodarsko, kulturno i diplomatsko središte Hrvatske pa zbog toga i pitanje sigurnosti ima posebnu važnost. I koncentracija medija najveća je upravo u Zagrebu pa sva zbivanja u Zagrebu i oko njega, posebice kriminalitet, ima veću medijsku zastupljenost u odnosu na ostatak Hrvatske. Sve prethodno spomenuto može se negativno odraziti i na strah od kriminala, koji je zato logički najveći kod ispitanika s ovog područja. Nadalje, znanstvenici su (Scarborough i sur., 2010) ustvrdili kako strukturni uvjeti u zajednici, poput nedostatka socijalne kohezije i visoke lokalne stope kriminaliteta, negativno utječu na strah od kriminala, a upravo je u velikim, brzo rastućim gradovima, kakav je Zagreb, prisutan nedostatak socijalne kohezije te kao i visoka stopa kriminaliteta, što je već prethodno spomenuto.

Stavovi o policiji te procjena policijske učinkovitosti u najvećoj mjeri ovisi o zahtjevnosti kriterija koji se pred policiju postavljaju. U tom kontekstu vjerojatno je da osobe višeg obrazovnog stupnja te mlađe osobe imaju zahtjevnije kriterije uspješnosti u odnosu na sve društvene institucije, pa i policiju. Stoga je i razumljivo što su stavovi o policiji nepovoljniji, a ocjena o policijskoj učinkovitosti niža u sredinama u kojima je viši udio mladih i obrazovanih osoba u ukupnoj populaciji (Istra, Primorje, Gorski kotar i Dalmacija te Zagreb i sjeverozapadnoj Hrvatskoj). Osim toga, i viši stupanj urbanizacije i gustoće naseljenosti spomenutih područja te heterogenosti zajednica pred policiju stavlja zahtjevnije

²⁸<http://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2012/Pregled%20osnovnih%20pokazatelja%20javne%20sigurnosti.pdf>

izazove i složenije zadaće u kojima je teže pokazati učinkovitost kakvu građani očekuju, a to je trajno rješavanje problema.

Obilježja područja te svijest građana o važnosti javnog reda za kvalitetu života utječu, među inim, i na percepciju javnog nereda. Razumljivo je stoga, da je percepcija negativnih pojava, koje se odnose na uređenost prostora i okoliša te percepcija nepoželjnih kategorija osoba, najveća na području Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije te na području Zagreba. Riječ je o regijama čija je glavna gospodarska grana turizam, a za turizam je izgled i uređenost okoliša bitna odrednica. Stoga je razumljivo da stanovnici koji na tim područjima žive, javnom redu i pojavama i osobama koje ga narušavaju, poklanjaju veliku pozornost pa ga i u većoj mjeri percipiraju ako je on prisutan.

Na temelju dobivenih rezultata može se prihvatiti hipoteza H2 i potvrditi kako postoje statistički značajne razlike u doživljaju sigurnosti (strahu od kriminala, percepciji kriminaliteta, percepciji javnog nereda) i komponentama Strategije policija u zajednici s obzirom na neka sociodemografska obilježja kao što su: spol i dob ispitanika, njihov radni status i stupanja obrazovanja, financijsko i fizičko stanje, nacionalnost, tip naselja u kojem stanuju te regija u kojoj žive.

6.3.10. Rasprava rezultata diskriminacijske analize

Radi lakšeg pregleda, rezultati diskriminacijske analize s diskriminacijskim faktorima za svaku sociodemografsku varijablu i smjerovima diskriminacije prikazani su u tablici 41.

Tablica 41. Rezultati diskriminacijske analize s obzirom na sociodemografska obilježja ispitanika

DISKRIMINACIJSKI FAKTOR	SOCIO-DEMOGRAFSKA VARIJABLA	SMJER DISKRIMINACIJE
1. STRAH OD KRIMINALA	SPOL	Žene osjećaju veći strah od kriminala u odnosu na muškarce.
1. EVALUACIJA POLICIJE	DOB	Starije osobe daju više vrijednosti u odnosu na stavove i procjenu učinkovitosti policije, u usporedbi s mlađim osobama.
2. PERCEPCIJA SIGURNOSTI		Percepcija nesigurnosti najviša je kod ispitanika u dobi od 34 do 55 godine, za razliku od ispitanika koji su mlađi ili stariji od ove dobne skupine.

DISKRIMINACIJSKI FAKTOR	SOCIO- DEMOGRAFSKA VARIJABLA	SMJER DISKRIMINACIJE
1. KOGNITIVNA PERCEPCIJA SIGURNOSTI	OBRAZOVANJE	Obrazovaniji daju veće procjene kad je u pitanju kognitivna percepcija nesigurnosti (procjenjuju da ima više kriminaliteta i da su u većem riziku od viktimizacije).
1. PERCEPCIJA SIGURNOSTI	RADNI STATUS	Zaposleni imaju povoljniju percepciju sigurnosti, a ispitanici iz skupine „ostali“ (umirovljenici, domaćice, učenici, studenti i dr.) najnepovoljniju. Nezaposleni se u percepciji sigurnosti nalaze između ove dvije skupine ispitanika.
1. STRAH OD KRIMINALA	FINANCIJSKO STANJA	Loše financijsko stanje ispitanika znači veći strah od kriminala, za razliku od ispitanika dobrog financijskog stanja koji iskazuju nižu razinu straha od kriminala.
1. STRAH OD KRIMINALA	FIZIČKO STANJE	Ispitanici lošeg fizičkog stanja izražavaju veću razinu straha od kriminala, za razliku od ispitanika osrednjeg, a potom i dobrog fizičkog stanja, čija je razina straha od kriminala najniža.
1. SURADNJA GRAĐANA I POLICIJE	NACIONALNOST	Pripadnici nacionalnih manjina u Hrvatskoj pokazuju veću razinu spremnosti na suradnju s policijom od pripadnika hrvatskog naroda.
1. KOGNITIVNA PERCEPCIJA SIGURNOSTI	TIP NASELJA	Ispitanici u ruralnim područjima percipiraju veću nesigurnost od ispitanika u urbanim područjima.
1. KOGNITIVNA PERCEPCIJA SIGURNOSTI I PROCJENA UČINKOVITOSTI POLICIJE	REGIJA	Ispitanici iz Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije daju najniže procjene učinkovitosti policije te sigurnost niže procjenjuju, zatim ispitanici iz Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske, za razliku od ispitanika iz Slavonije, Like, Korduna i Banovine, čije su procjene najviše.
2. SURADNJA GRAĐANA I POLICIJE		Ispitanici iz Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske su oni koji iskazuju potrebu za više suradnje u smislu boljeg informiranja građana od strane policije, od preostale dvije skupine.

Ako se promatraju diskriminacijski faktori, odnosno latentne dimenzije koje su odgovorne za razlike između skupina ispitanika definiranim prema sociodemografskim obilježjima, može se zaključiti kako se većina diskriminacijskih faktora odnosi na percepciju sigurnosti, a tek manji broj na percepciju i procjenu učinkovitosti policije. Tako se, kad su u pitanju spol, dob, obrazovanje, radni status, financijsko i fizičko stanje, tip naselja te regija diskriminacijski faktor odnosi ili na kognitivnu ili na afektivnu komponentu percepcije

sigurnosti, odnosno na obje spomenute komponente percepcije sigurnosti kada je diskriminacija rađena prema dobi i radnom statusu ispitanika.

U definiranju razlika s obzirom na spol ispitanika diskriminacijska funkcija prepoznata je kao strah od kriminala i rezultati zapravo govore u prilog takozvanoj teoriji ranjivosti (Killias, 1990, prema Gabrielu i Greveu, 2003) prema kojoj je strah od kriminala uzrokovan osobnim značajkama, odnosno, percepcijom osobnih kapaciteta za obranu u slučaju napada na tjelesni integritet ili imovinu. I druga su istraživanja potvrdila (Scarborough i sur., 2010) kako je spol snažan pojedinačni demografski čimbenik pozitivno povezan sa strahom od kriminala. Ranije je već objašnjeno što dovodi do ovih razlika, međutim valja još nadodati kako je i ovim istraživanjem potvrđen paradoks straha od kriminala i rizika od viktimizacije, kao što su to potvrdila i druga istraživanja (Jackson, 2006, Čaldarović, 1995). Prema podacima MUP-a RH²⁹, žene su rjeđe žrtve kaznenih djela od muškaraca (omjer 1:1,67), a ipak u većoj mjeri osjećaju strah od kriminala. No, ako se uzmu u obzir samo ona kaznena djela koja najviše induciraju strah od kriminala (Grabosky, 1995, prema Glasnović Gjoni, 2006), kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa te nasilje u obitelji, onda su žene višestruko izloženije od muškaraca (5,7:1). To u značajnoj mjeri objašnjava veći strah od kriminala kod žena i govori u prilog rezultata iz ovog istraživanja. Međutim, treba apostrofirati da je ovim istraživanjem mjeren strah od kriminala u odnosu na sva kaznena djela, tako da se zaključci ne mogu primijeniti na pojedina specifična kaznena djela. Stoga bi bilo potrebno, radi temeljitijeg uvida i raščlambe razlika u strahu od kriminala kod žena u odnosu na muškarce, provesti istraživanje i za strah od kriminala u odnosu na određena specifična kaznena djela. Nadalje, za daljnju raščlambu razlika u strahu od kriminala s obzirom na spol u kontekstu modela ranjivosti, valjalo bi temeljitije istražiti sve aspekte ranjivosti žena u odnosu na muškarce u Hrvatskoj. Naime, sve sastavnice ranjivosti, a posebno socijalna ranjivost, u velikoj je mjeri društveno uvjetovana te ovisi o položaju žena u društvu, uvjetima na tržištu rada, odnosu države prema pitanjima prava žena i zaštiti koja im se pruža od različitih vrsta diskriminacije i ugroze. Tek kroz odgovore na sva prethodna pitanja veći strah od kriminala kod žena mogao bi biti opširnije obrazložen, u kontekstu njihove ranjivosti. Kao značajno istraživačko pitanje, u skladu s prethodnom raspravom, nameće se i utjecaj pozitivnih društvenih promjena u položaju žena na strah od kriminala.

²⁹ <http://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2012/pregled%202011.pdf>

Rezultati diskriminacijske analize s obzirom na dob ispitanika pokazuju kako diskriminacijska funkcija koja se odnosi na procjenu policije značajnije razlikuje ispitanike od diskriminacijske funkcije koja se odnosi na percepciju sigurnosti. Nalaz koji govori kako starije osobe daju višu ocjenu policijskoj učinkovitosti potvrdila su i druga istraživanja (Thorpe i Hall, 2009; Cao, Frank i Cullen, 1996). Starije osobe imaju povoljnije stavove o radnjama i postupanjima policije te njihovom integritetu. Međutim, evaluacija policije u izravnoj je vezi s kriterijima prema kojima se ocjenjuje policiju, tako da, ne samo postupci policije, već i kriteriji za ocjenu, utječu na pozitivnu ili negativnu evaluaciju. Naime, mlađe osobe imaju zahtjevnije kriterije uspješnosti u odnosu na društvene institucije, pa tako i policiju. Osim toga, njihove su potrebe zbog aktivnijeg života i veće mobilnosti izraženije nego kod starijih osoba pa kroz način na koji policija rješava njihove probleme, kvalitetu usluge koju im daje i razinu uvažavanja, ocjenjuju njezin rad. Nadalje, i vidljivost policije je važna za vanjsku evaluaciju njezina rada i građani koji policiju viđaju češće u boljoj su poziciji za donošenje ocjene na temelju neposrednog opažanja. Značajnog utjecaja ima i činjenica prema kome policija postupa kad se ocjenjuje njezin rad. Tako da češće policijsko postupanje prema mlađim osobama, u odnosu na starije, utječe na evaluaciju. I kad ne postupa prema njima osobno, većina mladih se solidarizira i poistovjećuje s mladima obuhvaćenim policijskim intervencijama. Dakle, važno je razlike u evaluaciji policije promatrati u kontekstu prirode kontakata kakve ima mlađa populacija u odnosu na stariju populaciju te ustvrditi u kojoj mjeri je priroda i vrsta kontakta značajna za razlike u evaluaciji policije s obzirom na dob.

Druga diskriminacijska funkcija ekstrahirana u odnosu na dob ispitanika je percepcija sigurnosti i to njezina i afektivna i kognitivna komponenta. Dakle, razlike s obzirom na dob postoje i u doživljaju sigurnosti koji se u najvećoj mjeri odnosi na strah od kriminala i percepciju rizika i razine kriminaliteta. Ako se promatra samo strah od kriminala, on je najprisutniji kod starijih ispitanika, dok je procjena rizika i razine kriminaliteta najviša kod mlađih ispitanika. Međutim, ispitanici srednje životne dobi imaju nepovoljniju percepciju sigurnosti i u odnosu na mlađe, ali i u odnosu na starije ispitanike. Rezultat, dakle, odstupa od rezultata univarijatne analize varijance i to zato jer je ova diskriminacijska funkcija definirana i s kognitivnom i s afektivnom komponentom tako da razumljivo najviši rezultat pokazuju ispitanici srednje životne dobi. Kod njih, zapravo, kombinacija i jedne i druge komponente daje najveću vrijednost neovisno o tomu što su promatrane posebno one najzastupljenije kod mlađih (kognitivna percepcija sigurnosti), odnosno, starijih (afektivna komponenta sigurnosti)

ispitanika. I ovdje se zapravo, u kontekstu modela ranjivosti otvara sličan spektar pitanja, kao i kod većeg straha od kriminala kod žena u odnosu na muškarce. U kojoj je mjeri percepcija sigurnosti različita ako se promatra u odnosu na kriminalitet općenito, za razliku od percepcije sigurnosti kada su u pitanju specifična kaznena djela.

Temeljna razlika između ispitanika različite razine obrazovanja je u tomu što obrazovaniji daju veće procjene kad je u pitanju percepcija rizika, razine kriminaliteta i javnog nereda u odnosu na ispitanike nižeg obrazovanja. Ovi rezultati sasvim sigurno mogu se dovesti u vezu s visokom medijskom zastupljenošću kriminaliteta jer mediji, kao glavni izvor informacija, utječu na razumijevanje kriminaliteta kao društvenog problema, a upravo obrazovane osobe u većoj mjeri konzumiraju medije. Za većinu građana, koji nemaju osobno iskustvo s kriminalitetom, mediji su glavni izvor informacija o toj temi, što su potvrdila i istraživanja provedena u Hrvatskoj (Franc, Ivčić, Šakić, 2007). Osim toga, obrazovane osobe kriminalitet su sklone promatrati u širem društvenom kontekstu, a ne samo u odnosu na moguću osobnu ugroženost. Primjerice, kako kriminalitet kao negativna društvena pojava utječe na različite aspekte društva, gospodarstvo, razvitak, socijalne odnose, mlade i drugo, tako da je svijest o kriminalitetu i njegovim posljedicama prisutnija kod osoba višeg obrazovnog stupnja.

Činjenica da obrazovane osobe u većoj mjeri percipiraju nepoželjne pojave koje narušavaju javni red kao i problematične kategorije osoba razumljiva je ako se uzme u obzir da se s razinom obrazovanja povećavaju i očekivanja o poštivanju društvenih normi te životnom standardu. Obrazovane osobe imaju viša očekivanja u smislu da su zajednice u kojima žive uređenije i lišene nepoželjnih pojava poput prljavštine, buke, devastirane imovine, prosjačenja, prostitucije, maloljetničkih izgreba i drugih negativnih pojava, što je preduvjet kvalitete života.

Kad je u pitanju radni status ispitanika diskriminacijska funkcija koja razlikuje ispitanike definirana je kao percepcija sigurnosti. Zaposleni ispitanici imaju povoljniju percepciju sigurnosti u odnosu na nezaposlene ispitanike, a posebno u odnosu na ispitanike iz skupine „ostali“ (umirovljenici, studenti, učenici, domaćice i dr.), čija je percepcija sigurnosti najnepovoljnija (osjećaju se nesigurnije). Ovi rezultati potvrđuju da varijabilitet u percepciji sigurnosti ovisi o kapacitetima pojedinca kako bi se zaštitio od viktimizacije, odnosno da ekonomska i socijalna ranjivost utječu na percepciju sigurnosti. Oni pojedinci kojima nedostaju materijalna sredstva potrebna za samozaštitu ili za oporavak od financijskog gubitka u viktimizirajućim događajima osjećaju veću socijalnu ranjivost i imaju percepciju

niže razine osobne sigurnosti (Franklin, Franklin, Fearn, 2008). Zaposlenost nije samo važna u kontekstu ekonomske stabilnosti, već se može odraziti i na socijalni kapital pojedinca. Nezaposlene osobe i druge kategorije osoba koje nisu u radnom odnosu (umirovljenici, domaćice i dr.) zbog financijskih razloga, ali i kojekakvih drugih, manje ulaze u različite socijalne kontakte. Osim toga, manja mogućnost ulaganja u susjedstvo te manji broj socijalnih veza smanjuje emocionalnu privrženost zajednici (Franklin, Franklin, Fearn, 2008), što se u konačnici negativno odražava na percepciju sigurnosti. Naime, uz procjenu osobnih kapaciteta za obranu od viktimizacije važna je i procjena kapaciteta te spremnosti zajednice da pomogne pojedincu ugroženom kriminalom. Zbog navedenih razloga, dobiveni rezultati ne govore samo u prilog teoriji ranjivosti (Killias, 1990, prema Gabrielu i Greveu, 2003), već i u prilog teoriji socijalne integracije (Hartnagel, 1979, prema Franklin, Franklin, Fearn, 2008). Ne smije se zanemariti činjenica da zdravlje pozitivno korelira s radnim statusom te da je dobro zdravlje važna komponenta fizičke ranjivosti. Ako uzmemo u obzir da su zaposlene osobe u pravilu zdravije od ostalih kategorija, razumljivo je da je i njihova percepcija sigurnosti povoljnija.

Uz sve prethodne sociodemografske varijable i financijsko stanje ispitanika važno je za procjenu osobnih kapaciteta za obranu od viktimizacije. Diskriminacijska funkcija koja razlikuje ispitanike s obzirom na njihovo financijsko stanje jest strah od kriminala (afektivna komponenta percepcije sigurnosti). Izraženiji strah od kriminala kod osoba lošeg financijskog stanja razumljiv je ako se uzme u obzir da je i za obranu od viktimizacije, a i za saniranje njezinih posljedica, potrebno raspolagati određenim financijskim sredstvima. Preventivne mjere koje pojedinac može poduzeti da bi zaštitio sebe i svoju imovinu često ne traže velika ulaganja, ali su ipak, u pravilu, vezane uz određeni financijski trošak. Stoga loše financijsko stanje smanjuje mogućnosti pojedinca da se na odgovarajući način zaštiti, osigura od moguće štete nastale kaznenim djelom i sanira nastalu štetu nakon izvršenog kaznenog djela. Nadalje, financijsko stanje utječe i na značajke područja u kojima osoba živi. S boljim financijskim stanjem može se osigurati stanovanje u boljim, uređenijim i homogenijim zajednicama u odnosu na sastav stanovništva. Upravo u takvim sredinama percepcija nesigurnosti je manja (Kristijansson, 2007). S druge pak strane, siromaštvo razumijeva i život u zajednicama koje su nerijetko opterećene mnoštvom problema, prisutnošću javnog nereda, lošom ili nedostatnom infrastrukturom, što se negativno odražava i na percepciju sigurnosti. Sve navedeno snažni su argumenti koji objašnjavaju zašto osobe lošijeg financijskog stanja osjećaju veći strah od kriminala.

Lošije fizičko stanje također znači veći strah od kriminala. Objašnjenje ponovno proizlazi iz teorije ranjivosti (Killias, 1990; Gabriel i Greve, 2003), ali i teorije socijalne integracije (Hartnagel, 1979, prema Franklin, Franklin, Fearn, 2008). Naime, fizičko stanje važna je odrednica osobnih resursa za obranu od viktimizacije. Stoga je razumljivo da osobe koje svoje fizičko stanje ocjenjuju lošim osjećaju veći strah od kriminala jer u slučaju napada na njih mogućnosti da se zaštite i obrane su male i nedostatne. Isti mehanizam objašnjenja straha od kriminala prisutan je i kod osoba narušena zdravlja i osoba starije životne dobi. I zdravlje i životna dob važni su za ocjenu fizičkog stanja pojedinca, što je već potvrđeno u mnogim istraživanjima (Green i sur., 2002, prema EC, 2004; Scarborough i sur., 2010). To govori koliko je prosudba osobne ranjivosti važna za individualnu razinu straha od kriminala (McLaughlin, 2001) i ona je čimbenik na individualnoj, odnosno, na mikro razini.

Fizičko stanje utječe i na društveni život pojedinca jer osobe lošijeg fizičkog stanja zbog bolesti, dobi ili nekih dugih razloga imaju manji broj socijalnih kontakata i rjeđe sudjeluju u društvenim aktivnostima u svojim zajednicama. Zbog toga ova kategorija osoba ima nižu razinu individualne socijalne integracije koja je važna odrednica straha od kriminala (Franklin, Franklin, Fearn, 2008). Nadalje niska razina socijalne integracije smanjuje uvjerenje da se u slučaju viktimizacije osoba može obratiti susjedima za pomoć, kao i da na njihovu pomoć realno može računati. Sve se to negativno odražava na strah od kriminala, koji je ekstrahiran kao diskriminacijska funkcija u prostoru percepcije sigurnosti građana, postupanja policije te suradnje između policije i lokalne zajednice, s obzirom na fizičko stanje ispitanika.

Rezultati diskriminacijske analize s obzirom na nacionalnost ispitanika rezultirali su ekstrahiranjem suradnje građana i policije kao diskriminacijskim faktorom. Inače, istraživanja o utjecaju pripadnosti manjinama na vrednovanje policije nisu česta jer se većina inozemnih istraživanja iz ovog područja bavi utjecajem rase. To je i razumljivo jer se istraživanja provode u multietničkim zajednicama u kojima žive pripadnici različitih rasa. No, u hrvatskim okvirima, s obzirom na zastupljenost više različitih nacionalnih manjina, ispitivanje razlika u percepciji policije s obzirom na nacionalnu pripadnost, ima posebnu važnost. Dakle, pripadnici nacionalnih manjina u Hrvatskoj pokazuju veću razinu spremnosti na suradnju s policijom od pripadnika hrvatskog naroda. To je posebno značajno s obzirom na to da je suradnja građana i policije bitna sastavnica policije u zajednici i važna za evaluacije policijskog rada. Dobiveni rezultati podudaraju se s rezultatima Reisinga i Giacomazzia (1998), koji su također ustvrdili da pripadnici nacionalnih manjina pokazuju veću razinu

potpore inovacijama koje uvodi policija u zajednici, a posebno onima koje se odnose na suradništvo policije i zajednice. Objašnjenje ovakvog rezultata može se pronaći u statusu i položaju nacionalnih manjina unutar šire društvene zajednice. Naime, u ostvarivanju i svojih nacionalnih interesa, ali i zaštiti individualnih građanskih prava, pripadnici nacionalnih manjina moraju se osloniti na pomoć državnih institucija u većoj mjeri od pripadnika dominantne nacionalne skupine. U Hrvatskoj je to posebno važno s obzirom na ne tako davna ratna zbivanja, tako da je racionalna opredijeljenost pripadnika nacionalnih manjina na suradnju s policijom jer se bez te suradnje adekvatna zaštita ne bi mogla ostvariti. Samo uz pomoć i suradnju svih državnih institucija, pa tako i policije, zaštita prava i interesa pripadnika nacionalnih manjina može biti u cijelosti ostvarena.

Kad su definirane urbano-ruralne razlike kao diskriminacijska funkcija ekstrahirana je kognitivna percepcija sigurnosti. Ispitanici u ruralnim područjima percipiraju veću nesigurnost od ispitanika u urbanim područjima. Ako se spomenuti rezultati ovog istraživanja promatraju u kontekstu takozvanog ekološkog modela (Box, Hale, Andrews, 1988, prema Doležalu 2009), prema kojem percepcija sigurnosti varira s obzirom na područje u kojem osoba živi i prema kojem je procjena sigurnosti niža u gradovima zbog većih stopa kriminaliteta, onda oni ne potvrđuju ovaj model. Međutim, objašnjenje proizlazi iz takozvanog modela socijalne kontrole, odnosno modela nereda (Shawa i McKaya, 1942, prema Franklinu, Franklinu i Fearnu, 2008) prema kojem je percepcija sigurnosti utemeljena na percepciji lokalnog okruženja, posebice znakova fizičkog i socijalnog nereda te mehanizmima socijalne kontrole. Zbog spomenutih razloga teško je nalaze ovog istraživanja uspoređivati s rezultatima europskih ili američkih studija. Naime, značajke hrvatskih gradskih područja nisu istovjetne gradskim područjima europskih ili američkih metropola. Hrvatski gradovi puno su manji i Zagreb kao najveći grad ima 792 860 tisuća stanovnika. Gradovi u Hrvatskoj su relativno homogeni po sastavu svog stanovništva i u njima nema velikih kulturoloških, etničkih, vjerskih i drugih razlika kao u svjetskim metropolama. S druge pak strane, infrastruktura hrvatskih ruralnih sredina i uređenost okoliša znatno je lošija u odnosu na gradove. U takvim su sredinama češći i vidljiviji znakovi okoliša koji negativno djeluju na percepciju sigurnosti, poput: zapuštenih vanjskih objekata, nepostojanja uređaja za sigurnost, nedostatnog osvjetljenja, slabe mogućnosti orijentacije i drugi. Stoga, za preciznije razmatranje ovog pitanja bilo bi potrebno temeljitije istražiti postoje li i u kojoj mjeri značajne razlike unutar samih ruralnih sredina s obzirom na uređenost prostora, izgrađenu infrastrukturu i razinu formalne i neformalne socijalne kontrole. Razumljivo je da lošije

uređene javne površine u manjoj mjeri privlače građane na njihovo zajedničko korištenje, što smanjuje broj socijalnih interakcija, društvenu koheziju, ali i neformalnu socijalnu kontrolu.

Rezultat diskriminacijske analize, kad su u pitanju razlike prema regijama u kojima ispitanici žive, su dvije diskriminacijske funkcije - kognitivna percepcija sigurnosti i procjena učinkovitosti policije te suradnja građana i policije.

Kognitivna percepcija sigurnosti odnosi se na percepciju rizika i razine kriminaliteta te javnog nereda, dok se evaluacija policije odnosi na stavove o policiji i percepciju njezine učinkovitosti. Prema rezultatima ovog istraživanja ispitanici s područja Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije na ovoj diskriminacijskoj funkciji daju najniže procjene, za razliku od ispitanika iz Slavonije, Like, Korduna i Banovine koji imaju više procjene. Već je ranije istaknuto kako su za evaluaciju policije ključni kriteriji prema kojoj građani donose svoj sud o njezinoj učinkovitosti pa se rezultat može objasniti u kontekstu najviših očekivanja stanovnika Istre, Primorja, Gorskog kotara i Dalmacije. Osim visokih očekivanja građana kad je riječ o policiji i percepciji ljudi koji žive na tim područjima u odnosu na kriminalitet i javni nered posebno je izražena. Naime, za turizam, što je temeljno obilježje spomenutih područja, sigurnost ima istaknuto mjesto, a upravo kriminalitet i javni nered u najvećoj mjeri određuju sigurnost. Stoga je razumljivo da je građanima iz navedenih turističkih područja, više nego ostalima, bitno uočavanje spomenutih negativnih pojava. Njihova percepcija policijske učinkovitosti i stavovi o njoj u najvećoj mjeri ovise o preventivnim učincima, pravodobnom otkrivanju kriminaliteta te očuvanju javnog reda i mira. Dakle, područja percepcije sigurnosti i evaluacija policije međusobno su povezana.

Suradnja građana i policije druga je diskriminacijska funkcija koja razlikuje ispitanike s obzirom na regiju u kojoj žive. Ispitanici iz Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske su oni koji iskazuju potrebu za više suradnje u smislu boljeg informiranja građana od strane policije, od preostale dvije skupine. Informacije kojima policija raspolaže o sigurnosti i svom radu značajne su za život i rad stanovnika određenih područja neovisno o tomu je li riječ o obavijestima o prometu, kriminalitetu, javnom redu, mogućnostima prevencije i drugo. S obzirom na način života i rada jasno je kako će upravo stanovnici Zagreba i okolnih područja u tom smislu imati i najveće potrebe.

Nakon rasprave o rezultatima robusne diskriminacijske analize i ekstrahiranim diskriminacijskim funkcijama u području percepcije sigurnosti građana, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice, s obzirom na sociodemografska obilježja ispitanika, može se zaključiti kako su dobiveni rezultati značajni i s aspekta znanstvene

analize, ali i s aspekta *policy* implikacija. Dobivene razlike i komponente koje ih definiraju moraju biti uzete u obzir kao polazište na temelju kojeg će policija segmentirati populaciju ili ciljane javnosti kad pokreće projekte usmjerene podizanju razine sigurnosti ili projekte kojima želi poboljšati percepciju policije te suradnju između policije i lokalne zajednice.

6.4. POVEZANOST STRATEGIJE POLICIJA U ZAJEDNICI S DOŽIVLJAJEM SIGURNOSTI

U skladu sa zacrtanim ciljevima istraživanja postavljena je i sljedeća hipoteza:

H3: postoji statistički značajna povezanost između komponenti Strategije policija u zajednici i varijabli koje se odnose na doživljaj sigurnosti: straha od kriminala, percepcije rizika i razine kriminaliteta te percepcije javnog nereda. Ispitanici koji percipiraju policiju učinkovitijom i vidljivijom, intenzivnije s njom surađuju, bolje su obaviješteni o njezinom radu i imaju o njoj povoljnije stavove, manje se boje kriminala, a percipiraju rizik i razinu kriminaliteta te javni nered nižim.

Da bismo ispitali povezanost između komponenti Strategije policija u zajednici, koje čine skup nezavisnih varijabli i pojedinih varijabli koje se odnose na doživljaj sigurnosti - strah od kriminala, percepcija rizika i razine kriminaliteta, javni nered povezan s nepoželjnim pojavama i javnim neredom povezanim s problematičnim kategorijama osoba, kao kriterijskim varijablama, napravljena je (1) regresijska analiza. Ta analiza odgovoriti će na pitanje koliko komponente Strategije policija u zajednici objašnjavaju svaku od kriterijskih varijabli te koja od njih najbolje objašnjava pojedine kriterije.

Nakon regresijske analize ispitana je povezanost između skupova varijabli koje čine komponente Strategije policije u zajednici, s jedne strane, i skupova varijabli - strah od kriminala, percepcija rizika i razine kriminaliteta te javnog nereda povezanog s nepoželjnim pojavama i problematičnim kategorijama osoba, a koje zajedno čine doživljaj sigurnosti, s druge strane. U ovoj analizi primijenjena je (2) kvazikanonička analiza. Ta korelacijska analiza predstavlja alternativnu metodu koja je manje osjetljiva od „klasične“ kanoničke korelacijske analize.

6.4.1. Rezultati i rasprava regresijske analize

Regresijskom analizom (Mejovšek, 2008) ustvrđuju se povezanosti između skupa nezavisnih varijabli i jedne zavisne varijable. U regresijskoj analizi nezavisne varijable nazivaju se prediktorskim varijablama ili skraćeno prediktorima, a zavisna varijabla, kriterijskom varijablom ili skraćeno kriterijem. Regresijskom analizom se objašnjavaju, odnosno predviđaju kriteriji s pomoću sustava prediktora. Takva se regresijska analiza naziva multivarijatna (multipla) regresijska analiza i njom se objašnjava varijanca kriterija s pomoću dvaju ili više prediktora. U multiploj regresijskoj analizi temeljni koeficijenti su multipla korelacija (R) i β koeficijenti (standardizirani koeficijenti parcijalne regresije). Multipla korelacija pokazuje visinu povezanosti skupa prediktora i kriterijske varijable te daje podatak o vrijednosti ukupnog sustava prediktora u predviđanju kriterijske varijable. Svaki prediktor ima β koeficijent. Što je viši taj koeficijent, prediktor ima većeg udjela u predviđanju kriterija. Beta koeficijent približno odgovara parcijalnoj korelaciji jer pokazuje posebni udio pojedinog prediktora u objašnjavanju zajedničke varijance skupa prediktora i kriterija.

U prvoj regresijskoj analizi (tablica 42) zavisna ili kriterijska varijabla je javni nered povezan s nepoželjnim pojavama, a nezavisne varijable ili prediktori su svih šest varijabli Strategije policija u zajednici, dobiveni faktorizacijom prvog reda:

- percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta,
- izvješćivanje građana,
- stavovi prema policiji,
- suradnja građana i policije,
- vidljivost policije,
- percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije.

Tablica 42. Multipla regresijska analiza za kriterij: **javni nered povezan s nepoželjnim pojavama**

Prediktori	β	Std. pog. β	p
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	-0,265	0,040	0,000
Izvješćivanje građana	0,024	0,029	0,404
Stavovi prema policiji	-0,270	0,038	0,000
Suradnja građana i policije	-0,020	0,030	0,510

Prediktori	β	Std. pog. β	p
Vidljivost policije	-0,144	0,028	0,000
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	0,161	0,033	0,000
R=0,439; R²=0,193; F(6,1089)=31,461; p<0,001; Std. pogreška prog.=0,898			

(β =standardni regresijski koeficijenti; Std. pog. β =pogreška regresijskih koeficijenata; p=značajnost β)

Iz tablice 42 vidljivo je da je regresija prediktorskih varijabli na javni nered povezan s nepoželjnim pojavama statistički značajna jer je $p<0,001$. Pritom koeficijent multiple korelacije (R) iznosi 0,493, a koeficijent determinacije (R^2) je 19,3 posto, odnosno prediktorima je objašnjeno 19,3 posto varijance kriterija. U predviđanju rezultata na varijabli „javni nered povezan s nepoželjnim pojavama“ najviše sudjeluje varijabla „stavovi prema policiji“, čiji regresijski koeficijent iznosi -0,27. Osim toga, u prognoziranju javnog nereda povezanog s nepoželjnim pojavama prema snazi sudjeluje varijabla „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“, čiji standardizirani regresijski koeficijent iznosi -0,265. S obzirom na negativan predznak koeficijenta i način na koji su prediktori skalirani, odnosno prema načinu na koji su definirani stupnjevi na skali, negativni predznak znači da su nepovoljniji *stavovi o policiji i percepcija manje policijske učinkovitosti u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta povezani s većom percepcijom javnog nereda povezanog s nepoželjnim pojavama*. Regresijski koeficijent varijable „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“ iznosi 0,161, a varijable „vidljivost policije“, -0,144 pa su i oni statistički značajni jer je njihov $p<0,05$. Može se zaključiti kako je *veća policijska učinkovitost u sprječavanju i otkrivanju mita i korupcije povezana s većom percepcijom javnog nereda povezanog s nepoželjnim pojavama kao i veća vidljivost policije*. U prognoziranju kriterija najmanje sudjeluju varijable „suradnja građana i policije“ ($\beta=-0,02$) i „izvješćivanje građana“ ($\beta=0,024$), koji su se pokazali statistički neznačajnim prediktorima.

Dobiveni rezultati potvrđuju kako je nezadovoljstvo građana s policijom izraženo kroz nepovoljnije stavove i percepciju manje učinkovitosti povezano s ocjenom građana da je na njihovim ulicama prisutan javni nered izražen kroz nepoželjne pojave poput oštećene imovine, smeća, zapuštenih zgrada, zagađenja, opasnih pasa, buke, nasilja, diskriminacije i drugo. Povezanost spomenutih komponenti dokumentirana je i u drugim istraživanjima

(Jackson i Bradford, 2009; Cao, Frank i Cullen, 1996) u kojima se ustvrdilo kako građani koji imaju bolju percepciju policije u manjoj mjeri percipiraju narušeni javni red.

I dok je percepcija policijske učinkovitosti u sprječavanju i otkrivanju kriminaliteta obrnuto proporcionalno povezana s percepcijom javnog nereda povezanog s nepoželjnim pojavama, percepcija policijske učinkovitosti u sprječavanju i otkrivanju mita i korupcije pokazuje proporcionalnu povezanost. Veća učinkovitost policije u tom području povezana je s većom percepcijom nepoželjnih pojava koje narušavaju javni red. Ovo je na neki način razumljivo jer mito i korupcija pripadaju vrsti kriminaliteta koji je uglavnom skriven od očiju javnosti. Većina građana postane svjesna njihove prisutnosti tek kad se otkriju javnosti kojoj se predoče kao uspjehe policije. Saznanje i svijest o tom problemu povezano je s većom percepcijom javnog nereda. Istovjetan učinak pokazuje i veća vidljivost policije koja je također povezana s većom percepcijom javnog nereda. To može značiti da građani kad vide policiju predmnijevaju da postoje određeni problemi u njihovim zajednicama koji zahtijevaju njihovu nazočnost. Međutim, ovo istraživanje nije odgovorilo na sljedeće pitanje: *Imaju li svi aspekti vidljivosti (pješačke ophodnje, auto-ophodnje i policijske intervencije) jednak učinak?*

U sljedećoj regresijskoj analizi (tablica 43) zavisna ili kriterijska varijabla je strah od kriminala, a nezavisne varijable ili prediktori su varijable (faktori 1. reda) Strategije policija u zajednici.

Tablica 43. Multipla regresijska analiza za kriterij: **strah od kriminala**

Prediktori	β	Std. pog. β	p
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	0,190	0,043	0,000
Izvrješćivanje građana	0,012	0,031	0,662
Stavovi prema policiji	0,096	0,041	0,018
Suradnja građana i policije	0,081	0,033	0,013
Vidljivost policije	-0,094	0,030	0,002
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,091	0,035	0,010
R=0,247; R²=0,061; F(6,1089)=10,712; p<0,001; Std. pogreška prog.=0,969			

Regresija prediktorskih varijabli na strah od kriminala statistički je značajna jer je $p < 0,001$. Koeficijent multiple korelacije (R) iznosi 0,247, a postotak objašnjene varijance je 6,1 posto, što nam upućuje na relativno slab prediktorski model. To znači da skup

varijabli Strategije policija u zajednici (prediktori) relativno slabo objašnjava strah od kriminala. Drugim riječima, velika proporcija varijance kriterija ostala je neobjašnjena, što upućuje da varijabla „strah od kriminala“ u velikoj mjeri ovisi i o nekim drugim prediktorima, osim o ovima koji su mjereni u istraživanju (npr. osobine ličnosti ispitanika, obilježja područja stanovanja, socijalna integracija i drugo). Dakle, rezultat ukazuje da se implementacijom policije u zajednici može smanjiti strah od kriminala, ali samo do određene mjere.

Regresijski koeficijenti varijabli „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“, „stavovi prema policiji“, suradnja građana i policije“, „vidljivost policije“ i „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“ su statistički značajni jer je njihov $p < 0,05$. Varijabla „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“ najviše sudjeluje u predviđanju rezultata na varijabli „strah od kriminala“ jer njezin regresijski koeficijent iznosi 0,19. Uz nju u prognoziranju straha od kriminala, po snazi sudjeluje varijabla „stavovi prema policiji“, čiji standardizirani regresijski koeficijent iznosi 0,096, slijedi varijabla „vidljivost policije“ ($\beta = -0,094$), „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“ ($\beta = -0,091$) te „suradnja građana i policije“ ($\beta = 0,081$). U prognoziranju kriterija najmanje sudjeluje varijabla „izvješćivanje građana“ ($\beta = 0,012$), koja je statistički neznajajni prediktor. Uzimajući u obzir predznak β koeficijenta proizlazi da je *veća učinkovitost policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta općenito povezana s nižom razinom straha od kriminala, jednako kao i pozitivni stavovi o policiji. Slabija vidljivost policije povezana je s višom razinom straha od kriminala. Nasuprot tomu, manja policijska učinkovitost u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije povezana je s nižom razinom straha.* Kad je u pitanju povezanost prediktora „suradnja građana i policije“, rezultat nam govori da oni *građani koji su spremniji na suradnju s policijom, izražavaju manji strah od kriminala.*

Dakle, ispitane varijable koje predstavljaju komponente policije u zajednici, iako statistički značajno, slabo su povezane sa strahom od kriminala. Ipak, to znači kako ovakav pristup u radu policije ima pozitivan učinak na smanjenje straha od kriminala, pri čemu je ponovno, kao i kod percepcije javnog nereda povezanog s nepoželjnim pojavama, evidentan najveći doprinos percepcije policijske učinkovitosti u sprječavanju i otkrivanju kriminaliteta te stavova o policiji. Uvjerenje građana kako policija uspješno sprječava i otkriva različite pojavne oblike kriminaliteta te pozitivni stavovi o njezinom radu, ponašanju, kompetencijama i rezultatima u različitim segmentima policijskog djelovanja povezani su s manjim strahom od

kriminala. To je u skladu s modelom socijalne kontrole (Ferraro, 1995, prema Gabrielu i Graveu, 2003) jer uvjerenje kako postoji dobra socijalna kontrola u zajednici, a policija je njezina važna formalna sastavnica, umanjuje strah od kriminala. Značajnu povezanost zadovoljstva s policijom, a pozitivni stavovi i percepcija učinkovitosti su važne sastavnice tog zadovoljstva, sa strahom od kriminala u svojim istraživanjima dokazali su i Raynolds, Semukhina i Demidov (2008). Nadalje, i druge važne komponente policije u zajednici - vidljivost policije i suradnja građana i policije, značajno su i negativno povezane sa strahom od kriminala (veća vidljivost i bolja suradnja, manji strah od kriminala). To su potvrdila istraživanja koja su testirala učinak policije u zajednici ili pojedinih njezinih komponenti, na strah od kriminala (Fleissner i Heinzelmann, 1996; Salmi, Gronroos, Keskinen, 2004). Prisutnost policije u zajednici i suradnja s njom smanjuje strah od kriminala jer građani vjeruju kako će policijska nazočnost odvratiti počinitelje od izvršenja kaznenih djela i kako na temelju spremnosti na suradnju s policijom na policijsku pomoć mogu realno računati. Kao i kod prethodne multiple regresijske analize i u analizi u kojoj je kriterijska varijabla „strah od kriminala“ prediktor „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“ ima suprotni učinak od percepcije učinkovitosti kad je u pitanju kriminalitet općenito. Razlozi su ponovno isti i kod pozitivnog utjecaja na percepciju nepoželjnih pojava koje narušavaju javni red. Građani ove vrste kriminaliteta postanu svjesni uglavnom tek kad se obznani činjenica o otkrivanju i procesuiranju pojedinih slučajeva. Za većinu drugih kaznenih djela zna se već u trenutku njihova izvršenja i prijavljivanja. Dakle, mito i korupcija imaju visoku *tamnu brojku* i ona je viša u odnosu na ostala kaznena djela.

Slijedi regresijska analiza (tablica 44) u kojoj je zavisna ili kriterijska varijabla Percepcija rizika i razine kriminaliteta.

Tablica 44. Multipla regresijska analiza za kriterij: **percepcija rizika i razine kriminaliteta**

Prediktori	β	Std. pog. β	p
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	-0,174	0,042	0,000
Izvrješćivanje građana	0,029	0,030	0,347
Stavovi prema policiji	-0,217	0,040	0,000
Suradnja građana i policije	-0,057	0,032	0,071
Vidljivost policije	-0,061	0,029	0,035

Prediktori	β	Std. pog. β	p
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	0,120	0,035	0,001
R=0,308; R ² =0,095; F(6,1089)=16,387; p<0,001; Std. pogreška prog.=0,951			

I u ovom slučaju regresija prediktorskih varijabli na kriterij „percepcija rizika i razine kriminaliteta“ statistički je značajna jer je $p < 0,001$ posto, što je vidljivo iz tablice 44. Koeficijent multiple korelacije (R) iznosi 0,308, a postotak objašnjene zajedničke varijance (R^2) je 9,5 posto. Ponovno je velika proporcija varijance ostala neobjašnjena, što znači da policija u zajednici može tek veoma ograničeno utjecati na percepciju građana rizika od viktimizacije i percepciju razine kriminaliteta. Statistički su značajni prediktori „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“, „stavovi prema policiji“, „vidljivost policije“ i „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“ jer je njihov $p < 0,05$. U predviđanju rezultata na varijabli „percepcija rizika i razine kriminaliteta“ najviše sudjeluje varijabla „stavovi prema policiji“, čiji regresijski koeficijent iznosi -0,217. Nakon toga, u prognoziranju percepcije rizika i razine kriminaliteta po snazi sudjeluje varijabla „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“, čiji standardizirani regresijski koeficijent iznosi -0,174 te varijabla „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“ ($\beta = 0,120$). Uzimajući u obzir predznak koeficijenata i način na koji su prediktori skalirani, možemo ustvrditi da su *manjeg stupnja slaganja stavovi o policiji i percepcija manje učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta povezani s većom percepcijom rizika i razine kriminaliteta*. Nasuprot tomu, *veća učinkovitost policije u otkrivanju i sprječavanju finansijskih kaznenih djela povezana je s većom percepcijom rizika i razine kriminaliteta*. I varijabla „vidljivost policije“ ($\beta = -0,061$) statistički značajno sudjeluje u predviđanju kriterija, a njezin rezultat nam govori kako je *veća vidljivost policije povezana s većom percepcijom rizika i razine kriminaliteta*. Varijable „suradnja građana i policije“ ($\beta = -0,057$) i „izvješćivanje građana“, čiji regresijski koeficijent iznosi 0,029, nisu statistički značajni prediktori u predviđanju ovog kriterija.

Dobiveni rezultati o smjeru povezanosti i udjelima pojedinih prediktora u predviđanju kriterija „percepcija rizika i razine kriminaliteta“ jednaki su rezultatima u kojima je kriterij bio „javni nered povezan s nepoželjnim pojavama“, što je razumljivo jer i jedno i drugo su sastavnice kognitivne percepcije sigurnosti. I ovdje su rezultati dvojaki jer s jedne strane

pokazuju kako neke komponente policije u zajednici djeluju pozitivno, a neke negativno na percepciju niže razine rizika i razine kriminaliteta. Varijable koje mjere stavove o policiji i njezinu učinkovitost u sprječavanju i otkrivanju kriminaliteta obrnuto su proporcionalno povezane s percepcijom rizika i razine kriminaliteta, dok su percepcija učinkovitosti u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije te vidljivost policije proporcionalno povezane. Brown i Wycoff (1986) ustvrdili su kako neke strategije zasnovane na konceptu policije u zajednici smanjuju udio onih koji vjeruju da je u zajednici prisutna visoka razina kriminaliteta, a jednako kao i u ovom istraživanju, Jackson i Bradford (2009), dokumentiraju povezanost percepcije visoke razine kriminaliteta s negativnom percepcijom policije. Razlog tomu krije se u činjenici što građani upravo policiju drže najodgovornijom za stanje u području kriminaliteta, tako da oni koji smatraju da policija nije učinkovita u njegovom sprječavanju i otkrivanju te imaju negativne stavove o njoj istodobno percipiraju veći rizik i razinu kriminaliteta, i obrnuto.

Vidljivost policije povezana je i s ovom kognitivnom komponentom sigurnosti, međutim u drugom smjeru u odnosu na strah od kriminala. Naime, dok vidljivost policije, prema rezultatima ovog istraživanja, smanjuje strah od kriminala, istodobno povećava percepciju rizika i razine kriminaliteta. Građani policijsku prisutnost mogu interpretirati kao pokazatelj da je negdje u njihovoj zajednici počinjeno kazneno djelo, što negativno utječe na kognitivnu percepciju sigurnosti (kriminal se zbiva i prisutan je u zajednici), a pozitivno na afektivni doživljaj jer kad građani vide policiju mogu realno računati da će ih ona zaštititi. Ovi rezultati upućuju na različiti utjecaj policijske vidljivosti na pojedine komponente percepcije sigurnosti, stoga bi bilo važno ići korak dalje i istražiti kako pojedini aspekti policijske vidljivosti utječu na različite dimenzije percepcije sigurnosti, kako na kognitivnu, a kako na afektivnu komponentu.

U posljednjoj regresijskoj analizi (tablica 45) zavisna ili kriterijska varijabla je „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“, a nezavisne varijable ili prediktori su šest varijabli Strategije policija u zajednici.

Tablica 45. Multipla regresijska analiza za kriterij: **javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba**

Prediktori	β	Std. pog. β	p
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	-0,191	0,041	0,000
Izvrješćivanje građana	0,028	0,030	0,345
Stavovi prema policiji	-0,262	0,039	0,000
Suradnja građana i policije	-0,067	0,031	0,031
Vidljivost policije	-0,105	0,029	0,001
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	0,143	0,034	0,000
R=0,362; R²=0,131; F(6,1089)=22,169; p<0,001; Std. pogreška prog.=0,932			

Iz tablice 45 vidljivo je da je regresija prediktorskih varijabli na javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba statistički značajna jer je $p < 0,001$. Pritom koeficijent multiple korelacije (R) iznosi 0,362, a koeficijent determinacije (R^2) je 13,1 posto, odnosno prediktorima smo objasnili 13,1 posto varijance kriterija. Svi regresijski koeficijenti statistički su značajni jer je njihov $p < 0,05$, izuzev kriterija „izvrješćivanje građana“ ($p > 0,05$). U predviđanju rezultata na varijabli „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“ najviše sudjeluje varijabla „stavovi prema policiji“, čiji regresijski koeficijent iznosi -0,262. U prognozi javnog nereda povezan s problematičnim kategorijama osoba po snazi sudjeluje varijabla „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“, čiji standardizirani regresijski koeficijent iznosi -0,191 te varijable „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije“ ($\beta = 0,143$) i „vidljivost policije“ ($\beta = -0,105$). U prognozi kriterija manje sudjeluju varijabla „suradnja građana i policije“ ($\beta = -0,067$), ali još uvijek statistički značajno. Prediktor „izvrješćivanje građana“ ($\beta = 0,028$) statistički nije značajan. S obzirom na negativan predznak koeficijenta i način na koji su definirani stupnjevi na skali, negativni predznak znači da su *nepovoljniji stavovi o policiji i percepcija manje učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta povezani s većom percepcijom javnog nereda povezanog s problematičnim kategorijama osoba*, dok je *percepcija veće učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije također povezana s većom percepcijom ove vrste javnog nereda, jednako kao i veća vidljivost policije*.

Ovi rezultati u cijelosti se podudaraju s rezultatima prve multiple regresijske analize u kojoj je kriterij bio „javni nered povezan s nepoželjnim pojavama“. Međutim, ovdje je niža razina spremnosti na suradnju s policijom povezana s većom percepcijom javnog nereda povezanog s problematičnim kategorijama osoba. Objašnjenje se može tražiti u činjenici kako građani koji nisu spremni na suradnju s policijom češće primjećuju drske vozače, besposličare, alkoholičare, narkomane i druge problematične kategorije osoba te njihovu prisutnost doživljavaju kao trajan problem koji institucije, uključujući i policiju, nisu uspješno riješile.

Radi preglednosti u tablici 46 prikazani su statistički značajni smjerovi povezanosti prediktora i kriterija.

Tablica 46. Smjerovi povezanosti prediktora i kriterija

Prediktori	Kriteriji
Pozitivni stavovi o policiji	• manja percepcija javnog nereda (obje kategorije) • manji strah od kriminala • manja percepcija rizika i razine kriminaliteta
Pozitivna percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	• manja percepcija javnog nereda (obje kategorije) • manji strah od kriminala • manja percepcija rizika i razine kriminaliteta
Veća vidljivost policije	• veća percepcija javnog nereda (obje kategorije) • manji strah od kriminala • veća percepcija rizika i razine kriminaliteta
Viša razina spremnosti na suradnju građana i policije	• manji strah od kriminala • manja percepcija javnog nereda povezanog s problematičnim kategorijama osoba
Pozitivna percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	• veća percepcija javnog nereda (obje kategorije) • veći strah od kriminala • veća percepcija rizika i razine kriminaliteta

Zaključno, skup varijabli, koje čine komponente Strategije policija u zajednici značajan je u predviđanju svih kriterija, odnosno varijabli koje se odnose na doživljaj sigurnosti, uz napomenu kako je visina povezanosti skupa prediktora najveća s kriterijem „javni nered povezan s nepoželjnim pojavama“ ($R=0,439$) i kriterijem „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“ ($R=0,362$). Multipla korelacija s kriterijem „percepcija rizika i razine kriminaliteta“ iznosi 0,308, a najniža je kod kriterija „strah od kriminala“ ($R=0,247$). Sukladno tomu, postoci objašnjene varijance iznose između 19,3 posto i 6,1 posto. Od svih prediktora u predviđanju svih četiriju kriterija najvećeg udjela imaju „stavovi o

policiji“ i „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“. Pozitivni stavovi o policiji i percepcija veće učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta pozitivno se odražavaju na ukupni doživljaj sigurnosti jer razumijevaju manji strah od kriminala, percepciju manjeg rizika i razine kriminaliteta te javnog nereda. U predviđanju svih četiriju kriterija najmanjeg udjela ima „izvješćivanja građana“ jer ovaj prediktor u svim multiplim regresijskim analizama ima najniži β koeficijent, odnosno statistički je neznačajan.

Problem ovog istraživanja jest činjenica da su procjene i prediktorskih i kriterijskih varijabli došle iz istog izvora. To je moglo uvjetovati veće povezanosti nego što one postoje u stvarnosti (tzv. učinak methodske varijance). Radi dopunskog preispitivanja dobivenih rezultata nužna su daljnja istraživanja u kojima bi različiti izvori procjenjivali kriterij i prediktore.

Na temelju dobivenih rezultata može se ustvrditi kako je **hipoteza H3 samo djelomice potvrđena**. Dok su neke komponente Strategije policija u zajednici pokazale očekivanu povezanost s kriterijskim varijablama, druge su se pokazale neznačajnim prediktorima ili su njihove veze bile suprotne očekivanjima. S obzirom na dobivene rezultate bit će zanimljivo razmotriti i rezultate kvazikanoničke korelacijske analize.

6.4.2. Rezultati i rasprava kvazikanoničke korelacijske analize komponenti Strategije policija u zajednici i doživljaja sigurnosti

Kanonička analiza složen je statistički postupak, koji kao rezultat izračuna daje kanoničku korelaciju koja predstavlja maksimalnu korelaciju između dviju skupina varijabli. Ta se korelacija izračunava između parova linearnih kombinacija varijabli u jednom i u drugom skupu varijabli. Međutim, kad se koristimo podacima „slabije kvalitete“, što je slučaj u ovom istraživanju, primjereno je koristiti kanoničku analizu kovarijance ili kvazikanoničku korelacijsku analizu (Momirović i sur., 1983, prema Mejovšku, 2008). Kanonička analiza kovarijance robusna je metoda koja je prilagođena podacima na razini nominalne i ordinalne skale, a sastoji se u maksimalizaciji kovarijanci linearnih kompozita dvaju skupova varijabli. Također nije uvjet da podaci budu normalno distribuirani. Mejovšek (2008) ističe kako metoda nije osjetljiva na visoke povezanosti dviju varijabli iz različitih skupova. Nadalje, metoda dopušta i neortogonalan odnos latentnih dimenzija te uz strukturu kvazikanoničkih faktora (ortogonalne projekcije varijabli na kvazikanoničke faktore, a to su

zapravo korelacije varijabli i kvazikanoničkih faktora), postoji i sklop kvazikanoničkih faktora (paralelne projekcije varijabli na kvazikanoničke faktore).

Kako bi ustvrdili povezanost između komponenti Strategije policija u zajednici i doživljaja sigurnosti, izvršena je spektralna dekompozicija kvadratne matrice kovarijanci između navedenih skupova varijabli koja je prikazana u tablici 47.

Tablica 47. Svojstvene vrijednosti matrice kovarijanci Strategije policija u zajednici i doživljaja sigurnosti

	Svojstvene vrijednosti	Kumulativna varijanca	% zajedničke varijance
1.	0,63080	0,63080	15,78
2.	0,02519	0,65600	16,40
3.	0,00142	0,65742	16,43
4.	0,00009	0,65751	16,44

Rezultati pokazuju kako je ekstrahirana jedna značajna kvazikanonička komponenta, čije kovarijanca iznosi 0,63. Prema visini radi se o osrednjoj korelaciji, a rezultati pokazuju da prvi par kvazikanoničkih faktora dvaju skupova varijabli, koji ukazuje na ono što je bitno za njihovu povezanost, objašnjava 15,8 posto zajedničke varijance. Za značajnu kvazikanoničku komponentu izračunate su kvazikanoničke korelacije. Rezultati testiranja značajnosti kvazikanoničke korelacije nalaze se u tablici 48.

Tablica 48. Testiranje značajnosti kvazikanoničkog koeficijenta Strategije policija u zajednici i doživljaja sigurnosti

Komponenta	Kvazikoanonička korelacija	Kvazikanon. kovarijanca	HI**2	DF	Značajnost P
1.	0,40	0,63	189,65	15	0,000

Korelacija značajne kvazikanoničke komponente iznosi 0,40, a kvazikanonička korelacija (0,63) statistički je značajna uz proporciju pogreške $p < 0,01$ posto, što proizlazi iz tablice 48. Stoga se može pristupiti analizi strukture kvazikanoničke varijable. Iz prethodno navedenog može se reći kako **postoji povezanost između komponenti Strategije policija u zajednici i doživljaja sigurnosti preko jedne značajne kvazikanoničke komponente.**

U tablici 49 prikazane su paralelne projekcije i korelacije varijabli (matrice sklopa i strukture su identične te stoga nisu posebno prikazane) koje definiraju komponente Strategije policija u zajednici na kvazikanoničku komponentu ekstrahiranu iz tog skupa varijabli i iz drugog skupa varijabli (doživljaj sigurnosti).

Tablica 49. Matrice sklopa/strukture prvog skupa varijabli - Strategije policija u zajednici

Varijable	Paralelne projekcije i korelacije varijabli I. skupa na komponente ekstrahirane iz 1. skupa	Paralelne projekcije i korelacije varijabli I. skupa na komponente ekstrahirane iz 2. skupa
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta	-0,88	-0,35
Izvrješćivanje građana	0,11	0,03
Stavovi prema policiji	-0,91	-0,39
Suradnja građana i policije	0,44	0,09
Vidljivost policije	0,09	-0,05
Percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije	-0,45	-0,04

Na temelju rezultata prikazanih u tablici 49 mogu se odrediti varijable iz prostora Strategije policija u zajednici koje su odgovorne za povezivanje sa skupom varijabli iz područja doživljaja sigurnosti. Prva među njima je varijabla „stavovi prema policiji“, čija paralelna projekcija na komponentu ekstrahiranu iz prostora doživljaja sigurnosti iznosi -0,39, a korelacija je također -0,39. Zatim varijabla „percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta“ čija paralelna projekcija i korelacija na prvu komponentu iznose -0,35. Ostale varijable (izvrješćivanje građana, suradnja građana i policije, vidljivost policije i percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije) imaju niže paralelne projekcije i korelacije na prvu komponentu izuzetu iz skupa varijabli koje opisuju doživljaj sigurnosti. Dakle, *rezultat govori kako su stavovi građana o policiji i percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta najznačajniji za povezivanje komponenti Strategije policije u zajednici s doživljajem sigurnosti* (strahom od kriminala, percepcijom rizika i razine kriminaliteta i javnim neredom povezanim s nepoželjnim pojavama te problematičnim kategorijama osoba).

Nadalje, analizirano je i koje varijable doživljaja sigurnosti najznačajnije kreiraju kvazikanoničku komponentu. U tablici 50 prikazane su paralelne projekcije i korelacije varijabli koje definiraju doživljaj sigurnosti na kvazikanoničku komponentu izuzetu iz tog skupa varijabli te iz drugog skupa varijabli (Strategija policija u zajednici).

Tablica 50. Matrice sklopa/strukture drugog skupa varijabli - doživljaja sigurnosti

Varijable	Paralelne projekcije i korelacije varijabli II. skupa na komponente ekstrahirane iz 2. skupa	Paralelne projekcije i korelacije varijabli II. skupa na komponente ekstrahirane iz 1. skupa
Javni nered povezan s nepoželjnim pojavama	0,87	0,39
Strah od kriminala	-0,52	-0,19
Percepcija rizika i razine kriminaliteta	0,73	0,27
Javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba	0,81	0,31

Pregledom tablice 50, koja predstavlja matricu sklopa i matricu strukture drugog skupa varijabli, mogu se odrediti varijable iz prostora doživljaja sigurnosti koje su odgovorne za povezivanje sa skupom varijabli koje opisuju komponente Strategije policije u zajednici. Prva među njima je varijabla „javni nered povezan s nepoželjnim pojavama“, čija paralelna projekcija i korelacija na prvu komponentu iznosi 0,39. Slijedi varijabla „javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba“, čija paralelna projekcija i korelacija na prvu komponentu iznose 0,31. Za razliku od varijabli iz područja javnog nereda, ostale varijable (strah od kriminala te percepcija rizika i razine kriminaliteta) imaju niže paralelne projekcije i korelacije na prvu komponentu izuzetu iz skupa varijabli koje opisuju komponente Strategije policije u zajednici. *Ovaj rezultat znači da je javni nered (povezan s nepoželjnim pojavama i problematičnim kategorijama osoba) najznačajniji za povezivanje doživljaja sigurnosti s komponentama Strategije policije u zajednici* (učinkovitošću policije, stavovima o policiji, suradnjom građana i policije, vidljivošću policije i izvješćivanjem građana).

Zaključno, prvi par kvazikanoničkih faktora u prostoru Strategije policije u zajednici definiraju varijable koje se odnose na stavove o policiji i percepciju učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta, a u prostoru doživljaja sigurnosti: javni nered povezan s problematičnim kategorijama osoba i javni nered povezan s nepoželjnim pojavama. Ovi

rezultati pokazuju da su *percepcija manje učinkovitosti policije i nepovoljniji stavovi prema policiji povezani s većim doživljajem nesigurnosti*, odnosno, percepcijom javnog nereda povezanog s nepoželjnim pojavama i problematičnim kategorijama osoba, percepcijom rizika i razine kriminaliteta te većim doživljajem straha od kriminala. Dakle, kao što su ustvrdili i Salmi, Gronroos i Keskinen (2004), a potvrdilo je i ovo istraživanje, percepcija policijskog djelovanja značajna je za doživljaj sigurnosti. Ako građani smatraju kako je policijsko postupanje učinkovito te da je policija kompetentna i profesionalna, njihov doživljaj sigurnosti bit će povoljniji. S druge pak strane, kad građani drže da policija u njihovoj zajednici ne nadzire kriminalitet uspješno, osjećat će se nesigurnije. Dakle, percepcija učinkovitosti policije i stavovi prema policiji temeljne su odrednice na kojima je potrebno raditi želi li se poboljšati doživljaj sigurnosti. Dobiveni rezultati zapravo u cijelosti potvrđuju rezultate multiple regresijske analize.

7. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Na temelju provedene teorijske analize u kojoj su prikazani razvitak i implementacija policije u zajednici može se zaključiti kako se policijsko djelovanje u Hrvatskoj promijenilo posljednjih desetak godina, i to ne samo u svojoj praksi, već i u svojoj filozofiji. Promatrajući kratku povijest hrvatske policije, upravo promjene koje su se zbile posljednjih desetak godina najznačajnije su promijenile način i metodologiju rada policije, prioritete i ciljeve koji se nastoje ostvariti, ali i kriterije prema kojima se vrednuje policijska učinkovitost. Uvođenjem policije u zajednicu koncept percipirane sigurnosti i nastojanje da se postigne bolji osjećaj sigurnosti građana postali su primarni ciljevi policije. Građanima je obećano kako policija postaje njihov servis te da će ona biti vidljiva i na dohvat ruke, odnosno prisutnija u lokalnim zajednicama i susjedstvima te spremnija pomoći građanima u rješavanju njihovih problema vezanih uz sigurnost. Pretpostavljeni uspjeh takvog policijskog djelovanja temelji se na preventivnom pristupu i pristupu orijentiranom na zajednicu. U tom kontekstu izazov policiji je da konkretnim preventivnim naporima, vidljivošću te suradnjom s drugim institucijama i samim građanima pridonese smanjenju osjećaja nesigurnosti, poboljšavajući tako kvalitetu života građana.

Naime, *o stvarnom doživljaju sigurnosti u velikoj mjeri ovisi kvaliteta života pojedinca u Hrvatskoj*. Važnost sigurnosti za kvalitetu života potvrđuje i Maslow (1970) visoko je smještajući na ljestvici ljudskih potreba. Još u prvoj polovici prošlog stoljeća ovaj je autor definirao hijerarhiju ljudskih potreba u kojoj potreba za sigurnošću zauzima drugo mjesto pa ako ona nije zadovoljena neće doći do zadovoljenja ostalih potreba višeg reda. Stoga je razumljivo kako je potreba da se odgovori zahtjevu za boljom percepcijom sigurnosti prisutna u sve većim razmjerima. Naime, *nesigurnost je postala jedna od glavnih preokupacija urbaniziranih društava te se od odgovornih donositelja odluka očekuju brza i konkretna rješenja*, dakle, odgovornost je mjerodavnih institucija reagirati na preokupacije svojih građana. Povećana usredotočenost na činjenicu kako građani percipiraju sigurnost nije svojstvena samo za Hrvatsku, već je pod utjecajem međunarodnih trendova, prije svega angloameričkih te trendova u nordijskim zemljama (Holmberg, 2004). Naime, međunarodne studije (*European Social Survey*, *British Crime Survey* i *International Crime Victim Survey*), koje se redovito provode, potvrđuju stajalište da je diljem Europe strah od kriminala čest problem i da nije manje važan od samog kriminala (Gray, Jackson, Farrall, 2008). Stoga ne

postoji dvojba oko važnosti istraživanja doživljaja sigurnosti građana u nekoj zajednici te propitivanja u kojoj mjeri policija može svojim djelovanjem utjecati na percipiranu sigurnost.

Ovo istraživanje provedeno je 2009. godine, na reprezentativnom uzorku za Republiku Hrvatsku, na ispitanicima starijim od 18 godina, kao rezultat suradnje Ministarstva unutarnjih poslova i Programa Ujedinjenih naroda za razvitak. Izuzetno je važno što je u ovom radu potvrđeno kako je *korišteni anketni upitnik „Upitnik o percepciji sigurnosti građana, postupanju policije te o suradnji između policije i lokalne zajednice“, valjani mjerni instrument, čijom primjenom se dobivaju egzaktni podaci o razini straha od kriminala, percepciji rizika i razine kriminaliteta, javnog nereda te komponentama značajnim za policiju u zajednici.* Sve metrijske karakteristike ovog mjernog instrumenta (mjere pouzdanosti i reprezentativnosti) izuzetno su dobre - iznad 0,80 pa se može preporučiti njegovo korištenje i u budućim istraživanjima.

Dobiveni **rezultati na deskriptivnoj razini** pokazuju kako nešto više od polovice građana procjenjuje količinu kriminala malom u svom mjestu stanovanja. Još manji postotak ispitanika procjenjuje količinu rizika da postane žrtvom kažnjivog djela. Oko dvije trećine građana sve navedene prijetnje ocjenjuju manjim u svom mjestu stanovanja u odnosu na prosjek RH-a. Među građanima se nije pokazao strah i osjećaj nesigurnosti kada se nalaze sami noću u svome stanu ili kući (92 posto se osjeća sigurno) ili kada se noću sami kreću po susjedstvu (85 posto ih se osjeća sigurno). Oko dvije trećine građana (65 posto) smatra da se može zaštititi od fizičkog napada, te da može zaštititi svoju imovinu (66 posto).

Od sedam ispitivanih skupina ljudi kao mogućih izvora problema, građanima najveći problem predstavljaju nedisciplinirani i drski vozači, te osobe pod utjecajem alkohola. Najmanji problem predstavljaju prosjaci. Osim percepcije mjere u kojoj različite kategorije osoba predstavljaju problem u mjestu stanovanja, ispitivana je i percepcija izraženosti problema vezanih uz različite pojave. Među šesnaest ispitivanih pojava, građanima u najvećoj mjeri problem predstavljaju pogrešno i nepropisno parkirana i zaustavljena vozila (54 posto ispitanika se s ovim problemom susreće gotovo svakodnevno ili često). Građani se u najmanjoj mjeri susreću s prostitucijom, te s napuštenim zgradama gdje se sakupljaju beskućnici.

Građani su policiju procijenjivali na sedamnaest različitih tvrdnji. Općenito gledajući, procjene policije su na većini tvrdnji pozitivne (veći broj ispitanika se složio s pozitivnom konotacijom tvrdnje). Policiju su građani u najvećoj mjeri dobro procijenili u pogledu

urednog izgleda, te pristojnosti, dok ih se najmanji broj slaže da su policijski službenici motivirani i da je policija učinkovita u sprječavanju kriminala.

Osim evaluacije radnji i postupanja policije u mjestu stanovanja, ispitana je i percepcija građana o uspješnosti policije u otkrivanju i sprječavanju pojedinih kriminalnih radnji. Ne primjećuju se razlike u procjeni otkrivanja i sprječavanja pojedine kriminalne radnje, dok je policija najbolje ocijenjena u sprječavanju i otkrivanju nasilja na javnim mjestima, a najlošije kod sprječavanja i otkrivanja mita i korupcije. Što se tiče policijskih ophodnji susjedstvom ispitanika, u posljednjih mjesec dana u najvećoj mjeri su zamijećene policijske ophodnje u automobilu, dok čak skoro polovica ispitanih u svom susjedstvu nikada nije vidjela ophodnju pješke u svom susjedstvu, a gotovo trećina ispitanika nije nikada vidjela da policija postupi prema osobama koje rade nered u susjedstvu.

Manji broj (17 posto) ispitanih je u posljednjih godinu dana pomoglo policiji, međutim velika većina (92 posto) je spremna u budućnosti pomagati. Međutim, građani su podijeljeni s obzirom na njihovu želju za češćim kontaktima s policijskim službenicima u budućnosti. Velika većina se slaže da je za održanje reda u mjestu u kojem stanuju potrebna bolja suradnja policije i stanovništva. Nešto više od polovice građana smatra da policija u Hrvatskoj izvještava javnost objektivno i redovito. Većina građana smatra da bi policija trebala o svih osam ispitivanih stvari u većoj mjeri informirati javnost, a najviše o sigurnosti cestovnog prometa.

Radi donošenja suda o kvaliteti anketnog upitnika te utvrđivanja njegove latentne strukture provedena je faktorizacija 1. i 2. reda. Kroz stvaranje hijerarhije faktora, faktorizacijom 2. reda, dokazano je kao *korišteni upitnik pokriva dva područja mjerenja, s jedne strane doživljaj sigurnosti, koji se još naziva i subjektivnom sigurnošću, a s druge strane odrednice značajne za policiju u zajednici* (učinkovitost policije, stavovi o policiji, suradnja policije i građana, njihovo informiranje te vidljivost policije), tako da je zbog činjenice da se radi o heterogenom testu razumljiva njegova niska homogenost.

Provedeno istraživanje o percepciji sigurnosti građana, postupanju policije te suradnji između policije i lokalne zajednice manje govori o prirodi straha od kriminala, ali se nedvojbeno njegova korisnost odražava u definiranju **višedimenzionalne prirode konstrukta percepcije (doživljaja) sigurnosti**, koji je prepoznat kao 1. faktor 2. reda. *Percepcija sigurnosti jest dvodimenzionalni konstrukt koji u sebi sadrži i afektivnu (strah od kriminala) i kognitivnu (percepcija rizika i razine kriminaliteta te javnog nereda) komponentu*. Ovaj nalaz izuzetno je značajan jer promatranje utjecaja policijskog djelovanja samo na strah od

kriminala ne bi u potpunosti razjasnilo svu složenost međuodnosa, odnosno povezanosti između djelovanja policije i percipirane sigurnosti od strane građana. Značajan je podatak da *u kognitivnoj percepciji sigurnosti nije važna samo procjena rizika od viktimizacije i količine kriminaliteta, već da značajno mjesto zauzima i percepcija javnog nereda*. Upravo zbog te činjenice važno je objasniti značaj percepcije javnog nereda za subjektivnu sigurnost. Naime, utjecaj javnog nereda na percepciju sigurnosti je neizravan jer građani znakove fizičkog propadanja zajednice, prisutnosti nepoželjnih pojava ili problematičnih kategorija osoba prepoznaju kao znakove kriminala iako se ne radi o kriminalu samom po sebi. Izravno i osobno iskustvo s kriminalom ima samo mali broj građana (u Hrvatskoj 1,8 posto na godišnjoj razini), dok s druge strane javni je nered svakodnevno manje-više vidljiv svima. Stoga će građani prije primijetiti promjene koje se zbivaju u području javnog nereda neovisno o tomu je li riječ o poboljšanju ili pogoršanju stanja, nego promjene u području kriminaliteta. Manje promjene u strukturi te stopi kriminaliteta ili pak mala poboljšanja u razriješenosti kaznenih djela građani neće izravno osjetiti niti će to značajnije utjecati na doživljenu sigurnost, dok će promjene u području javnog nereda građani uočiti odmah. Spomenuto pokazuje koliki je značaj javnog nereda za kognitivnu, a time i ukupnu percepciju sigurnosti. I drugi su autori (Franklin, Franklin, Fearn, 2008) ustvrdili značaj modela nereda u kojem percepcija lokalnog okruženja, fizičkog i socijalnog nereda, zauzima važno mjesto u objašnjavanju percepcije sigurnosti. Ovakav zaključak značajan je ne samo s pozicije građanske percepcije sigurnosti, već i s pozicije policijskog poimanja doživljaja sigurnosti kad su građani u pitanju. Naime, uobičajeno policija vjeruje kako su građani koncentriraniji na kriminalitet, nego što to oni uistinu jesu, dok su građani znatno više koncentrirani na javni nered, nego što to policija misli. I rezultati ovog istraživanja pokazuju kako je veći udio onih građana koji javni nered u svom mjestu stanovanja primjećuju svakodnevno ili često, nego onih koji smatraju da je količina kriminaliteta velika.

Iako podaci govore o visokim procjenama sigurnosti građana Republike Hrvatske, **policija treba prihvatiti odgovornost za smanjenje straha od kriminala** zbog svoje stručnosti u području kriminaliteta i javnog nereda. Policija je svakodnevno u doticaju s pojedincima i zajednicama te nitko drugi nema stručna znanja i ovlasti da se ozbiljno uhvati u koštac sa strahom od kriminala (Cordner, 2010). Uz to, tvrdnja kako strah od kriminala, odnosno percepcija nesigurnosti, jest primarno zadaća policije temelji se i na sljedećim pretpostavkama:

- **strah je važan** – negativno utječe na pojedince i zajednice;

- **strah je stvaran** iako je samo osjećaj - utječe na ponašanje, politike, gospodarski i društveni život;
- **policija može smanjiti strah** – posljednjih tridesetak godina razvijene su i testirane obećavajuće strategije i praksa smanjenja straha;
- **smanjenje straha trebalo bi biti izričit policijski prioritet** – ako se policija specifično ne usmjeri na strah od kriminala, njihova pozornost može se usmjeriti na druge probleme te su napori smanjenja straha zanemareni;
- **prevencija straha treba biti ciljana/usmjerena** – prevaga dokaza o policijskoj učinkovitosti općenito je takva da usmjerenije strategije najbolje funkcioniraju.

Spomenute pretpostavke, osobito stav da policija može smanjiti strah od kriminala i poboljšati percepciju sigurnosti (subjektivnu sigurnost) kod građana upućuje na važnost testiranja onih policijskih strategija koje to obećanje daju građanima, a to je policija u zajednici. Stoga je u ovom istraživanju prije svega bilo važno prepoznati *koje su to značajke i specifičnosti koje policiju u zajednici razlikuju od ostalih strategija policijskog djelovanja*, kako bi se ispitao njezin specifičan utjecaj na percepciju sigurnosti.

U tom smislu, kao **rezultat faktorske analize**, izdvojene su sljedeće odrednice:

- percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju kriminaliteta,
- izvješćivanje građana o policijskim djelatnostima,
- stavovi građana prema policiji,
- suradnja građana i policije,
- vidljivost policije,
- percepcija učinkovitosti policije u otkrivanju i sprječavanju mita i korupcije.

Dostupni dokazi općenito podupiru stav da se zbog policije u zajednici ljudi osjećaju sigurnije (Cordner, 2010). Iako ne postoje pokazatelji kakve su se promjene u percepciji sigurnosti dogodile u Hrvatskoj, nakon implementacije policije u zajednici (ne postoje prethodna istraživanja) i u kojoj mjeri se one mogu pripisati upravo takvom pristupu u radu policije, važno je propitivati koje odrednice, promicane djelovanjem policije u zajednici, najznačajnije utječu na percepciju sigurnosti. Ovo istraživanje išlo je i korak dalje, ne istražujući samo pojedine, najčešće istraživane komponente (vidljivosti policije ili percepciju policijske učinkovitosti), već testirajući niz dugih značajki policije u zajednici, stavove o policiji, suradnju građana i policije te izvješćivanje građana o policijskim djelovanjem. To je posebice važno jer se otvara mogućnost onima koji prate učinke strategije da ocjene važnost

nekih njezinih komponenti te da se naprave eventualne nužne korekcije ili dodatno podupru oni dijelovi koji su se iskazali izrazito bitnima.

Kako je već ranije dokazana **povezanost pojedinih osobnih i demografskih obilježja građana s njihovim doživljajem sigurnosti**, prije nego što je testiran utjecaj policije u zajednici, istraženo je i ovo područje. *Rezultati diskriminacijske analize u ovom istraživanju pokazuju kako su neka individualna, sociodemografska obilježja uistinu značajni prediktori straha od kriminala i doživljaja sigurnosti općenito iako ponekad na način suprotan očekivanjima.* Kao i u ranijim istraživanjima straha od kriminala, *spol i dob su značajni prediktori tog straha* jer žene i osobe starije životne dobi pokazuju veću razinu straha te ta veza nije uvjetovana drugim demografskim značajkama ili susjedskim kontekstom. Također, *i niža razina obrazovanja i lošije financijsko te fizičko stanje također su prediktori straha od kriminala* jer su povezani s porastom tog straha, *jednako kao i pripadnost nacionalnim manjinama i život u ruralnim sredinama.* To može predstavljati frustraciju za donositelje odluka, pa i u policijskoj strukturi jer su demografske značajke one koje ne mogu biti promijenjene vladinom politikom, niti se na njih može utjecati policijskim strategijama. Međutim, rezultati ukazuju da te pripisane značajke nisu jedine koje su važne za strah od kriminala i doživljaj sigurnosti. Pored njih određenu važnost ima i percepcija policije i suradnje između policije i građana, a to je područje na koje donositelji odluka i kreatori policijskih strategija itekako mogu djelovati. Uz mogućnosti da se djeluje na strah od kriminala, policijskim strategijama može se djelovati i na kognitivnu percepciju sigurnosti, izravnim aktivnostima na smanjenju kriminaliteta i javnog nereda, prevencijom kriminaliteta i antisocijalnog ponašanja, ali i odgovarajućim predstavljanjem poduzetih aktivnosti.

Rezultati istraživanja ukazuju na **kompleksnu vezu između policije u zajednici te afektivne i kognitivne percepcije sigurnosti građana**. Dok pojedine ekstrahirane komponente pozitivno djeluju na percepciju sigurnosti, druge nisu značajno povezane ili su povezane suprotno očekivanjima. Podaci dobiveni **regresijskom analizom** pokazuju da je *skup varijabli, koje čine odrednice policije u zajednici, značajan u predviđanju svih kriterija, odnosno doživljaja sigurnosti definiranog strahom od kriminala, percepcijom rizika i razine kriminaliteta te javnim neredom* (bilo da je on povezan s problematičnim osobama, bilo s nepoželjnim pojavama). Rezultati **kvazikanoničke korelacijske analize** govore u prilog stavova o *policiji i percepcije učinkovitosti policije u sprječavanju i otkrivanju kriminaliteta kao čimbenicima policije u zajednici koji najznačajnije utječu na doživljaj sigurnosti, dok je s druge strane percepcija javnog nereda glavno obilježje percepcije sigurnosti koje utječe na*

percepciju policije. Dakle, svi naponi policije u zajednici koji pridonose jačanju povjerenja građana u policiju i izgradnji pozitivnih stavova te koji policijsku učinkovitost čine vidljivom građanima, su ključni za postizanje uspjeha u ostvarivanju bolje percepcije sigurnosti. Iako su neki autori (Scarborough i sur., 2010) govorili o nepostojanju izravnog odnosa između stavova građana o policiji i straha od kriminala, ovo istraživanje to demantira jer dokazuje izravan i obrnuto proporcionalan odnos. Međutim, nastojanja da se poveća zadovoljstvo građana s policijom i poboljšaju stavovi ne treba promatrati samo u kontekstu straha od kriminala, već u tome treba prepoznati i druge *benefite*, poput veće spremnosti građana da surađuju s policijom i policiju informiraju o svojim saznanjima o kriminalu i njegovim počiniteljima. Drugim riječima, *vjerojatno je da će zadovoljstvo građana policijom potaknuti partnerstvo policije i građana, a taj odnos može potaknuti preventivne napore temeljene na zajednici*. Sve to učiniti će policijski rad još učinkovitijim.

Važno je zapamtiti da je doživljaj sigurnosti utemeljen na percepciji, jednako kao i procjena policije i njezine učinkovitosti. Valja stoga naglasiti kako svi naponi policije da smanji strah od kriminala ili percepciju rizika i razinu kriminaliteta te javnog nereda neće djelovati ako ih građani nisu uočili. Uspjesi policije u preveniranim ili razriješenim kaznenim djelima uglavnom su stabilne kategorije bez velikih oscilacija u odnosu na prisutne trendove i policija ne može značajnije utjecati na te trendove, a posebno ne na nacionalnoj razini. *Ono što može jest utjecati na kriminalitet na lokalnoj razini preventivnim intervencijama i projektima koji rješavaju lokalne uzročnike kriminaliteta te poboljšanjem promidžbe i prezentacije rezultata svoga rada*. Zbog toga je **važna komponenta odnosa s javnošću**. Otvorenošću spram javnosti rad policije i njezina učinkovitost mora se demistificirati i objektivno predstaviti posredstvom medija ili u izravnoj komunikaciji s određenim ciljanim javnostima (kvartovski sastanci, prezentacije za ključne ljude u lokalnim zajednicama i dr.). Odluka da se u sklopu hrvatske Strategije policija u zajednici odnosima s javnošću posveti posebna pozornost u ovim postavkama našla je svoje puno opravdanje.

Uz odnose s javnošću, za percepciju policijske učinkovitosti i formiranje pozitivnih stavova o policiji krucijalnu ulogu ima i neposredni kontakt policije s građanima. Obavijesti o policiji, njezinom radu i uspjesima građani mogu dobiti na dva načina, ako izuzmemo javni pogovor, a to su: *posredno*, putem medija, i *neposredno* u svakodnevnom kontaktu s policijskim službenicima. U ovom posljednjem području još ima neiskorištena potencijala, od mogućnosti većeg uvažavanja građana kad su u pitanju policijski službenici, usmjeravanja policije ne samo na aktualne probleme već i na građansku percepciju tih problema, do

kvalitetnijeg povratnog obavješćivanja o učinjenom onih građana koji su tražili policijsku pomoć ili intervenciju.

Iako je rezultat pokazao kako ne postoji izravna, statistički značajna povezanost između izvješćivanja građana i percepcije sigurnosti ipak se ne može osporiti neizravna povezanost. Kao što je već spomenuto, bez kvalitetnog izvješćivanja, bilo izravnog od policijskih službenika na terenu, bilo neizravnog putem službe za odnose s javnošću i medija, gotovo je nemoguće policijsku učinkovitost učiniti vidljivom građanima. Međutim, za razliku od izvješćivanja koje je često jednostrano komuniciranje te puko prenošenje informacija, *suradnja građana i policije značajno je povezana sa strahom od kriminala, ali i javnim neredom povezanim s problematičnim kategorijama osoba, koji spada u kognitivni doživljaj sigurnosti.* To znači da policijske strategije koje potiču suradnju s građanima, pa i osnutak različitih koalicija koje u svoj rad uključuju same građane, pozitivno djeluju na percepciju sigurnosti kad je riječ o građanima. Oblici suradnje mogu biti različiti i po svom sadržaju i po svome trajanju. Važno je da uključuju suradništvo, zajednički rad policije i građana, kao i svijest građana da pridonose rješavanju problema. Osim izravne veze sa strahom od kriminala, policijsko-građanska suradnja ima i neizravan utjecaj na percepciju sigurnosti. Naime, opravdano se može pretpostaviti da kvalitetna suradnja pridonosi oblikovanju povoljnijih stavova o policiji te omogućava veću vidljivost policijske učinkovitosti.

Na temelju prethodne rasprave, značaj neposrednog kontakta policije s građanima potvrđuje koliko je važna izobrazba i trening policajaca i policijskih rukovoditelja koji prakticiraju rad prema modelu policije u zajednici. Stoga je i hrvatskoj policiji doista trebala reforma i u tom dijelu.

Rezultati istraživanja pokazali su kako *vidljivost policije, važnu komponentu policije u zajednici, nije jednostavno promatrati u kontekstu percepcije sigurnosti.* Dok s jedne strane *policijska vidljivost pozitivno utječe na afektivnu komponentu - smanjenje straha od kriminala, s druge strane, negativno utječe na kognitivnu komponentu - potiče veću percepciju rizika i razine kriminaliteta te javnog nereda.* To zapravo upozorava na činjenicu da vidljivost policije ne treba promatrati isključivo kao opću kategoriju, već da treba istraživati pojedine aspekte policijske vidljivosti (pješačke ophodnje, auto-ophodnje, policija u intervencijama) i njihovu povezanost s percepcijom sigurnosti. Naravno, postavlja se i pitanje koliko često građani moraju vidjeti policiju da bi je doživjeli kao integralni dio svakodnevnog života u svojim susjedstvima? Iako policija u zajednici zagovara policijsku nazočnost u zajednici kroz pješačke ophodnje, zbog neposrednijeg kontakta s građanima, u

Hrvatskoj je još uvijek dominantna pokrivenost gradskih i ruralnih područja s policijskim auto-ophodnjama, što je značajno u kontekstu dobivenih rezultata. Naime, pješачke ophodnje imaju znatno više neposrednijih susreta s građanima u neekscitiranim situacijama, za razliku od auto-ophodnji koje, u pravilu, kontaktiraju građane tijekom pružanja intervencija ili provedbe nadzora.

I ne samo kod policijske vidljivosti, već i kod svih testiranih pokazatelja građanske percepcije policije i suradnje između policije i lokalne zajednice, *razina i kvaliteta implementacije policije u zajednici u Hrvatskoj sigurno je utjecala na dobivene rezultate*. Niti je policija u zajednici dosegla jednaku razinu implementacije u svim područjima u Republici Hrvatskoj, niti su sve odrednice Strategije policije u zajednici jednako razvijene i implementirane. Ono što često dovodi u pitanje kvalitetu i razinu implementacije policije u zajednici jest *nedostatak dostatnih resursa i neadekvatno upravljanje promjenama* (engl. *management of change*), (Kinnunen, 1999, prema Holmbergu, 2004) s čime je i hrvatska policija bila suočena.

Premisa o važnosti javnog nereda podudara se s policijom u zajednici u Hrvatskoj jer težište policijskog rada nije isključivo kriminalitet već i drugi problemi u lokalnoj zajednici koji predstavljaju blaže kažnjive radnje odnosno narušavaju red i mir u susjedstvima. *Rješavanjem pitanja koji opterećuju lokalnu zajednicu, policija pridonosi doživljaju sigurnosti*, dok s druge strane, *građani koji rjeđe viđaju javni nered imaju bolju percepciju policije*. To je izuzetno važno za svaku policijsku organizaciju, a posebno onu koja radi po modelu policije u zajednici. Dobiveni rezultati to također potvrđuju jer oni govore kako je **javni nered najznačajniji za povezivanje doživljaja sigurnosti s policijom u zajednici**, odnosno, percepcijom policije općenito. Naravno, često rješavanje pitanja javnog nereda izlazi iz okvira policijskih kompetencija zbog čega je suradnja s drugim institucijama, lokalnom upravom i samom zajednicom iznimno bitna. Prihvatanje uključivanja u rješavanje takvih problema kroz partnerstvo i suradnju također je svojstveno policiji u zajednici. To znači da rezultati koji proizlaze iz ovog istraživanja, a koji ukazuju na važnost javnog nereda i za doživljaj sigurnosti i za percepciju policije, doista i u ovom dijelu podupiru policiju u zajednici. *Osim kontrole kriminaliteta, obveza policije jest i bavljenje drugim pitanjima koji opterećuju život i rad u lokalnim zajednicama*.

Može se ustvrditi kako su *testiranjem povezanosti između percepcije policije i straha od kriminala u cijelosti potvrđene postavke teorije socijalne kontrole ili modela nereda* koji apostrofiraju značaj percepcije lokalnog okruženja, fizičkih i socijalnih poremećaja prisutnih

u susjedstvima kao i percepcije mehanizama socijalne kontrole. Uz neformalnu kontrolu ostvarenu kroz koheziju stanovnika u lokalnim zajednicama, djelovanje policije najvažnija je odrednica formalnog socijalnog nadzora. Naime, niti jedna druga institucija nema tako široki spektar mjerodavnosti kao policija, a niti je u tolikoj mjeri prisutna u lokalnim zajednicama. Policija je dostupna uvijek (24 sata dnevno) i u svim sredinama.

Iako ovo *istraživanje ne pokazuje snažnu povezanost policije u zajednici s doživljajem sigurnosti, ta je veza ipak statistički značajna*. To upozorava kako i očekivanja da će se takvim pristupom policije polučiti poboljšanje subjektivne sigurnosti trebaju biti realna. Valja prihvatiti i utjecaj ostalih čimbenika, koji su katkad i izvan policijske kompetencije, kao što su primjerice doživljaj sigurnosti te važnost individualnih i sociodemografskih obilježja građana. Ipak, na temelju rezultata istraživanja *možemo zaključiti kako za razliku od tradicionalnog modela rada policije, policija u zajednici ima znatno širi spektar obilježja koja su povezana sa smanjenjem straha od kriminala*:

- **tradicionalni pristup**
 - smanjenje kriminaliteta → smanjenje straha;
- **policija u zajednici**
 - pozitivni stavovi o policiji → smanjenje straha
 - policijska učinkovitost → smanjenje straha
 - suradnja policije i građana → smanjenje straha
 - vidljivost policije → smanjenje straha.

Dakle, policija u zajednici može ispuniti jedno od svojih temeljnih obećanja, a to je da će smanjiti strah od kriminala i podignuti percepciju ukupne sigurnosti na višu razinu, ali ta očekivanja moraju biti realna. Ako se kroz obećanja dana građanima kod njih potaknu nerealna očekivanja, naponi policije mogli bi doživjeti neuspjeh. Naravno, postizanje tog cilja nije nimalo jednostavno te s obzirom da djelovanje policije, pa i policije u zajednici, ovisi o društvenom kontekstu, potrebno je pažljivo planiranje i praćenje promjena koje se pod utjecajem djelovanja policije događaju u različitim zajednicama.

7.1. ZNAČAJ REZULTATA ISTRAŽIVANJA ZA KREIRANJE POLITIKE POLICIJSKOG POSTUPANJA

Dobiveni rezultati ukazuju na *niz značajnih implikacija i za policijsku politiku i za policijsku praksu*. Prije svega, policijski pokazatelji o sigurnosti ne smiju se temeljiti samo na podacima o prijavljenom i razriješenom kriminalitetu iz policijskih ili državno-odvjetničkih evidencija, već i doživljaj sigurnosti građana zavrjeđuje jednaku pozornost. Stoga *smanjenje straha od kriminala, odnosno, smanjenje percepcije nesigurnosti, treba biti jedan od glavnih, ali ne i isključivi policijski prioritet*. Međutim, treba biti realan u postavljanju ciljeva i davanju obećanja građanima jer nerealna obećanja, ako se ne ispune, mogu izazvati razočarenje. Na to nas upozoravaju iskustva nekih država, prije svega skandinavskih, koje zbog već ranije ostvarenih visokih standarda u području sigurnosti kroz policiju u zajednici, ali i visoke standarde, nisu povećale osjećaj sigurnosti svojih građana u skladu sa svojim obećanjima i očekivanjima građana (Holmberg, 2004). Smanjenje percepcije nesigurnosti troši određene resurse, međutim može ih i sačuvati, na primjer ako dovede do smanjenja zahtjeva za policijskim intervencijama, tako da *troškovi ne trebaju biti zapreka, ali se ipak trebaju pažljivo pratiti i uspoređivati s ostvarenim koristima*. Strah od kriminala ne treba promatrati isključivo u negativnom kontekstu jer određena količina straha je važan mehanizam preživljavanja, obrambeni mehanizam koji potiče građane da vode brigu i poduzimaju mjere u vezi svoje sigurnosti.

U doživljaju sigurnosti važne su odrednice i percepcija kriminaliteta i percepcija javnog nereda. *Za policiju je tradicionalno glavna preokupacija kriminalitet, međutim i javni nered ne smije biti zanemaren i ne tretiran kao nešto što nije pravi policijski posao, jer se pokazalo koliko je on značajan za doživljaj sigurnosti i percepciju policije. Napori policije moraju biti usmjereni ne samo prema sankcioniranju već počinjenih delikata, nego i prema njihovoj prevenciji*. Iz perspektive građana poželjnije je da se kriminalitet i javni nered spriječe i da se uopće ne dogode, nego da se njihovo počinjenje naknadno sankcionira. To od policije zahtijeva da se više usredotoči na prevenciju, a ne samo na represiju. **Prevencija mora biti prisutna u svakodnevnom policijskom radu, utemeljena na zajednici i lokalno orijentirana**. Naime, uzroci i kriminaliteta i javnog nereda najčešće su lokalno uvjetovani i na njih treba djelovati u njihovom ishodištu po mogućnosti uz visoki angažman samih građana.

Rezultati istraživanja govore o važnosti suradnje policije i građana, tako da uz postojeću praksu formiranja Vijeća za prevenciju u Hrvatskoj, treba razvijati projekte u

kojima bi u značajnijoj mjeri bili uključeni sami građani pojedinci. Naime, u radu Vijeća za prevenciju participiraju uglavnom predstavnici različitih institucija i lokalne vlasti, a izrazito malo ili gotovo ništa građani. Međunarodna policijska praksa bogata je primjerima građanskog angažmana u različitim projektima poput, susjedskog nadzora i građanske ophodnje, pa do jednostavnog angažmana na uređenju četvrti, kako bi se smanjio utjecaj fizičkog i socijalnog nereda. Kada je u pitanju javni nered, policija može agresivnije provoditi zakon, međutim, to ne smije biti isključiva mjera. Stoga se mora znatnije osloniti na suradnju i angažman samih građana u rješavanju sigurnosnih problema u lokalnim zajednicama.

Donositelji odluka u policiji moraju razvijati strategije kojima će se poboljšati stavove javnosti o policiji i njezinoj učinkovitosti. Pritom valja znati da *veliki potencijali leže u odnosima s javnošću* čije aktivnosti trebaju biti planski vođene, ali i trajno evaluirane, kako bi se utvrdilo donose li očekivane rezultate. Ne treba podcijeniti značaj neposrednog kontakta policije i građana u kontekstu razvijanja pozitivnih stavova o policiji. Najveći broj značajki koje utječu na osjećaj zadovoljstva građana prilikom susreta s policijom mogu se pronaći u postupcima policijskih službenika na mjestu događaja - ljubaznost, spremnost na pomoć, pravednost, pozornost prilikom slušanja stranke te voljnost da stranci objasni što se točno događa. Nadalje, možda i najvažnije, zbog negativnog utjecaja percipiranog neprimjerenog policijskog ponašanja, takvo ponašanje treba biti svedeno na najmanju moguću mjeru. Policijski službenici trebaju biti svjesni da je svaki njihov pokret pod nadzorom javnosti te da i najmanje pogreške mogu naštetiti ugledu policije. Rukovoditelji trebaju težiti promicanju profesionalizma, istraživanju pritužbi i razvitku striktnih politika kako bi minimalizirali neprimjerena ponašanja.

Dakle, *stavovi o policiji imaju snažan utjecaj na kreiranje politike rada policije (policy implikacije).* Stoga se policijska administracija treba usredotočiti na:

- *kreiranje policijske taktike kako bi se zadovoljile različite potrebe individualnih zajednica;*
- *poboljšanje odnosa s manjinama, mladima i inim kategorijama građana koji imaju lošije stavove o policiji i niže vrednuju njezinu učinkovitost;*
- *održavanje profesionalnog ponašanje policijskih službenika dok su u interakciji s građanima;*
- *rješavanje problema u lokalnim zajednicama, poput javnog nereda, a ne samo kriminaliteta;*

- *razvijanje učinkovitih odnosa s javnošću i dobrog odnosa s novinarima.*

Bitno je da policijski programi i taktike budu kreirani kako bi zadovoljili potrebe određenih konkretnih zajednica. Ispitujući razlike u stavovima prema policijskom djelovanju, Dunham i Alpert (1988) su ustvrdili kako o istim područjima policijskog djelovanja, u različitim zajednicama, postoje različiti stavovi. To znači da u svakoj od tih zajednica policija mora primijeniti različite pristupe. Primjerice, tamo gdje prevladavaju stavovi da je nadzor kriminaliteta isključivo policijska obveza nije realno očekivati veći angažman građana u zajednički rad s policijom i policija ne treba koristiti pristup usmjeren na zajednicu. Ove razlike postoje ne samo u odnosu na određene zajednice, već i u odnosu na različite skupine ili kategorije građana unutar iste zajednice.

Policijska učinkovitost ima izuzetan značaj, tako da uz strategije kojima se utječe na oblikovanje pozitivnih stavova o policiji, treba poduzeti napore kako bi se podigla razina učinkovitosti, a nakon toga i građanska percepcija u tom području. Tomu će sasvim sigurno pridonijeti:

- *decentralizacija policijskog rada jer se kroz decentralizirano upravljanje lakše identificiraju problemi i potrebe lokalnih zajednica i građana koji u njima žive,*
- *proaktivno postupanje umjesto postupanja vođenog incidentima,*
- *usredotočenost na prevenciju, a ne samo na represiju,*
- *približavanje policije građanima, što će policiju učiniti vidljivijom i prisutnijom,*
- *uspostava suradničkog odnosa između lokalnih stanovnika i policije,*
- *usmjerenje ne samo na aktualne probleme već i na građansku percepciju tih problema,*
- *smanjenje administrativnog radnog opterećenja te oslobađanje više osoblja za aktivno policijsko djelovanje i povećanje policijske prisutnosti spram građana.*

Kod promišljanja koje strategije mogu koristiti kako bi se riješilo pitanje straha od kriminala ili osjećaja nesigurnosti, treba znati da je prije svega potrebno kreirati strategije koje će odgovoriti na vidljive izvore straha od kriminala. Ove strategije važne su jer razvijaju povjerenje članova lokalne zajednice u institucije zadužene za osiguravanje normalnog funkcioniranja unutar lokalne zajednice.

Sasvim sigurno, jedna od najjasnijih *policy* implikacija jest potreba za redovitom provedbom istraživanja o percepciji sigurnosti i percepciji policije. Nažalost, trenutno ne

postoji dovoljno zanimanja za provedbu istraživanja i korištenje dobivenih rezultata. Sve dok donositelji odluka ne shvate važnost istraživanja i počnu razvijati politike, strategije ili programe temeljene na takvim istraživanjima, velika količina vrijednih podataka bit će prikupljana i analizirana samo kako bi služila u akademskim raspravama.

Uz istraživačka pitanja na koje je odgovorilo ovo istraživanje otvorila su se i nova važna pitanja koja pokazuju *u kojem smjeru bi trebala ići buduća istraživanja*. Prije svega, ako se uzme u obzir da je ovo istraživanje izrađeno na nacionalnom uzorku te da je na dobivene rezultate mogla utjecati i razina implementacije policije u zajednici u različitim sredinama u Hrvatskoj, trebalo bi provesti istraživanje koje bi pokazalo u kojoj mjeri kvaliteta implementacije utječe na doživljaj sigurnosti, percepciju policije te suradnje između policije i lokalne zajednice. Bez obzira što se implementacijom policije u zajednici upravljalo centralizirano na razini cijele države, lokalne razlike ipak postoje i mogu biti značajne za predmet istraživanja. Dobiveni rezultati bili bi iznimno značajni ne samo za produbljivanja razumijevanja povezanosti djelovanja policije s percepcijom sigurnosti, već i za upravljanje promjenama prilikom implementacije novih policijskih strategija.

Nadalje, rezultati dobiveni u prosudbi policijske vidljivosti pokazuju kako je potrebno istražiti utjecaj različitih komponenti policijske vidljivosti (pješačke ophodnje, auto-ophodnje, policijske intervencije) na percepciju sigurnosti. Hrvatska policijska praksa u pokrivanju područja policijskim ophodnjama temelji se dominantno na auto-ophodnjama, tako da dobiveni rezultati ne bi bili značajni samo za bolje razumijevanje utjecaja policijske vidljivosti na percepciju sigurnosti, već i za preispitivanje trenutne prakse u Hrvatskoj.

U ovom istraživanju stavovi o policiji mjereni su općenito. Međutim, otvara se pitanje i potreba za istraživanjem specifičnih stavova o policiji i percepcije sigurnosti čime bi se pridonijelo boljem uvidu o povezanosti ovih dviju odrednica koje je ovo istraživanje prepoznalo kao iznimno važne.

Strah od kriminala, kao i percepcija nesigurnosti općenito, može biti uzrokovan mnogim čimbenicima, od visoke stope kriminaliteta, javnog nereda, niske razine povjerenja u policiju do različitim deprivacijama u lokalnom okruženju. Stoga je važno istraživati stvarne uzroke nesigurnosti u pojedinim zajednicama, pažljivo identificirati i analizirati probleme, preispitati mjerodavnost i kapacitete institucije koja se bavi rješavanjem problema, jer je rješavanje nepostojećeg ili krivog problema, u pravilu, neučinkovito.

Na temelju međunarodnih iskustava i procjene rezultata dobivenih u ovom istraživanju može se zaključiti da je iznimno važno nastaviti rad na standardizaciji metoda i

instrumentarija za procjenu percepcije sigurnosti, postupanja policije te suradnje policije i lokalne zajednice. U tom smislu, daljnja evaluacija anketnog upitnika korištenog u istraživanju bila bi značajni napredak.

Valjalo bi istaknuti da je nedostatak prethodnog istraživanja u području percepcije sigurnosti, postupanja policije i suradnje između policije i lokalne zajednice, provedenog prije implementacije policije u zajednici u Hrvatskoj, bio ograničenje pri izvedbi brojnih zaključaka. Stoga je važno, za buduća istraživanja u području policijskog djelovanja, pozornije planirati i promišljati evaluacije koje moraju biti neizostavan dio svakog značajnog projekta, strategije ili politike. Međutim, i bez obzira na to, ovo istraživanje dalo je nove, vrijedne, značajne i znanstveno utemeljene rezultate.

8. LITERATURA

1. Allendar, D. M. (2004). Community Policing: Exploring the Philosophy. *FBI Law Enforcement Bulletin*, 18-21.
2. Atkins, S., Husain, S., Storey, A. (1991). *The influence of street lighting on crime and fear of crime*. Crime Prevention Unit Paper 28. London: Home Office.
3. Bakić-Tomić, Lj. (2003). *Komunikološko-menadžerski profil rukovoditelja u hrvatskoj policiji, doktorska disertacija*, Zagreb: Filozofski fakultet, Sveučilišta u Zagrebu.
4. Bašić, J. (2009). *Teorije prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Bašić, J., Mihić, J., Novak, M., Grozić-Živolić, S. (2011). Unaprjeđenje rada na izgradnji sustava prevencije kriminaliteta i potpora osnivanju koordinacijske jedinice za prevenciju kriminaliteta. Završni izvještaj evaluacijskog tima projekta. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet i Centar za prevencijska istraživanja. Interni materijal.
6. Bašić, J., Šlehan Ferić, M., Kranželić Tavra, V. (2007). *Zajednice koje brinu. Model prevencije poremećaja u ponašanju: strategija, promišljanja, resursi i programi prevencije u Istarskoj županiji*. Pula, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet; Županija istarska, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb.
7. Bayley, D. H. (2005). *Community policing: Evaluation programs*, Department of Peacekeeping Operations, United Nations.
8. Baum, D. (2002). *Städtebau und Kriminalprävention*, LKA. Mainz: Rheinland-Pfalz.
9. Bonvin, B. (2007). Procjena policije u zajednici. U: SDC Swiss Agency for Development and Cooperation (ur.), *Policija u zajednici 2007-2010*, 2. Regionalni forum. Bern: Swiss Agency for Development (193-194).
10. Borovec, K., Balgač, I., Karlović, R. (2011a). *Interna komunikacija u Ministarstvu unutarnjih poslova*. Zagreb: MUP, Policijska akademija.
11. Borovec, K., Balgač, I., Karlović, R. (2011b). *Situacijski pristup prevenciji kriminaliteta, od teorije do prakse utemeljene na dokazima*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova.

12. Borovec, K. (2011). Strategija odnosa s javnošću Ministarstva unutarnjih poslova. *Mir, ugled i povjerenje*, 53, posebni dodatak.
13. Borovec, K., Cajner Mraović, I. (2010). Strah od nasilja i kriminala na području Županije osječko-baranjske. *Zbornik radova s 3. znanstveno-stručnog skupa posvećenog pitanjima nasilja, Psihosocijalni aspekti nasilja u suvremenom društvu – izazov obitelji, školi i zajednici*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmavera u Osijeku (11-27).
14. Box, S., Hale, C., Andrews, G. (1988). Explaining fear of crime. *British Journal of Criminology*, 28/3, 340-356.
15. Brantingham, P. J., Brantingham, P. L. (1991) *Environmental Criminology*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
16. Broom, G., M. (2010). *Učinkoviti odnosi s javnošću*. Zagreb: Mate d.o.o.
17. Brugge, M. (2006). *Fear of Crime and Design: Exploring the linkages in a seniors's housing complex. Project submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of arts*, Simon Fraser University, http://www.sfu.ca/uploads/page/26/thesis_brugge.pdf. Pristupljeno 10. veljače 2011.
18. Brown, B., Benedict, W.,R. (2002). Perceptions of the Police Past findings, metodological issues, conceptual issues and policy implication. *An International Journal of Police Strategies & Managment* 25/3, <http://www.emeraldinsight.com/1363-951X.htm>. Pristupljeno 13. siječnja 2011.
19. Brown, L.,P., Wyckoff, M., A. (1986). Policing Houston: Reducing Fear and Improving Service. *Crime & Delinquency*, SAGE, 33/1, 71-89.
20. Bureau of Justice (1994). *Understanding Community Policing - a Framework for Action*. Washington DC: Bureau of Justice.
21. Buterfoss, F. D., Morrow, A.L., DeWitt Webster, J, Clinton Crews, R. (2003). The Coalition Training Institute: Training for the Long Haul. *Journal of Public Health management and Practice*, 9/6, 522-529.
22. Bynum, T.S. (2005). Upute gradskim vijećima za prevenciju o provedbi prve faze komunalne prevencije: analiza stanja sigurnosti. *Izbor članaka iz stranih časopisa*, 3-4, 128-147.
23. Cajner Mraović, I. (2001). Neke teorijske i praktične pretpostavke mijenjanja uloge policije u lokalnoj zajednici tijekom 20. stoljeća-lekcije za 21. stoljeće. *Policija i sigurnost*, 1-6, 98-109.

24. Cajner Mraović, I., (2009). *Prevenција kriminaliteta u lokalnoj zajednici. Nova razina razvitaka policije u zajednici*. Zagreb: MUP, Policijska akademija.
25. Cajner Mraović, I., Faber, V., Volarević, G. (2003). *Strategija djelovanja Policija u zajednici*. Zagreb: MUP, Policijska akademija.
26. Callor, S., Betts, S., Čarter, R., Marczak, M., Peterson, D., Richmond, L. (2000). *Community-Based Project Evaluation Guide*. Tuscon: The University of Arizona Institute for Children, Youth and Families.
27. Cao, L. Frank, J., Cullen, T. (1996). Race, Community Context and Confidence in the Police. *American Journal of Police*, 15/1, 3-22.
28. Chalom, M. (2003). Osjećaj sigurnosti i policija u zajednici: promašen susret? *Izbor članaka iz stranih časopisa*, 3-4, 137-148.
29. Champion, D., J., Rush, G., E., (1997). *Policing in the community*. New Jersey: Prentice Hal.
30. Christe-Zeyse, J. (2007). Kultura policije: prepreka ili poticaj uvođenju Policije u zajednici? U: SDC Swiss Agency for Development and Cooperation (ur.), *Policija u zajednici 2007-2010*, 2. Regionalni forum. Bern: Swiss Agency for Development (199-204).
31. Ciocoiu C, (2007). Uvođenje koncepta Policije u zajednici u Rumunjskoj. U: SDC Swiss Agency for Development and Cooperation (ur.), *Policija u zajednici 2007-2010*, 2. Regionalni forum. Bern: Swiss Agency for Development (169-172).
32. Clarke, R. V. (1980). Situational Crime Prevention: Theory and Practice. *British Journal of Criminology*, 20/2, 136-147.
33. Clarke, R.V. (1982). *Crime prevention through enviromental managment and design*. U: Gunn, J.C., Farrington, D.P. (ur.), *Abnormal Offenders, Delinquency and the Criminal Justice System*. London and New York: Wiley.
34. Cohen, L. E., Felson, M. (1979). Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44, 588-605.
35. Cornish, D., Clarke, R., V. (1986). "Introduction" in *The Reasoning Criminal*. Cornish, D., Clarke, R. (ur.). New York: Springer-Verlag (1-16).
36. Cordner, G. (2010). *Reducing Fear of Crime, Strategies for Police*. US Department of Justice, <http://www.cops.usdoj.gov>. Pristupljeno 5. ožujka 2012.

37. Cozens, P., M., Saville, G., Hiller, D. (2005). Crime prevention through enviromental designe (CPTED): a review and modern bibliography. *Property Managment*, 23/5, 328-356.
38. Dizdar, D. (1999). RTT.stb – Program za utvrđivanje metrijskih karakteristika kompozitnih mjernih instrumenata. U: Milanović, D. (ur.), *Zbornik radova: Kineziologija za 21. stoljeće, Dubrovnik, 22. do 26. 9. 1999.* Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu, Sveučilišta u Zagrebu (450-454).
39. Doležal, D. (2009). Razumijevanje straha od kriminaliteta. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 45/2, 1-14.
40. Dowler, K. (2002). Media Influence on Citizen Attitudes Toward Police Effectiveness. *Policing and Society*, 3/02, 227-238.
41. Dowler, K. (2003). Media consumption and public attitudes toward crime and justice: The Relationship between fear of crime, punitive attitudes, and perceived police effectiveness. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture* 10/2, 109-126.
42. Dubois, J. (2002). *Media Coverage of Organized Crime: Impact on Public Opinion, Universite du Quebec a Montreal.* www.rcmp-grc.gc.ca. Pristupljeno 14. prosinca 2010.
43. Dukes, R.L., Portillos, E., Miles, M. (2009). Models of satisfaction with police service. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Managmet*, 32/ 2, 297-318.
44. Dunham, R., G., Alpert, G., P. (1988). Neighborhood Differences in Attitudes Toward Policing: Evidence for a Mixed-strategy Model of Policing in a Multi-ethnic setting. *The Journal of Criminal law & Criminology*, 79/ 2, 504-523.
45. Ent, C. (1991). Bicycle patrol: A community policing alternative. *Police Chief*, 58/11, 58-60.
46. Erdogank, A. (2010). What do place-based crime prevention strategies mean for the Turkish planning system and urban transformation. *Journal of Geography and Regional Planning*, 3/11, 243-252.
47. European Commission (2004). *A Review of scientifically evaluated good practices for reducing feelings of insecurity or fear of crime in the EU member states.* http://www.eucpn.org/pubdocs/review_reducing_feelings_insecurities_fear_crime_en.pdf. Pristupljeno 14. prosinca 2010.

48. Evans, D.J., Fletcher, M. (2000). Fear of crime: testing alternative hypotheses. *Applied Geography*, 20, 395-411.
49. Faber, V., Cajner Mraović, I. (2003). *Strategija djelovanja Policija u zajednici. Reforma operativno-preventivnog rada policije u odori*. Zagreb: MUP, Policijska akademija.
50. Feltes, T. (2002). Community-oriented policing in Germany: Training and education, *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 25/1, 48-59.
51. Ferraro, K. (1995). *Fear of Crime: Interpreting Victimization risk*. New York: Suny Press.
52. Ferraro, K., LaGrange, R., L. (1987). The Measurement of Fear of Crime. *Sociological Inquiry*, 57, 70-101.
53. Fielding, N., Innes, M. (2006). Reassurance Policing, Community Policing and Measuring Police Performance. *Police & Society*, 16/2, 127-145.
54. Fleissner, D., Heinzelmann, F. (1996). *Crime prevention through environmental design and community policing. Research in Action*, USA: National Institute of Justice. <https://www.ncjrs.gov/pdffiles/crimepre.pdf>. Pristupljeno 17. prosinca. 2010.
55. Florin, P., Mitchell, R., Stevenson, J. (1993). Identifying training and technical assistance needs in community coalitions: a development approach. *Health Education Research*, 8, 417-432.
56. Foster-Fishman, G., Berkowitz, L, Lounsbury, W., Jakobson, S., Allen, A. (2001). Building Collaborative Capacity in Community Coalitions: A Review and Integrative Framework. *American journal of Community Psychology* 29/2, 241-261.
57. Franklin, T.W., Franklin, C.A., Fearn, N.E. (2008). A Multilevel Analysis of the Vulnerability, Disorder, and Social Integration Models of Fear of Crime. *Social Justice Research*, 21, 204-227.
58. Frees, S. (2007). Policija u zajednici u urbanim i ruralnim područjima te u predgrađima; kako surađivati s lokalnim vlastima za javnu sigurnost. U: SDC Swiss Agency for Development and Cooperation (ur.), *Policija u zajednici 2007-2010*, 2. Regionalni forum. Bern: Swiss Agency for Development (181-187).
59. Franc, R., Ivičić, I., Šakić, V. (2007). U: Kriminal i nasilje kao društveni problem - percepcija javnosti. *Zbornik radova znanstveno-stručnog skupa Psihologija nasilja i zlostavljanja*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmavera u Osijeku (103-117).

60. Fridell, L. (2004). The defining Characteristics of Community Policing. U: Fridell, L., Wycoff, A. (ur.), *Community policing: The Past, Present and Future*. Washington, DC: The Anie E. Casey Foundation and Police Executive Research Forum (3-12).
61. Fritzhelmer, H., (2007): Organizacijske i rukovoditeljske strukture vezane za Policiju u zajednici. U: SDC Swiss Agency for Development and Cooperation (ur.), *Policija u zajednici 2007-2010*, 2. Regionalni forum. Bern: Swiss Agency for Development (163-167).
62. Gabriel, U., Greve, W. (2003). The psychology of fear of crime. *British Journal of Criminology*, 43/3, 600-614.
63. Galić, R., Ljubotina, D., Matić, R., Matešković, D., Ninić, A. (2009). *Mladi i sigurnost, osjećaju li se mladi sigurno u Gradu Zagrebu*. Zagreb: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.
64. Geason, S., Wilson, P.R. (1988). *Crime prevention. Theory and practice*. Canberra: Australian Institute of Criminology.
65. Glasnović Gjoni, V. (2006). Strah od kriminaliteta: obilježja spola i dobi. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 13/1, 171-187.
66. Granner, M., L., Sharpe, P., A. (2004). Evaluating community coalition characteristics and functioning: a summary of measurement tools. *Health Education Research*, 19, 514-532.
67. Gray, E., Jackson, J., Farrall, S. (2008). Reassessing the Fear of Crime. *European Journal of Criminology*, 3, 363-380.
68. Greiner, A. (1997). Was zur Aufgabenwahrnehmung des Streifendienstes bedacht werden muss. *Die Polizei*, 1/97, 1-2.
69. Hale, C. (1996). Fear of crime: A review of the literature. *International Review of Victimology*, 4, 79-150.
70. Haris, C.W., Kaiser, H.F. (1964). Oblique factor analytic solutions by orthogonal transformation. *Psychometrika*, 29, 347-362.
71. Herrington, V., Millie, A. (2006). Applying Reassurance Policing: Is it Business as Usual? *Police & Society*, 16/2, 146-163.
72. Hawdon, J., E., Ryan, J., Griffin S., P. (2003). Policing Tactics and Perceptions of Police Legitimacy. *Police Quarterly*, 6/4, 469-491.

73. Hinds, L. (2009). Public satisfaction with police: The influence of general attitudes and police-citizen encounters. *International Journal of Police Science & Management*, 11/1, 54-66.
74. Holmberg, L. (2004). Policing and the Feeling of Safety: the Rise (and Fall?) of Community Policing in the Nordic Countries. *Journal of Scandinavian Studies of Criminology and Crime Prevention*, 5, 205-219.
75. Horriott, A. (2007). Risk Perceptions and Fear of Crime Victimization Among Visitors to Jamaica: Bringing Perceptions in Line with Reality. *Journal of Ethnicity in Criminal Justice*, 5 (2/3), 94-106.
76. Hotelling, H.(1933). Analysis of a complex of statistical variables into principal components. *The Journal of Educational Psychology*, 24, 417-441.
77. Jackson, J. (2006). Introducing Fear of Crime to Risk Research. *Risk Analysis*, 26/1, 253-261.
78. Jackson, J., Bradford, B. (2009). „Crime, policing and social order: on the expressive nature of public confidence in policing". *The British Journal of Sociology*, 60/ 3, 493-521.
79. Jensen L. R. (1998). Skandinavski način rada policije. *Izbor članaka iz stranih časopisa*, 2/3, 153-164.
80. John Howard Societv of Alberta (1999). *Fear of Crime*. <http://www.iohnhoward.ab.ca/PUB/C49.htm>. Pristupljeno 18. travnja 2011.
81. Kaariainen, J., T. (2007). Trust in Police in 16 European Countries: A Multilevel Analysis. *European Journal of Criminology*, 4/4, 409-435.
82. Kaiser, H.F. (1958). The varimax criterion for analitic rotation in factor analysis. *Psychometrika*, 23, 187-200.
83. Kaiser, H.F., Caffrey, Y. (1965). Alpha Factor Analysis. *Psychometrika*, 30, 1-44.
84. Kaiser, H.F., Rice J. (1974). Little Jeffy, Mark IV, *Educational and psychological measurements* 34, 111-117.
85. Killias, M. (1990). Vulnerability: Towards a Better Understanding of a Key Variable in the Genesis of Fear of Crime. *Violence and Crimes*, 5, 97-108.
86. Kim, S. (2009). A Content Analysis of Community-Oriented Policing Researches in Korea. *Journal of Korean Police Police Studies*, 8/4, 35-62.

87. Kirby, C. (2007). Policija u zajednici plus e-policija u Ujedinjenom Kraljevstvu. U: SDC Swiss Agency for Development and Cooperation (ur.), *Policija u zajednici 2007-2010*, 2. Regionalni forum. Bern: Swiss Agency for Development (187-192).
88. Kovčo Vukadin, I. (2009). Kriminalitet mladih punoljetnih osoba u Hrvatskoj: struktura i trendovi. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 16/1, 27-60.
89. Kovčo Vukadin, I. (2010). Kriminalitet u RH: stanje, struktura i društveni odgovor. U: *10+ snage socijalne pedagogije. 3. hrvatski kongres socijalnih pedagoga*. Zagreb: Hrvatska udruga socijalnih pedagoga, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet (48-50).
90. Kovčo Vukadin, I. (2011). Analiza dinamike i strukture kriminaliteta u Republici Hrvatskoj u razdoblju između dviju velikih reforma kaznenog zakonodavstva (1997.-2011.). *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 18/2, 359-416.
91. Kristjansson, A. L. (2007). On Social Equality and Perceptions of insecurity: A Comparison Study between Two European Countries. *European Journal of Criminology*, 4, 59-86.
92. Kyed, Helen M. (2009). Community policing in post-war Mozambique. *Police & Society*, 19/ 4, 354-371.
93. Labruny, F. (2007). Primjer grada Rillieux-la-Pape. U: SDC Swiss Agency for Development and Cooperation (ur.), *Policija u zajednici 2007-2010*, 2. Regionalni forum. Bern: Swiss Agency for Development (177-180).
94. Maslow, A. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper&Row.
95. Maxon, C, Henningan, K., Sloane, D., C. (2003). Factors that Influence Public Opinion of the Police. *Research for Practice*, 1-17.
<https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/197925.pdf>. Pristupljeno 12. veljače 2011.
96. McLaughlin, E. (2001). *The Sage Dictionary of Criminology*. London: Sage Publication Ltd.
97. Mejovšek, M. (2008). *Metode znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima*. Zagreb: Naklada Slap.
98. Meško, G., Fallshore, M., Muratbegović, E., Fields, C. (2008). Fear of crime in two post-socialist capital cities - Ljubljana, Slovenia and Sarajevo, Bosnia and Herzegovina. *Journal of Criminal Justice*, 36/6, 546-553.
99. Meško, G., Kovčo, I. (1999). „Strah pred kriminalitetom v Slovenija in Hrvaški“. *Varstvoslovje - Revija za teorijo in prakso varstvoslovja*, 1/2, 26-30.

100. Miller, Linda S., Hess, Karen M. (2008). *Community Policing Partnership for Problem Solving*. Edition no. 5. Southport: Cengage Learning, Inc.
101. Myhill, A., Upson, A. (2008). *Increasing victims' satisfaction with the police - does evidence support policies?*
http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/0/1/0/7/pages201071/p201071-6.php. Pristupljeno 8. ožujka 2011.
102. Ministarstvo unutarnjih poslova (2004). *Projekt reforme sustava policijskog obrazovanja*, Zagreb: Policijska akademija.
103. Modly, D. (1996). Pozornik danas. *Policijska sigurnost*, 3, 314-317.
104. Modly, D., Šuperina, M., Korajlić, N. (2008). *Rječnik kriminalistike*. Zagreb: Strukovna udruga kriminalista.
105. Momirović, A. (1983). Algorithm and program for the determination of some metric characteristics of cognitive psychological tests. U: Proceedings of the 5th International Symposium. *Computer at the University* (785-789).
106. Momirović, K. (1975). Određivanje donje granice pouzdanosti kompozitnih testova. *Materijali petog kongresa psihologa SFRJ*. Skopje (258-261).
107. Momirović, K., Dobrić, V. (1976). Jedna mjera donje granice pouzdanosti izvedena pod modelom koji dopušta nenulte kovarijance varijabli pogreške. U: Zbornik radova: *"Dani Ramira Bujasa 1976"*. Zagreb, Društvo psihologa Hrvatske (135-143).
108. Momirović, K., Dobrić, V., Karaman, Ž. (1983). Canonical Covariance analysis. U: Proceedings of 5th International Symposium *Computer at the University* (463-473).
109. Momirović, K., Dobrić, V., Karaman, Ž. (1984). On a robust procedure for the analysis of relationship between two sets of variables. 7th Congress of Balcan Mathematicians, Athene.
110. Momirović, K., Štalec, J. (1984). A general criterion for the estimation of the number of important principal components. Proceedings of 6th International Symposium *Computer at the University* (512-523).
111. Momirović, K. (1977). Dvije alternativne definicije homogenosti mjernog instrumenta. *Psihologija*, 1, 87-90.
112. Mouhanna C, (2007). Kako se nositi s neuspjesima: Potreba za promjenom. U: SDC Swiss Agency for Development and Cooperation (ur.), *Policija u zajednici 2007-2010*, 2. Regionalni forum. Bern: Swiss Agency for Development (195-198).

113. MUP (2009). *Strategija reforme sustava upravljanja ljudskim potencijalima Ministarstva unutarnjih poslova za razdoblje od 2009. do 2011.* Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova.
114. MUP i OSCE (2005). *Prevenција kriminaliteta u Europskoj uniji.* Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova.
115. MUP i UNDP (2009). *Nacionalno istraživanje javnog mnijenja o percepciji sigurnosti građana, postupanju policije te suradnji između policije i lokalne zajednice.* Zagreb: Program Ujedinjenih naroda za razvitak u RH i Ministarstvo unutarnjih poslova.
116. Musil, J. (1993). Forderungen der Öffentlichkeit in der Tschechischen Republik an die Rolle und Funktion der Polizei. *Die Polizei*, 84/12, 289-292.
117. Murray, J., D. (1988). Contact Policing and the Role of the Constable. *The police Journal*, 41/1, 76-90.
118. Neubeck, G. (2003). Employing Citizen-Oriented Police for Crime Preventive Counselling- 25 Years of Experience in Berlin U: Mustać, V. (ur.), *Conference Proceedings.* Zagreb: MUP RH (99-106).
119. Newman, O. (1976). *Design Guidelines for Creating Defensible Space.* Washington, D.C: National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, Law Enforcement Assistance Administration, U.S. Department of Justice.
120. Nicewander, W., A. (1975). A relationship between harris factors and guttman's sixth lower bound to reliability. *Psychometrika*, 40/2, 197-203.
121. Nikolić, B. (1991). Neki modeli za rješavanje problema planiranja i kontrole transformacijskih procesa u primjeni kompjutera kod osoba s teškoćama socijalne integracije. *Defektologija*, 28/1, 129-139.
122. Normandeau, A. (1993). Community Policing in Canada: A Review of Some Recent Studies. *American Journal of Police*, 12/1, 57-73.
123. Oliver, W., M. (2000). The Third Generation of Community Policing: Moving through Innovation, Diffusion and Institutionalization. *Police Quarterly*, 3/4, 367-388.
124. Ortmeier, P., J. (1997). Leadership for community policing: A study to identify the essential officer competencies. *Police Chief*, 64/10, 88-91.

125. Paskell, C. (2007). Plastic Police or Community Support?: The Role of Police Community Support Officers Within Low-Income Neighbourhoods. *European Urban and Regional Studies*, 14/4, 349-361.
126. Petrović, Z. (2007). Pretpostavke i okoliš neophodni za uspješnu Policiju u zajednici, U: SDC Swiss Agency for Development and Cooperation (ur.), *Policija u zajednici 2007-2010*, 2. Regionalni forum. Bern: Swiss Agency for Development (167-169).
127. Petković Ž. (2008). Zastupljenost maloljetnika i mlađih punoljetnika u strukturi prijavljenih počinitelja kaznenih djela zloporabe opojnih droga iz čl. 173. KZ-a. *Policija i sigurnost*, 1-2, 111-119.
128. Philip, P., V. (1996). The Friends of Police movement in India. *The police Journal*, 69, 126-130.
129. Pollak, J., Kubrin, C. (2007). Crime in the news: How crimes, offenders and victims are portrayed in the media. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, 14/1. <http://www.albany.edu/scj/jcipc/vol14is1/pollak.pdf>. Pristupljeno 22. studenog 2010.
130. Potter, T., Sizer, R., M. (2007). *Community Policing Strategic Plan 2007-2012*. Portland Police Bureau. <http://www.portlandonline.com/police/index.cfm?a=196743&c=29866>. Pristupljeno 18. ožujka 2011.
131. Ravnateljstvo policije (2008). Izvješće o provedbi projekta „Reforma operativno-preventivnog rada policije u odori“ i radu kontakt-policajaca u 2008. godini. Zagreb: Ravnateljstvo policije, Uprava policije. Interni materijal.
132. Ravnateljstvo policije (2003). Anketa o stavovima policijskih službenika prema proaktivnom i preventivnom pristupu policijskom poslu prije i nakon pokusnog rada u ulozi kontakt-policajaca. Zagreb: Policijska akademija. Interni materijal.
133. Raynolds, K.M., Semukhina, O.L., Demidov, N.N. (2008). A Longitudinal Analysis of Public Satisfaction with Police in the Volgograd Region of Russia. *International Criminal Justice Review*, 18/2, 158-189.
134. Reising, M., D., Correia, M., E. (1997). Public evaluations of police performance: an analysis across three levels of policing. *An International Journal of Police Strategies & Management*, 20/2, 311-325.

135. Reising, M., D., Giacomazzi, A., L. (1998). Citizen perceptions of community policing: Are attitudes toward police important? *An International Journal of Police Strategies & Management*, 21/3, 547-561.
136. Reising, M., D., Parks, R., B. (2000). Experience, Quality of Life, and Neighborhood Context: A Hierarchical Analysis of Satisfaction with Police. *Justice Quarterly*, 17/3, 607- 630.
137. Rinehart, T. A., Laszlo, A. T., Briscoe G. O. (2005). How to Build, fix and Sustain Productive Partnerships. *Izbor članaka iz stranih časopisa*, 3/4, 158-199.
138. Rix, A., Joshua, F., Maguire, M., and Morton, S. (2009). *Improving public confidence in the police, A review of the evidence. Research Report*. London: Home Office. <http://library.npia.police.uk/docs/horr/horr28c.pdf>. Pristupljeno 18. ožujka 2011.
139. Rogers L. S. (2000). Policija 21. stoljeća – Program Community policing – Vodič za policajce i građane. *Izbor članaka iz stranih časopisa*, 1-2, 1-35.
140. Rosenbaum, D., P., Schuck, A., M., Costello, S., K., Hawkins, D., F., Ring, M., K. (2005). Attitudes Toward the Police: The Effects of Direct and Vicarious Experience. *Police Quarterly*, 8/3, 343-365.
141. Rosenthal, A. M., Fridell, L. A., Dantzker, M. L., Fisher-Stewart, G., Saavedra, P. J. Makarvan, T., Bennett, S. (2003). Community policing: Then and now. *NIJ Journal*, 249, 34-35.
142. Salmi, S., Gronroos, M., Keskinen, E. (2004). The role of police visibility in fear of crime in Finland. *An International Journal of Police Strategies & Management*, 27/4, 573-591.
143. Sampson, R., J., Raudenbush, S., W. (2004). Seeing disorder: Neighborhood stigma and the social construction of „Broken Windows“. *Social Psychology Quarterly*, 67, 319-342.
144. Scarborough, B.K., Like-Haislip, T.Z., Novak, K.J., Lucas, W.L, Alarid, L.F. (2010). Assessing the relationship between individual characteristics, neighborhood context, and fear of crime. *Journal of Criminal Justice*, 38, 819-826.
145. Schafer, A., S., Huebner, B., M., Bynum, T., S. (2003). Citizen Perceptions of Police Services: Race, Neighborhood Context, and Community Policing. *Police Quarterly*, 6/4, 440-468.

146. Scorer, P. (2007). Transformacija policije preko Policije u zajednici. U: SDC Swiss Agency for Development and Cooperation (ur.), *Policija u zajednici 2007-2010*, 2. Regionalni forum. Bern: Swiss Agency for Development (161-163).
147. Sessar, K. (2008). Fear of Crime or Fear of Risk? Some Considerations Resulting from Fear of Crime Studies and Their Political Implications. *Crime and Crime Policy* 3, 25-33.
148. Singer, M., Došen, A., Dundović, D., Dujmović, Z., Đanić, A., Mikšaj-Todorović, Lj., Kovčo-Vukadin, I., Volarević, G. (2009). *Zagreb - siguran grad*. Istraživački projekt, Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilišta u Zagrebu.
149. Singer, M., Uzelac, S., Cajner Mraović, I., Kovčo, I., Šućur, Z., Akmadžić, Z., Burušić, G., Jelovčić, N., Volarević, G. (2001). *Kriminološke osobitosti kaznenih djela nasilja u Zagrebu s posebnim osvrtom na mjere sprečavanja i suzbijanja te odluke tijela kaznenog postupka*. Zagreb: Savez defektologa Hrvatske.
150. Singer, M., Belamarić, J., Borovec, K., Buđanovac A., Cajner Mraović, I., Cvjetko, B., Čačić, L., Došen, A., Dundović, D., Đanić, A., Đurđević, I., Kondor-Langer, M., Kovčo Vukadin, I., Križ, Đ., Lalić-Lukać, D., Mamula, M., Petak, O., Petran-Baloković, Đ., Schauperl, L., Šućur, Z., Uzelac, S., Volarević, G., Zorić, J. (2005). *Kriminologija delikata nasilja, Nasilje nad djecom i ženama, maloljetničko nasilje*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
151. Singer, M., Bouillet, D., Butorac, K., Cvjetko, B., Čačić, L., Došen, A., Đanić, A., Đurđević, I., Kondor-Langer, M., Križ, Đ., Lalić-Lukać, D., Schauperl, L., Mikšaj-Todorović, L., Volarević, G. (2008). *Kriminološke osobitosti maloljetničke delinkvencije. Tijek školovanja, poremećaji u ponašanju, obiteljske prilike*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
152. Skogan, W.G. (1996). *Evaluating problem solving policing: The Chicago experience*. Illinois: Institute for Policy Research Northwestern University Evanston. http://www.ipr.northwestern.edu/publications/policing_papers/caps17.pdf.
Pristupljeno 20. listopada 2010.
153. Skogan, W., G. (2005). Citizen Satisfaction with Police Encounters". *Police Quarterly*, 8/3, 298-321.
154. Skogan, W., G. (2006). Asymmetry in The Impact of Encounters with Police. *Policing and society*, 16/ 2, 99-126.

155. Skolnick, J., H., Bayley, D., H. (1988). Theme and Variation in Community policing. *Crime and Justice*, 10, 1-37.
156. Šakić, I., Ivičić, I., Franc, R. (2008). *Extent of fear of crime in Croatia and effects of television viewing on fear of crime*. Zagreb: Institute of Social Sciences. http://bib.irb.hr/datoteka/378908.SakicI_Ivicic_Franc_Edinburg08poster.pdf.
Pristupljeno 20. listopada 2010.
157. Štalec, J., Momirović, K. (1971). Ukupna količina valjane varijance kao osnov kriterija za određivanje broja značajnih glavnih komponenata. *Kineziologija*, 1, 77-81.
158. Teece, M., Makkai, T. (2000). *Print media reporting on drugs and crime, 1995 - 1998*. Australian Institute of Criminology. <http://www.aic.gov.au/publications/current%20series/tandi/141-160/tandi158.aspx>.
Pristupljeno 13. rujna 2010.
159. Tonry, M., Farrington, D.P. (1995). Strategic Approach to Crime Prevention. U: Tonry, M., Farrington, D. P. (ur.), *Building a Safer Society*. Chicago: University of Chicago Press.
160. Trojanowicz, R., Bucqueroux, B. (1990). *Community Policing*. Cincinnati, Ohio: Anderson publishing Company.
161. Tseloni, A., Zarafonitou, C. (2008). Fear of Crime and Victimization: A Multivariate Multilevel Analysis of Competing Measurements. *European Journal of Criminology*, Vol. 5. <http://euc.sagepub.com/cgi/content/abstract/5/4/387>.
Pristupljeno 14. rujna 2010.
162. Weitzer, R., Tuch, S., A. (2005). Determinants of Public Satisfaction with the Police, *Police Quarterly*, 8/3, 279-296.
163. Walker, A., Kershaw, C., Nicholas, S. (2006). *Crime in England and Wales 2005/06*. Home Office Statistical Bulletin 12/06. London: Home Office.
164. Walker, A., Flatley, J., Kershaw, C. (2009). *Crime in England and Wales 2008/09*. London: Home Office.
165. UN Economic and Social Council, Commission on Crime Prevention and Criminal Justice (2002). Effective community-based crime prevention, Report of the Meeting of Group of Experts on Crime Prevention. Vancouver, Canada. 21-22 January 2002.
166. UNODC (2009). *Crime Prevention Assessment Tool*, Criminal Justice Assessment Toolkit. New York: United Nations.

167. U.S. Department of Justice (2009). *Community Policing defined*. Washington DC: Office of Community Oriented Policing services. <http://www.cops.usdoj.gov/files/RIC/Publications/e030917193-CP-Defined.pdf>.
Pristupljeno 15. svibnja 2011.
168. Van Dijk, Jan J. M. (1991). *On the uses of Local, National and International Crime Surveys*. University of Leyden The Netherlands. <http://www.aic.gov.au/publications/previous%20series/proceedings/1-27/~media/publications/proceedings/12/dijk.pdf>.
Pristupljeno 17. svibnja 2011.
169. Veić, P. (2001). *Zakon o policiji s komentarom i stvarnim kazalom. II izdanje*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova.
170. Wilson-Doenges, G. (2000). An exploration of sense of community and fear of crime in gated communities. *Environment and Behavior*, 32/5, 597-611.
171. Wilson, J., Kelling, G. (1982). Broken windows. *Atlantic Monthly*, 2011, 29-38.
172. Wong, K., C. (2000). Philosophy of Community Policing in China. *Police Quarterly*, 4/2, 186-214.
173. Zakocs, R. C., Edwards, E. M. (2006). What Explains Community Coalition Effectiveness? A Review of the Literature. *American Journal of Preventive Medicine*, 30/4, 351-361.
174. Zakrajšek, E., Momirović, K., Dobrić, V. (1977). Alternativna definicija mjere pouzdanosti pod modelom koji dopušta nenulte kovarijance varijabli pogreške. *Kineziologija*, 7/1-2, 157-160.

8.1. INTERNETSKI IZVORI

- http://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Peel. Pristupljeno 5. listopada 2011.
- http://en.wikipedia.org/wiki/The_Thin_Blue_Line. Pristupljeno 5. listopada 2011.
- <http://hr.wikipedia.org/wiki/Strategija>. Pristupljeno 21. studenog 2011.
- <http://mup.hr/main.aspx?id=96853>. Pristupljeno 13. listopada 2011.

- <http://photonicportal.net/category/above-top-secret/illuminati-crime-cabal/eu-euro-european-union/riots-civil-unrest-uk-europe/>.
Pristupljeno 18. ožujka 2012.
- <http://www.facebook.com/zivim.zivot.bez.nasilja>. Pristupljeno 13. listopada 2011.
- <http://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2012/pregled%202011.pdf>. Pristupljeno 18. prosinca 2011.
- <http://www.strategija.hr/hr/provedba/vrednovanje>. Pristupljeno 9. veljače 2012.
- www.mup.hr. Pristupljeno 5. ožujka 2012.
- www.nestali.hr. Pristupljeno 13. listopada 2011.
- www.psihijatrija.info. Pristupljeno 1. prosinca 2010.

PRILOG 1.

UPITNIK

O STANJU SIGURNOSTI, POSTUPANJU POLICIJE I SURADNJI IZMEĐU POLICIJE I LOKALNE ZAJEDNICE

Poštovane dame i gospodo,

Dobar dan! Moje ime je _____ i zovem iz GfK agencije za istraživanje tržišta. Trenutno provodimo anketu radi boljeg uvida u kriminal i djelovanje policije na području na kojem živite te stoga cijenimo Vašu pomoć. Podaci koje ćete nam pružiti pomoći će nam da prilagodimo djelovanje policije te tako poboljšamo stanje sigurnosti. Ispunjavanje upitnik je anonimno i dobrovoljno. Rezultati istraživanja bit će objavljeni u medijima a opširnije o njima ćete naći na web stranici MUP-a i u stručnim publikacijama.

Anketari sami popunjavaju:

BROJ ANKETE:

! ! ! ! !

ŠIFRA ANKETARA:

! ! ! !

MJESTO/NASELJE/BROJ UZORČNE TOČKE: ! ! ! !

! ! ! !

ŽUPANIJA:

a) Možete mi reći da li Vi ili netko iz Vašeg kućanstva radi u:

1. istraživanju tržišta – ZAVRŠI!
2. u policiji – ZAVRŠI!
3. ništa od navedenog – IDI NA SLJEDEĆE PITANJE!

b) Upisati SPOL ispitanika:

1. muškarac
2. žena

c) Koliko točno imate godina? UPISATI TOČNU DOB ISPITANIKA:

d) Označite dobnu kategoriju:

1. 18 do 28
2. 29 do 39
3. 40 do 49
4. 50 do 59
5. 60 do 69
6. preko 70 godina

PRVI DIO UPITNIKA ODNOSI SE NA PITANJA O STANJU SIGURNOSTI U MJESTU/NASELJU U KOJEM STANUJETE:

1. Općenito govoreći, ocijenili biste da je u mjestu/naselju u kojem stanujete: **ČITATI ODGOVORE! NE ČITATI ODGOVOR NE ZNAM!! MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR ZA SVAKU OCJENJIVANO PODRUČJE! POKAŽI KARTICU P1!**

	1. mala	2. prosječna	3. velika	9. Ne znam/ne mogu procijeniti
1. količina kriminala	1	2	3	9
2. količina remećenja javnog reda	1	2	3	9
3. količina rizika da budete žrtvom kažnjivog djela	1	2	3	9

2. Općenito govoreći, ocijenili biste da je u mjestu/naselju u kojem stanujete, u usporedbi sa čitavom Republikom Hrvatskom: **ČITATI ODGOVORE! NE ČITATI ODGOVOR NE ZNAM!! MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR ZA SVAKU OCJENJIVANO PODRUČJE! POKAŽI KARTICU P2!**

	1. Manja u odnosu na prosjek u RH-a	2. Prosječna – ista kao i u RH-a	3. Veća u odnosu na prosjek RH-a	9. Ne znam/ne mogu procijeniti
1. količina kriminala	1	2	3	9
2. količina remećenja javnog reda	1	2	3	9
3. količina rizika da budete žrtvom kažnjivog djela	1	2	3	9

3. Pročitat ću vam nekoliko mogućih događaja, a Vi mi za svaki recite je li se Vama osobno dogodio u posljednjih godinu dana? **ČITATI ODGOVORE I MOGUĆE DOGAĐAJE** – u ovim pitanjima ispitanike se pita za jedan po jedan događaj od pitanja 3 do 3E – ovisno o odgovoru na svako pitanje! – Ukoliko je odgovor u pitanju 3 - DA – idi na PITANJE 3A! Ukoliko je odgovor u pitanju 3 - NE – idi na pitanje 3D!

3A: Gdje Vam se dogodio navedeni događaj? **ČITATI ODGOVORE!** – Idi na pitanje 3B – bez obzira na odgovor ispitanika.

3B: Jeste li navedeni događaj prijavili policiji? **MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR!** Ako je ispitanik odgovorio s DA – idi na sljedeći događaj, a ako pitate za zadnji događaj (pod brojem 9) idi na pitanje 4! Ako je odgovorio s NE – idi na pitanje 3C!

3C: Zašto, iz kojeg razloga niste navedeni događaj prijavili policiji? **MOGUĆE VIŠE ODGOVORA! NE ČITATI ODGOVORE VEĆ IH STAVITI U VEĆ PONUĐENE KATEGORIJE!** Nakon odgovora ispitanika – idi na sljedeći događaj, a ako pitate za zadnji događaj (pod brojem 9) idi na pitanje 4!!!

3D: Ukoliko bi vam se dogodila ovakva situacija, biste li to prijavili policiji? **MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR!** Ako je odgovor DA – idi na sljedeći događaj! Ukoliko je odgovor NE – idi na pitanje 3E!

3E: Rekli ste da navedenu situaciju ne biste prijavili policiji. Koji je glavni razlog takvoj odluci? **MOGUĆE VIŠE ODGOVORA! NE ČITATI ODGOVORE VEĆ IH STAVITI U VEĆ PONUĐENE KATEGORIJE!** Nakon ovog pitanja idi na sljedeći događaj, a nakon zadnjeg događaja (pod brojem 9) – idi na pitanje 4!

ODGOVORI ZA PITANJA 3C I 3E:

1. bojao/la sam se osвете počinitelja
2. sam/a sam riješio/la taj problem
3. jer sam sam/a pridonio nastanku situacije
4. meni bliske osobe su mi savjetovale da to ne činim
5. nisam bio/la spreman gubiti vrijeme na birokraciju
6. nisam htio imati nikakvih kontakata s policijom jer mi je to neugodan osjećaj
7. policija ionako ne može ništa učiniti (nemoćna je kod rješavanja takvog slučaja)
8. nemam povjerenja u policiju
9. prijavio/la sam nekom drugom nadležnom tijelu (npr. Državno odvjetništvo, USKOK, Centar za soc. Skrb i sl.)
10. ne želim imati nikakvog posla s policijom (kada ispitanik konstatira i ne daje nikakvo objašnjenje za svoj odgovor)
11. Nešto drugo, što?

UPISATI ŠIFRE ODGOVORA U KOLONE 3C I 3E ILI TEKST AKO JE ISPITANIK NEŠTO DRUGO ODGOVORIO!

	3. Da li se dogodio? 1. DA 2. NE 3. nemam auto/bicikl/motorkotač	3A: Gdje se dogodio? 1. u mjestu u kojem stanujem 2. u drugom mjestu (u kojem ne stanujem)	3B: Jeste li prijavili policiji? 1. DA 2. NE	3C: Zašto niste prijavili policiji?	3D: Biste li prijavili policiji? 1. DA 2. NE	3E: Zašto ne biste prijavili policiji?
1. da Vam je ukraden osobni automobil	1 2 3	1 2	1 2		1 2	
2. da Vam je ukraden auto-radio ili nešto drugo iz auta ili neki dio auta	1 2 3	1 2	1 2		1 2	
3. da Vam je ukraden bicikl/motorkotač	1 2 3	1 2	1 2		1 2	
4. da Vam je netko nasilno ili uz prijetnju nasiljem nešto oteo ili pokušao oteti	1 2	1 2	1 2		1 2	
5. da ste bili žrtvom džepne krađe	1 2	1 2	1 2		1 2	
6. Da ste doživjeli provalu ili pokušaj provala u Vaš stan/kuću	1 2	1 2	1 2		1 2	
7. da ste bili prevareni, tj. da Vas je netko namjerno "prevario" i time Vam nanio financijsku štetu	1 2	1 2	1 2		1 2	
8. da ste bili fizički napadnuti ili Vam je netko prijetio da će Vas napasti	1 2	1 2	1 2		1 2	
9. da vas je netko silovao ili pokušao silovati	1 2	1 2	1 2		1 2	

4. Pročitat ću vam različite kategorije osoba, a vi mi za svaku od njih recite u kojoj mjeri predstavljaju problem u mjestu/naselju gdje stanujete? Pri tome koristite skalu od 1 do 4. ČITATI OSOBE I MOGUĆE ODGOVORE! NE ČITATI ODGOVOR NE ZNAM! UPUTA: ROTIRATI OSOBE – UVIJEK POČETI S NEKOM DRUGOM OSOBOM KOJU TREBATE OZNAČITI U UPITNIKU! POKAŽI KARTICU P4!

	1. Uopće ne predstavljaju problem	2. Uglavnom ne predstavljaju problem	3. Uglavnom predstavljaju problem	4. Predstavljaju izraziti problem	9. ne znam/ ne mogu procijeniti
1. Osobe po d utjecajem alkohola	1	2	3	4	9
2. Prosjaci	1	2	3	4	9
3. Narkomani	1	2	3	4	9
4. Prodavači droga	1	2	3	4	9
5. Maloljetničke bande	1	2	3	4	9
6. Mladi koji besposličare	1	2	3	4	9
7. Nedisciplinirani i drski vozači	1	2	3	4	9

5. Sada ću vam pročitati različite pojave, a vi mi za svaku od njih recite koliko često se javljaju kao problem u mjestu/naselju gdje stanujete? Pri tome koristite skalu od 1 do 4. **ČITATI POJAVE I MOGUĆE ODGOVORE! NE ČITATI ODGOVOR NE ZNAM! UPUTA: ROTIRATI POJAVE – UVIJEK POČETI S NEKOM DRUGOM POJAVOM KOJU TREBATE OZNAČITI U UPITNIKU!** POKAŽI KARTICU P5!

	1. Nikad	2. Rijetko	3. Često	4. Gotovo svakodnevno	9. ne znam/ ne mogu procijeniti
1. Buka tijekom noći	1	2	3	4	9
2. Pogrešno i nepropisno parkiranje i zaustavljanje vozila	1	2	3	4	9
3. Prosjačenje	1	2	3	4	9
4. Industrijsko zagađenje	1	2	3	4	9
5. Prostitucija	1	2	3	4	9
6. Izgredi maloljetnika	1	2	3	4	9
7. Okrutnost prema životinjama	1	2	3	4	9
8. Iskazivanje mržnje prema osobama različite nacionalne i vjerske pripadnosti, odnosno spolne orijentacije	1	2	3	4	9
9. Opijanje i drogiranje na ulici	1	2	3	4	9
10. Opasni psi	1	2	3	4	9
11. Razrušene i napuštene zgrade u kojima se okupljaju beskućnici, narkomani, delikventi i dr.	1	2	3	4	9
12. Uništeni bankomati, telefonske govornice i slično	1	2	3	4	9
13. Prijavština i smeće na ulicama ili zelenim površinama	1	2	3	4	9
14. Provale/pljačke	1	2	3	4	9
15. Oštećivanje privatne imovine i javnih dobara (npr. šaranje po zidovima, demoliranje automobila i sl.)	1	2	3	4	9
16. Nasilje među ljudima (tučnjave, vrijeđanja, prijetnje...)	1	2	3	4	9

6. U kojoj mjeri se osjećate sigurnim kada se noću krećete sami u vašem susjedstvu? **ČITATI ODGOVORE ISPITANIKU. NE ČITATI ODGOVOR NE ZNAM!! MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR!** POKAŽI KARTICU P6-P7!

1. Izrazito nesigurno	2. Uglavnom nesigurno	3. Uglavnom sigurno	4. U potpunosti sigurno	9. Ne znam/ ne mogu procijeniti
1	2	3	4	9

7. U kojoj mjeri se osjećate sigurnim kada ste noću sami u vašem stanu/kući? **ČITATI ODGOVORE ISPITANIKU. NE ČITATI ODGOVOR NE ZNAM!! MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR!** POKAŽI KARTICU P6-P7!

1. Izrazito nesigurno	2. Uglavnom nesigurno	3. Uglavnom sigurno	4. U potpunosti sigurno	9. Ne znam/ ne mogu procijeniti
1	2	3	4	9

8. Postoje li mjesta na koja zbog osjećaja nesigurnosti izbjegavate odlaziti? **MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. da
2. ne

9. U kojoj mjeri smatrate da se sami možete zaštititi od fizičkog napada? ČITATI ODGOVORE! NE ČITATI ODGOVOR NE ZNAM!!MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR! POKAŽI KARTICU P9!

1. Uopće se ne mogu zaštititi	2. Uglavnom se ne mogu zaštititi	3. Uglavnom se mogu zaštititi	4. U potpunosti se mogu zaštititi	9. Ne znam/ ne mogu procijeniti
1	2	3	4	9

10. U kojoj mjeri smatrate da sami možete zaštititi svoju imovinu? ČITATI ODGOVORE! NE ČITATI ODGOVOR NE ZNAM!!MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR! POKAŽI KARTICU P10!

1. Uopće ju ne mogu zaštititi	2. Uglavnom ju ne mogu zaštititi	3. Uglavnom ju mogu zaštititi	4. U potpunosti ju mogu zaštititi	9. Ne znam/ ne mogu procijeniti
1	2	3	4	9

11. Jeste li poduzeli bilo kakve mjere kako bi se zaštitili od fizičkog napada ili napada na vašu imovinu? ČITATI ODGOVORE! MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. NE, nisam ali razmišljam o tome – PRIJEDI NA PITANJE 13
2. Ne, nisam niti neću - PRIJEDI NA PITANJE 13
3. DA, jesam

12. Koje KONKRETNE MJERE ste poduzeli u svrhu zaštite? MOGUĆE VIŠE ODGOVORA! NE ČITATI ODGOVORE VEĆ IH SMJESTITI U PONUĐENE KATEGORIJE!

Redni broj:	Mjere zaštite:	Redni broj:	Mjere zaštite:
1.	Izbjegavam ići van danju	10.	Imam kućni alarm
2.	Izbjegavam ići van noću	11.	Imam sigurnosnu kameru
3.	Uzmem taksij, ne hodam po cesti sam/a	12.	Imam protuprovalna vrata
4.	Koristim javni prijevoz, ne hodam po cesti sam/a	13.	Imam psa čuvara
5.	Ne nosim sa sobom veći novac	14.	Nosim sa sobom neko oružje
6.	Ostavljam svjetlo kod kuće kad izlazim	15.	Nosim sa sobom sprej za zaštitu
7.	Nikad ne idem van sam/a	16.	Pohađam ili imam završen tečaj samoobrane
8.	Izbjegavam parkove	17.	Nešto drugo, što? _____
9.	Izbjegavam slabo osvijetljena područja		_____

SLJEDEĆA PITANJA ODOSE SE NA VAŠU PROCJENU POSTUPANJA POLICIJE U MJESTU/NASELJU U KOJEM STANUJETE:

13. Pročitajte vam nekoliko tvrdnji koje se odnose na različite radnje, postupanja policije U MJESTU/NASELJU U KOJEM STANUJETE. Molim Vas da mi za svaku od njih kažete u kojoj mjeri se slažete s njom. Pri tome koristite skalu od 1 do 5, gdje 1 znači uopće se ne slažem, a 5 – u potpunosti se slažem. NE ČITATI ODGOVOR NE ZNAM!! UPUTA: ROTIRATI TVRDNJE – UVJEK POČETI S NEKOM DRUGOM TVRDNJOM KOJU TREBATE OZNAČITI U UPITNIKU! POKAŽI KARTICU P13!

	1. Uopće se ne slažem	2. Uglavnom se ne slažem	3. Niti se slažem, niti ne slažem	4. Uglavnom se slažem	5. U potpunosti se slažem	9. ne znam/ ne mogu procijeniti
1. Policijske je učinkovite u suzbijanju problema koji se pojavljuju u mjestu u kojem stanujem.	1	2	3	4	5	9
2. Policijske suradnje s građanima u rješavanju problema koji se pojavljuju u mjestu/naselju u kojem stanujem.	1	2	3	4	5	9
3. Policijske je učinkovite u sprečavanju kriminala.	1	2	3	4	5	9
4. Policijske pruža pomoć žrtvama kaznenih djela.	1	2	3	4	5	9
5. Policijski službenici postupaju prema propisima.	1	2	3	4	5	9
6. Policijski službenici su pristojni.	1	2	3	4	5	9
7. Policijski službenici su pouzdani (na njih se možeš uvijek osloniti).	1	2	3	4	5	9
8. Policijski službenici su stručni.	1	2	3	4	5	9
9. Policijski službenici brzo reagiraju na probleme.	1	2	3	4	5	9
10. Policijski službenici su poštteni.	1	2	3	4	5	9
11. Policijski službenici su motivirani.	1	2	3	4	5	9
12. Policijski službenici su otvoreni.	1	2	3	4	5	9
13. Policijske je uspješne u zaštiti žene od nasilja u mjestu/naselju u kojem stanujem.	1	2	3	4	5	9
14. Policijske je uspješne u zaštiti djece od nasilja u mjestu/naselju u kojem stanujem.	1	2	3	4	5	9
15. Policijske je uspješne u zaštiti manjinskih skupina stanovništva od nasilja u mjestu/naselju u kojem stanujem.	1	2	3	4	5	9
16. Policijske je učinkovite u održavanju javnog reda u mjestu/naselju u kojem stanujem.	1	2	3	4	5	9
17. Policijski službenici su urednog izgleda.	1	2	3	4	5	9

14a i 14b: Koliko uspješnom smatrate policiju u mjestu/naselju u kojem stanujete i to u njenom otkrivanju, kao i u sprječavanju sljedećih radnji: ISPITANIKU ČITATI JEDNU PO JEDNU RADNJI I MOGUĆE ODGOVORE TE GA PITATI POSEBNO ZA USPJEŠNOST U OTKRIVANJU I USPJEŠNOST U SPRJEČAVANJU: UPUTA: ROTIRATI RADNJE – UVJEK POČETI S NEKOM DRUGOM RADNJOM KOJU TREBATE OZNAČITI U UPITNIKU! POKAŽI KARTICU P14A I 14B!

	14a: Uspješnost u otkrivanju					14b: Uspješnost u sprječavanju				
	1. Izbacilo neuspješna	2. Uglavnom neuspješna	3. Uglavnom uspješna	4. Izbacilo uspješna	9. ne znam/ ne mogu procijeniti	1. Izbacilo neuspješna	2. Uglavnom neuspješna	3. Uglavnom uspješna	4. Izbacilo uspješna	9. ne znam/ ne mogu procijeniti
1. Provale u stanove / kuće	1	2	3	4	9	1	2	3	4	9
2. Džepne krađe	1	2	3	4	9	1	2	3	4	9
3. Krađa automobila	1	2	3	4	9	1	2	3	4	9
4. Ulične pljačke	1	2	3	4	9	1	2	3	4	9
5. Financijske prijevare	1	2	3	4	9	1	2	3	4	9
6. Mito i korupcije	1	2	3	4	9	1	2	3	4	9
7. Zloporabe droga	1	2	3	4	9	1	2	3	4	9
8. Prostitucije	1	2	3	4	9	1	2	3	4	9
9. Nasilja u obitelji	1	2	3	4	9	1	2	3	4	9
10. Maloljetničke delinkvencije	1	2	3	4	9	1	2	3	4	9
11. Nasilja na javnom mjestu	1	2	3	4	9	1	2	3	4	9

15. Pročitat ću vam nekoliko problema koji se mogu javiti unutar policije. Molim Vas da mi za svaki od njih kažete u kojoj mjeri je prisutan u radu policije RH-a? Pri tome koristite skalu od 1.-uopće nije prisutan do 4. – U potpunosti je prisutan. **NE ČITATI ODGOVOR NE ZNAM!! MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR ZA SVAKI PROBLEM.**
UPUTA: ROTIRATI PROBLEME – UVIJEK POČETI S NEKIM DRUGIM PROBLEMOM KOJI TREBATE OZNAČITI U UPITNIKU! POKAŽI KARTICU P15!

	1. Uopće nije prisutan	2. Uglavnom nije prisutan	3. Uglavnom je prisutan	4. U potpunosti je prisutan	9. ne znam/ ne mogu procijeniti
1. Manjak policijskih službenika	1	2	3	4	9
2. Slaba tehnička opremljenost (npr. automobili, računala, laboratorijska oprema, zaštitni prsluci i dr.)	1	2	3	4	9
3. Loši propisi koji daju premalo ovlasti policiji	1	2	3	4	9
4. Korupcija unutar policije	1	2	3	4	9
5. Niske plaće	1	2	3	4	9
6. Neadekvatan sustav obrazovanja policijskih službenika	1	2	3	4	9

SLJEDEĆA PITANJA ODOSE SE NA VAŠE KONTAKTE S POLICIJOM:

16. Jeste li u posljednjih godinu dana kontaktirali s policijom iz bilo kojeg razloga? **MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR!**

1. da
2. ne -PNP 18

17. Možete mi opisati kako su policijski -službenici postupili prema Vama pri vašem zadnjem službenom kontaktu s njima? (ukoliko ste imali više kontakata, opišite posljednji). **ČITATI ODGOVORE! MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR!**
POKAŽI KARTICU P17!

1. Posvetili su mi punu pažnju i simpatiju
2. Posvetili su mi pristojnu količinu pažnju
3. Bili su nezainteresirani
4. Iritirajuće su se ponašali
5. Ponašali su se neprijateljski
6. Nešto drugo, što? _____
7. Ne znam, ne mogu se sjetiti – NE ČITATI!

18. Jeste li ikada do sada vi ili netko vama blizak, imali neugodnih iskustava s policijom? **ČITATI ODGOVORE!**

1. da, ja osobno
2. da, netko iz moje obitelji – PNP 20
3. da, netko od mojih prijatelja – PNP 20
4. Ne, nisam - PNP 20

19. Uz što je bilo vezano Vaše posljednje negativno iskustvo s policijom? **ČITATI ODGOVORE! MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR! POKAŽI KARTICU P19!**

1. administracija (osobna iskaznica, putovnica i sl.)
2. prometna policija
3. granična policija
4. policijska ophodnja (održavanje javnog reda i mira (uključene su i nogometne utakmice))
5. kriminalistička policija u civilu
6. Nešto drugo, što? _____

20. Kad ste posljednji puta u Vašem susjedstvu vidjeli policijske službenike da: ČITATI ODGOVORE I SKALU. NE ČITATI ODGOVOR NE ZNAM!! POKAŽI KARTICU P20!

	1. u posljednjih 7 dana	2. U posljednjih mjesec dana	3. U posljednjih pola godine	4. Ranije	5. Nikad	9. Ne znam
1. patroliraju susjedstvom u autu	1	2	3	4	5	9
2. vrše ophodnju pješke po susjedstvu	1	2	3	4	5	9
3. postupaju prema onima koji prave nered u vašem susjedstvu	1	2	3	4	5	9

POKAŽI KARTICU P21-28!	1. Sigurno NE	2. Vjerojatno NE	3. Vjerojatno DA	4. Sigurno DA	9. ne znam	10. nisam imao kontakta s policijom
21. Jeste li u posljednjih 12 mjeseci pomogli policiji (dali joj informacije koje policija traži od građana)?	1	2	3	4	9	
22. Jeste li voljni u budućnosti pomagati policiji?	1	2	3	4	9	
23. Kada ste posljednji put kontaktirali policiju, da li su odgovorili na Vaša pitanja ili Vam pružili pomoć kakvu ste očekivali?	1	2	3	4	9	10
24. Biste li se voljeli češće imati priliku susretati se sa policijskim službenikom i biti s njim u kontaktu?	1	2	3	4	9	
25. Smatrate li da je za održanje reda u mjestu/naselju u kojem stanujete potrebno uspostaviti bližu suradnju i povezanost između stanovništva i policije?	1	2	3	4	9	
26. Prema Vašem mišljenju, izvještava li policija RH-a javnost objektivno?	1	2	3	4	9	
27. Prema Vašem mišljenju, izvještava li policija RH-a javnost redovito?	1	2	3	4	9	

28. Smatrate li kako bi policija RH-a trebala više informirati javnost o: ČITATI ODGOVORE ! UPUTA: ROTIRATI INFORMACIJE – UVIJEK POČETI S NEKOM DRUGOM INFORMACIJOM KOJU TREBATE OZNAČITI U UPITNIKU! POKAŽI KARTICU P21-P28!

	1. Sigurno NE	2. Vjerojatno NE	3. Vjerojatno DA	4. Sigurno DA	9. ne znam
1. o vlastitim pravilima postupanja (npr. u cestovnom prometu – pravila koja kažu što policajac smije a što ne smije napraviti)	1	2	3	4	9
2. o savjetima o zaštiti od kriminala	1	2	3	4	9
3. o stanju kriminala	1	2	3	4	9
4. o sigurnosti cestovnog prometa	1	2	3	4	9
5. o javnom redu (kršenje javnog reda)	1	2	3	4	9
6. o poteškoćama koje imaju u svom radu	1	2	3	4	9
7. o mogućnostima pritužbi građana	1	2	3	4	9
8. o nepravilnostima i propustima u svom radu	1	2	3	4	9

29. Koliko često posjećujete web stranicu MUP-a: www.mup.hr ? ČITATI ODGOVORE! MOGUĆ JEDAN ODGOVOR!

1. Redovito, skoro svaki dan – PNP 31
2. Povremeno, nekoliko puta mjesečno– PNP 31
3. Rjeđe – PNP 31
4. Posjetio sam je samo jednom do sada
5. Nikada

30. Koji je glavni razlog zbog kojeg ne posjećujete ovu web stranicu? ČITATI ODGOVORE! MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. nemam pristup Internetu – PNP 32
2. ne znam adresu – PNP 32
3. Nemam potrebu za takvim stranicama/informacijama – PNP 32
4. Slučajno sam je posjetio – PNP 32
5. Nešto drugo, što? _____ – PNP 32

31. Koji je glavni razlog zbog kojeg ste posjetili ovu web stranicu? NE ČITATI ODGOVORE VEĆ IH SMIJESTITI U VEĆ PONUĐENE! MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. informiranje o savjetima o određenim procedurama vezanim uz dokumente građana
2. informiranje o savjetima o zaštiti od kriminala
3. informiranje o različitim propisima
4. informiranje o javnom redu
5. informiranje o kriminalu
6. traženje posla
7. zabava, znatiželja
8. slučajno
9. Nešto drugo, što? _____

32. Koji je Vaš glavni izvor informacija o poliojji RH-a? MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR! ČITATI ODGOVORE!

1. Osobno iskustvo	6. Internet
2. Iskustvo meni bliskih osoba	7. Web-stranica policije
3. Televizija	8. Stručna literatura
4. Radio	9. Drugo, navedite što: _____
5. Novine i časopisi	

I ZA KRAJ NEKOLIKO DEMOGRAFSKIH PITANJA:

33. Koji je vaš završeni stupanj obrazovanja? MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR! ČITATI ODGOVORE!

1. Završena i ne završena osnovna škola
2. Završena srednja škola
3. Završena viša ili visoka škola ili fakultet
4. Magisterij, doktorat

35. Posjeduje li Vaše kućanstvo osobni automobil? MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR!

1. da
2. ne

34. Koji je vaš radni status? MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR! ČITATI ODGOVORE!

1. Zaposlen (bilo pola ili puno radno vrijeme)
2. Samozaposlen (privatni poduzetnik)
3. Nezaposlen
4. Umirovljenik
5. Učenik, student
6. Kućanica

36. Kakvim ocjenjujete Vaše financijsko stanje? MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR. ČITATI ODGOVORE! POKAŽI KARTICU P36-P37!

1. Jako loše
2. Loše
3. Osrednje
4. Dobro
5. Vrlo dobro

37. Kakvim ocjenjujete Vaše fizičko stanje? **MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR! ČITATI ODGOVORE! POKAŽI KARTICU P36-P37!**

1. Jako loše
2. Loše
3. Osrednje
4. Dobro
5. Vrlo dobro

38. Možete li se u slučaju potrebe, obratiti nekome od vaših susjeda za pomoć? **MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR! ČITATI ODGOVORE! POKAŽI KARTICU P21-P28; P38; P42!**

1. Sigurno ne
2. Vjerojatno ne
3. Vjerojatno da
4. Sigurno da
5. Ne znam/ne mogu procijeniti

39. Koliko osoba – uključujući Vas – živi u Vašem kućanstvu? _____ osoba

40. Koliko imate djece do 18 godina koja trenutno žive u Vašem kućanstvu?

_____ djece do 18 godina

41. Po nacionalnosti ste:

1. Hrvat
2. Srbin
3. Bošnjak
4. Čeh
5. Rom
6. Poljak
7. Nijemac
8. Slovák
9. Mađar
10. Ostalo? _____
11. ne želi reći

42. Generalno govoreći, jeste li skloni vjerovati drugim ljudima? **ČITATI ODGOVORE! MOGUĆ SAMO JEDAN ODGOVOR! POKAŽI KARTICU P21-P28; P38; P42!**

1. Sigurno NE	2. Vjerojatno NE	3. Vjerojatno DA	4. Sigurno DA	9. Ne znam/ ne mogu procijeniti
1	2	3	4	9

43. Sada ću Vam pročitati nekoliko različitih institucija RH-a, a Vas molim da mi kažete Vaš stupanj povjerenja u svaku od njih. Pri tome koristite skalu od 1 do 7, gdje 1 znači – uopće nemam povjerenja, a 7 – imam puno povjerenje. **UPUTA: ROTIRATI INSTITUCIJE – UVIJEK POČETI S NEKOM DRUGOM INSTITUCIJOM KOJU TREBATE OZNAČITI U UPITNIKU!** POKAŽI KARTICU P43!

	1. Uopće ne vjerujem	2.	3.	4.	5.	6.	7. Imam puno povjerenje	9. ne znam
1. Porezna uprava	1	2	3	4	5	6	7	9
2. Carina	1	2	3	4	5	6	7	9
3. Socijalna skrb	1	2	3	4	5	6	7	9
4. Vojska	1	2	3	4	5	6	7	9
5. Policija	1	2	3	4	5	6	7	9
6. Prosvjeta	1	2	3	4	5	6	7	9
7. Vojska	1	2	3	4	5	6	7	9
8. Državno odvjetništvo	1	2	3	4	5	6	7	9
9. Sabor	1	2	3	4	5	6	7	9
10. Političke stranke	1	2	3	4	5	6	7	9
11. Zdravstvo	1	2	3	4	5	6	7	9
12. Sudovi	1	2	3	4	5	6	7	9

Zahvaljujem na sudjelovanju u ovom istraživanju!

PRILOG 2

Životopis Krunoslava Borovca s popisom objavljenih radova

Krunoslav Borovec rođen je 5. svibnja 1966. godine u Zaprešiću. Diplomirao je 1991. godine na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu, Sveučilišta u Zagrebu te stekao zanimanje diplomirani defektolog – socijalni pedagog. Od 1992. godine zaposlen je u Ministarstvu unutarnjih poslova gdje je u proteklih dvadeset godina obavljao niz poslova u kriminalističkoj policiji te bio rukovoditelj u policijskim postajama, Policijskoj upravi zagrebačkoj i Ravnateljstvu policije. Hrvatska udruga za odnose s javnošću, 2009. godine, dodijelila mu je nagradu „GrandPRix za komunikatora godine“. Od rujna 2012. godine radi kao pomoćnik glavnog ravnatelja policije, načelnik Uprave policije. Područje njegovog stručnog i znanstvenog interesa su djelovanje policije, prevencija kriminaliteta te odnosi s javnošću u javnom sektoru. Sudionik je brojnih stručnih i znanstvenih skupova, a do sada je javno objavio slijedeće radove:

- Borovec, K., Kutnjak Ivković S. (20013). Croatia. U: Nalla, M., Newman, G., R. (ur.), *Community Policing in Indigenous Communities*. Boca Raton, FL: CRC Press (231-246).
- Borovec, K. (2013). Studija slučaja kroz analizu medijskog sadržaja – zločin Ivana Korade. *Kriminologija & socijalna integracija*, 20/2, 1-14.
- Kovčo Vukadin, I., Borovec, K., Ljubin Golub, T. (2013). Policing in Croatia: The Main Challenges on the Path to Democratic Policing. U: Meško, G., Fielda, C., B., Lobnikar, B., Sotlar, A. (ur.), *Handbook on Policing in Central and Eastern Europe*. New York, Heidelberg, Dordrecht, London: Springer (31-57).
- Borovec, K., Balgač, I., Karlović R. (2011). *Situacijski pristup prevenciji kriminaliteta – od teorije do prakse utemeljene na dokazima*. MUP, Policijska akademija, Zagreb (1-168).
- Borovec, K., Balgač, I., Karlović R. (2011). *Interna komunikacija u Ministarstvu unutarnjih poslova*, MUP, Zagreb (1-122).
- Balgač, I., Borovec, K. (2010). Besplatna pravna pomoć žrtvama kaznenih djela- Činimo li dovoljno?. *Policija i sigurnost*, 4/10, 447-460.
- Borovec, K. (2009). Policija i mediji. *Policija i sigurnost*, 1/09, 65-84.

- Karlović, R, Vukosav, J., Borovec, K. (2009). Students attitudes regarding substance abuse and preventive actions of the police. *Journal on alcoholism and related addictions*, 1, 43-51.
- Borovec, K. (2009). Uloga policije u prevenciji zlorabe opojnih droga među mladima. *Dijete i društvo*, 1/2, 407-415.
- Borovec, K., Burazer, M. (2007). Zaštita žrtava kaznenih djela. *Policija i sigurnost*, 1-2/07, 67-87.
- Borovec, K. (2012). Kršenje prava djece s problemima u ponašanju u medijima (s posebnim osvrtom na odgojne ustanove). U: Vladović, S., (ur.), *Zaštita prava i interesa djece s problemima u ponašanju*. Zagreb: Pravobranitelj za djecu (161-175).
- Borovec, K., Balgač, I., Karlović, R. (2011). Estimation of satisfaction with internal communication in the Ministry of the Interior of the Republic of Croatia. U: Verčić, D., Tkalac Verčić, A., Sriramesh, K., (ur.), *Proceedings of the 18th International Public Relations Research Symposium BledCom*. Ljubljana: Pristop (57-64).
- Borovec, K., Cajner Mraović, I. (2010). Strah od nasilja i kriminala na području Županije osječko-baranjske. U: Šincek, D., (ur.), *Zbornik radova s 3. Znanstveno-stručnog skupa posvećenog pitanjima nasilja: Psihosocijalni aspekti nasilja u suvremenom društvu – izazov obitelji, školi i zajednici*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Društvo psihologa (11-27).
- Cajner Mraović, I., Borovec, K., Faber, V. (2009). Razvoj prevencije kriminaliteta u lokalnoj zajednici u Hrvatskoj. U: Košutar, P., Šišak, M., Bracanović, T., (ur.), *Knjiga sažetaka I međunarodne kroatološke konferencije*. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu (29).
- Cajner Mraović, I., Ljubić Golub, T., Borovec, K. (2009). Public Opinion on Safety and Police in the City of Varaždin. U: Meško, G., Tominic, B., (ur.), *Book of Abstracts IX Conference of the European Society of Criminology*. Ljubljana: The European Society of Criminology (102-103).
- Cajner Mraović, I., Borovec, K., Rapo, I. (2009). Sport kao oblik prevencije poremećaja u ponašanju i kriminaliteta djece i mladih. U: Andrijašević, M., (ur.), *Međunarodna znanstveno-stručna konferencija „Upravljanje slobodnim vremenom, sadržajima sporta i rekreacije“*, Zbornik radova. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu (295-305).